

Лоліта

Володимир Набоков

Володимир Набоков

Лоліта

Переклад: Кирило Васюков

ПЕРЕДМОВА

"Лоліта. Сповідь світлошкірого вдівця": такою була подвійна назва, з якою автор цієї замітки одержав дивний текст, який вона очолює. Сам "Гумберт Гумберт" помер у в'язниці, від закупорки серцевої аорти, 16-го числа листопада 1959 р., за кілька днів до початку судового розгляду своєї справи.

Його захисник, мій кривний і сердечний приятель Клеренс Кларк (на цей час адвокат, приписаний до Колумбійського Дільничного Суду), попросив мене відредагувати манускрипт, посилаючись на заповіт свого клієнта, один з пунктів якого уповноважував мого шановного кузена вжити на свій розсуд усіх заходів, що стосуються підготовки "Лоліти" до друку. На рішення п-на Кларка, можливо, вплинув той факт, що обраний ним редактор наразі щойно вдостояний премії імені Полінга за коротку працю ("Чи можна співчувати почуттям?"), в якій залучено до обговорення деякі па ологічні стани та збочення.

Моє завдання виявилось простішим, аніж ми вдвох припускали. Якщо не брати виправлення явних помилок та ретельного вилучення деяких цупких деталей, які, всупереч старанням самого "Г.Г.", ще збереглися в тексті, як то деякі віхи та пам'ятки (вказівки на місця та людей, що їх пристойність вимагала мовчазно обминути, а людяність — пощадити), можна вважати, що ці гідні уваги замітки подано в недоторканості. Кумедний псевдонім її автора — його власний вигад; і природно вважати, що ця маска — через яку нібито горять два гіпнотичні ока — мала залишитись на місці згідно з бажанням її носія. Між тим як "Гейз" всього лише римує зі справжнім прізвищем героїні, її перше ім'я надто близько вплітається у найпотаємнішу тканину книги, щоб його можна було замінити; втім (як читач сам допевнився), в цьому й немає фактичної потреби. Ті, яким цікаво, можуть знайти свідчення про вбивство, здійснене "Г.Г.", у газетах за вересень — жовтень 1952р.; його причини й мета були б і досі таїною, якби ці мемуари не потрапили в світле коло моєї настільної лампи.

На догоду старомодним читачам, які цікавляться подальшою долею "живих зразків" за обрієм "правдивої повісті", можу навести деякі вістки, одержані від п-на "Віндмюллера" з "Рамзделя", котрий волів лишитись неназваним, щоб довга тінь невітійної та брудної історії не дотяглась до того містечка, у якому він чесно проживає. Його донька "Луїза" вже студентка-другокурсниця.

"Мона Даль" зараз вчиться в університеті в Парижі. "Рита" нещодавно побралась із господарем готелю на Флориді. Дружина "Ричарда Скиллера" сконала в пологах, розвільнившись мертвою дівчинкою, грудня 25-го числа 1952р., у далекому на північ

західному поселенні Сіра Зоря. П-ні Вівіан Дамор-Блок (Дамор — для сцени, Блок — від одного, першого з чоловіків) написала біографію колишнього приятеля під каламбурною назвою "Кумир мій", яка на часі має вийти в світ; критики, вже ознайомлені з манускриптом, говорять, що це найкраща її штука. Цвинтарна сторожа, яка хоча б якось згадана в мемуарах "Г.Г.", не повідомляє, чи виходить хтось із могили.

Читачеві, який розглядає "Лоліту" просто як роман, ситуації та емоції, в ньому зображені zostалися б дратівливо-неясними, якби вони були знебарвлені через кепське інакомовлення. Щоправда, на весь твір не можна віднайти й одного нечемного вислову, скажу більше: здоровань-філістер, призвичаєний сучасною умовністю брати без будь-якої огиди цілі всипища парканових словечок у щонайбанальнішому американському чи англійському романі, буде вельми шокований відсутністю таких у "Лоліті". Та якщо, задля заспокоєння цього парадоксального ханжі, редактор посмів би послабити або вилучити такі сцени, які з певного погляду можуть видатися "спокусливими" (дивись історичне рішення, прийняте вельмишановним суддею Джоном Вуссі, грудня 6-го числа 1933р., з приводу іншої значно відвертішої книжки), довелося б взагалі відмовитись від друкування "Лоліти", адже саме ті сцени, у яких дозвільний соромітник міг би угледіти свавільну чуттєвість, являють собою насправді конструкційно необхідний елемент у розвої трагічної оповіді, яка неухильно стремить до того, що тільки й можна назвати моральним апофеозом. Цинік скаже, що на це претендує й професійний порнограф, ерудит відкаже, що палка сповідь "Г.Г." зводиться до бурі в пробірці; що кожен рік не менш як 12% дорослих американців чоловічої статі, — за скромним підрахунком, якщо вірити д-ру Біанці Шварцман (запозичую з приватного повідомлення), — проходить через той особливий досвід, який "Г.Г." зображує так розпачливо; та що, пішов би наш знедолений мемуарист того рокового літа року 1947 до компетентного психопата, не сталося б й лиха. Це все так, — проте не було б цієї книжки.

Подаруймо цьому коментаторові, якщо він висловить ще раз те, на чому неодноразово наполягав, а саме, що "непристойне" найчастіше дорівнює "незвичному". Великий витвір мистецтва завжди оригінальний; він за своєю що-най-сутністю мусить вражати й голомшити, тобто "шокувати". Не маю й найменшого бажання вславлювати п-на "Г.Г.". Жодного сумніву в тому, що він є огидний, що він є нищий, що він слугує яскравим прикладом моральної прокази, що в ньому поєднані лютість і грайливість, які може й свідчать про глибоке страждання, але не додають приваби деяким його одкровенням. Його дивацтво, звісна річ, важкувате. Численні його випадкові відгуки про мешканців та природу Америки є смішні. Відчайдушна чесність, якою тремтить його сповідь, аж ніяк не позбавляє його відповідальності за диявольську витонченість. Він ненормальний. Він не джентльмен. Але з яким чаруванням співоча його скрипка пробуджує в нас ніжне співчуття до Лоліти, змушуючи нас зачитувати книгу, всупереч першому почуттю відризи до автора.

Як опис клінічного випадку, "Лоліті" поза сумнівом призначено стати поряд із класичними творами психіатричної літератури, й можна ручатись, що за десять років

термін "німфетка" буде в словниках та газетах. Як художній витвір, "Лоліта" виходить за межі покаяної сповіді, але значно важливішим від її наукового значення та художньої вартості мусимо поставити моральний вплив її на серйозного читача, адже болючий аналіз поодинокого випадку містить в собі й загальну мораль. Бездоглядна дівчинка, зайнята собою мати, розпалений хтивістю маніяк — усі вони не тільки кольористі персонажі єдиної в своєму роді повісті; вони, окрім того, нас попереджають про небезпечні схиблення; вони вказують на всілякі біди. "Лоліта" мала б змусити нас усіх — батьків, соціальних працівників, педагогів — із якнайбільшою насторогою та проникливістю віддатися справі виховання здоровішого покоління в надійнішому світі.

Джон Рей, д-р філософії Відурт, Масачусетс січня 5 1955 року.

ЧАСТИНА I 1.

Лоліта, світло мого життя, вогонь моїх чересел. Гріх мій, душа моя.

Ло-лі-та: кінчик язика долає шлях у три стібки з піднебіння вниз, щоб на третьому тюкнути в зуби. Ло. Лі. Та.

Вона була Ло, просто Ло, вранці, п'ять футів на зріст (без двох вершків та в одній шкарпетці). Вона була Лола в довгих штанах. Вона була Доллі в школі. Вона була Долорес на пунктирах бланків. Але в моїх обіймах вона завжди: Лоліта.

А попередниці в неї були хоч? Авжеж — були... Більше скажу: й Лоліти б не сталося, якби я не покохав колись далеким літом одну, первісну дівчинку.

У деякім князівстві край моря (майже як у По).

Коли ж це було, а? Приблизно за стільки ж років до народження Лоліти, скільки мені було того літа. Можете завжди покладатись на вбивцю щодо вигадливості прози.

Шановні присяжні жіночої та чоловічої статі! Експонат Номер Один являє собою те, чому так заздрили Едгарові серафіми — зле-обізнані, простодушні, шляхетнокрилі серафіми... Залюбуйтеся-но цим клубком тернів.

2.

Я народився 1910 року, в Парижі. Мій батько відзначався ніжністю серця, легкістю вдачі — та повним вінегретом з генів: був швейцарський громадянин, напівфранцуз-напівіталієць, із Дунавським прожилком. Ось я роздам декілька чудових, глянсо-блакитних карток.

Йому належав розкішний готель на Рив'єрі. Його батько та обидва діди гендлювали вином, діамантами й шовками (розподіляйте самі). У тридцять років він одружився з англійкою, донькою альпініста Джерома Дуна, онучкою двох Дорсетських пасторів, експертів з премудрих предметів: палеопедології й Еолових арф (розподіляйте самі). Обставини та причини смерті моєї вельми фотогенічної матері були досить оригінальні (пікнік, блискавка); мені ж було тоді лише три роки, і крім якогось теплого закуту в найтемнішому минулому нічого мені не лишилось від неї в уловинах та западинах пам'яті, за якими — якщо ви сильні витримувати мій стиль (пишу під наглядом) — сідає сонце мого дитинства: усім вам, мабуть, відомі оці запахущі залишки дня, які виснуть разом із мошвою десь над квітчастим живоплотом, і в які впадаєш раптом під час прогулянки, проходиш крізь них, край підніжжя пагорба, в присмерки — глуха

літеплінь, золотава мошва.

Старша сестра матері, Сибілла, яка була дружиною двоюрідного брата мого батька — жила в нашому домі якщо не як безоплатна гувернантка, то як економка. В подальшому я чув, що вона була закохана в мого батька, і як одного разу в зливу, він легковажно скористався її почуттям — та й забув, тільки-но погода проясніла. Я був надзвичайно прив'язаний до неї, всупереч суворості — рокової суворості — деяких її правил. Мабуть їй кортіло зробити з мене більш добродійного ніж батько вдівця. У тьоті Сибілли були лазурові, оточені рожевим, очі та восковий колір обличчя. Вона писала вірші. Була поетично марновірна. Казала, що знає, коли помре — а саме коли мені виповниться шістнадцять років — і так воно й сталося. Її чоловік, досвідчений вояжер від парфумерної фірми, проводив більшу частину свого часу в Америці, де на кінець заснував власний інтерес та набув деяке майно.

Я зростав щасливою, здоровою дитиною у яскравому краї книжок з малюнками, чистого піску, апельсинових дерев, доброзичних собак, морських обріїв та всміхнених облич. Навколо мене велепишний готель Мірана Палас обертався окремим усесвітом, вибіленим крейдою космосом, посеред іншого, блакитного, величезного, що яскрився ззовні. Від кухонного хлопа у переднику до короля в літньому строї, всі любили, всі пестили мене. Старі американки, спираючись на тростину, схилялись наді мною, як Пізанські вежі. Зубожілі російські княгині не спроможні були заплатити моєму батькові, проте купували мені дорогі цукерки. Він же, *mon cher petit* рара, брав мене кататись човном та їздити на ровері. Учив мене плавати, пірнати, ковзати, читав мені Дон-Кіхота і *Les Mis rables*, і я обожнював і шанував його, і радів за нього, коли випадало підслухати, як слуги перебирають його різноманітних коханок — солодких красунь, котрі забавлялися мною, воркуючи наді мною та ллючи дорогоцінні сльози над моїм веселим безматеринством.

Я навчався в англійській школі, що була розташована за кілька кілометрів від дому, там я грав у "ракетс" і "файвс" (гупаючи м'ячем по стіні ракеткою або долонею); мав якнайкращі оцінки і пречудово уживався як з товаришами так і з наставниками. До тринадцяти років (тобто до зустрічі з моєю маленькою Аннабеллою) мав я, пригадую, тільки два переживання ймовірно статеві: врочиста благопристойна й винятково еоретична розмова про деякі неочікувані явища отроцтва, яка мала місце в шкільному саду троянд з американським хлопчиком, сином відомої тоді кінематографічної акторки, котру я рідко бачив тоді у світі трьох вимірів; та доволі цікавий відгук мого організму на перлисто-матові знімки з нескінченно ніжними тіньовими виярками у пишному альбомі Пішона *La Beaut Humaine*, який я нишком одного разу витягнув з-під купи мармуристих волюмів Лондон Graphic у готельній біблію еці. Пізніше мій батько, із притаманною йому зичливістю, дав мені всі відомості цього роду, які на його думку могли мені знадобитись; це було восени 1923-го року, перед моїм вступом до гімназії в Ліоні (де я мав провести три зими), та саме влітку того року батько мій, нажаль, був відсутній — збавляв час в Італії разом із *Mm de K.* та її дочкою — відтак мені нікому було звіритись, ні з ким порадитись.

3.

Аннабелла була, як і автор, змішаного походження: в її випадку — англійського та голландського. Об цю пору я пригадую її образ менш виразним, ніж пам'ятав його до того, як спіткав Лоліту. В зоровій пам'яті є два підходи: за першим, вдається штучно відтворити образ у лабораторії мозку, не заплісуючи очей (і тоді Аннабелла ввижається мені в загальних термінах, як то: "медового відтінку шкіра", "тоненькі руки", "підстрижене русяве волосся", "довгі вії", "великі барвні уста"); за іншим, заплісуюєш очі й миттєво викликаєш на темній стороні вії об'єктивне, оптичне, вкрай точне відтворення улюблених рис: маленьке сяєво з природних барв (і ось так я бачу Лоліту).

Тому дозвольте мені, у зображенні Аннабелли спинитись на чемному зауваженні, що вона була привабливим дівчатком, на кілька місяців молодшим від мене. Її батьки, на прізвище Лі (Leigh), давні друзі моєї тітки, подібно до тьоті Сибілли, були так само вимогливі до порядності. Вони знімали віллу поблизу Мірани. Цього лисого, бурого пана Лі та грубу, напудрену пані Лі (з народження Ванесса ван Несс) я ненавидів люто. Спочатку ми з Аннабеллою розмовляли, так би мовити, по навколу. Вона весь час набирала жменю дрібного пісочку та пускала його сипатись крізь пальці. Голови в нас були налаштовані в лад розумним європейським підліткам тієї доби й того середовища, і я не певний, чи можна було віднайти хоча б якийсь індивідуальний таланти у нашому зацікавленні численними населеними світами, тенісними змаганнями, нескінченністю, соліпсизмом й тому подібними речами. Ніжність та вразливість молодих звірят збуджували в нас обох те ж саме гостре страждання. Вона мріяла бути сестрою милосердя в якійсь голодуючій азійській країні; я мріяв бути відомим шпигуном.

Та знагла ми стали закоханими одне в одне — нестямно, незграбно, безстыдно, нестерпно; я додав би — безнадійно, адже наше несамовите прагнення до взаємного володіння можна було б вгамувати тільки, якби кожен з нас насправді увібрав та засвоїв кожну частку тіла й душі іншого; втім ми навіть не могли знайти місця, де б злучитись, як цілком вільно знаходять діти хащ. Після одного невдалого нічного побачення в неї в саду (про що в наступному підрозділі), єдине, що нам уможливили як зустрічі, це лежати в досяжності дорослих, зоровій, якщо не слуховій, на тій частині пляжу, де було найвелелюдніше. Там, на м'якому піску, за кілька кроків від старших, ми валялися цілий ранок у заціпенілій нестямі любовної муки та зуживали всякого щасного вирізу в тканині простору й часу, щоб торкнутись одне одного: її рука, крізь пісок, підповзала до мене, тулилася ближче, переставляючи вузькі та смагляві пальці, а потім її перламутрові коліна відправлялись у таку ж тривалу, обачливу подорож; іноді випадковий вал, споруджений іншими дітьми, молодшими, слугував нам укриттям для обіжного солоного поцілунку; ці недосконалі дотики доводили наші здорові та недосвідчені тіла до такого ступеня збудження, що навіть прохолода блакитної води, під якою ми продовжували правити свого, не в змозі була нас заспокоїти.

Серед скарбів, які я загубив під час подальших мандрів, була зроблена моєю тіткою маленька фотографія, яка закарбувала групу сидячих за столиком кав'ярні просто

неба: Аннабеллу, її батьків та вельми статечного доктора Купера, кульгавого старця, котрий того літа упав за моєю тіткою Сибіллою.

Аннабелла вийшла не надто гарно, адже її вловили в ту мить, коли вона схотіла пригубити свій *chocolat glacé*, й тільки по худих оголених плечах можна було впізнати її (оскільки пам'ятаю знімок) серед сонячної мляві, в яку поступово й незворотно переходила її краса; та я, сівши в профіль, трохи даліше від інших, проступив з якоюсь драматичною рельєфністю: похмурий, густобровий хлопчик, у темній, спортивній сорочці й білих добре пошитих шортах, який заклав ногу на ногу й дивився вбік. Фотографію було зроблено в останній день нашого рокового літа, саме за кілька хвилин до нашої другої та останньої спроби обійти долю. З якогось украй прозорого приводу (іншого шансу не передбачалось, та вже ніщо не мало значення) ми віддалились від кав'ярні на пляж, де знайшли нарешті відлюдне місце, і там, у бузковій тіні рожевих скель, які створили щось на кшталт яскині, ми побіжно обмінялися спраглими ласками, єдиним свідком яких були кимсь загублені окуляри. Я стояв навколішки і вже готовий був оволодіти моєю ясочкою, як раптом два бородатих купальці — морський дід та його братчик — вийшли з води із вигуками негречного підбадьорення, а чотири місяці по тому вона померла від тифу на острові Корфу.

4.

Знову і знову гортаю ці мізерні спомини та щоразу питаю в себе самого, чи не звідти, не з мерехтіння того далекого літа пішла тріщина через усе моє життя. Або, можливо, гостре моє захоплення цим дитинчам було лише першою ознакою вродженого збочення? Коли стараюсь розібратись в булих бажаннях, намірах, діях, я піддаюсь певній зворотній уяві, яка живить аналітичну здібність спромогами безграничними, а тому всякий видний мені пройдений шлях є безкінечно посіченим роздоріжжями в очманіло складній перспективі пам'яті.

Проте, я певний-таки, що в чарівний та роковий спосіб Лоліта почалася з Аннабелли.

Знаю й те, що смерть Аннабелли закріпила невдоволення того безтямного літа і стала завадою для всякого іншого кохання протягом холодних літ моєї юності. Духовне й тілесне збігалося в нашому коханні такою досконалою мірою, яка й не примариться нинішнім підліткам, які просто дивляться на все своїми нехитрими почуттями й штампованим глуздом. Довго по її смерті я відчував, як її думка тече крізь мою. Задовго до нашої зустрічі ми мали однакові сни. Ми зіставляли віхи. Знаходили знаки дивної подоби. У червні одного й того ж року (1919-го) в її дім і в мій дім, в двох несуміжних країнах, спурхнула чиясь канарка. О, Лоліто, якби ти мене кохала так! Я приберіг на кінець розповіді про Аннабеллу опис нашого невтішного першого побачення. Одного разу пізно ввечері їй вдалось обминути злісну пильність батьків. У дібровці чуйних тонколистих мімоз, позаду вілли, ми знайшли собі місце на руїнах низького кам'яного муру. В темряві, крізь ніжні деревця видніли арабески освітлених вікон вілли — які тепер, злегка підправлені кольоровим чорнилом чуттєвої пам'яті, я порівняв би з гральними картами (почасти можливо тому, що неприятель грав там у бридж). Вона

тремтіла й здригалась, коли я цілував її в закуток напіввідкритих губ і в гарячу мочку вуха. Розсип зірок блідо горіла над нами з-поміж силуетів довгастого листя: ця чутлива безодня здавалась так само оголеною, якою була вона під своєю легкою сукенкою. На тлі неба напрочуд ясно вирізнялось її обличчя, ніби від нього линуло слабке сяяння. Її ноги, її вабливі оживлені ноги, були не надто стулені, та коли моя рука віднайшла те, чого шукала, вираз якоїсь русалкової мрійливості — чи то біль, чи то насолода — з'явився на її дитячому обличчі. Сидячи трохи вище від мене, вона у самотній млості тягнулась до моїх губ, причому голова її схилялася сонним, ніжним порухом, що був майже страждальницьким, а її голі колінця хапали, стискали мою п'ясть, та знов слабнули. Її тремтячий рот, кривлячись від гіркоти таємничого зілля, з легким придином наближався до мого обличчя. Вона прагнула вгамувати біль кохання тим, що рвучко терла свої вуста по моїх, або раптом відхилялась із поривчастим злетом кучерів, а за тим знову похмуро линула й дозволяла мені житись її розкритими вустами, між тим як я, щиро готовий їй подарувати все — моє серце, горло, нутрощі — давав їй тримати в млявому кулачку берло моєї жадоби.

Пам'ятаю запах якоїсь пудри — яку вона, здається, крала в іспанської покоївки матері — солодкавий, дешевий мускусний душок; він зливався з її власним бісквітним запахом, та знагла чаша моїх почуттів сповнила край; неждана метушня під ближнім кушем завадила їй перелитись. Ми завмерли та з болісним подорогом в жилах прислухались до шуму, що його ймовірно зчинила лишень полююча кішка. Але водночас, нажаль, зі сторони будівлі пролунав голос пані Лі, що звав дочку з дико зростаючими перекатами, й доктор Купер важко прокульгав з веранди в сад. Та ця мімозова хаша, імла зірок, остуда, вогонь, медова роса, й моя мука лишилися зі мною, і ця дівчинка з виплеканими морем ногами й полум'яним язиком з тієї пори переслідувала мене невідчепно — допоки нарешті двадцять чотири роки по тому я не розпорошив марноття, воскресивши її в іншій.

5.

Дні моєї юності, як погляну на них, є схожі на відлітаючий блідий вихор повторних клаптиків, немов ранкова веремія спожитих папірців, видних пасажирові американського експреса через заднє проглядове вікно останнього вагона, за яким вони в'ються. У моїх гігієнічних зчепленнях з жінками я був практичний, насмішуватий та жвавий. В мої університетські роки в Лондоні і в Парижі я вдовольнявся платними кралами. Мої наукові студії були старанними, та не дуже плідними. Спочатку я думав стати психіатром, як багато-хто з невдах; але я був невдахою особливим; мене охопила химерна утома (треба піти до лікаря, — така млюсть); і я перейшов до вивчення англійської літератури, з якої живе не один поет-пустоцвіт, перетворившись у професора з люлькою, в піджаку з добротної вовни. Париж тридцятих років цілком пасував мені. Я обговорював радянські фільми з американськими літераторами. Я сидів з ураністами в кав'ярні Des Deux Magots. Я друкував в'юнчасті етюди в малочитабельних часописах. Я вигадував пародії — на Еліота, наприклад: Нехай фрейляйн фон Кульп тримає ще За клямку двері, й

обернеться...Ні, Не зрушуся до неї, ні до Фрески.

Ні до тієї чайки...

Один з моїх творів, озаглавлений "Прустівська ема в листі Кітса до Бенджаміна Бейлі," викликав схвальні посмішки в шістьох-семи учених, які прочитали його. Я взявся писати "Коротку історію англійської поезії " для видавця з великим ім'ям, а потім почав укладати той підручник французької літератури (із зразками порівнянь з літератури англійської) для американських та британських читачів, який мусив займати мене протягом сорокових років, і останній томик якого був майже готовий до друку на день мого арешту.

Я знайшов службу: викладав англійську групі дорослих парижан шістнадцятого округу. Потім впродовж двох зим був учителем чоловічої гімназії. Інколи я користався зі знайомств серед психіатрів та працівників з громадського догляду, щоб з ними відвідувати різні заклади, як наприклад сиротинці та школи для недолітніх злочинниць, де на блідих, зі зліпленими віями отроковиць я міг позирати з тією безкарністю, яка нам дарується в сновидіннях.

А зараз я хочу висловити наступну думку. У вікових межах від дев'яти до чотирнадцяти років трапляються дівчатка, котрі для деяких зачарованих пілігримів, які вдвічі або в багато разів є старші за них, виказують істотну свою сутність — сутність не людську, а німфійну (тобто демонічну); і цих маленьких обраниць я пропоную йменувати так: німфетки.

Читач помітить, що просторові поняття я замінюю на поняття часу. Більш того: мені б хотілось, щоб він побачив ці межі, 9 — 14, як окоємні обриси (дзеркалісті обмілі, яскріючі скелі) зачарованого острова, на якому живуть оці німфетки, і який оточений широким імлистим океаном. Спитати б: у цих вікових границях чи всі дівчинки — німфетки? Звісно, ні. Бо ж так ми, втаємничені, ми, самотні мореплавці, ми, німфолепти, давно б збожеволіли.

Але й краса також не є критерієм, між тим як вульгарність (або те хоч би, що зветься вульгарністю в тому чи іншому середовищі) не виключає неодмінної наявності тих таємничих рис — тієї казково-дивної грації, тієї мінливої душевбивчої, закрадливої звабності — які вирізняють німфетку серед політниць, незрівнянно більше залежних від просторового світу одночасних явищ, аніж від невагомого острова зачарованого часу, де Лоліта бавиться з подібними до неї. В середині тих же вікових границь число справдешніх німфеток є багато меншим числа некрасивих або просто "гарненьких", чи навіть "вродливих", але цілком звичайних, пухлявих, вайлуватих, зимношкірих, людяних за еством своїм, таких, котрі можуть або не можуть потім перекинутись на красивих, як кажуть, жінок (погляньте-но на таку-собі бридку пампушку в чорних панчохах й білому капелюшку, яка перевтілилась у дивну зірку екрану). Якщо попросити нормальну людину відзначити найгарнісіньку на груповому знімку школярок або герль-скаутів, він не завжди вцілить у німфетку. Треба бути художником та навіженим, забавищем нескінченних скорбот, із булькою гарячої отрути в корені тіла та полум'ям над-жадання, вічно палаючим у чуйному хребті (о, як доводиться нам

щупатись і берегтись!), аби впізнати одразу, за невимовними прикметами — за ледь котячим обрисом вилиць, за тонкими й шовковистими членами, й іншими ознаками, перелічити які мені заказано відчаєм, стидом, сльозами ніжності — маленького смертоносного демона у тлумі звичайних дітей; вона ж бо, німфетка, стоїть серед них невпізнана, що й сама не відчуває своєї казкової влади.

Та ще: через примат часу в цій бісівській справі, науковець має бути готовим взяти до уваги, що потрібна різниця в декілька років (я би сказав, не менш десяти, але за звичай у тридцять або сорок — й до дев'ятдесяти в не багатьох відомих випадках) між дівчинкою й мужчиною для того, щоб той міг зазнати чарів німфетки. Тут є питання налаштування кришталіка, питання деякої відстані, яку внутрішнє око з приємним хвилюванням надолужує, й питання певного контрасту, що його розум спостигає з корчем порочної насолоди. "Коли я був мамлюком, вона мамлюком була" (усе Едгаровий перегар), моя Аннабелла не була для мене німфеткою: я був їй рівним; заднім числом я сам був фавнятком, на тому ж зачарованому острові; та нині, вересня 1952-го року, як минуло двадцять дев'ять років, гадаю, що можу розгледіти в ній початкове рокове наслання. Ми кохалися передчасною любов'ю, яка відмінна тією нестямною, що так часто розбиває життя зрілих людей. Я був дужим хлопчиськом і вижив; та отрута залилася в рані, і ось я вже мужнів у лоні цивілізації, яка дозволяє чоловікові упадати за дівчиною шістнадцятирічною, але не за дівчинкою дванадцятирічною.

Отож, не дивно, що моє доросле життя в Європі було жахливо двоїтим.

Назовні я мав так звані нормальні зносини із земнородними жінками, у яких груди гарбузами або грушами, всередині ж я палав у пекельній печі зосередженої хтивості, яку збуджувала в мені кожна стрічна німфетка, до котрої я, будучи законослухняним боягузом, не смів підступитись. Кремезні людячі самиці, котрих мені дозволено було уживати, слугували тільки паліативом. Я готовий повірити, що відчуття, які я вилучав із природного злягання, рівнялись більш-менш тим, що їх зазнають нормальні великі мужчини, коли спілкуються із нормальними великими жінками в тому рутинному ри мі, який іздригає світ. Але негаразд є в тім, що цьому товариству не довелось, як довелось мені, спізнати проблеск незрівнянно більш пронизливої насолоди.

Найбідніший з моїх у полюцію ведучих снів у тисячу разів яскравіший за перелюби, що їх наймужніший геній або найталановитіший імпотент здатні були уявити. Мій світ був розкраяний. Я чув присутність не однієї, а двох статей, жодна з яких не була моєю; обидві були жіночими для анатома; для мене ж, котрий дивився крізь призму почуттів, "вони були так само різні між собою, як щиголь і щогла". Всьому цьому я тепер надаю рацію, та у двадцять — двадцять-п'ять років я не так ясно знався на своїх стражданнях. Тіло добре знало, чого воно хоче, та мій розум відхиляв кожную його мольбу. Мною оволодівали то страх і стид, то нестямний оптимізм. Мене душили суспільні заборони. Психоеаналісти вабили мене псевдовизволенням від лібідобеліберди.

Те, що єдиними об'єктами любовного подорогу були для мене сестри Аннабелли, її

повірниці й кордебалет, мені ввижалось інколи передвістям божевілля.

Іноді ж я говорив собі, що все залежить від точки зору, і що по суті нема нічого поганого в тому, що мене до нестерпу хвилюють нелітні дівчатка.

Дозволю собі нагадати читачеві, що в Англії, з тих пір, як був ухвалений закон (1933-го року) про дітей та Молоді Персони, термін "герль-чайлд" (тобто дівчинка) визначається як "особа жіночої статі, яка має від роду більше ніж вісім та менше ніж чотирнадцять років" (після чого, від чотирнадцяти до сімнадцяти, статут визначає цю особу як "молоду персону"). З іншого боку, в Америці, а саме в Масачусетсі, термін "уейвард чайлд" (непутяща дитина) стосується технічно дівчинки від семи до сімнадцяти років, яка спілкується з порочними та нікчемними особами". Хью Броутон, полемічний письменник часів Джемса Першого, довів, що Рахаб була блудницею вже в десять років. Все це вкрай цікаво, і я припускаю, що ви вже бачите, як рот мені піниться перед приступом — та ні, ніщо не піниться, я просто пускаю вистрибом різнобарвні блішки щасливих думок у відповідну чашечку. От ще картинки. Ось Вергілій, котрий (цитую старого англійського поета) "німфетку оспівав в одному тоні", хоч найвірогідніше віддавав перевагу перитонові хлопчика. Ось дві з ще недостиглих дочок короля Анхатена та його королеви Ніфертіті, у котрих було шість таких — нільських, гологолових, голеньких (нічого крім численних намистових рядів), із м'якими брунатними щенячими черевцями, із довгими ебеновими очима, які спокійно вміщалися на перинах, і цілковито збережені після трьох тисяч років. Ось зграйка десятирічних відданиць, котрих примушують сісти на фасциній — кіл зі слонової кістки у храмах класичної освіти. Шлюб і співжиття з дітьми трапляються ще доволі часто у декотрих областях Індії. Так, восьмидесятилітні діди-лепчанці сполучаються із восьмирічними дівчатками, і хто-би озвався. Нарешті Данте безтямно закохався в свою Беатріче, коли минуло лише дев'ять років їй, такий яскріючій, фарбованій, звабній, у червоному строї з дорогим камінням, а було це 1274-го року, у Флоренції, на приватному бенкеті, веселого травня місяця.

Коли ж Петрарка безтямно укохався в свою Лаурину, вона була білявою німфеткою дванадцяти років, яка бігла крізь вітер, куряву й цвітінь, сама як летюча квітка, серед прекрасної рівнини, видної з Воклюзьких горбів.

Та будьмо ж бундючними й культурними. Гумберт Гумберт старанно прагнув бути гожим. Їй Богу, прагнув. Він ставився вкрай обережно до звичайних дітей, до їх чистоти, відкритих на образи, й за жодних обставин не зазіхнув би на невинність дитини, якби була хоч найвіддаленіша можливість скандалу.

Та як билося бідоласі серце, коли серед невинної дитячої зграї він помічав дитину-демона, "enfant charmant et fourbe" — очі з імлою, барвні губи, десять років каторги, коли даси знати їй, що дивишся на неї. Так йшло життя.

Гумберт був цілком спроможний мати злучання з Євою, проте Ліліт була тою, про яку він марив. Бруньковидна стадія у розвитку грудей рано (в 10 7/10 років) наступає в черзі соматичних змін, які супроводжують наближення зрілості. А наступна відома нам ознака — це перша поява (в 11 2/10 років) пігментованих волосків. Моя чашечка геть

сповнена блошицями.

Морська катастрофа. Кораловий острів. Я один із замерзлою донькою потопленого пасажера. Серденько, адже це тільки забава. Які чудовні пригоди я деколи уявляв, сидючи на твердій лаві в міському парку та удаючи заглибленого в задумливу книжку. Навколо мирного ерудита дозвільно пустували німфетки, як начебто він був звиклою для ока парковою статуєю або частиною світла й тіні під старим деревом. Якось цілковита красуня в шотландській спідничці з грюком поставила важкоозброєну ногу біля мене на лавку, щоб занурити в мене свої оголені руки й затягнути ремінець роликового ковзана — і я розчинився в сонячних плямах, користуючись книжкою як фіговим листям, між тим як її русяві кучері падали їй на подряпане коліно, і деревна тінь, яку я з нею ділив, пульсувала й танула на її литці, сяючи так близько від моєї хамелеонової щоки. Іншого разу рудоволоса школярка зависнула наді мною в вагоні метро, і оранжевий пушок в неї в пахах був одкровенням, яке залишилось на багато тижнів у мене в крові. Я міг би переповісти чимало подібних однобічних мініатюрних романів. Закінчення деяких з них було приправлене бісовим зіллям. Бувало, наприклад, я помічав з балкона вночі, за освітленим вікном через вулицю, німфетку, яка роздягалась перед прислужливим дзеркалом. В цьому усамітненні, в цьому віддаленні, привид набував неймовірно прямої зваби, яка змушувала мене, балконного глядача, чимдуж стреміти до свого самотнього вгамування. Але до біса несподівано ніжний узор голизни, що він вже прийняв від мене дар звеличання, ставав осяяним лампою відразливо голим ліктем мужчини в спідній білизні, який читав газету при відкритому вікні гарячою, вологою, безнадійно літньою ніччю.

Скакання над вервечкою, скакання на одній нозі по розкресленій крейдою панелі. Вікопомна старуха в чорному, яка сиділа поряд зі мною на парковій лавці моєї насолоди (німфетка піді мною старалась намацати скляну кульку, що закотилась) й котра спитала мене — нахабна відьма — чи не болять мені живіт.

Нехай бавлять вони навколо мене вічно, ніколи не дозріваючи.

6.

До речі: я часто питав себе, як велося їм потім, тим німфеткам. У нашому чавунно-гратованому світі причин та наслідків, чи не здатний був подрог, який я викрав у них, позначитись на їх майбутті? От, була моєю — та ніколи не дізнається. Гаразд. Та чи не виступить це, чи не нашкодив я їй чим-небудь в її далшій долі, коли втягнув її образ в своє таємне насолодження? О, це було й стане предметом великих та жахливих сумнівів! Я з'ясував, однак, у що вони перетворюються, ці принадливі, запаморочливі німфетки, коли виростають. Згадую, брів я колись надвечір людною вулицею, навесні, в центрі Парижа. Тоненька невелика на зріст дівчина жваво простукала повз мене на високих підборках; ми водночас обернулись, вона спинилась і я підійшов до неї. Голова її ледь сягала моєї нагрудної шерсті; личко було кругле, з ямками, яке так часто трапляється серед молодих французок. Мені сподобались її довгі вії та перлинно-сірий *tailleur*, що облягав її юне тіло, яке ще берегло (от це-то й було німфійним відлунням холодної насолоди, злетом в череслах) щось дитяче, що домішувалось до професійного

fr tilement її маленької спритної сіднички. Я поцікавився її ціною, й вона одразу відповіла з музикальною срібною точністю (птах — суцільний птах!) "Cent". Я був спробував поторгуватись, та вона оцінила дикий пал в моїх очах, спрямованих з такої висоти на її круглий лобик й на зачаткову капелюшку (букетик та бант): "Tant pis", проказала вона, перемигнувши й удавши, ніби простує геть. Я подумав: та всього лише три роки тому я міг бачити, як вона вертається додому зі школи! Ця картина скінчила справу. Вона повела мене вгору звичайними крутими сходами зі звичайним сигналом дзвінка, що повідомляє добродія, який не бажає зітнутися з іншим добродієм, що шлях вільний або не вільний — сумний шлях до гидкого покоїка, який вміщує ліжку й біде. Як звично, вона зажадала свій petit cadeau, і звичайно я запитав її ім'я (Monique) та вік (вісімнадцять). Я був добре обізнаний з банальними звичками повій: від усіх них ми чуємо оте dixhuit — чітке цвірінькання з ноткою мрійливої облуди, яке вони видають, сердешні, до десяти разів на добу. Та в даному випадку було ясно, що Моніка радше віднімає собі рік-два.

Це я вивів з багатьох подробиць її справного, ніби різьбленого, й на подив нерозвиненого тіла. Надзвичайно швидко роздягнувшись, вона постояла хвилинку біля вікна, приоповивши себе в мутний серпанок фіранки, слухаючи з дитячим задоволенням (що в книзі було б халтурою) шарманщика, який вигравав на вже набряклому присмерком подвір'ї. Коли я оглянув її рученята й звернув її увагу на брудні нігті, вона відказала, простодушно понурившись, "Qui, se n'est pas rien" й пішла було до рукомийника, та я сказав, що це дрібниці, самі дрібниці. Зі своїм підстриженим темним волоссям, світло-сірим поглядом та блідою шкірою вона була винятково приваблива. Стегна її були не ширше ніж у хлопчика, що сів навпочіпки. Поза тим, я без вагання стверджуватиму (і ось чому я так вдячно дякую це перебування з маленькою Монікою в серпанково-сірій келії спогаду), що серед тих вісімдесяти або дев'ятдесяти шльондр, які в різний час на моє прохання займалися мною, вона була єдиною, що дала мені укол істинної насолоди. "Il tait malin, celui qui a inventé ce truc!", люб'язно зауважила вона й вернула в зодягнений стан з тою високого стилю спритністю, з якою з нього вийшла.

Я спитав, чи не дасть вона мені ще одного, більш істотного побачення в той же вечір, й вона обіцяла зустріти мене біля наріжної кав'ярні, додавши, що впродовж усього свого короткого життя ніколи ще нікого не обдурила. Я не міг утриматись, щоб не сказати їй, яка ж вона гарненька, на що вона відказала скромно: "Tu es b'en gentil de dire ça", а потім, вловивши те, що я вловив сам у дзеркалі, яке відбивало наш тісний Едем, а саме жахливу гримасу ніжності, яка скорчила мені рота, догідлива Моніка (о, вона безсумнівно була свого часу німфеткою) схотіла довідатись, чи не стерти їй, avant qu'on se couche, нашарок фарби з губ на випадок, якщо я захочу поцілувати її. Авжеж, захочу. З нею я дав собі волю в більшому ступені, ніж з будь-якою іншою молодою гетерою, і в ту ніч моє останнє враження від Моніки та її довгих вій відлунує чимось веселим, чого не було в інших спогадах, пов'язаних з моїм принизливим, мізерним та похмурим статевим життям. Вигляд її був незвичайно вдоволений, коли я дав їй

п'ятдесят франків поза умовою, по чому вона подрібнювала в нічну квітневу мряку з важким Гумбертом, який котився за її вузькою спиною. Зупинившись проти вітрини, вона вимовила з великим смаком "Je vois m'acheter des bas!" і не дай мені Бог коли-небудь забути маленький лускаючий звук дитячих губ цієї парижаночки на слові "bas", вимовленим нею так соковито, що "а" ледь не стало в'юнким коротким "о".

Наступне наше побачення відбулось іншого дня, в п'ятнадцять по другій опівдні в моїй квартирі, та воно виявилось менш задовільним: за ніч вона наче подорослішала, перейшла до старшого класу, й до того ж була вельми застудженою. Заразившись від неї нежиттю, я скасував четверту зустріч — а втім і радий був перервати злет чуттів, які погрожували обтяжити мене нестерпними мареннями й млявим розчаруванням. Тож нехай вона залишиться гладкою тонкою Монікою — такою, якою вона була впродовж тих двох-трьох хвилин, коли безпритульна німфетка проглядала крізь діловиту молоду повію.

Моє нетривке знайомство з нею навіяло мені низку думок, які стануть доволі очевидними читачеві, котрий знається на цих справах. За оголошенням в непристойному журнальчику я опинився одного дієсприятливого дня, у конторі певної M-lle Edith, яка почала з того, що запропонувала мені обрати собі супутницю життя в зібранні доволі формальних фотографій у доволі засмальцьованому альбомі ("Regardez-moi cette belle brune?" — вже у весільній сукні). Коли ж я відштовхнув альбом, й незграбно, із зусиллям, висловив свою злодійську мрію, вона подивилась на мене, ніби збираючись мене прогнати. Одначе, поцікавившись, чи багато я готовий покласти, вона зволила обіцяти познайомити мене з особою, котра "здатна була б владнати справу".

Наступного дня астматична жінка, розфарбована, гомінлива, просякнута часником, з майже фарсовою провансальською говіркою й чорними вусами над ліловою губою, повела мене до свого власного, вочевидь, помешкання й там, наперед долучивши гучне цмокання до зібраних жмутиком кінчиків пальців, щоб підкреслити якість свого сласного як ружанець товару, еатральню відгорнула фіранку, за якою відкрилась половина, що слугувала за всіма ознаками спальнею для численної та невибагливої родини; та на сцені в той час нікого не було, окрім потворно вгодованої, відразливо негарної дівчини років принаймні п'ятнадцяти, із малиновими стрічками у важких чорних косах, котра сиділа на стільці й жартома пестила голомозу ляльку. Коли я відмовно похитав головою й спробував вибратися з пастки, звідниця, прискорено лопочучи, почала стягувати брудно-сіру куфайку з бюста молодої велетки, а потім, переконавшись в моєму рішенні відійти, зажадала "son argent". Двері вглиб кімнати розкрилися, й два чоловіки, виступивши з кухні, приєдналися до спору. Були вони якоїсь кривої будови, голошиї, чорняві; один з них був у темних окулярах. Маленький хлопчик та замурзана кривонога дитина замаячили десь за ними. З нахабною логічністю, притаманною жахам, розлючена звідниця, вказавши на мужчину в окулярах, заявила, що він раніш служив у поліції — а тому краще, мовляв, труснути калитою. Я підійшов до Марії (адже таким було її зоряне ім'я), котра на той час преспокійно переправила свої важкі ляжки зі стільця в спальні на табурет за кухонним

столом, щоб там знову взятись за суп, а дитина тим часом підняла з підлоги їй належну ляльку. В тужливому запалі, що надавав певного драматизму моєму недоладному жестові, я сунув гроші в її ніякову руку. Вона здала свій дар екс-сищиків, й мені дали дозвіл віддалитись.

7.

Я не знаю, чи був альбом свахи додатковою ланкою в ромашковій гірлянді долі — та хоч би там як, — невдовзі по тому я намислив одружитись. Я утямив, що рівне життя, домашній харч, усі звичаї шлюбного побуту, профілактична одноманітність ліжкової діяльності і — як знати — майбутнє зростання моральних цнот, деяких чисто духовних ерзаців, могли б допомогти мені — якщо не позбутись ганебних та шкідливих покликів, то принаймні чемно з ними справлятися. Невелике майно, що я успадкував по батькові — (нічого значного — "Мірану" я давно продав) на додачу до моєї вражаючої, хоч і дещо брутальної чоловічої краси, дозволило мені зі спокійною впевненістю вдатись до відповідних пошуків. Добряче роздивившись, я вподобав дочку польського лікаря: добряк лікував мене від серцевої нестачі та нападів запаморочення.

Іноді ми разом грали в шахи; його дочка дивилась на мене звід мольберта і мною позичені їй очі або кістянки рук встромляла в те кубістичне глупоття, яке тодішні освічені панночки малювали замість персиків та овечок. Дозволю собі повторити, тихо, але поважно: я був, та ще залишився, всупереч усім своїм поневірянням, винятковим вродливцем, зі стриманими рухами, з м'яким волоссям і ніби похмурою, але від того більш привабною поставою великого тіла. При такій мужності часто буває, що в гідних показу рисах суб'єкта відбито щось похмуре та розбурхане, що треба ховати. Так сталося й зі мною.

Нажаль, я добре відав, що варто мені ляснути пальцями, щоб отримати будь-яку дорослу особу, обрану мною, я навіть звик не дуже зважати на жінок, боячись саме того, що та чи інша плюхне як набряклий соком плід мені на холодне лоно. Якби я був що зветься "пересічним французом", охочим до пишно вбраних дам, я легко би знайшов серед знавіснелих вродливиць, які плюскались у мою понуру скелю, істоту значно привабливішу, ніж моя Валерія. Та в цьому виборі я керувався міркуваннями, що по суті зводились — як я надто пізно втямив — до ницього компромісу. І все це лише показує, яким страшенним дурепою був Гумберт у справах кохання.

8.

Хоч я твердив собі, що потребую лиш сублімованого *pot-au-feu* та живих піхв, однаке те, що мені подобалось у Валерії, це була її імперсонізація малого дівчатка. Вона прикидалась малятком не тому, що второпала мою таємницю: таким був просто її власний стиль — і я вскочив. Насправді-бо цій дівчинці було принаймні під тридцять (ніколи я не міг встановити її точний вік, адже навіть її паспорт вводив в оману), і вона давно вже розлучилась зі своїм дівоцтвом за обставин, які змінювались за настроєм її пам'яті. Я ж зі свого боку був наївним, як тільки може бути наївною людина із сексуальним ґанджем. Вона здавалась якоюсь пухнастою й грайливою, вбиралась *la gamine*, щедро показувала гладкі ноги, вміла підкреслити білину під'єму ступні чорним

оксамитом черевичка, і приндилась, і вигравала ямками, й затрушувала коротким білявим волоссям в найтрафаретніший в світі спосіб.

По короткому обряді в ратуші я привів її на нову квартиру й дещо здивував її тим, що перед початком будь-яких любощів змусив її перебратись в просту нічну дитячу сорочку, яку я щасно вкрав зі скрині (шатної шафи) в сиротинці. Шлюбна ніч видалась доволі кумедною, й через мої дії дурка моя була в істериці. Та дійсність невдовзі перемогла. Обілявлена кучеря виявила свій чорнявий корінець; пушок обернувся на колючки неголеної гомілки; рухливий вологий рот, як я його не пхав коханням, вивернув свою мізерну подібність із відповідною частиною на заповітному портреті її жабоглядної покійної матінки; і згодом замість блілого вуличного підлітка, в Гумберта Гумберта опинилась на руках велика, дебела, коротконога, грудаста й цілковито безглузда баба.

Такий стан тривав від 1935-го року до 1939-го. Єдиною чеснотою Валерії була її сумирність, і як не дивно, від цього було затишно в нашій новій квартирці: дві кімнатки, димний краєвид в одне вікно, цегляний мур — в інше, крихітна кухня, черевикоподібна ванна, в якій я почувався Маратом, дарма що не було білошійої дівчинки, щоб заколоти мене. Ми провели з дружиною чимало вечорів — вона заглибившись в свій *Paris Soir*, я — працюючи за хлипким столиком. Ми відвідували кіно, велодром, змагання з боксу. До її прісної плоті я звертався лиш зрідка, тільки хвилинами гострої потреби, крайнього відчаю. Була в бакалійника, що по той бік вулиці, мала донька, тінь якої зводила мене з розуму; втім, за допомогою Валерії я-таки знаходив деякі законні виходи з мого фантастичного лиха. Та що стосується домашнього харчу, то ми без слів залишили *rot-au-feu* й харчувалися здебільшого в вузькому ресторанчику з єдиним довгим столом на *rue Bonaparte*, де настільна скатертину була в винних плямах, й переважав іноземний гомін. А в будинку поряд антиквар виставив у заставленій вітрині репишний, барвистий — зелений, червоний, золотий і чорнильно-синій — давній американський естамп, на якому був паровоз з гігантською трубою, великими химерними ліхтарями та величезним бидлоскидальником, який тягне свої фіолетові вагони в громову степову ніч і домішує рясний, чорний, що мерехтить іскрами, дим до кудлатих її хмар.

В них щось блиснуло. Влітку 1939-го року помер мій американський дядечко, залишивши мені прибуток у декілька тисяч американських доларів за умови, що я переїду до Сполучених Штатів й займусь інтересами його фірми. Ця перспектива припала мені до серця надзвичайно: я відчував, що життя моє потребує струсу. Та було дещо інше: мольові проточинки з'явилися на плюші подружнього затишку. В останній час я помічав, як моя дебела Валерія якось змінилась — виказує дивне занепокоєння, іноді щось на кшталт обурення, а це не пасувало до встановленого характеру персонажа, який вона повинна була для мене грати. Коли я повідомив їй, що ми незабаром попливемо до Нового Йорку, вона похнюпилась і впала в задуму. Була докучлива тяганина з її документами.

Вона ж бо мала кепський Нансенський паспорт і одержанню візи аж ніяк не

сприяло швейцарське громадянство чоловіка. Я пояснював неминучістю стояння в хвостах до префектури та великими іншими прикрощами її млявий та нечулий настрій, на який аж ніяк не впливали мої змальовування Америки, країни рожевих дітей та величезних дерев, де життя буде набагато кращим, ніж в нудному, сірому Парижі.

Одного ранку (її папери були вже майже впорядковані) ми виходили з якоїсь офіційної будівлі, як раптом бачу, що Валерія, яка важко тупала поряд зі мною, починає енергійно й мовчазно трусити своєю болонковою головою.

Спочатку я не звертав на це жодної уваги, та потім спитав, чому їй власне здається, що там всередині щось є? Вона відказала (перекладаю з її французького перекладу якоїсь слов'янської площини): "В моєму житті є інша людина".

Нема чого й казати, що чоловікові не надто сподобались такі слова.

Мене, не криюсь, вони приголомшили. Прибити її тут-таки на вулиці — як би вчинив чесний міщанин — не можна було. Роки прихованих страждань мене навчили самовладанню надлюдському. Отже я чимскоріш сів з нею в таксомобіль, який деякий час заклично повз за нами, і в цьому порівняно спокійному усамітненні запросив її до пояснення її диких слів. Мене душила зростаюча лютість — о, не тому, що я знав якусь ніжність до цієї балаганної фігури, яка зветься мадам Гумберт, але тому, що нікому крім мене не дозволено було вирішувати проблеми законних і незаконних злучань, а тут Валерія, моя фарсова дружина, нахабно взялася порядкувати за своїм розсудом ще й моїми вигодами й моєю долею. Я зажадав, аби вона назвала мені коханця. Я повторив питання; та вона не припиняла свого клоунського базікання, й далі теревенячи про те, яка вона нещаслива зі мною, й хоче негайно зі мною розлучитись.

"Mais qui est-ce?" загорлав я нарешті, двигнувши її кулаком по коліну, й вона, навіть не зморщившись, втупилась в мене, наче відповідь була такою простою, що й пояснень не треба. За цим швидко звела плечем і вказала пальцем на м'язисту потилицю водія. Той загальмував близько невеликої кав'яреньки й представився. Не можу пригадати його кумедного прізвища, але через стільки років він бачиться мені ще зовсім ясно — кремезний русак, колишній полковник Білої Армії, пишновусий, острижений їжаком. (Таких як він не одна тисяча жила з цього безтямного промислу в Парижі). Ми сіли за столик, білогвардієць замовив вино, а Валерія, поклавши на коліно промоклу серветку, говорила далі — в мене радше, ніж зі мною: у цей величний келих вона сипала слова з безупинністю, якої я й не чекав від неї, причому щомиті вибухала залпом польських або російських фраз у напрямі свого незворушного коханця. Становище ставало абсурдним, і воно стало абсурднішим, коли таксомобільний полковник, із хазяйською усмішкою перервавши Валерію, почав розвивати власні домисли й задуми. Промовляючи потворною французькою, він накреслив ту царину любові та праці, в яку він наважився ввійти за руку зі своєю жіночкою. Вона ж тепер зайнялася своїм виглядом, сидячи між ним та мною: підмальовувала випнуті губки, виправляла подзьобуванням пальців (при цьому строюючи підборіддя) виперед блузки й так далі, а він між тим говорив про неї, не тільки як начебто її не було з нами, але так, як буцім вона була сиріткою, котру наразі переводили задля її ж добра від одного мудрого опікуна до іншого, мудрішого; і

хоч я перебільшував і можливо паплюжив усі враження через свій безпорадний гнів, присягаюсь, що полковник преспокійно радився зі мною щодо таких речей як її дієта, регули, гардероб, і книжки, які вона вже читала чи повинна була прочитати. "Здається мені, казав він, їй до вподоби Жан Крістоф — як ви гадаєте?" О, він був суцільний літературознавець, цей добродій Таксович.

Я поклав край його дзижчанню тим, що запросив Валерію зібрати свій жалюгідний скарб негайно, на що пошляк полковник заявив, що охоче знесе його в авто власноруч. Взявшись до виконання обов'язку, він повіз Гумбертів, мосьє та мадам, додому, й повз весь шлях Валерія говорила, а Гумберт Грізний внутрішньо радився з Гумбертом Покірним, кого саме заб'є Гумберт Гумберт — її, чи її любого приятеля, або обох, або нікого. Згадую, як одного разу я мав у руках пістолет, що належав студентіві-спокласнику, в ту пору мого життя (здається, я про ту пору не згадав, та це не до потреби), коли я плекав думку порозважатись із його сестрою (вкрай сьайливою німфеткою, з великим чорним бантом) і потім застрелитись. Тепер же я питав себе, чи варта була Валечка (як її називав полковник) того, щоб застрелити її, задушити або втопити. Вона мала вельми чутлі руки та ноги, і я вирішив обмежитись тим, що завдам їй страшного болю, як тільки ми усамітнимосся.

Та цьому не судилося бути. Валечка — яка вже на той час проливала потоки сліз, забарвлені розмальованою райдугою її косметики — взялася всяк-так набивати речами скриню, дві валізи, порепану картонку, — і жадання взути гірські чоботи й з розгону штурхнути її в круп було, ясна річ, нездійсненим, допоки клятий полковник порпався поблизу. Не те, що він поводився нахабно, чи якимось подібно до цього: навпаки, він виявляв (якби на боковій сцені того еатру, до якого мене залучили) делікатну старосвітську чемність, при чому супроводжував усякий свій порух неправильно вимовленими вибаченнями (же деманд пардон... еске же пуі...) з великим тактом відвертався, поки Валечка здирала свої рожеві штанці з мотузки над ванною; але мерзотник перебував, здавалось, повсюди, пристосовуючи громадську свою до анатомії квартири, читаючи мою газету в моєму ж кріслі, розв'язуючи вузли на мотузці, закручуючи собі цигарку, рахуючи чайні ложечки, відвідуючи уборну, допомагаючи своїй дівці загорнути електричну сушарку для волосся (подарунок її батька) й виносячи на підвір'я всякий мотлох. Я сидів, склавши руки, одне стегно на підвіконні, гинучи з нудоти й ненависті. Нарешті вони обидва вийшли з квартири, яка дрижала, — вібрація дверей, як я їх захопнув, довге мала відлуння в кожному моєму нерві, що було слабою заміною того заслуженого ляпасу навідмах по вилиці, якого б вона отримала на екрані за всіма правилами теперішніх кінофільмів. Граючи незграбно свою роль, я попростував у ванну, аби перевірити, чи не взяли вони мого одеколону; ні, не взяли; та я помітив із корчем злобної огиди, що колишній радник царя, добряче спорожнивши міхур, не спустив воду. Ця врочиста калюжа зайшлої уріни з розлізлим у ній змоклим темно-жовтим недопалком побачилась мені найвищою образою, і я шалено крутнувся, шукаючи зброї. Насправді ж, вочевидь, не інакше, як російська міщанська ввічливість (з домішкою мабуть чогось азійського) подвигла доброго полковника (Максимовича! —

його прізвище раптом прикотило знов до мене), вельми пихату людину, як усі росіяни, на те, щоб спровадити інтимну нужду з пристойним беззвуччям, не підкресливши малу площу чужої квартири виверганням гучноголосого водоспаду поверх власного приглушеного струмочка. Та це не спало мені на думку в ту хвилину, коли ревучи від люті я нишпорив по кухні в пошуках будь-чого поважнішого від мітли. Раптом, кинувши це, я ринувся з дому з героїчним наміром напасти на нього, покладаючись на самі кулаки. Однак, всупереч моїй природній силі, я зовсім не боксер, між тим як низькорослий, але широкоплечий Максимович скидався на злитого з чавуну. Порожнеча вулиці, де від'їзд моєї дружини не був нічим відзначений, окрім стразового гудзика, що палав у багнюці (загубленого після того, як вона берегла його три нікому непотрібних роки в зламаній скриньці), ймовірно врятувала мене від роз'юшеного носа. Та байдуже: з часом помста за мене приспіла. Один з Пасадени сказав мені якимось, що місіс Максимович, роджена Зборовська, сконала в пологах 1945 року. Вона з чоловіком потрапила якимсь чином з Франції до Каліфорнії; там, протягом цілого року, за достойний оклад, вони слугували об'єктами дослідження, що його провадив відомий американський етнолог. Дослід мав на меті встановити людські (індивідуальні та расові) реакції на живлення лише бананами та фініками при сталому перебуванні навкорячки. Мій оповідувач, за фахом лікар, присягався мені, що бачив на власні очі обох — огрядну Валечку та її полковника, на той час посивілого й також сильно згрубілого, як вони старанно плазували по полірованій підлозі уздовж ряду ясно освітлених приміщень (в одному були фрукти, в іншому вода, в третьому підстилки, і т.д.) у товаристві декількох інших найнятих чотириногих, набраних серед терплячих і беззахисних верств. Я тоді-таки спробував відшукати в антропологічному часопису результати цих досліджень, та напевно вони ще не були оприлюднені. Звісно, цим науковим плодам потрібен час для кінцевого дозрівання. Маю надію, що звіт буде ілюстрований добрими фотографіями, коли він з'явиться, проте не надто ймовірно, щоб тюремні біблію еки одержували подібні праці. Та, якою я змушений нині користуватись, є винятковим прикладом кепського еkleктизму, який керує вибором книжок у закладах, подібних цьому. Тут є Біблія, авжеж, і є Діккенс (давнє багатотомне Ділінгамове видання, Новий Йорк, MD CCCL XXXVII); є й "Дитяча енциклопедія" (у якій трапляються доволі гарненькі фотографії сонце-волосих герль-скаутів у трусиках), є й детективний роман Ага и Крісті "Оголошено вбивство"; але поза тим є такі дрібнички як "Бурлака в Італії" Переї Ельфінстона, автора "Знову Венеція", Бостон, 1868, й порівняно недавній (1946) Who's who in the Limelight — перелік акторів, режисерів, драматургів і знімки статичних сцен.

Проглядаючи вчора останню зі згаданих книг, я був нагороджений однією з тих блискавичних збігів, що їх логік не терпить, а поет обожає. Переписую найбільшу частину сторінки: Пім, Роланд. Народився у Лунді, Масачусетс, 1922. Отримав освіту в Ельсіндорському еатрі, Дербі, Новий Йорк. Дебютував у "Сонці, що провалилось". Серед багатьох інших п'єс, у яких він грав, були: "В Сусідньому Кварталі", "Дівчина в зеленому", "Перетасовані Чоловіки", "Дивний Гриб", "На волосинці", "Джон Ловлі", "Я

марив Тобою".

Куїльті, Клер. Американський драматург. Народився в Ошан, Нью Джерсі, 1911. Закінчив Колумбійський Університет. Почав працювати в комерції, та потім звернувся до написання п'єс. Автор "Маленької німфи", "Пані, яка любила блискавку" (у співпраці з Вівіан Дамор-Блок), "Темних Років", "Дивного Гриба", "Любові Батька" та інших. Гідні уваги його численні п'єси для дітей. "Маленька Німфа" (1940) витримала турне в 14.000 миль і давалась 280 разів на провінції в одну зиму, перш ніж дістатись Нового Йорка.

Улюблені розваги: напівгонкові авто, фотографування, домашні звірята.

Квайн, Долорес. Народилась 1882-го року, в Дейтоні, Огайо. Вивчала сценічну майстерність в Американській Академії. Дебютувала в Отаві, 1900-го року. Дебют у Новому Йорку відбувся 1904-го року в "Не Розмовляй зі Сторонніми". З тих пір загубилась в таких-ото п'єсах...

Якою безпомічною мукою краюсь на самий знак імені мого любого кохання, навіть тут, на прізвище якоїсь бридкої старої комедіантки! Адже й вона мабуть стала б акторкою! Народилась 1935-го року, виступала (до речі бачу, що в кінці попереднього параграфа в мене помилка — та прошу не виправляти, шановний видавцю) в "Убитому Драматурзі". Квайн-Швайн. Убив ти Куїл-ти. О, Лоліто моя, все що можу тепер це грати словами.

9.

Тяганина з розлученням змусила мене відкласти відплиття, і мряка ще однієї Світової Війни вже облягла земну кулю, коли, після нудної зими в Португалії, де я переніс запалення легенів, я нарешті досяг берегів Америки.

В Новому Йорку я охоче прийняв запропоновану долею легку службу: вона полягала головним чином у вигадуванні та редагуванні парфумерних оголошень. Я радо вітав її поверховий характер і псевдолітературне забарвлення й займався нею абияк, коли заманеться. З іншого боку, новий, воєнних часів університет в Новому Йорку намовляв мене дописати мою порівняльну історію французької літератури. Перший том забрав мені десь два роки праці, причому я чи не щодня працював більш ніж п'ятнадцять годин. Позираючи на цей період, я бачу його ретельно поділеним на просторе світло й вузьку тінь: світло належить до втішних пошукувань у чертогах біблію ек; тінь — до страждальних жадань, до безсоння — словом до того, про що я достатньо вже поговорив. Обізнаний зі мною читач легко уявить собі, як старанно, через спекотну пилуку, я виглядав — нажалі, здаля всякий раз — німфеток, що бавились у Центральному Парку, і як мені огидні були декоративні, дезодоровані секретарки й конторниці, якими один з жартунів з нашого інтересу так силювся мене знайти. Опустимо це все.

Згубний розпад душевних сил привів мене в санаторію на півтора роки; я вернув до праці — й невдовзі знов занепав.

Одужання могло обіцяти бадьоре життя на вільному просторі. Любий мій лікар, чарівний цинік з короткою темною борідкою, познайомив мене зі своїм братом, котрий лагодився вести експедицію в приполярні області Канади. Я був до неї залучений як

"спостерігач психічних реакцій". Час від часу я поділяв (втім, не дуже успішно) із двома молодими ботаніками й старим теслею пухляві принади одної з наших знавчинь з харчування, докторки Аніти Джонсон — котру невдовзі вислали собі геть літаком, про що згадую з задоволенням. Мету експедиції я уявляв собі не дуже ясно. З уваги на численних метеорологів, які брали участь у ній, спало б на думку, що ми простежуємо до свого барлога (десь вочевидь на острові Принца Уельського) блукаючий та хитливий північний магнітний полюс. Одна з груп заснувала з допомогою канадців метеорологічну станцію на П'єровій Стрілці в Мельвильському Зунді. Інша, також заблудла група збирала планктон. Третя вивчала зв'язок між туберкульозом і тундрою.

Берт, фільмовий фотограф, дуже непевний в собі хлопчак, з яким мене змушували деякий час посилено трудитись фізично (він, як і я мав психічні негаразди) запевняв, що "великі люди" з нашої експедиції, справжні її керівники, котрих ми ніколи не бачили, мали за мету перевірити вплив кліматичного потепління на хутро полярного лиса.

Ми жили в складених будах серед до-кембрійського гранітного світу. В нас була сила припасів — комплект Reader's Digest, мішалка для морозива, хімічні клозети, ковпаки з кольорового паперу, щоб справляти Різдво. Я на подив добре подужав, попри неймовірну порожнечу й нудоту життя. Оточений похмурою рослинністю арктики — дрібним верболозом, лишайником — пронизаний і, як вважаю, прочищений вітросвистям, я сидів був на круглому камені, під цілковито прозорим небом (крізь яке однак не просвітлювало нічого поважного) й відчував себе напрочуд відчуженим від свого я. Вгодовані, лисніючі маленькі ескімоски з личками морських свинок, риб'ячим запахом і воронячою чорнявою прямого волосся, збуджували мене навіть менше, ніж Джонсон.

Німфетки не водяться в арктичних областях.

Я дозволив більш тямущим людям аналізувати дрейфування криг, друмлини, гремлини, кремліни та деякий час силівся нотувати те, що простодушно брав за "психічні реакції" (я помітив, наприклад, що при північному сонці сновидіння бувають яскраво забарвлені, що підтвердив мій друг фотограф). Крім того, я мусив допитувати різних своїх товаришів про численні предмети, які є: ностальгія, побоювання невідомих звірів, гастрономічні й статеві марення, улюблені розваги, вподобані радіопрограми, зміни в світогляді тощо. Усім це набридло аж так, що я кинув — й тільки в кінці моєї двадцятимісячної "приполярної каторги" (як жартома висловився один з ботаніків) накатав геть вигаданий та дуже кольористий рапорт; зацікавлений читач знайде його надрукованим у *Annals of Adult Psychophysics* від 1945 чи 1946 року, а також у випуску *Arctic Explorations*, що присвячений нашій експедиції — яка, додам на завершення, аж ніяк не стосувалась мідних покладів на Острові Вікторії й подібних дрібниць, як мені надалі вдалося дізнатись від мого благодушного лікаря, адже справжня мета експедиції була, як то кажуть "таємного" кшталту, а тому дозволю собі тільки додати, що якою б не була мета, її було цілком довершено.

Читач дізнається з жалем, що незабаром по моїм поверненні в цивілізований світ

мені випало знову боротися з затьмаренням розуму (якщо тільки це жорстоке визначення є прийнятним для меланхолії та відчуття нестерпного млюєння). Остаточним одужанням я зобов'язаний відкриттю, яке я зробив під час лікування в дуже дорогій санаторії. Я відкрив невичерпне джерело здорової втіхи у тому, щоб розігрувати психіатрів, хитро потураючи їм, не даючи їм помітити, що знаєш усі їхні професійні куншти, вигадуючи їм на догоду віщі сні в суто класичному стилі (які змушували їх самих, визискувачів снів, бачити сні і прокидатися з криком), дратуючи їх фальшивими спогадами про нібито підглянуті "одвічні сцени" батьківського спожильства й не дозволяючи навіть віддалено домислювати правдиве лихо їх пацієнта. Давши хабара сестрі, я отримав доступ до архівів лікарні й там знайшов, не без сміху, фішки, що прозивали мене "потенційним гомосексуалістом" та "абсолютним імпотентом". Ця забава мені так подобалась та діяла на мене так сприятливо, що я зостав зайвий місяць після одужання (при цьому чудово спав та їв з апетитом школярки). А по цьому я ще докинув тиждень лише заради того, щоб мати задоволення позмагатися з могутнім професором з "переміщених осіб", чи Ді Пі (від "Дементії Прекокс"), вельми знаним, котрий був відомий тим, що вмів примусити хворого повірити, що той був свідком власного зачаття.

10.

По виході з лікарні, я вирішив дошукати собі сільце в Новій Англії, або якесь-таке сонне містечко (ільми, біла церква), де я провів би літературне літо, живучи з короба нагромаджених у мене літературних заміток і купаючись в найближчому ставку. Робота над підручником приховила мене знов, а участь у дядечкових посмертних пахошах я на той час уже звів до мінімуму.

Один з колишніх його службовців, парость шляхетного роду, запросив мене оселитись на декілька місяців у приміській садибі своїх збіднілих кривних на прізвище Мак-Ку, котрі воліли здати верхній поверх, де до смерті своєї чемно бідкалася стара тітка. Він сказав, що в них дві доньки, одна зовсім маленька, а друга дванадцяти років, і прекрасний садок неподалік від прекрасного озера, що все це провіщає досконально досконале літо.

Ми обмінялись листами, і я впевнив пана Мак-Ку, що я не гаджу по кутах.

Ніч в поїзді була фантастична: я силився уявити собі із всіма можливими подробицями загадкову німфетку, яку я навчатиму французької й пеститиму по-гумбертському. Ніхто мене не стрів на іграшковому вокзалику, де я вийшов із своєю новою коштовною валізою й ніхто не озвався на телефонування.

Проте, за деякий час в єдиний готель зелено-рожевого Рамзделя з'явився засмучений, змоклий Мак-Ку зі звісткою, що його будинок щойно згорів до решток — можливо внаслідок одночасної пожежі, палаючої в мені всю ніч в жилах. Мак-Ку пояснив, що його жінка з дочками поїхала сімейним авто шукати притулку на якусь мизу, що належала їм, та що подруга дружини, пані Гейз, пречудова жінка, 342 Лоун Стріт, готова здати мені кімнату. Стара, яка жила саме навпроти пані Гейз, позичила Мак-Ку свій лімузин, допотопну махину, із прямокутним верхом, якою керував веселий

маврин. Я-бо подумав собі, що коли зникла єдина причина мого приїзду саме в Рамздель, нове влаштування, запропоноване мені — просто глупоття. Що мені було в тому, що він має відбудувати по-новому житло — адже напевно все було добре застраховане. Я відчував обурення, розчарування й нудьгу, та еством ввічливий європеець, не спромігся на відмову від того, щоб бути відвезеним на Лоун Стріт цим похоронним лімузином, та я крім того чував, що в разі відмови Мак-Ку вигадає будь-який найскладніший спосіб розпорядитись моєю персоною. Я бачив, як він затупцював геть, і як мій шофер похитав головою із легкою посмішкою. Під час їзди я присягався собі, що не залишусь в Рамзделі ні за яких обставин, а здіймусь того ж таки дня в напрямку Бермудських чи то Багамських або Достобісових островів. Ще донедавна крізь мій хребет проминали деякі перелюбні можливості в зв'язку з кольоровими знімками морських курортів, та сказати правду саме Мак-Ку різко звів мене з моїх планів через свою добропорядну, але як стало відомо нині, абсолютно нездійсненну пропозицію.

До речі на рахунок різких зведень убік: ми ледь не розчавили причепливого приміського собаку (з тих, що влаштовують засідки автомобілям), як тільки завернули на Лоун Стріт. Показався Гейзівський будинок — дощатий, білений, жахливий, побляклий від старості, радше сірий ніж білий — той різновид житла, у якому знаєш, що знайдеш замість душі клістирну кишку, що її натягують на ванновий кран. Я дав на чай шоферові, ще й понадіявся, що він негайно від'їде, — це б дало мені змогу завернути назад до готелю, щоб забрати валізу, та він попросту доплив протилежного дому, з веранди якого стара міс Візаві окликала його. Яку було дати раду? Я натиснув дверного гудзика.

Чорношкіра покоївка впустила мене й залишила стояти на килимі, натомість помчала на кухню, де щось горіло, або радше підгорало.

Передпокій прикрашала в'язка древніх дзвіночків, білооке дерев'яне страховисько мексиканського виробництва для туристів, і Ван Гог ("Арлезіанка") — банальний щасливець вишуканої частини буржуазного класу.

Праворуч, прочинені двері дозволяли побачити закуток вітальні із додатковою мексиканською нісенітницею в скляній шафі та строкатою канапою вздовж стіни. Попереду, вглиб передпокою, постали сходи, і поки я стояв витираючи хустиною чоло (тільки зараз я зауважив, яка спека була на дворі) і дивлячись на випадково надбаний предмет — старий сірий тенісний м'ячик, що лежав на дубовому баулі, — пролунав з верхнього майданчика контрольовий голос пані Гейз, котра зігнувшись над поруччям мелодійно запитала "То мсьє Гумберт?" На додаток звідти злетіло трохи цигаркового попелу. За тим сама пані (сандалі, темно-червоні штанці, жовта шовкова блузка, трохи прямокутне обличчя — в такому порядку) зійшла по східцях, цюкаючи вказівним пальцем по цигарці при цьому.

Волів би туюж і змалювати пані Гейз, щоб позбутись її. Сердезі було років тридцять п'ять, в неї був гладкий лоб, вискубані брови й зовсім прості, хоча й доволі вабні риси обличчя того кшталту, який можна визначити як слабкий розчин Марлени Дітрих.

Похляпуючи долонею по бронзовому шиньйону на потилиці, вона повела мене у вітальню, де ми поговорили трохи про згорілий будинок Мак-Ку та про переваги життя в Рамзделі. Її широко розташовані аквамаринові очі мали звичку оглядати всього співбесідника, старанно обминаючи його власні очі. Її усмішка зводилась до запитального злету однієї брові, й поки говорила, вона наче розгортувала кільця свого тіла, дрібно-покvapно випростовуючись звід канапи в напрямку трьох попільниць і каміна (у якому лежала брунатна серцевина яблука); по чому вона знов відкидалась, підклавши під себе одну ногу. Вона явно належала до числа тих жінок, чиї відполіровані слова здатні віддзеркалити жіночий гурток читання або жіночий гурток бриджу, але віддзеркалити душу не можуть, жінок, доконче позбавлених почуття гумору, жінок, по суті цілком байдужих до десяти-дванадцяти їм відомих тем салонної розмови, але при цьому вельми прискіпливих щодо розмовних правил, крізь сонячний целофан яких ясно проступають приховані, затиснуті й не дуже смакові речі. Я цілком розумів, що якби за будь-яким неймовірним збігом обставин опинився би її пожильцем, вона не одично взялася б робити з мене те, що їй ввижалось під словом "пожилець" — і я був би втягнений в одну з тих нудних любовних пригод, які були аж як відомі мені.

Втім, жодної не могло бути мови про те, щоб мені тут оселитись. Я не думав, що міг би жити щасно в домі, де на кожному стільці валяється розшарпаний журнальчик, і де кепсько змішується комедія "функціональних" сучасних меблів з трагедією старезних гойдалок та хитких столиків із мертвими лампами на них. Мадам повела мене вгору й наліво, в "мою" кімнату.

Я оглянув її крізь імлу моєї відмови від неї, але попри цю імлу помітив над "моїм" ліжком репродукцію "Крейцерової Сонати" Рене Пріне. І цю конурку для прислуги вона йменувала "півстудією"! Геть звідси, геть негайно, подумки кричав я собі, вдаючи, що замислився над кумедно заниженою ціною, яку із мрійливою та грізною надією поставила господиня за цілий пансіон.

Проте, старосвітська чемність змушувала мене й далі терпіти. Ми перейшли через майданчик сходів на правий бік будинку ("Тут живу я, а тут живе Ло" — напевно покоївка, подумав я), та квартирант-коханець ледве сховав подрог, коли його, вельми витонченого мужчину, пустили вперед час глянути на єдину в домі ванну — закут (між майданчиком і кімнатою вже згаданої Ло), в якому безформні вологі речі нависали над сумнівною ванною, позначеною знаком запитання залишеної тут волосинки, й отут спіткав я передбачені мною звиви гумової змії та інший, чимось споріднений з нею предмет: кашлато-рожеву попонку, яка манірно вкривала дошку клозету.

"Я бачу, ви маєте не дуже прихильне враження", сказала моя пані, зронивши на мить руку мені на рукав. Вона поєднувала зимнокрову наполегливість (надміра того, що зветься, здається, "спокійною грацією") з якоюсь сором'язністю й журбою, через що особлива ретельність, з якою вона добирала слів, ввижалась такою ж неприродною, як інтонації викладача дикції.

"Мій дім не дуже охайний, визнаю", правила далі мила приречена жіночка "та я

запевняю (очі її наразі слизнули по моїх губах) панові буде добре тут, навіть дуже добре. А ну ж бо я покажу вам їдальню та сад" (останнє було вимовлене жвавніше, ніби вона вабливо майнула голосом).

Я неохоче пішов за нею знову в нижній поверх; пройшли через передпокій та повз кухню, що була на правому боці будинку, на тому ж боці, де були їдальня й вітальня (між тим як зліва від передпокою, під "моєю" кімнатою не було нічого крім гаража). На кухні міцна молода мавринка промовила, знімаючи свою велику глянсо-чорну торбину з клямки дверей, які вели на задній ґанок: "Я тепер піду, місіс Гейз". "Гаразд, Луїзо", зітхаючи відказала та. "Я заплачу вам у п'ятницю". Ми проминули невеличку комору для посуду й хліба та опинились в їдальні, суміжній з вітальнею, якою ми донедавна милувались. Я помітив білу шкарпетку на підлозі. Нерадо крякнувши, пані Гейз нагнулась за нею мимохідь і кинула її в якусь шафу. Побіжно ми оглянули стіл із червоного дерева і фруктову вазу на-посередці, яка нічого не мала в собі крім однієї сливової кістки, яка ще лисніла. Втім я намацав у кишені розклад поїздів і непомітно його вивудив, щоби на першу змогу ознайомитись з ним. Я досі ще йшов услід за пані Гейз крізь їдальню, коли раптом у кінці її спалахнула зелень. "Ось і веранда", проспівала моя водителька, й за тим, без найменшого попередження, блакитна морська хвиля напнулась мені під серцем, і з комишевого килимка на веранді, від сонячного кола, напівгола, на колінах, повертаючись на колінах до мене, моя рів'єрська любов уважно на мене глянула з-над темних окулярів.

Це було те ж саме дитя — ті ж тонкі, медового відтінку, плечі, шовковиста, гнучка, оголена спина, така ж русява кучма. Чорна, білим поцяткована, хустина, пов'язана навколо її торса, ховала від моїх постарілих горілячих очей — та не від погляду моєї молоді пам'яті — напіврозвинені груди, які я так пестив того довічного дня. Та буцімто я був казковою нянькою маленької князівни (згублена, вкрадена, знайдена, вдягнена в циганське лахміття, скрізь яке її голизна всміхається королю і своїм гончакам), я впізнав темно-брунатну родимку в неї на боці. Із священним острахом й зачаруванням (король ридає з радощів, сурми сурмлять, нянька п'яна) я знову побачив привабний запалий живіт, де мої на південь спрямовані уста мимохідь зупинились, і ці хлоп'ячі стегна, на яких я цілував зубчастий відбиток від пояску трусиків — того нестямного, довічного дня біля Рожевих Скель. Чверть століття з тих пір, яку я прожив, звузилась, створила трепетне вістря й зникла.

Надзвичайно важко мені виразити з потрібною силою цей вибух, цей подрог, цей поштовх палкого впізнавання. В ту ж сонцем пронизану мить, у яку мій погляд устиг обійняти навколінену дівчинку (яка блимала з-над окулярів — о, маленький Herr Doktor, котрому судилось вилікувати мене від усіх хвороб), поки я йшов повз неї у машкарі достиглості (в образі поставного мужнього вродливця, героя екрану), порожнеча моєї душі встигла ввібрати всі подробиці її яскравої звабності й порівняти її з рисами моєї померлої нареченої.

Пізніше, ясна річ, ця пова, ця Лоліта, моя Лоліта, повинна була цілком затьмарити свій прототип. Я тільки прагну підкреслити, що одкровення на американській веранді

було тільки наслідком того "князівства біля моря" в моєму стражденному отроцтві. Все, що відбулось між цими двома подіями, зводилось до низки сліпих пошукувань і блукань і хибних зачатків радості.

Все, що було спільного між цими двома створіннями, робило їх єдиним для мене.

Втім я не маю жодних ілюзій. Мої судді добачать у вищесказаному лише кривляння навіженого, який просто любить *le fruit vert*. Врешті-решт, я цілком байдужий до цього. Знаю тільки, що поки Гейзіха та я спускалися сходами до зачаїлого подих саду, коліна мої були, мов віддзеркалення колін у хиткій воді, а губи були наче пісок.

"Це була моя Ло" проказала вона, "а ось мої лілеї." "Так," сказав я, "так. Вони чудовні, чудовні, чудовні."

11.

Експонат номер два — нотатник у чорній обкладці зі штучної шкіри, з карбованим золотим роком (1947) сходами в верхньому лівому куті.

Змальовую цей ретельний виріб фірми Бланк, Бланктон, Масач., наче він дійсно лежав проти мене. Насправді ж, він був знищений п'ять років тому, і те, що ми позираємо (завдяки ласкавості Мнемозіни, яка увічнила його) — тільки миттєве втілення, кволий викидень з гнізда Фенікса.

Виразність, з якою пам'ятаю свій щоденник, спричинена тим, що я писав його двічі. Спочатку я використав блокнот великого формату, на відривних аркушах якого я робив записи олівцем з багатьма підчищеннями й виправленнями; все це дещо скорочено я переписав найдрібнішим і найбільш бісівським зі своїх начерків у чорний записник.

Тринадцяте число травня офіційно об'явлене Днем Пісним у Нью-Гемпширі, але в Каролінах, наприклад, це не так. Року 1947 в цей день через пошесть так званої "шлункової інфлюенци" рамздельська міська управа вже закрила на літо свої школи. Незадовго до того я в'їхав у Гейзівський дім, і щоденничок, з яким я тепер маю намір ознайомити читача (на зразок того, як шпигун передає на пам'ять зміст повідомлення, яке проковтнув), сягає більшої частини червня. Мої зауваження про погоду читач може перевірити в числах місцевої газети за 1947 рік.

Четвер. Дуже гаряче. З вигідного дозорчого пункту (у вікні ванної кімнати) побачив, як Долорес знімає білизну з вервечки в яблучно-зеленому світлі по той бік дому. Вийшов, ніби гуляючи. Вона була в клітчастій сорочці, в синіх ковбойських панталонах і полотняних тапочках. Кожним своїм рухом серед круглих сонячних блисків вона торкалась найпотаємнішої й найсуттєвішої струни моєї мізерної плоті. Трохи згодом сіла біля мене на нижню сходику заднього ґанку та зайшлася збирати дрібні камінці, що лежали на землі між її ступнями — гострі, гострі камінці — й на додачу їм кручений уламок від молочної пляшки схожий на губу вищиреної тварини, й кидати їх у бляшанку, що валялась поблизу. Дзеньк. Вдруге не можеш, не можеш — що за дикі тортури — не можеш влучити вдруге. Дзеньк. Чудовна шкіра, й ніжна, й засмагла, жодного ґанджу. Морозиво з сиропом спричинює висип: надто рясне виділення з сальних залоз, що живлять фолікули шкіри, призводить до подразнення, а останнє приводить заразу. Та німфетки, хоч вони й наїдаються донесхочу, таки не

прищатся. Боже, що за тортури — цей едвобистий вилиск за скронею, який переходить у гаряче русяве волосся! А ця кісточка, що дриготить збоку біля припорошеного щиколотку...

"Дочка містера Мак-Ку? Дженні Мак-Ку? Ах — жахна потвора! Ще й ниця. Й кульгава. Лець не сконала від поліомеліту".

Дзеньк. Лискучий штриховок волосків уздовж руки нижче ліктя. Коли вона встала, щоб внести в дім білизну, я звіддала простежив обожуванім поглядом вицвілу ззаду блакить її закованих штанів. Звід середини галявини п-ні Гейз, озброєна кодаком, неквапно зросла, немов фальшиве дерево факіра, та після декотрих світлотехнічних клопотань — сумний погляд угору, радий погляд униз — зважилася зняти присілого на східцях збентеженого Humbert le Bel.

П'ятниця. Бачив, як вона десь пішла з Розою, темноволосою подругою.

Чому мене страшенно так хвилює дитяча — та це лише дитяча — її хода? Розберемося з цим. Дець тупувато ставить носки. Якась розхитаність, подовжена на кінець кроку в русі ніг нижче колін. Лець позначене човгання. І все це нескінченно молоде, нескінченно розбещене. Гумберта Гумберта, крім того, глибоко зворушує жаргон дівчиська та її різкий високий голос. Дець пізніше чув, як вона жбурляла в Розу негарним глупством через паркан. Усе це відгукувало в мені деренчливим висхідним ри мом. Пауза. "А зараз мені вже час, малятко".

Субота. (Можливо, в цьому місці щось виправлене автором.) Знаю, що писати цей щоденник — безглуздя, та я відчуваю дивну принизливу втіху; та й хто би — крім люблячої дружини — був би в змозі розшифрувати мій мікроскопічний начерк? Дозвольте ж мені об'явити зі схлипом, що нині моя Л.

брала сонячну ванну на відкритій веранді, та, от горе, мати та інші якісь дами весь час мрояли поблизу. Звичайно, я міг би розташуватися в гойдалці й удавати, що читаю. Та я схотів залишитися у себе, побоюючись, як би жахлива, запаморочна, сміхотворна й убога трясця, іздригаюча мене, не завадила мені надати своїй поставі будь-яку подобу безтурботності.

Неділя. Хитлива спека все ще з нами; благодатніший тиждень! На цей раз я зайняв стратегічну позицію, з товстою недільною газетою й новою люлькою у верандовій гойдалці заздалегідь. Та дарма, вона прийшла разом з матір'ю.

Вони були в чорних купальних костюмах, складених з двох частин і таких же новеньких, як моя люлька. Моя ясочка, моя голубка спинилась біля мене — схотіла отримати сторінки гумористичного відділу, — й від неї віяло майже так як від іншої, рів'єрської, хіба що інтенсивніше, з домішкою чогось шорсткого — то був спекотний душок, від якої вмиць зворушилась моя чоловіча сила; та вона вже висмикнула з мене жадану частину газети й відступила до свого килимка поряд із своєю тюленеподібною матінкою. Там краса моя вляглась долілиць, являючи мені, незліченим очам широко розкритим в мені у зрячій крові, свої випнуті лопатки, й персиковий пушок уздовж увігнутого хребта, й пухляву обтягнутих чорним вузьких сідниць, і пляжний виворіт отроцьєських ляжок. Третьокласниця мовчки насолоджувалась зелено-червоно-синіми

серіями малюнків. Щонайпривабливішої німфетки й не снилось зелено-червоно-синьому Пріапу. Із висохлими губами, крізь різнобарвні шари світла її позираючи, збираючи в фокус своє жадання й ледь погойдуючись під прикриттям газети, я знав, що якщо як слід зосередитись на цьому сприйнятті, то одразу досягну найвищої точки моєї жебрацької втіхи. Як хижак йде на рухливу, а не застиглу здобич, я хотів, однак, щоби це вбоге торжество співпало з одним із розмаїтих рухів, які читаюча дівчинка зрідка виконувала, поскубуючи собі хребет і показуючи ледь підтушовану пахву, але товста Гейз раптом усе зіпсувала тим, що обернулась до мене й попросила дати їй закурити, після чого загомоніла про шарлатанський роман якогось популярного пройди.

Понеділок. *Delectatio morosa*.

"Я проводжу нестерпні дні В хандрі й тузі..." Ми (матінка Гейз, Долорес та я) мали поїхати по сніданку на Очкове озеро й там купатись і валятися на піску; але перламутровий ранок виродився в полудневе дощів'я, і Ло геть розприндилась.

Встановлено, що середній вік статевого дозрівання в дівчат Нового Йорка й Чикаго — тринадцять років і дев'ять місяців; індивідуально цей вік хитається між десятима (або менше) й сімнадцятьма. Маленькій Вірджинії ще не стукнуло чотирнадцять, коли нею оволодів Едгар. Він давав їй уроки алгебри.

Уявляю собі. Провели медовий місяць у Санкт-Петербургу на західному узбережжі Флориди. "Мосє По-По" як один з учнів Гумберта Гумберта в паризькій ліцеї називав поета Пое.

Я маю всі оті риси, які, за думкою експертів із сексуальних зацікавлень дітей, збуджують відповідний трепет у дівчат: чиста лінія нижньої щелепи, м'язиста п'ясть руки, глибокий голос, широкі рамена. Крім того, я, кажуть, схожий на якогось чи то актора, чи то гугнявця з гітарою, котрим марить Ло.

Вівторок. Дощик. Ніяких озер (лише калюжі). Матінка поїхала за покупками. Я знав, що Ло десь поблизу. Внаслідок таємних маневрів я надібав її в спальні матері. Витягувала перед дзеркалом віко, намагаючись позбутися смітинки, що впала в ліве око. Клітчаста сукенка. Хоч я й обожую цей її п'яний каштановий запах, все ж мені здається, що їй було б слід іноді вимити волосся. На мить ми двоє попливли в теплий зелені дзеркала, де відбивалась верхівка тополі разом з нами й небом. Потримав її владно за плечі, за тим ласкаво за скроні й повернув її до світла.

"Воно ось тут", сказала вона, "я відчуваю"...

"Швейцарська сеселянка кікінчиком язика"...

"...Вилизала б?" "Влсне. Спробать?" "Авжеж, спробуйте".

Ніжно я провів трепетним жалом по її коловоротному солоному очному яблуку.

"От гарно", сказала вона, мигаючи, "все вийшло".

"Зараз друге око".

"Та ви нетямущий", почала вона "там геть — ". Але тут помітила зібрані в жмутик губи, які наближались, й поступливо відказала: "Окей".

Нахилившись до її теплого, призведеного, рудаво-рожевого обличчя, похмурий

Гумберт приклав губи до її бійного віка. Вона всміхнулася, й зачепивши мене сукнею, стрімко вийшла з кімнати. Я відчував ніби моє серце б'ється всюди водночас. Ніколи в житті — навіть коли я пестив ту дівчинку на Рів'єрі — ніколи. — Ніч. Ніколи я не знавав таких терзань. Я волів би описати її обличчя, її рухи — а не можу, тому що, коли вона поблизу, моя пристрасть до неї засліплює мене. Хай йому чорт — я не звик до товариства німфеток! Коли ж заплющую очі, бачу саму лиш застиглу частину її образу, рекламний діапозитив, проблиск звабливої гладкої шкіри зісподу ляжки, коли вона, сидючи й піднявши високо коліно під клітчастою спідничкою, зав'язує шнурок чобітка. "Долорес Гейз, не муонтре па вуа жямб" (це промовляє її мати, яка думає, що знає по-французькому).

Будучи а *mes heures* поетом, я присвятив мадригал чорним, як сажа, віям її блідо сірих, позбавлених всілякого виразу очей, та п'ятьом асиметричним веснянкам на її задертому носіку, та білявому пушку на її коричневих членах; але я розірвав його й не можу його нині пригадати. Тільки в банальніших висловах (повертаємось тут до щоденника) вдалося б мені змалювати риси моєї Ло: я міг би, наприклад, сказати, що волосся її темно-русяве, а губи червоні, мов облизаний барвистий льодяник, причому нижня чарівливо припухла — ах, бути б мені пишучою дамою, перед якою б вона позувала голою при голому світлі. Та я лишень Гумберт Гумберт, довгастий, кістлявий, з шерстю на грудях, з густими чорними бровами й дивним акцентом, і цілим смітником, повним зогнилих чудовиськ, під сховом неквапної хлоп'ячої усмішки. Та й вона зовсім не схожа на тендітну дівчинку з дамського роману. Мене зводить з розуму двоїсте ество моєї німфетки — всякої, либонь, німфетки: ця суміш у Лоліті ніжної мрійливої дитячості і якоїсь страхітливої вульгарності, притаманної кирпатій звабності журнальних малюнків, яка нагадує мені мутно-рожевих недолітніх покоївок у нас в Європі (які тхнуть дробленою ромашкою й потом), і тих дуже молоденьких блудниць, котрих перевдягають у дітей в провінційних домах розпусти. Та на додаток — на додаток цьому в мені чується невимовна, непорочна ніжність, що прозирає крізь мускус і гидоту, крізь сморід і смерть, Боже мій, Боже мій... І нарешті — що найдивовижніше — вона, ця Лоліта, моя Лоліта, так відокремила давню мрію автора, що над усе і попри все існує тільки — Лоліта.

Середа. "Змусьте-но маму повезти нас (нас!) на Очкове озеро завтра".

Ось дослівно фраза, яку моя дванадцятирічна пасія проговорила жадібним шепотом, зітнувшись зі мною в сінях — я виходив, вона вбігала.

Віддзеркалення пообіднього сонця дрижало сліпуче-білим діамантом в оправі з незчисленних райдужних голок на круглій спині запаркованого авто. Від листя пишного ільма падали м'які переливчасті тіні на дощату стіну будинку. Дві тополі брижилися й погойдувались. Вухом розрізняло безформні звуки далекого вуличного руху. Чийсь дитячий голос кликав: "Нансі! Нан-сі!". В домі Лоліта поставила свою улюблену платівку "Малятко Кармен", яку я завжди називав "Гаманна Кармен", на що вона фуркала, позірно глузуючи з моєї позірної дотепності.

Четвер. Вчорашнього вечора ми сиділи на відкритій веранді Гейзиha, Лоліта і я.

Налягали теплі присмерки, переходячи в повну млоість ніч. Стара бовдурка щойно скінчила розповідати мені зміст кінофільму, що його вона й Лоліта дивились півроку тому. Дуже занепалий вже боксер нарешті знайомиться з добрим священиком (котрий сам колись, у міцній своїй юності, був боксером і по досі міг кулаком звалити грішника). Ми сиділи на перинах, покладених на підлогу; Ло була межі мадам і мною (сама втиснулась — звірятко моє). В свою чергу я пустився в прекумедну розповідь моїх арктичних пригод. Муза вимислу простягла мені гвинтівку, і я стрелив у білого ведмеда, який сів та охнув. А втім я гостро відчував близькість Ло, й поки я говорив і жестикулював у поблажливій темряві, я користувався невидними цими жестами, щоби торкнути то руку її, то плече, то ляльку-балерину з вовни й серпанку, яку вона смикала і все саджала мені на коліна; й нарешті, коли я вповні оплутав мою жаріючу ясочку тенетами безплотних любовців, я посмів погладити її по нозі, по агрусовим волоскам уздовж голінки, і я сміявся на власні жарти, й тріпотів, і ховав трепет, і разів зо два відчув спритними вустами тепло її близьких кучерів, утикаючись в неї зі смішними апарте в великих дужках і пестячи її іграшку. Вона також дуже багато юрзала, тож на кінець мати її різко сказала припинити вертіння, а її ляльку знагла шпурнула в темряву, і я все похихотував і обертався до Гейзиhi через ноги Ло, причому моя рука повзла вгору по худенькій спині німфетки, мацаючи її шкіру крізь тканину хлоп'ячої сорочки.

Та я знав, що все безнадійно. Мене млоїло від жадання, я страждав від тісняви одягу, і був навіть радий, коли спокійний голос матері об'явив у темряві: "А зараз ми вважаємо, що Ло час у ліжко". "А я вважаю, що ви свинюки", сказала Ло. "Гаразд, отже завтра не буде пікніка", сказала Гейзиhi. "Ми живемо в вільній країні", сказала Ло. Після того як сердита Ло, вигукнувши так зване "Бронксове хурра" (масний звук гидавої відрази) пішла собі, я по інерції далі перебував на веранді, в той час як Гейзиhi викурювала десяту за вечір папіроску й скаржилась на Ло.

Ло, бачте, вже виказувала злісність, коли їй був усього один рік і вона, бувало, із ліжка жбурляла іграшки через бокову сітку так, що бідній матері цієї підлої дитини доводилось їх підбирати. Нині, в дванадцять років, це просто бич Божий, зі слів Гейзиhi. Єдине, про що мріє Ло — це дригати під джазову музику або гарцювати в спортивних дійствах, високо піднімаючи коліна й жонглюючи палицею. Оцінки у неї погані, та все ж вона виявилась ліпше пристосованою до шкільного побуту, на новому місці, ніж у Піскі (Піскі був їхнім рідним містом у середній частині Сполучених Штатів; рамздельський же будинок належав покійній свекрусі, в Рамздель вони переїхали близько двох років тому). "Чому Ло була нещасною в тій першій школі?" "Ах, сказала вдова, хіба я не знаю. Я бідна сама пройшла через це в дитинстві: жахливі ці хлопчаки, котрі викручують тобі руку, навмисно влітають у тебе зі стосом книжок, смикають за волосся, боляче щипають за груди, прагнуть задрати тобі спідницю. Звісно, вередливість є супутньою обставиною нормального розвитку, та Ло переходить всякі межі. Вона похмура й вигадлива. Поводиться зухвало й задирливо. Днями Віола, італієчка в її класі, скаржилась, що Лоліта її штрикнула в зад самописним пером.

Знаєте, сказала Гейзиха, чого б мені хотілось? Якби ви, monsieur, випадком ще були тут восени, я б вас попросила допомогти їй готувати уроки — мені здається ви знаєте буквально все — географію, математику, французьку". "Все, все", відказав monsieur. Ага, підхопила Гейзиха, отже ви ще будете тут?" Я готовий був крикнути, що я лишився б тут довіку, якби я міг сподіватись зрідка поніжити обіцяну ученицю. Але я не довіряв Гейзисі. Тому я тільки мугикнув, потягнувся й, не бажаючи більше бути в купі з її розважливістю (le mot juste), пішов незабаром до себе в кімнату. Та вдовиця, певно, не вважала, що день скінчився. Я спочивав на своєму холодному ліжку, тиснувши до обличчя долоню з духмяною тінню Лоліти, коли почув як моя невтомна володарка крадеться до дверей і крізь них шепоче: "тільки хочу знати, чи ви закінчили "Погляд і подих"?" (ілюстрований журнал, позичений мені днями). З кімнати дочки пролунав крик Ло: журнал був у неї. Хай йому чорт — не дім, а прокатна книгарня.

П'ятниця. Цікаво, що сказав би статечний директор університетського видавництва, у якому виходить мій підручник, якби я в ньому навів вислів Ронсара про "маленьку шкаралатну щілину" або рядки Ремі Белло: "той горбик малий, ніжним мохом вкритий, а посеред межу червону врито" й так далі.

Боюся, знов захворію на нервовий розлад, якщо зостанусь жити в цьому домі, під сталим натиском нестерпної спокуси, біля моєї ясочки — моєї та Едгарової ясочки — "моєї долі, нареченої моєї". Чи втаємничила її вже мати-природа в Таїну Менархії? Почуття опуклості. "Прокляття", як називають це ірландки...

Інакомовно: "падіння з даху" або "гостює бабуся". "Пані Матка (цитую з часопису для дівчат) починає будувати товстий м'який переділ — знадобиться, якщо всередині ляже дитинка. Крихітний вар'ят у своєму оббитому повстю покої для буйних.

Між іншим: якщо коли-небудь я здійснию всерйоз убивство — відзначте це "якщо" — позов повинен би бути сильнішим ніж той, що я його відчув до Валерії. Ретельно відзначте, що я тоді діяв доволі нескладно. Коли вам захочеться — якщо захочеться — смажити мене на електростільці, майте на увазі, будь ласка, що тільки напад запаморочення міг наділити мене тією примітивною енергією, без якої не можна перетворитись на звіра (можливо, що вся ця частина підправлена в порівнянні з щоденничком). Іноді я вві сні пориваюсь на вбивство. Та знаєте, що трапляється? Тримаю, приміром, пістолет. Цілюсь, наприклад, у спокійного ворога, який виявляє байдуже зацікавлення до моїх дій. О так, я вправно тисну на собачку, але одна за одною кулі викочуються на підлогу з нетямущого дула. В таких моїх снах у мене лиш одне бажання — приховати невдачу від ворога, котрий, одначе, повільно обурюється.

Сьогодні за обідом стара ехидна, з-під лоба блимнувши косим поглядом на Ло (я щойно скінчив змальовувати в грайливий спосіб чудовні вусики щіточкою, які майже вирішив відпустити), сказала: "Краще не треба, інакше хтось украй зомліє". Ло вмить відсунула свою тарілку з вареною рибою, ледь не перекинувши через це склянку з молоком, і кинулась геть з кімнати. "Вам би не стало надто нудно, проговорила Гейзиха, завтра поїхати з нами на озеро купатись, якщо Ло вибачиться за свій вибрик?" Деякий час по тому в мою кімнату донеслось лунке дверне грохкання й інші звуки, які

виринали з якихось надр, які здригались, де в суперниць була буремна чвара.

Вона не вибачилась. Виїзд скасовано. А втім могло б бути дуже цікаво.

Субота. Ось уже декілька днів, як залишаю двері напіввідчиненими, коли в себе працюю; та тільки сьогодні підступ удався. Із багатьма вивертами, шльопаючи й човгаючи туфлями (з метою приховати збентеження, що от відвідала мене без виклику), Ло ввійшла та, покрутившись там і тут, почала розглядати жахливі візерунки, якими я замазав аркуш паперу. О ні — то не було продовженням натхненної паузи есеїста між двома параграфами; то був гидкий тайнопис (якого вона зрозуміти не могла) мого рокового жадання. Її русьві кучері схилились над столом, за яким я сидів, і Хумберт Хриплий обійняв її однією рукою — жалюгідне наслідування кривності. Тримаючи аркуш і далі вивчаючи його ледь-ледь близькозорими очима, моя наївна маленька гостя повільно напівприсіла мені на коліно. Її вабливий профіль, ледь відкриті вуста, тепле волосся були за якісь три вершки від мого вищиреного різця, й крізь грубу тканину хлоп'ячого вбрання я відчував жар її тіла. Раптом я ясно зрозумів, що можу поцілувати її в шию чи в куточок рота з повною безкарністю — зрозумів, що вона мені це дозволить і навіть заплющить при цьому очі за всіма правилами Холівуда. Це так само просто, як подвійна порція вершкового морозива із гарячим шоколадним соусом. Не можу пояснити моєму вченому читачеві (брови якого так сунуться вгору, що вже доїхали до потилиці через усю лисину) яким чином я це второпав; можливо звіриним чуттям я вловив найменшу зміну в ритмі її подиху, адже вона не стільки розглядала мою мазню — о моя прозора німфіня! — скільки чекала з тихим цікавством, щоб сталось саме те, чого до смерті жадав чарівливий квартирант. Виплід нашого часу, жадібна до кіножурналів, обізнана в знятих близьким планом, мліючих, сповільнених кадрах, вона, певно, не знайшла б нічого дивного в тому, щоб дорослий друг, поставний красень — Пізно! Весь будинок раптом залунав від голосу балакучої Луїзи, яка звітувала пані Гейз, котра щойно вернулась, про якесь померле звірятко, яке вона й омас (сусідній водій) знайшли в підвалі — й, звичайно, моя Лолітонька не могла знехтувати цікавим випадком.

Неділя. Вона мінлива, вона примхлива, вона кістяста, вона сповнена терпкої грації шпаркого підлітка. Вона нестерпно приваблива з голови до ніг (віддаю всю Нову Англію за перо популярної романістки!) починаючи з готового банта й заколок у волоссі й закінчуючи невеликим шрамом на нижній частині стрункої литки (де її копнув роликовим ковзаном хлопчина з Піскі), саме над межею білої вовняної шкарпетки. Вона щойно відправилася з мамцею до Гамільтонів — святкування дня народження подруги, мабуть. Паперова сукня в клітину з широкою спідницею. Грудки, здається, вже добре сформувались. Як ти поспішаєш, моя принадо! Понеділок. Дощовий ранок. "Ces matins gris si doux...!" На мені біла піжама з ліловим візерунком на спині. Я схожий на одного з тих опуклих павуків перлястого кольору, яких бачиш у старих садах. Сидить у центрі павутиння й помалу смикає ту чи іншу нитку. Моє ж мереживо простягається крізь цілий будинок, а сам я сиджу в кріслі, ніби хитрий чарівник, і прислухаюсь. Де Ло? У себе? Нишком смикаю шовковинку. Ні, вона вийшла звідти; я

щойно чув уривчастий тріск туалетного ролика, що обертався; та закинуте мною слухове волоконець не простежило кроків з ванної назад до своєї кімнати. Можливо, вона все ще чистить зуби (єдине гігієнічне діяння, яке Лоліта виконує з правдивою ревністю). Ні. Двері ванної щойно гримнули; отже, треба понишпорити далі по дому в пошуках дивної здобичі. А ну ж бо пущу шовкову нитку на нижній поверх. В такий спосіб допевняюсь, що її нема на кухні, що вона, наприклад, не зачиняє з грюкотом дверцятя рефрижератора, не шипить на ненависну матір (котра, гадаю, насолоджується третьою з ранку вуркитливою, стримано-веселою розмовою по телефону). Що ж, будьмо далі нащупувати й сподіватись. Як промінь, впливаю у вітальню й знаходжу, що радіо мовчить (між тим як мамця досі ще розмовляє з місіс Чатфільд чи місіс Гамільтон, дуже приглушено, всміхаючись, рожевіючи, прикриваючи долонею вільної руки слухавку, відкидаючи й натякаючи, що не зовсім заперечує забавні чутки про квартиранта, ах, даруйте, і все це шепчучи так щиросердно, як ніколи не робить вона, ця карбована пані, в звичайній розмові). Отже, моєї німфетки просто немає вдома! Спурхнула. Райдужна тканина виявилась лишень сірим за давністю павутинням, оселя порожня, оселя мертва. Раптом — крізь напіввідчинені двері тонесенький сміх Лоліти: "Не кажіть мамі, що я з'їла весь ваш бекон". Та коли я вискакую на майданчик, її вже нема. Лоліто, де ти? Таця з моєю ранковою кавою, дбайливо приготованою господинею, ще чекає, щоб я її вніс з порога в моє ліжко, і дивиться на мене, беззубо ощирившись. Лоло! Лоліто! Вівторок. Знову хмари зашкодили пікнікові на — недосяжному — озері. Чи це лиходіє Рок? Учора я приміряв перед дзеркалом нову пару купальних трусиків.

Середа. Сьогодні Гейзиха в таййорі, в черевиках на низьких підборах об'явила про намір їхати в місто купити дарунки для приятельки подруги й запросила мене приєднатись, тому що я, мовляв, так добре знаюсь на тканинах і парфумах. "Оберіть вашу улюблену спокусу", проворкотіла вона. Як міг ухилитись Гумберт, який був володарем парфумерної фірми? Вона впроторила мене в безвихідь — між переднім ґанком і автомобілем. "Покваптесь!", крикнула вона, коли я став ретельно складати своє велике тіло, щоб влізти в авто (ще тоді відчайдушно вигадуючи, як би врятуватись). Вона вже завела мотор і пристойними для дами словами почала проклинати вантажівку, яка задкувала і розверталась, і котра щойно привезла ледащій бабці навпроти новеньке крісло на колесах; та ось різкий голосок моєї Лоліти пролунав з вікна вітальні: "Гей ви! Куди ви? Я теж їду!" — "Не слухайте!", звизгнула Гейзиха (причому невмисно зупинила мотор). А втім, на біду моєї прекрасної автомедонки, Ло вже смикала дужку дверки, щоб улізти з мого боку. "Це нечувано", — почала Гейзиха, та Ло вже втиснулась, аж затремтівши від задоволення: "Посуньте-но ваш зад", звернувшись до мене. "Ло!" скрикнула Гейзиха (скосивши на мене очі в надії, що я прожешу нечому). "Ло-барахло", відказала Ло (вже не вперше), зірвавшись назад, як і я зірвався через те, що автомобіль ринувся вперед. "Вкрай неприпустимо", сказала Гейзиха, буремно переходячи на другу швидкість, "щоб так нахабніло дівча. Й було б таким нав'язливим. Адже воно добре знає, що зайве. Й до того потребує ванни".

Суглобами пальців моя правиця линула до синіх ковбойських штанів дівчиська. Вона була босоніж, нігті на ногах берегли сліди вишневого лаку, й упоперек одного з них, на великому пальці, тягнулася стяга пластиру. Боже мій, чого б я не дав, щоб тутож, негайно, припасти вустами до цих тонкокостих, довгопалих, мавпячих ніг! Раптом її рука ковзнула в мою, й без відома нашої дуеньї я всю дорогу до крамниці тримав і гладив, і тискав цю лапку. Крильця носа в нашої марленоподібної шоферки лиснявіли, втративши й спаливши свою порцію пудри, й вона, без упину, вела вишуканий монолог з приводу міського руху, і в профіль посміхаючись, і в профіль приндячись, і в профіль блимаючи фарбованими віями; я же молився — нажаль, безуспішно — щоб ми ніколи не доїхали.

Мені вже нема чого додати, крім того, що, по-перше, зібравшись додому, велика Гейзиха звеліла маленькій сісти позаду, а по-друге, що вона вирішила залишити обрані мною парфуми для мочок своїх власних витончених вух.

Четвер. Ми сплачуємо бурею й градом за тропічний початок місяця. В одному з томів Енциклопедії для Юнацтва я знайшов карту Сполучених Штатів і аркуш тонкого паперу з початим дитячою рукою абрисом цієї карти; а на зворотному боці, проти нескінченних окреслень Флориди, виявилась мімеографічна копія класного списку в Рамздельській гімназії. Цей ліричний витвір я вже знаю напам'ять.

Анджель, Грація Аустин, Флойд Байрон, Маргарита Біель, Джек Біель, Мері Бук, Данііл Вільямс, Ральф Віндмюллер, Луїза Гавель, Мабель Гамільтон, Роза Гейз, Долорес Грац, Розаліна Грін, Луцинда Гудейль, Дональд Дункан, Вальтер Камель, Аліса Кармін, Роза Кауан, Джон Кауан, Маріон Кларк, Гордон Мак-Крістал, Вівіан Мак-Ку, Вірджинія Мак-Фатум, Обрей Міранда, Антоній Міранда, Віола Найт, Кеннет Розато, Еміль Скотт, Дональд Смі, Гезель Тальбот, Едвін Тальбот, Едгар Уен, Лулі Фальтер, Тед Фантазія, Стелла Флейшман, Мойсей Фокс, Джордж Чатфільд, Філіс Шерва, Олег Шерідан, Агнеса Шленкер, Лена Поема, суца поема! Так дивно й солодко було знайти цю "Гейз, Долорес" (її!) в живій альтанці імен, під почесною вартою троянд, яка стоїть ніби казкова царівна між двома фрейлінами! Прагну проаналізувати лоскіт захоплення, що я його відчув у становому хребті на знак того імені серед інших імен. Що тут хвилює мене — до сліз (гарячих, опалових, густих сліз, що їх проливають поети й закохані) — що саме? Ніжна анонімність під чорним мереживом мантилії ("Долорес")? Абстрагованість пересуву в позиції ім'я та прізвища, яка чимось нагадує пару довгих шкірянок або маску? Чи в цьому слові "маска" криється розв'язка? Або завжди є насолода в мереживній таїні, в струменючій вуалі, крізь яку очі, знайомі тільки тобі, обранцеві, мимохідь усміхаються тільки тобі одному? А крім того, я можу так яскраво уявити собі решту цього барвистого класу навколо моєї димчасто-рожевої, долоружової голубки. Бачу Грацію Анджель та її стиглі прищики; Джинні Мак-Ку та її відсталу ногу; Кларка, змороженого онанізмом; Дункана, смердявого блазня; Агнесу з її погризеними нігтями; Віолу з вугруватим обличчям і пружним бюстом; гарненьку Розаліну; темноволосу Розу; принадливу Стеллу, що дає себе торкати чужим мужчинам; Вільямса, розбишаку й крадія; Флейшмана, котрого жалію, як всякого відкидька. Та ось

серед них — вона, закинута в їхню юрбу, смокчуча олівець, ненависна для навчальниць, яку з'їдають очі всіх хлопчаків, спрямовані на її волосся та шию, моя Лоліта.

П'ятниця. Мрію про яку-небудь жахливу катастрофу. Про землетрус. Про грандіозний вибух. Її матір негарно, але миттєво й остаточно вилучена разом з іншими людьми на багато миль навколо. Лоліта підвиває в моїх обіймах.

Звільнений, я владарюю нею серед руїн. Її здивування. Мої пояснення. Наочні приклади поруч з тваринними звуками. Все це дозвільні, кепські вигадки. Не будь Гумберт полохливим, він міг потішитись нею в мерзенніший спосіб (скориставшись її відвідинами — вчора, наприклад, коли вона знову була в мене, показуючи свої малюнки — зразки шкільного мистецтва). Гумберт Сміливий міг би принадити її хабаром без будь-якого ризику. Людина ж простіша — й більш практична — розсудливо задовольнилась би комерційними ерзацами, та для цього треба знати, куди звертатись, а я не знаю. Попри мій мужній вигляд, я дуже несміливий. Моя романтична душа вся здригається від якоїсь липкої остуди на саму думку, що можна вскочити в брудну жахливу історію. В пам'яті моїй брутальні морські чудовиська, горлаючі "Mais allez-y, allez-y!", Аннабелла, яка підстрибує на одній нозі, щоб натягнути трусики; та я, в гидкій люті, намагаючись її затулити.

Те ж число, але пізніше, багато пізніше. Я запалив світло — схотів занотувати сон. Походження його для мене ясне. За обідом Гейзиха зволила об'явити, що оскільки метеорологічне бюро обіцяє сонце на кінець тижня, ми поїдемо на озеро в неділю по церкві. Лежачи в ліжку й перед сном розпалюючи себе мріями, я обмірковував остаточний план, як би найкраще скористатись пікніком. Я вповні усвідомлював, що мамця Гейз ненавидить мою голубку за її захоплення мною. Я намислив так провести день на озері, щоб уласкавити мамцю. Вирішив, що буду розмовляти тільки з нею, та у сприятливу хвилину скажу, що залишив годинничок або темні окуляри ген там в переліску — й негайно заглиблюсь у хащу з моєю німфеткою. Тут дійсність зблякла, й похід по окуляри на Очковому озері перетворився на тиху маленьку оргію з дивовижно досвідченою, веселенькою й поступливою Лолітою, яка поводила себе так, як мій розум знав, що вона аж ніяк не спроможна була себе вести в дійсності. На світанку я проковтнув снодійну пігулку й побачив сон, який став не стільки продовженням, скільки пародією мого марення. Я побачив із багатозначною ясністю озеро, яке ніколи ще не відвідував: воно було застуджене імлою смагардового льоду, в якому ескімос з щербатим од віспи обличчям марно прагне зробити кайлом ополонку, хоч уздовж щебінкових його берегів цвіли імпорتنі олеандри й мімози. Не маю сумніву, що доктор Біанка Шварцман нагородила б мене повною торбою австрійських шилінгів, якби я додав цей лібідосон до її лібідосьє. Нажаль, остання його частина була відверто еkleктичною. Гейзиха й Гейзонька їхали верхи навколо озера, і я теж їхав, сумлінно підскакуючи незграбою, хоч між ногами замість кобили було саме лише пружне повітря — невеличкий недогляд, виплід неухважності режисера сну.

Субота. Серце мені досі ще калатає. Я й досі ще звиваюсь і тихенько мигичу від згадуваної неспритності.

Вигляд зі спини. Смужка золотоавої шкіри між білою майкою й білими трусиками. Перегнувшись через підвіконня, вона зриває машинально листя з тополі, сягаючої вікна, захоплена стрімкою бесідою з хлопчиком-газетярником (здається, Кеннет Найт), котрий стоїть внизу, тільки що пустив згорнутий "Рамздель Джорнал" лунким, точно розрахованим кидком на сходинку нашого ганку. Я почав до неї підкрадатись "покаліченою караморою", як висловлюються пантомімісти. Мої кінцівки були вигнуті поверхнями, між якими — радше ніж на яких — я повільно підповзав, уживаючи якийсь нейтральний спосіб пересування: Підбитий павук Гумберт. Я доклав Бог знає скільки часу, щоб дістатись до неї. Я її бачив ніби через звужуваний кінець люнети й до її пружного задка наближався, немов паралітик із безкістними, викрученими членами, який просувається з жахливим напруженням волі. Нарешті я опинився якраз позаду неї; але тут мені з'явилась нещасна думка — виказати лже-пустування — труснути її за комір, мо', щоб приховати свою дійсну гру, й вона коротко й верескливо сказала: "Відчепіться!" (що було надбрутально) та з корчем оширившись Гумберт Сумирний відступив, між тим як нице дівчисько й надалі верещало, схиляючись над подвір'ям.

А тепер послушайте, що сталося потім. По сніданку я напівлежав у низькому садовому кріслі, силячись читати. Раптом дві спритні долоньки лягли мені на очі: це вона підкралася ззаду, ніби повторюючи в чергуванні балетних сцен, мій ранковий маневр. Її пальці, що стреміли загорнути сонце, просвічували карміном, і вона судомно реготала й здригалась так і сяк, поки я закидав руку то в бік, то назад, не виходячи при цьому з лежачого стану. Я проїжджав рукою по її швидким і ніби реготливим ногам, і книжка зслизнула з мене, наче санчата, й містріс Гейз, прогулюючись, підійшла й поблажливо проказала: "Та ви шльопніть її добряче, коли вона заважає вам у ваших роздумах. Як я люблю цей сад", мовила вона далі без знака оклику. "Це сонце, хіба це не рай (знак запитання також відсутній)". І з зітханням удаваного блаженства нестерпна пані опустила на траву й задивилась на небо, спираючись на розкинені за спиною руки, й раптом старий сірий тенісний м'яч плигнув через неї і з дому долинув трохи бундючний голос Лоліти: "Pardonne, maman. Я не в тебе цілила". Звісно, ні, моя горяча, шовковиста привабо!

12.

На цьому кінчались записи в щоденнику.

З них випливає, що попри всю винахідливість диявола, схема була щоденно тією ж: він починав з того, що спокушав мене, а потім суперечив мені, кидаючи мене з тупим болем в самому корені мого складу. Я знав точно, що я хотів зробити, не порушивши цноти маленької дівчинки. Врешті-решт я вже мав деякий досвід за довгі роки поводження з власною манією. Мені випадало назирком володіти смугастими від світлотіні німфетками в публічних парках; траплялось впроторюватись з обачливістю ницього ласолюбця в той тісніший тепліший кінець міського автобуса, де обвисала на ремнях згряя школярки. Та тепер, упродовж майже трьох тижнів, на всі мої жалюгідні хитрощі ставились перепони. Виною цих перепон була здебільшого Гейзиха (котра, хай відзначить читач, радше побоювалась, як би Лоліта не отримала задоволення від

спілкування зі мною, ніж того, щоб я мав насолоду від Лоліти). Дика пристрасть, що розрослась у мені на цю німфетку — на першу в житті німфетку, до якої я, нарешті, міг дошкарябатись незграбними, нюючими, боязкими пазурами — мене б безсумнівно загнала знов у санаторію, якби диявол не втямив, що йому треба дати мені невеличку слажду, якщо він бажає, щоб я йому ще прислужився забавищем.

Читач також помітив ще й таке: цікавий міраж озера. Було б логічним з боку містера Мак-Фатума (як хочу найменувати мого диявола) приготувати мені невеличкий дарунок на обіцяному бережку, в передбаченому сосняку. Та насправді в задумці Гейзи крилася пастка: вона не попередила мене, що Розонька Гамільтон (прегарненька смаглявка) також поїде на пікнік і що німфетки шептатимуться на відстані й бавитимуться на відстані, й веселитимуться цілком окремо від нас — між тим, як містріс Гейз та її вродливий пожилець чемно вестимуть розмову в напівроздзягнутому вигляді далеко від цікавих очей. Очі все ж підглядали і язики теревенили.

Що за дивовижна штука — життя! Ми прагнемо наставити проти себе як раз ті сили рока, які ми хотіли б власкавити. Перед моїм приїздом моя господиня передбачала покликати стару діву, на ім'я Фален (її мати колись служила в Гейзи в сім'ї кухаркою), щоб та оселилася з Лолітою й мною, між тим як сама господиня, конторниця за натурою, знайшла б собі службу в великому місті. Вона в'явила собі весь устрій дуже ясно: в'їжджає сутулий, в окулярах гер Гумберт зі своїми середньоевропейськими скринями й починає порохнявіти в надрах дому, затулившись стосом ветхих книг; ніким не люблена негарна донька перебуває під суворим наглядом міс Фален, котра вже раз, 1944 року, вже мала Ло під своїм канючим крилом (Ло згадувала те літо з подрогом обурення), а містріс Гейз служить в елегантній фірмі. Та доволі нескладна подія зашкодила виконанню плану: міс Фален зламала собі стегно в Саванні (Джорджія) в самий день мого прибуття до Рамздея.

13.

Недільний день, після вже зображеної суботи, стався таким же погідним, як передрікало метеорологічне бюро. Виставивши на стілець, що стояв за дверима, тацю з залишками мого ранкового сніданку (його повинна була моя добра квартирновласниця прибрати, коли їй буде зручно), я підкрався до балюстради подесту в своїх пошарпаних нічних туфлях (єдине, що маю пошарпаного), прислухався й з'ясував наступне.

Був знову скандал. Містріс Гамільтон повідомила телефоном, що в її дочки "температура". Містріс Гейз повідомила свою дочку, що, вочевидь, пікнік доведеться відкласти. Запальна маленька Гейз повідомила велику холодну Гейзиху, що якщо так, то вона не поїде з нею до церкви. Мати сказала: "Чудово" й поїхала сама.

На подест я вийшов одразу після гоління, з милом у вухах, все ще в білій піжамі з волошковим (не бузковим) узором на спині. Я негайно витер мильну піну, надухмянив волосся на голові й у пахвах, одягнув фіалковий шовковий халат, і нервово собі приспівуючи, подався вниз у пошуках Лоліти.

Хочу, щоб мої вчені читачі взяли участь у сцені, що я її важуся знов розіграти; хочу,

щоб вони розглянули кожну деталь й самі впевнились в тому, якою обережністю, якою цнотливістю просякнутий весь цей мускатно-солодкий епізод — якщо до нього поставитись із "неупередженою симпатією", як висловився в приватній розмові зі мною мій адвокат. Отже, почнемо. Я — перед нелегким завданням.

Головна діюча особа: Гумберт Муркотун. Час дії: недільний ранок у червні. Місце: залита сонцем вітальня. Реквізит: стара строката тахта, ілюстровані журнали, грамофон, мексиканські цяцянки (покійний Гарольд Е.

Гейз — царствіє небесне добряку! — зачав мою ясочку під час сієсти, в кімнаті з блакитними стінами, в весільну подорож до Вера Круц, і по всьому домі були тепер сувеніри, включно з Долорес). На ній було в той день чудове ситцеве платтячко, яке я вже раз бачив, рожеве, в темно-рожеву клітину, з короткими рукавами, з широкою спідницею й тісним ліфом, і на завершення кольорової композиції, вона яскраво нафарбувала губи й тримала в жмені розкішне, банальне, едемськи-рум'яне яблуко. Тільки шкарпетки й шльопанки були невихідні. Її біла недільна торбинка лежала кинutoю біля грамофона.

Серце мені закалатало барабанним боем, коли вона підупала на канапу поряд зі мною (спідниця повійно видулась, впала) й стала грати глянсовим плодом. Вона кидала його вгору, в сонячний пил, й хапала його, роблячи хлюпкий, полірований, порожній звук.

Гумберт Гумберт перехопив яблуко.

"Віддайте!", заблагала вона, показуючи мармуристу рожевість долонь. Я повернув "Золоте Сім'ячко". Вона його схопила й вкусила, й моє серце було як сніг під тонкою шкаралатною шкірочкою, і з мавпячою спритністю, такою притаманною цій американській німфетці, вона вихопила в мене журнал, який я машинально розкрив (шкода, що ніхто не закарбував на плівці цікавий узор, вензелеподібний зв'язок наших одночасних чи перетинаючих один одного рухів).

Тримаючи в одній руці спотворений плід, що аж ніяк не був їй на заваді, Лоліта стала хутко й бурно гортати журнал, шукаючи картинку, яку хотіла показати Гумбертові. Нарешті знайшла. Удаваючи зацікавлення, я так близько притулив до неї голову, що її волосся торкнулось моєї скроні й оголена її рука мимохідь зачепила мою щоку, коли вона зап'ястком витерла губи. Через імлисте мереживо, крізь яке я дивився на зображений в журналі знімок, я не одразу реагував на нього, і її колінця нетерпляче потерли одне одного й зігнулись. Знімок проступив крізь імлу: відомий маляр-сюрреаліст навznak на пляжі, а поряд із ним теж навznak, гіпсовий зліпок з Венери Мілоської, напівприхований піском. Напис промовляв: Найдивовижніше за тиждень фото. Я миттєво відняв у неї гидкий журнал. Наступної миті, роблячи вигляд, ніби прагне ним знов оволодіти, вона вся навалилась на мене. Впіймав її за худорляву п'ясть. Журнал злинув на підлогу, немов полохлива курка. Лоліта викрутилась, відсахнулася й опинилась у кінці канапи правобіч од мене. За тим, цілком запросто, зухвала дитина простягла ноги через мої коліна.

На цей час я вже був у стані збудження, що межує з божевіллям. Як і раніш сидючи

на канапі, я знайшов спосіб за допомогою цілої серії над-обережних рухів, підігнати мою замасковану хіть до її наївних ніг. Було нелегко відтягти увагу дівчинки, поки я ладнався як слід. Швидко говорячи, відстаючи від власного дихання, здоганяючи його, вигадуючи раптовий зубний біль, щоб пояснити перерву в белькотанні — й нестомно фіксуючи внутрішнім оком маніяка свою далеку вогняну ціль, я крадькома посилив те чарівне тертя, яке нищило в ілюзорному, якщо не в матеріальному, сенсі фізично непереборну, але психологічно вельми нестійку перепону (тканину піжами й полу халата) між вагою двох засмаглих ніг, які налягли впоперек нижньої частини мого тіла, та прихованою пухлиною непозірної пристрасті. Серед мого белькотання я випадково надібав щось механічно прийнятне для повторення: я став декламувати, злегка їх кривлячи, слова з гупої пісеньки, що була модною того року — о Кармен, Карменситонько, лиш згадай там... і гітари, і бари, і фари, тратам — автоматична дурня, відновленням і спотворенням якої — тобто особливими вабами кривомови — я причарував мою Кармен і весь час смертельно трусився, що будь-яке стихійне лихо завадить мені, раптом забере з мене золотий тягар, на відчуженні якого зосередилось усе моє єство, і цей страх змушував мене кружляти спочатку надто поспішно, що не сприяло поступові свідомої насолоди. Фанфари і бари, тарабари і бари поступово переймалися нею: її голосок підхоплював і виправляв покручений мною мотив. Вона була музикальною, вона була сповнена яблучної солоднечі. Її ноги, простягнуті через моє живе лоно, злегка ковзали; я гладив їх. Так напівлежала вона, розвалившись у правому від мене куті дивана, школярка в коротких білих шкарпетках, поглинаючи свій вікопомний плід, співаюча крізь його сік, пускаючи туфлю, потираючи п'ятку в сповзаючій з щиколотку шкарпетці об купу старих журналів, нагромаджених лівобіч од мене на канапі — і кожний її рух, кожне ковзання і коливання допомагали мені ховати й удосконалювати таємну дотичну взаємодію — між чудом і чудовиськом, між моїм буремним звіром і красою цього крихкого тіла в цій дівочій ситцевій сукенці.

Під побіжними кінчиками пальців я відчував волоски легенько настовбурчені вздовж її голінок. Я втрачав себе в їдкому але здоровому спекотті, котре як літнє марево сповивало Долліньку Гейз. Ах, хай залишиться вона так, хай навіки залишиться... Та от, вона потягнулась, щоб жбурнути серцевину винищеного яблука в камін, причому її молода вага, її безстидні безвинні стегна та пухкий задок, злегка змістились в напрямку мого напруженого, повного муки, працюючого нишком лона, й раптово мої чуття зазнали зміни. Я перейшов у певну площину буття, де ніщо не мало значення, крім відвару щастя, скипаючого всередині мого тіла. Те, що почалося з насолодного розтягу моїх потаємних коренів, стало гарячим свербінням, яке тепер дійшло стану досконалої надійності й безпеки — стану, не існуючого в будь-яких інших галузях життя. Встановлена глибока, пекуча насолода вже була на путі до останньої судоми, отже можна було сповільнити ходу, щоб утривалити блаженство. Реальність Політи було благополучно скасовано.

Зумовлене сонце пульсувало в підставних тополях. Ми з нею були самі, мов у чудовному вимислі. Я зорив її рожеву, в золотавій імлі, її, існуючу тільки за димкою

підвладного мені щастя, відчуваючу його й чужу йому, й сонце мінилось в неї на вустах, і уста її все ще, вочевидь, складали слова про "гаманцеву Кармен", які вже не сягали моєї свідомості. Тепер усе було готово. Нерви насолоди були оголені. Корпускули Крауза вступали в фазу шаленства. Найменшого натиску досить було б, щоб зірвалась райська буря. Я вже не був Гумберт Густопсовий, сумноокий дог, котрий охопив чобіт, який зараз відштовхне його. Я був вище кумедних невдач, я був недосяжний для кари. В саморобному своєму сералі я був дужим, сяючим турком, умисно, повільно, з ясним розумінням свободи, який відкладає ту мить, коли він зволить оволодіти наймолодшою, найкрихіткішою зі своїх рабинь. Виснувши над краєм цієї сластолюбної хлані (вельми майстерний стан фізіологічної рівноваги, який можна порівняти з деякими технічними кунштами в літературі й музиці), я все повторював за Лолітою безладні, безтямні слова — Кармен, карбон, кармін, камін, аміні, — як той, хто промовляє й сміється вві сні, а втім моя щаслива рука кралась угору по її сонячній нозі до межі дозволеної тінню чужості. Переддень вона з розмаху влетіла в велику незграбну скриню, що була в передпокої й тепер я казав задихано: "Поглянь, поглянь, що ти наробила, ах поглянь!" — адже, ясна річ, був жовтавий синець на її звабній німфетовій ляжці, що її моя волохата лапа масувала й поволі охоплювала — позаяк панталончики в неї були взірця вкрай зачаткового, ніщо, здавалось, не могло перешкодити моему м'язистому великому пальцю дістатись гарячого виярка її пахвини — як-от була лоскочеш і пестиш реготливе пискля — ось так і тільки так, і у відповідь із нагло верескливою ноткою в голосі вона вигукнула: "Ах, пусте!", й стала кандзюбитись і звиватися, й закинула голову, й прикусила волого лисніючу нижню губу, напіводгорнувшись від мене, й мої стогнучі уста, панове присяжні, майже торкнулись її голої шиї, в той час як я розчавлював об її ліву сідницю останній подорог найтривалішого екстазу, що його коли-небудь зазнавала істота людська або бісівська.

Одразу ж по цьому (нібито ми до цього борювались, а тепер мій затиск послабився), вона скотилася з тахти та скочила на ноги — точніше, на одну ногу — для того, щоб ухопити слухавку оглушливо гучного телефону, який, можливо, вже вік дзвонив, поки мені було вимкнено слух. Вона стояла й кліпала віями, з палаючими щоками, з розпатланими кучерями, й очі її ковзали по мені, так само як вони ковзали по меблях, і поки вона слухала й говорила (з матір'ю, котра наказувала їй з'явитись до Чатфільдів, які запросили обох на сніданок — причому ні Ло, ні Гум не знали, що нестерпна клопотуха мала на думці); вона собі постукувала по краю телефонного столика туфлею, яку тримала в руці. Слава тобі Боже, дівчисько нічого не помітило.

Витягши барвисту шовкову хустку, на якій її блукаючий погляд за мить зупинився, я витер піт з чола й, купаючись у блаженстві визволення з мук, впорядкував свої вельможні ризи. Вона все ще говорила по телефону, торгуючись із матір'ю (Карменситонька хотіла, щоб та за нею заїхала), я змайнував по сходах і став наповнювати ванну бурхливим потоком паруючої води.

Тут дозволю собі до купи навести слова вищезгаданої модної пісеньки, або, принаймні, те з неї, що мені запам'яталось — я здається ніколи не знав її по-

справжньому. Так от: О Кармен, Карменситонько, згадай-но там Таратам — таратунне струмління фонтана, І гітари, і бари, і фари, тратам, І твої усі зради, гітано!

І там місто в огнях, де з тобою ходив, І останню ту чвару тарам — таратая, І ту кулю, котрою тебе я убив, Кольт, який — таратори — тримаю...

(Вихопив певно, невеликий кольт і всадив кулю кралі в лоб.)

5

14.

Я поснідав у місті — давно не був таким голодним. Коли вернувся, дім був ще безлолітним. Я провів день у мріях, у задумах, у блаженному засвоюванні мого ранкового переживання.

Я пишався собою: я викрав мед оргазму, не розбестивши недолітньої.

Жодної шкоди по всьому. Фокусник налив молока, патоки, пінистого шампану в нову білу торбинку молодої панночки — раз, два, три й торбинка зосталась неушкодженою. Так, з великою майстерністю я узніс свою гидку, жагучу мрію; й все ж Лоліта збереглась — і я зберігся. Тамта істота, якою я так шалено всолодився, була не нею, а моїм створінням, іншою, в'явленою Лолітою — можливо, реальнішою, ніж справжня; перекриваючою й вбираючою її; пливучою між мною і нею; позбавлений волі й свідомості — й навіть всякого власного життя.

Дівчисько нічого не вчуяло. Я нічого не вдіяв їй. І ніщо не могло зашкодити мені повторити дію, котра зачепила її так само мало, як начебто вона була фотографічним зображенням, яке мерехтить на екрані, а я — сумирним горбаком, мастурбуючим у п'ятьма. День поволі спливав, мовчазний і достиглий, та високі, набряклі соком дерева, здавалось, були втаємничені в це.

Бажання знову притертись до неї починало ще сильніше, ніж раніш краяти мене. "Нехай вона скоро верне" — молився я про себе, звертаючись до земного бога — "і нехай, поки мамця на кухні, повториться сцена тахти — будь ласка! — я так мерзенно її жадаю!" Ні, "мерзенно" не те слово. Радість, яку збуджувало в мені передчуття повторних утіх, була не мерзенною, а жалюгідною. Жалюгідною — адже попри невгамовний жар чуттєвого поклику, я мав намір, з найвідвертішим шалом і передбачливістю, відгородити чистоту цієї дванадцятирічної дитини.

А тепер помилюйтеся нагородою, яку я отримав за страждання. Лоліта не вернулась з матір'ю — пішла з Чатфільдами в кіно. Стіл до обіду був настеленим на двох, з особливою вишуканістю: горіли настільні свічки (скажіть будь ласка). В оцій манірній аурі, Гейзиха легенько торкала срібло з обох боків тарілки, ніби торкаючись клавіш, і всміхалась до порожньої своєї тарілки (дотримувала дієту), й запитувала, чи подобається мені салат (зроблений за рецептом, вичитаним з дамського журналу). Хотіла також знати, чи до смаку мені холодна яловичина. Мовляла також, що день провела неприємно. Прекрасна людина — ця містріс Чатфільд. Філіда (дочка) їде завтра в літній табір для дівчат. На три маленьких тижні. Вирішено Лоліту відправити туди ж у найближчий четвер. Замість того, щоб чекати до липня, як було намічено спочатку. Перебуватиме там довше Філіди. До самого початку шкільних занять. Гарненька

перспектива, бідне моє серце! Ах, як це мене приголомшило! Адже це значило, що мою ласочку віднімають у мене саме тоді, коли я потай зробив її своєю. Щоб пояснити похмурий настрій, яким я поймався, мені довелося послатися на той самий зубний біль, який я симулював уранці. Зуб, певно, був корінний, величезний, з наливом завбільшки компотної вишні.

"В нас тут у місті", сказала Гейзиха, "є пречудовий дантист. Він власне наш сусід, доктор Куїльті, кривий відомого драматурга. Ви гадаєте, минеться? Та як собі зичите. Восени їй буде посаджено на передні зуби "чіпку", як мовляла моя мати. Можливо, це приборкає нашу Лолітоньку. Боюсь, вона вам страшенно заважала всі ці дні. Та я передбачую два-три доволі бурних деньки, до того як вона поїде. Вона спершу рішуче відмовилась їхати, та, правду казати, я залишила її в Чатфільдів, через те, що не наважуюсь з нею бути віч-на-віч, поки вона в такому настрої. Кіно, можливо, її заспокоїть. Філіда — чудне дівча, й немає жодної причини Лоліті недолюблювати її. Правда, мосьє, я на всю душу співчуваю вашому зубному болю. Та, певна річ, було б розумніше дозволити мені завітати до Айвора Куїльті завтра вранці, якщо буде ще боліти. Та ви знаєте, я вважаю, що літній табір настільки корисніший для дівчиська — настільки свідоміший, як я завжди кажу, аніж байдикувати на приміському газоні, й цупити в матері губний олівець, та заважати сором'язному джентлмену працювати, та ще й заковувати сцену з усякого мізерного приводу".

"Та ви цілком упевнені", проказав я нарешті (вигадав кволе, невітішно кволе заперечення), що вона там не буде нещасна?" "Нехай тільки спробує бути нещасною. Втім, життя там зовсім не складається з самих розваг. Керує табором Шерлі Хольмс — чули напевно — написала книжку, називається "Школярки біля багаття". Табірне життя допоможе Долорес Гейз розвиватись в багатьох сенсах — у сенсі здоров'я, освіти, й особливо в сенсі усвідомлення відповідальності перед іншими. Хочете, візьмемо свічки й перейдемо на веранду? Чи може ваша ласка лягти в ліжечко та вжити що-небудь для полегшення болю?" Вжити що-небудь для полегшення болю...

15.

Наступного дня вона відправилась у місто купувати потрібні для табірної життя речі. Всіляка обновка діяла на Лоліту чарівно. За обідом вона, здавалось, вернула до своєї звичайної насмішливої норми. Одразу ж по обіді вона пішла до себе, щоб зануритись у книжку-комікс, придбану для дощових днів у "Кульбабі" — чи "Ку", як скорочено називали табір; вона так ґрунтовно переглянула їх до від'їзду, що потім не взяла їх з собою.

Я відправився також в своє лігвище й сів писати листи. Мій план тепер був поїхати на море, а далі, на початок навчального року, відновити своє перебування в Гейзівському домі, бо я вже знав, що не можу жити без цієї дівчинки.

У вівторок вони знову ходили за покупками, й мені було доручено підійти до телефону, якщо начальниця табору подзвонила б за їх відсутність. Дійсно, вона подзвонила, й кілька тижнів по тому в нас з нею була нагода пригадати нашу приємну бесіду. В цей вівторок Ло обідала в себе в кімнаті. Погарикивши знову з матір'ю, вона з

годину проридала й тепер, як бувало й раніше, не хотіла з'явитись перед мене з заплаканими очима; при надзвичайно ніжному кольорі обличчя, риси її після бурних сліз розпливались, припухали — й ставали хворобливо спокусливими. Її помилкове уявлення про мої естетичні вподобання надзвичайно засмучувало мене, адже я просто обожаю цей відтінок ботічеллевої рожевості, цей яскравий обвід уздовж запалених вуст, ці вологі, скуйовджені вії, а крім того, її соромлива примха мене, звісна річ, позбавляла багатьох спромог під фальшивим видом потішання...

Проте, справа стояла не так просто, як я вважав. Коли ввечері мадам Гейз та я сиділи в темряві на веранді (нахаба-вітер загасив її полум'яні свічки), вона з невеселим смішком сказала: "Правду сказати, я об'явила Лоліті, що її найлюбший Гумберт уповні схвалює таборовий проект, і ось вона вирішила вчинити справжній скандал з приводу, що ми нібито з вами бажаємо позбутись її. Та дійсна причина в іншому: я їй сказала, що завтра ми з нею обміняємо на щось простіше деякі занадто фасончасті нічні речі, які вона примусила мене їй купити. Моя примхливиця бачить себе зірочкою екрану; я ж бачу в ній здорового, дужого, та на подив некрасивого підлітка. Все це, гадаю, лежить у корені наших потерпань".

В середу мені вдалось на декілька секунд залучити Лоліту: це трапилось на площадці сходів, де зодягнена в натільну куфайку й білі, забруднені ззаду зеленим, штанці, вона рилася в скрині. Я проказав щось навмисно дружнє й кумедне, та вона лиш на це презирливо пирхнула, не дивлячись на мене.

Зловтішний, вмираючий Гумберт незграбно погладив її по куприку, й дівчисько вдарило його, якнайболючіше, однією з чобітних колодок покійного пана Гейза.

"Зрадливий мерзотнику", сказала вона, між тим як я почала падав униз сходинками, потираючи плече з виглядом великої образи на обличчі. Вона не зласкавилась обідати з Гумчиком і матінкою: вимила волосся й уклалась в ліжко разом зі своїми кепськими книжиськами; а в четвер нечула мати повезла її в табір "Ку".

Як писали автори дужчі за мене: "Читач легко може уявити..." й так далі. Втім, я, мабуть підштовхну копняком у зад цю хвалену уяву. Я знав, що закохався в Лоліту навіки, знав і те, що вона навіки зостанеться Лолітою: 1-го січня їй стукне тринадцять років. За два десь роки вона вже не буде німфеткою й обернеться на "молоду дівчину", а там "коледж-герл" — тобто "студентку" — гидкіше за що важко що-небудь вимислити. Слово "навіки" стосувалося тільки моєї пристрасті, тільки тієї Лоліти, котра несхитно відбивалась у моїй крові. Лоліту ж, підвздошні кісточки якої ще не випнулися, Лоліту дотичну сьогодні для мого обіймання й вдихання, для мого слуху й зору, Лоліту різко-голосу й блискуче-русяву, з вирівняним спереду й хвилястим з боків, а ззаду локонами звисаючим, волоссям, Лоліту, в якої шийка була така гаряча й липка, а лексиконець такий вульгарний — "огидно", "пресмачно", "перший сорт", "типчик", "дрипчик" — цю Лоліту бідний Катулл мусив був стратити навіки.

Як же в такому разі мені прожити без неї два місяці — літніх, безсонних? Цілих два місяці, витягнутих з двох позосталих рочків німфетства! Либонь — я розважав — перебрatись мені в похмуру, старомодну панну, вайлувату мадмуазель Гумберт, та

поставити свій намет біля табору "Ку" в надії, що його червоні від сонця німфетки зажебонять: "Ах, зволіймо прийняти до свого гурту цю втікачку з глибоким голосом!" та й потягнуть до свого багаття сумовиту, всміхнену неспілкувицю Berthe au Grand Pied. Берта розділить койку з Долорес Гейз! Дозвольні, сухі сні. Двом місяцям краси, двом місяцям ніжності, судилось бути навіки розтрінканими, і я не міг вдіяти з цим нічого, mais rien.

Одну краплю рідкісного меду цей четвер все ж таки зберігав для мене в своїй жолудевій чаші. Пані Гейз повинна була відвезти дочку в табір рано-вранці, й коли різні звуки, пов'язані з від'їздом, долинули мене, я скотився з ліжка й висунувся у вікно. Внизу під тополями авто вже торохкотіло. На тротуарі стояла Луїза, притуливши до очей руку, наче маленька мандрівниця вже віддалялась у низький блиск ранкового сонця. Цей жест виявився передчасним. "Поквапся!" крикнула Гейзиха, що сиділа за кермом. Моя Лоліта, котра вже вполовину влізла в автомобіль і взялась була захлопнути дверку, опустити за допомогою гвинтової ручки віконне скло, помахати Луїзі й топлям (ані її, ані їх Лоліті не суджено було знов побачити), перервала течію долі: вона глянула вгору — й кинулась назад у дім (причому мати шалено горлала їй навздогін). Мить по тому я почув ходу моєї коханої, яка бігла сходами вгору. Серце мені збільшилось в об'ємі так сильно, що аж трохи не затулило весь світ. Я підтягнув піжамні штани й розіпнув двері; водночас добігла до мене моя Лоліта, тупаючи, пихкаючи, вбрана в свою найтонкішу сукню, й ось вона вже була в моїх обіймах, та її безвинні уста танули під хижим тиском темних чоловічих щелеп — о, моя тріпотлива приваба! Наступної миті я почув її — живу, незгвалтовану — з грюкотом збігаючи вниз. Течія долі відновилась. Втягнулась золотава голінка, автова дверка захлопнулась — привідкрилась і захлопнулась міцніше — і водійниця машини, різко правлячи кермом, супроводжуючи гнуттям гумово-червоних губ свою гнівну нечутну промову, умчала мою привабу; між тим як не помічена ніким, окрім мене, міс Візаві, хвора стариця, яка мешкала навпроти, спокволу, але ри мічно махала зі своєї виноградом оповитої веранди.

16.

Западина моєї долоні ще сповнена була гладкого, як слонова кістка, відчуття ввігнутої по-дитячому спини Лоліти, клавішної слизькості її шкіри під легкою сукнею, яку моя мнуча рука змушувала їздити вгору й униз, поки я тримав дівчинку. Я кинувся в її неприбрану кімнату, відкрив двері шафи й заринувся в купу її ношеної білизни. Особливо закарбувалась одна рожева тканина, потерта, подрана, злегка тхнуча чимось їдким уздовж шва. Саме нею я оповив велике, напружене серце Гумберта. Вогняний хаос уже підступав у мені до краю — однак мені довелося все кинути й поспішно оговтатись, тому що в цю мить дійшов до моєї свідомості бархатистий голос служниці, яка тихо кликала мене зі сходів. Вона мала, за її словами, доручення до мене, й увінчавши моє автоматичне "дякую" зичливим "нема за що", добра Луїза залишила дивно-чистий, без марки й помарки, лист в моїй тремтячій руці.

"Це — визнання: я вас кохаю" — так починався лист, і впродовж одної покривленої

секунди я прийняв цей істеричний начерк за кривулі школярки: "Днями, в неділю, під час служіння (до речі хочу здоганити вам, негарному, за відмову прийти подивитись на чудовні нові розписані вікна нашої церкви), так, у цю неділю, так недавно, коли я запитала в Господа Бога, що мені робити, мені було сказано вчинити отак, як дію тепер. Іншого виходу немає. Я вас кохаю з першої хвилини, як побачила вас. Я палка та самотня жінка, й ви є любов мого життя.

А тепер, любий мій, мені якнайдорожчий, *mon cher, cher Monsieur*, ви це прочитали; ви тепер знаєте. А тому, проситиму вас, будь ласка негайно поскладати речі й від'їхати. Це вам наказує квартирновласниця. Від'їжджайте! Геть! *Departez!* Я повернуся надвечір, якщо робитиму вісімдесят миль туди й назад — без аварії (втім, кому яке діло?) й не хочу вас застати. Будь ласка, прошу пана, від'їжджайте вмиль, одразу ж, навіть не читайте цієї кумедної записки до кінця. Від'їжджайте. Щастя вам.

Становище, *mon cheri*, є надзвичайно простим. Я абсолютно певна, що я для вас не значу нічого, рівно нічого. О так, ви залюбки базікаєте зі мною (й кепкуєте з мене, бідної); ви полюбили нашу гостинну оселю, мною вподобані книжки, мій чудовний сад і навіть витівки моєї шумної дочки; та я для вас — ніщо. Так? Так. Цілковите ніщо. Та, якщо, по прочитанні мого "визнання", ви дійшли б думки, як європеєць та смерковий романтик, що я достатньо приваблива для того, щоб вам скористатися з мого листа й закрутити зі мною "інтрижку", тоді, знайте, це буде злочинно — більш злочинно, ніж було би насильство над викраденою дитиною. Бачте-но, коханий, якщо б ви намислили зостатись, якби я вас застала тут (чого, звичайно, не станеться, й тому можу так фантазувати), самий факт вашого залишення міг би бути витлумачений тільки в один спосіб: що ви для мене хочете стати тим же, чим я хочу стати для вас — супутником життя — і що ви готові поєднати назавжди своє життя з моїм і бути батьком моєї дівчинки.

Дозвольте мені, ще трішечки помарити й помандрити думкою, мій найкоштовніший; адже я знаю, що ви вже розірвали цей лист, і його скравки (нерозбірливо) в водоверть клозету. Мій найкоштовніший, *mon tres, tres cher* яку гору любові я звела для тебе протягом цього магічного червня місяця! Знаю, як ви стримані, яка багато в вас "британського". Можливо, цю вашу старосвітську замкненість, ваше почуття пристойності пошкоробить прямота бідної американочки! Ви, котрий приховує свої найсильніші пориви, маєте взяти мене за безсоромну дурку за те, що розкриваю так широко своє нещасне зранене серце. В минулі роки я зазнала багато розчарувань. Містер Гейз був прекрасна людина, надійна та цільна, ба, нажаль, він був на двадцять років старший за мене, отже — та не будьмо базікати про минуле. Мій любий, твоя цікавість повинна бути вповні задоволена, якщо ти знехтував моїм проханням і дочитав лист до гіркого кінця. Втім, це неважливо. Знищ його та від'їжджай.

Не забудь лишити ключі в себе на столі. Та хоча б якусь адресу, щоб я могла повернути двадцять доларів, які ти заплатив за решту місяця. Прощай, любий мій. Молися за мене — якщо ти коли-небудь молишся".

Ш. Г.

Вищенаведене — це те, що я пам'ятаю з листа, і згадую я це дослівно (включаючи покручені французькі терміни). Лист був принаймні вдвічі довшим.

Я випустив ліричне місце — котре я тоді більш чи менш проскочив — стосовно брата Лоліти, вмерлого двох років від роду, коли їй було чотири роки: висловлювалось припущення, що я дуже б його полюбив. Що ж іще там було, зачекайте. Так, припускаю, що слова "в водовертъ клозету" (куди лист насправді пішов) — мій власний прозаїчний внесок. Вона, ймовірно, благала мене роздмухати якийсь-там спеціальний вогонь для спалення її послання.

Відразу — таке було перше моє почуття у відповідь, і до нього приєдналось бажання втекти. За цим послідувало щось на кшталт відчуття спокійної дружньої руки, яка опустила мені на плече й запросила мене не квапитись. Я послухавсь. Я вийшов з одубіння й побачив, що й досі перебуваю в кімнаті Лоліти. Реклама на всю сторінку, видрана нею з глянцевого журналу, була пришпилена до стіни над постіллям, між пикою виконавця милозвучних пісеньок і довгими віями кіноакторки. На цьому кольоровому знімку зображений був темноволосатий молодик. У погляді його ірландських очей було щось змарніле. Він "модельював" халат (такогось дому) й тримав перед собою за обидва кінці мостоподібну тацю (іншої фірми) з ранковим сніданком на дві персони. Надпис вибраний був з церковного гімну, витвору священика омас Мореля: "Ось іде він, герой у звитязі". Слід було, вочевидь, домислити, що ґрунтовно звитяжена молода дружина (не показана на знімку) сиділа між перин двоспальної постелі, готова взяти свій кінець таці, та яким чином її постільний партнер підлізе сам до неї під цей місток без катастрофи, було неясно. Рука Лоліти провела жартівну стрілку в напрямку спустошеного молодика й приписала великими літерами: "Г.Г."; дійсно, попри невелику різницю в віці, подібність була вражаючою. Під цією картиною була інша — така ж кольорова фотографія. На ній відомий драматург робив самозабутній затяг папіроскою "Дромадер". Він, мовляв, завжди курих "дромці". Він лише злегка походив обличчям на Г.Г. Нижче було Лолітчине дівоче ліжко, всіяне лубковими журнальцями. Емаль зійшла де-не-де з залізних штанг узголів'я, залишивши кулясті проплішини на білому фоні. Упевнившись в тому, що Луїза собі пішла, я забрався в ліжко Лоліти й перечитав лист.

17.

Панове присяжні! Не можу присягнути, що деякі дії, стосовно так мовити — даруйте за вислів — синиці в долоні, не в'являлись і раніше моєму розумові. Розум не втримав їх в якій-небудь логічній формі. Не можу присягнути, повторюю, що я цих уявлень не плекав часом (якщо дозволите вжити й такий вислів) в імлі замріяння, в темряві насланя. Траплялось, не могло не трапитись (я-бо добре знаю Гумберта!), коли я немов би сторонньо розглядав виникаючу ідею побратися з перезрілою вдівонькою — (скажімо, з Шарлоттою Гейз), а саме з такою, котра б не залишила жодної рідні на весь світ, широкий, сірий — з єдиною метою забрати її маленьку доньку (Ло, Лолу, Лоліту). Я навіть готовий сказати моїм мучителям, що можливо раз якось я й кинув погляд оцінювача на коралові зуби Шарлотти, на її бронзове волосся й

перебільшене декольте, невиразно пробуваючи вмістити її в раму правдоподібної мрії. Роблю це визнання під тортурами, можливо тортурами уявними — та від цього жахливішими. Хотілося б зробити тут відступ і розповісти вам детальніше про *raison nocturnus* який мене ганебно терзав і терзає по ночах, коли застрягає в мозку випадковий термін від безладного читання мого отрочтва — наприклад, *peine forte et dure* (який геній катівні вигадав це!) або страшні, таємничі, вкрадливі слова "травма", "травматичний факт" та "фрамуга". Втім моя повість достатньо корява й без відступів.

Знищивши лист і вернувшись до себе в кімнату, я деякий час розмірковував, куйовдив собі волосся, дефілював у своєму фіалковому халаті, стогнав крізь затиснуті зуби — й раптом... Раптом, панове присяжні, я відчув, що крізь саму цю гримасу, яка кривила мені рота, усмішка з Достоевського зоріє як далеке й жахливе світання. В нових умовах покращеної видноти я став уявляти собі всі ті пестоші, якими мимохідь міг би обсипати Лоліту чоловік її матері. Мені б вдалось до знемоги притиснутись до неї десь тричі на день — кожного дня. Розвіялися б усі мої турботи. Я став би здоровою людиною.

"Легко й обережно на колінах Тебе тримати й батьків поцілунок На ніжній щічці карбувати" — Так колись сказав англійський поет. О начитаний Гумберт! За тим, з усеможливими пересторогами, просуваючись подумки ніби навшпиньки, я уявив Шарлотту як подругу життя. Та невже я не зміг би змусити себе подати їй в ліжко цей огидливо розрізаний на дві порції помплітус, цей безцукровий брекфаст? Гумберт Гумберт, упріваючи в промені білого світла й зносячи покрики й штурхани пітніючих поліціантів, готовий тепер ще дещо "показати" (*quel mot!*) в міру того як він розгортає навиворіт сумління й видає з нього найпотаємнішу підбійку. Я не для того мав намір женитись на бідній Шарлотті, щоб знищити її в який-небудь кепський, мерзенний і ризикований спосіб, як приміром убивство за допомогою п'яти сулемових пігулок, розчинених в рюмці передобіднього хересу або чогось подібного; та в мій лункий і неясний мозок таки цюкала думка, яка була тонко споріднена з фармацевтикою. Навіщо обмежувати себе тією скромно прикритою насолодою, яку я раз був уже скуштував? Переді мною інші перелюбні образи виходили на сцену, погойдуючись і всміхаючись. Я бачив себе даваючим сильний снодійний засіб і матері й доньці водночас, для того щоб пестити другу всю ніч позаборонно. Дім повнився храпом Шарлотти, Лоліта ледь дихала вві сні, нерухома, ніби намальований олійно портрет отроковиці. "Мамо, клянуся, що Кенні мене ніколи не торкавсь!" "Ти або брешеш, Долорес, або це був нічний перевертень". Утім, я постарався б не обвагітнити малятко.

Так Гумберт Перевертень марив і чаклував — і полум'яне сонце бажання й рішучості (із цих двох і створюється живий світ) піднімалось вище, між тим як на почергованих балконах почерговані сибарити піднімали келих за минулі й майбутні ночі. За тим, кажучи метафорично, я розбив бокал у дрізки й сміливо в'являв себе (адже на той час я був п'яний від видінь та вже не дооцінював природної своєї сумирності), як поступово я перейду на шантаж — о, зовсім легкий, димчастий шантажик — і змушу велику Гейзиху дозволити мені спілкуватися з маленькою,

пригрозивши бідній обожаючій мене дамі, що кину її якщо вона заборонить мені бавити з моєю законною пасербицею. Словом, перед такою сенсаційною офертою (як кажуть комерсанти), перед отак широкими й розмаїтими перспективами, я був поступливий як Адам на попередньому прогляданні малоазійської історії, заснятої як міраж у відомому плодovому саду.

А тепер занотуйте наступне важливе зауваження: художній стороні своєї натури я дав затулити мою корінну порядність. Тим більшого зусилля волі мені було потрібно, щоб в цих записках настроїти їх на хамський лад того щоденника, котрий я вів ще за днів, коли пані Гейз була для мене лишень завадою. Цього щоденника вже не існує; та я взяв за обов'язок перед мистецтвом зберегти його інтонації, якими б фальшивими й брутальними вони не здавались мені тепер. На щастя, моя розповідь досягла того пункту, де я можу припинити гудити бідну Шарлотту задля ретроспективної правди.

Бажаючи звільнити бідну Шарлотту від двох-трьох годин серцевого завмирання на звивистій дорозі (й відвернути, можливо, автове зіткнення, яке б розбило нашу неоднакову мрію), я дуже завбачливо, та безуспішно спробував з нею зв'язатись телефоном: подзвонив у табір "Ку", та виявилось, що вона ось уже годину як від'їхала. Впавши замість неї на Лоліту, я сказав з подорогом і п'янливістю від влади над роком — що одружуся з її матір'ю. Мені довелось сказати це ще раз, бо щось заважало їй поставитись з повною увагою до моїх слів. "Оце так чудово", проговорила вона зі сміхом. "Коли весілля? Постривайте-но мить — тут у мене цуценя — цуценя зайнялося моєю шкарпеткою.

Алло — ". Вона додала, що вочевидь розваг у неї буде багато... І я зрозумів, поклавши слухавку, що двох годин у дитячому таборі було досить, щоб нові враження цілком витіснили з голови маленької Лоліти образ чарівного пана Гумберта. Втім, тепер це не мало значення. Дістану її знову по викінченню чемного терміну після вінчання. "Букет вінчальний на могилі зів'януть ледве би устиг", як висловився б поет. Та я не поет. Я лишень сумлінний історіограф.

Замислившись, я оглянув вміст кухонного холодильника й, знайшовши його надміру аскетичним, відрядився до міста й набрав найбільш запахуючих і масних продуктів які були. Купив окрім того спиртних напоїв високої якості, та ще й кілька сортів вітамінів. Я майже не сумнівався, що з допомогою цих збуджувальних засобів, та власних своїх ресурсів я буду в змозі відвернути деякий, так би мовити, конфуз, який міг би трапитись від нестачі почуттів, коли прийде час явити могутнє й нетерпляче полум'я. Знову й знову винахідливий Гумберт викликав подобищу Шарлотти яким вона вбачалась у шпарині мужеської уяви. Тіло її було плеканим і струнким, ніхто цього не заперечував, і я міг би, напевно, підпертись думкою, що вона як би старша сестра Лоліти — якщо тільки мені не в'являлись надміру реально її важкі стегна, округлі коліна, розкішні груди, ледь загубла рожева шкіра шиї ("ледь загубла" в порівнянні з шовком і медом) та всі інші риси того плачевного й нидкого, йменованого: "вродлива жінка".

Сонце завершило свій звичайний обхід дому. День дозрів і став схилятись до

вечора. Я спорожнив повну склянку спиртного. Й ще одну. Й ще. Улюблений мій напій, джинанас — суміш джина й ананасового соку — завжди подвоює мою енергію. Вирішив підстригти занедбану галявку в нашому саду. Une petit attention. Вона була засмічена кульбабою, і чийсь клятий собака — не зношу собак — спаплюжив кам'яні плити, на яких колись стояв кам'яний годинник.

Майже всі кульбаби вже перетворились із сонць у місяці. Джин і Лоліта грали мені в жилах, і я ледь не впав через складені стільці, які хотів прибрати.

Червоносмужні зебри! Буває така відрижка, яка звучить овацією — принаймні моя так звучала. Старий паркан позаду саду виділяв його від сусідських викидів і бузковиння; та жодного перетину не було між переднім краєм нашої галявки (там де вона положисто бігла вздовж однієї сторони старого будинку) й вулицею. Тому я міг визирати (з посмішкою людини доброзичливих прагнень) повернення Шарлотти: цей зуб слід було вирвати одразу. Впадно налягаючи на ручну газоно-косарку, що тягла мене вперед — при чому посічені травинки, підстрибуючи, й ніби цвірінькаючи, виблискували при низькому сонці, — я не зводив очей з видного мені відрізка приміської вулиці. Вона загиналась до нас з-під склепіння надвеликих тінястих дерев, а потім швидко збігала дедалі стрімкіше вздовж цегляного, виноградом сповитого будинку старушки Візаві та її розложистої галявини (значно охайнішої ніж наша), щоб нарешті сховатись за нашим ґанком, не видним мені з того місця, де я ригав собі й трудився.

Кульбаби впали. Соковитий трав'яний дух змішувався з ананасовим. Дві дівчинки, Маріон і Мабель, за чиїми походеньками туди-сюди я, часом, стежив машинально (та хто міг замінити мою Лоліту?), пройшли в напрямку проспекту (звідки спускалась наша Лоун-Стріт): одна йшла штовхаючи ровер, інша йдучи живилась з паперового мішочка, й обидві розмовляли в повний голос, з сонячною дзвінкістю. Симпатичний омсон, а летичний маврин, що служив у старушки насупроти садівником та шофером, широко всміхнувшись мені здаля, крикнув, і знову крикнув, коментуючи крик жестом, що я, мовляв, незвично енергійний у цей день. Бовдур-пес, який належав нашому сусідові, збагатілому лахмітнику, кинувся навздогін синьому возу — не Шарлоттиному. Та з двох дівчаток, що була вродливішою (Мабель, здається), в коротких штанцях, в бюстотримальнику з бретельками, якому нема чого було втримувати, й така ярковолоса (німфетка, клянусь Паном!) пробігла назад зминаючи в долонях нікчемний паперовий мішочок, і зникла з поля зору нікчемного цього цапа, зайшовши за фронтон вілли п-на й п-ні Гумберт. Автомобіль сімейного типу вискочив з листвяного затінку проспекту, й надалі тягнучи деяку його частину на собі, поки цей узор не розбігся по його даху, за край якого тримався лівою рукою, висунутою з вікна, напівголий водій машини; вона промайнула ідіотським алюром, а поряд мчав собака відставного лахмітника. Далі була ніжна пауза, із деяким подрогомом у грудях я узрів повернення Синього Седана.

Він слизнув під гору й зник за рогом будинку. Я вирізнив мигцем її спокійний, блідий профіль. Мені спало на думку, що допоки вона не підніметься на другий поверх,

вона не знатиме поїхав я чи ні. Хвилину по тому, з виразом великого страждання на обличчі, вона виглянула на мене з віконця Лолітчиної кімнатки. Я так хутко взбіг сходами, що встиг досягти кімнатки, до того як вона вийшла з неї.

18.

Коли наречена — вдовиця, а жених — вдівець; коли вона прожила в "нашому славному містечку" менше двох років, він — не більше місяця; коли мосьє не в змозі чекати, щоб скінчилась дурна тяганина, а мадам відступає йому з поблажливим усміхом; тоді весілля буває за звичай доволі "непишним". Молода може обійтись і без тіари помаранчевого квіття, тримаючи на місці коротку фату, й без білої орхідеї, закладеної в молитовник. Дочка молодії, мабуть, внесла б до шлюбної церемонії Г. і Г. живого малинового блиску; та я відчував, як ризиковано було б з мого боку виказати припертій до стінки Лоліті надто багато ласки, а тому я погодився, що не слід відривати дівчинку від її любого "Ку".

Моя так звана "палка й самотня" Шарлотта була в щоденному житті практичною й гомінливою. До цього ж, я встановив, що хоча вона не могла стримати ні поривів серця в повсякденному житті, ані криків на ложі кохання, вона була жінкою з принципами.

Як тільки вона стала більш або менш моєю коханкою (не дивлячись на збуджувальні засоби, її "нервовий, нетерплячий cheri" — героїчний cheri, правду сказати — не уникнув деяких початкових обтяжень, за які він, утім уповні її нагородив найпримхливішим асортиментом старосвітських любощів), люба Шарлотта вчинила мені допитаннячко стосовно моїх взаємин з господом богом. Я міг би відповісти, що в цьому сенсі я був вільний від будь-яких упереджень; замість цього я сказав — вшановуючи благістне спільне місце — що вірю в одуховленість космосу. Розглядаючи нігті, вона запитала ще, чи нема в моєму роді стороннього домішку. Я відповів стрічним питанням — чи схотіла б вона-таки вийти за мене, якби дід матері мого батька виявився, скажімо, арабом. Вона сказала, що це не мало б жодного значення, та що якби вона коли-небудь довідалась, що я не вірю в нашого християнського бога, вона б покінчила з собою. Вона об'явила це так урочисто, що я аж похолов увесь.

Тоді-то я збагнув, що вона жінка з принципами.

О, вона була вкрай добропорядною міщанкою! Промовляла "вибачте", якщо випадало найменшій відрижці перебити її плавну мову, вимовляла в англійському envelope (конверт) перший склад у ніс на французький лад, і в розмові зі знайомою дамою називала мене "містер Гумберт". Я подумав, що вона відчує задоволення, якщо, входячи в місцеве суспільство, я притягну за собою романтичну тінь. У день нашого весілля з'явилося маленьке інтерв'ю зі мною в світській рубриці рамздельської газети, зі світлиною Шарлотти: одна брів піднята, а прізвище з похибкою: Гейзер. Попри це лихо, реклама зігріла порцелянові ствірки й викликала глузливий деренькіт моїх зміїних брязкіток.

Тим, що вона брала участь у роботі церковно-благодійних гуртків, і тим ще, що вона встигла перезнайтись із найпихатішими матусями Лолітчиних колежанок, Шарлотті за півтора року пощастило впасти, якщо не в першорядне, то в усякому разі в

прийнятне місцеве товариство, але ніколи ще не випадало їй потрапити в цю дивовижну газетну рубрику, й потрапила вона туди завдяки мені, п-ві Едгару Г. Гумберту (цього "Едгара" я докинув від самого лише зухвальства), "письменнику й досліднику". Репортер, брат мого Мак-Ку, нотуючи це, спитав, що саме я написав. Відповіді моєї не пам'ятаю, та вийшло в нього так: "декілька праць про Верлена, Рембодлера й інших поетів. В інтерв'ю було також відзначено, що ми з Шарлоттою були знайомі вже кілька років та що я доводився дальнім родичем її першому чоловікові. Я натякнув, що мав з нею роман тринадцять років тому, та в газеті цього не з'явилося.

Шарлотті я сказав, що світську рубрику сьайвинки похибок тільки красять.

Будьмо ж продовжувати сю незвичайну повість. Коли я мусив був зібрати плоди мого підвищення з пожильців до спожильця, чи я зазнав лише гіркоту й нехіть? Ні. Гумберт не міг не визнати легкого свербіння марнослави, ледве вловимого замилювання, навіть певного мережива красивої каятьби, яка йшла по криці його змовницького кинджала. Я б ніколи не подумав, що така недоладна, хоча й доволі поважна, пані Гейз, з її сліпою вірою в мудрість своєї релігії та свого книжкового клубу, кривляннями дикції, жорстким, холодним, презирливим ставленням до повабної, голорукої, пухнастенької дванадцятирічної дівчинки — може обернутись на таке зворушливе, безпорадне створіння, як тільки покладу на неї руки — що трапилось на порозі Лолітчиної кімнатки, в яку вона відступала, з уривчастим бурмотінням: "ні, ні, будь ласка, ні..." Зміна пішла на користь її вигляду. Її усміх, який був до тих пір штучним, віднині зробився сяєвом цілковитого обожнювання, — сяєвом, сповненим чогось м'якого й вологого, в якому я з подивом добачав схожість з чарівливим, безтямним, загубленим поглядом Лоліти, поглинаючої якусь нову суміш сиропів в молочному барі або заанімілої від милування моїми коштовними, завжди відмінно випрасуваними речами. Я, як зачарований, позирав обличчя Шарлотти, коли вона, ділячись батьківськими клопотаннями з іншою дамою, робила американську гримасу жіночої резигнації (з закочуванням очей і звисанням одного краю рота), більш дитячий варіант якої я бачив був на обличчі Лоліти. Ми випивали щось — віскі або джин перед тим як лягти спати, й це допомагало мені уявляти доньку, поки я пестив матір. Ось — біле черево, в якому моя німфетка лежала згорнутою рибкою 1934-го року. Це ретельно пофарбоване волосся, таке для мене неживе на дотик і нюх, набувало іноді (у світлі лампи, в двоспальному ліжку з чотирма колонками по кутах) відтінок, якщо не м'якість, Лолітиних кучерів. Я все повторював собі, між тим як орудив моєю тільки-но сфабрикованою, натурального росту дружиною, що в біологічному сенсі вона являє собою максимально доступне мені наближення до Лоліти; що в Лолітиному віці, Лоттонька була школяркою не менш спокусливою, ніж тепер її донька, — й чим буде коли-небудь донька самої Лоліти. Я змусив дружину витягти — з-під цілої колекції чобіт (у покійного пана Гейза була, як виявилось, трохи не па ологічна жадоба до взуття) — тридцятирічний альбом; щоби я міг побачити, якою була на вид Лотта дитиною; й попри неправильність освітлення, та недоладність одягу, я спромігся угледіти першу неясну чернетку Лолітиного образу, її ніг, маслачків, задертого носика.

Лотеліта! Лолітхен! Так, через огорожі часу, я запускав порочний погляд в чужі каламутні віконця. І коли шляхом мізерних, шпарких, наївно-жадібливих любовців, ця жінка з царственними сисцями й огрядними стегнами, готувала мене до того, щоб я міг виконати свій щонічний обов'язок, я-бо й тут ще силився впасти на духмяний слід німфетки, несучись із шаленим гавкотом крізь підсіл дрімучого лісу.

Просто не можу вам сказати, яка лагідна, яка зворушлива була моя бідна дружина! За ранковою кавою, у гнітючому затишку кухні, з її хромовим блиском, великим календарем (дарунком кастрельної фірми) й гарненьким куточком для першого сніданку (обладнаним під стильний кафетерій, де Шарлотта й Гумберт нібито вуркотіли вдвох студентськими днями), вона сиділа в червоному капоті, обпершись на пластикову поверхню столика, підперши щоку кулаком і втулившись у мене з нестерпною ніжністю, поки я поглинав шинку й яєчню. Хоч Гумбертове обличчя й сіпало часом від невралгії, в очах її воно змагалось з сонячним світлом і листвяними тінями, які брижились на білому рефрижераторі. Мою похмурність, моє роздратування вона брала за мовчазність любові. Мій невеликий прибуток вкупі з її ще меншими статками справляв на неї враження блискучого державства, і це не тому, що отримуваної суми було тепер достатньо для середньо-буржуазних потреб, а тому що навіть мої гроші яскріли для неї чарами моєї мужності, тож вона в'являла собі наш спільний поточний рахунок у вигляді одного з тих бульварів на-півдні-о-південь, з густою тінню вздовж одного краю й гладким сонцем уздовж іншого, й отак до самого кінця перспективи, де височіють рожеві гори.

П'ятдесятиденний термін нашого співжиття Шарлотта встигла напхати багаторічною діяльністю. Бідненька зайнялась усякими речами, від яких їй доводилось раніш відмовлятись, або які ніколи особливо їй не цікавили, немов би (щоб протягти цю серію прустівських інтонацій) тим самим, що я женився на матері любої мені дитини, я поміг дружині вернути собі уповні юність за довіреністю. З самозабуттям типовішої "молодої газдині", вона заповзялась "сублімувати домашнє вогнище". Я напам'ять знав кожну щілину цього "вогнища" — знав з того часу як сидючи за столом, я наносив на уявлену мапу Лолітчин маршрут через весь дім; я душею давно вже зріднився з ним — з його незугарністю й неприбраністю, й, тепер прямо відчував як нещасний шулиться в передчутті ванни з екрю й охри і тютюново-рудой замазки, яку Шарлотта готувала йому. Вона, слава Богу, до цього не дійшла, проте витратила величезну кількість енергії, миючи штори, навощуючи жалюзі, набуваючи нові штори й нові жалюзі, повертаючи їх у крамницю, заміщуючи їх іншими й так далі, як постійна зміна світла й темряви, усмішки й хмуряви, сумніву й жалю.

Вона поралась із кретоном і коленкором; вона змінювала масть канапи — священної тієї канапи, на якій незабутнього того ранку в мені тріснув, сповільненим темпом, каламарчик райського блаженства. Вона розподіляла меблі й була рада дізнатись із трактату про домашнє господарство, що "цілком дозволено роз'єднати пару канапових комодиків і сполучені з ними лампи".

Йдучи за авторкою книжки "Твій Дім — це Ти", вона зненавиділа хирляві маленькі

стілці й тонконогі стільчики. Вона вірила, що кімната з широким розмахом віконного скла й надлишком розкішних лакованих площин являє собою зразок кімнати мужеського типу, між тим як жіночий тип визначав себе легкішими віконницями й тонкішим дерев'яним оздобком. Романи, за читанням яких я застав її при моєму в'їзді, тепер були витіснені ілюстрованими каталогами й посібниками по впорядкуванню дому. Фірмі, розташованій у Філадельфії, Бульвар Рузвельта, будинок 4640-й, вона замовила до нашого двоспального ліжка особливий "штофом підбитий пружинчастий матрац, модель 312-а", — хоча старий здавався мені досить пружним і витривалим для всього того, що йому доводилось витримувати.

Походженням вона була з середнього Заходу, як і її перший чоловік, та перенісшись у манірний Рамздель, перлину одного зі східних штатів, прожила там надто недовго, щоб по-справжньому заприятитись із всіма пристойними людьми. Вона злегка знала жовіального дантиста, який мешкав у чомусь на кшталт напіврозваленого дерев'яного замка, позаду нашого саду. Вона познайомилась на чаї в прицерковному клубі з бундючною дружиною відставного лахмітника, котрому належало страшне біле будовище в так званому "колоніальному" стилі на розі проспекту. Подеколи вона "візитувала" стареньку Візаві; та матрони родовитіші за тих, котрих вона навідувала або спотикала на "садових" учтах, чи займувала довгими розмовами телефоном — вишукані дами, як то п-ні Шерідан, п-ні Мак-Крістал, пані Найт та інші, якимось рідко заглядали до моєї зневаженої світом Шарлотти. Єдине з ким у неї склались істинно дружні взаємини, позбавлені й задніх думок і практичних задумів, це подружжя на прізвище Фарло, яке вернуло з ділової подорожі в Чилі як раз у час, щоб бути присутніми на нашому весіллі, разом із Чатфільдами, подружжям Мак-Ку й деякими іншими (та не з пані Лахмітницею або з іще бундючнішою пані Тальбот). Джон Фарло був похилого віку, спокійний, спокійно-а летичний, спокійно-щасливий гендляр спортивними товарами, з конторою в Паркінгтоні, за сорок миль від нас; це він надав мені амуніцію для горезвісного Кольта й навчив ним користуватись (якимось під час недільної прогулянки в приозерному борі); він також був "почасти адвокатом" (як сам казав з усміхом) і свого часу впорядкував деякі Шарлоттині справи. Джоана, його молодява жона, яка була йому двоюрідною сестрою, довгонога дама, в окулярах, з розкісою оправою; в неї були два палевих бульдоги, дві гострі грудки й великий червоний рот. Вона писала пейзажі й портрети — живо пам'ятаю, як за рюмкою коктейлю мені випало нахвалити зроблений нею портрет маленької племінниці, Розаліни Грац, граційної, рожевої красуні в герлскаутському строї (берет зеленої вовни, зелений в'язаний пасок, чудовні кучері по плечі), й Джон витяг з рота люльку й сказав, шкода, що Доллі (моя Лоліта) й Розаліна так недружньо ставляться одна до одної в школі; зрештою, він має надію, й ми всі підтакнули, що вони ліпше зійдуться, коли вернуть зі свого літнього табору. Ми поговорили про школу. Вона мала свої недоліки й свої чесноти. "Авжеж, серед наших торговців забагато італійців — проказав розсудливий Джон — проте ми по цей день були звільнені від пані — ". Джоана миттєво урвала його: "Як би було добре, якби наші дівчата збавляли це літо разом!" Та раптом я уявив Лоліту по поверненні з табору —

засмалену, теплу, сонну, обморочену — й готовий був заридати від хоті й нестерпу.

19.

Хочу дописати ще кілька слів про п-ні Гумберт, допоки пишеться (скоро настане тяжка катастрофа). Я завжди був свідомий того, що в її характері є деяка частка владності, та аж ніяк не думав, що вона може виявитись так дико ревнивою до всього, що в моєму житті не стосувалось її. В неї розпалилась люта, зажерлива цікавість до мого минулого. Вона вимагала, щоб я воскресив усіх жінок, котрих кохав, аби змусити мене поглузувати з них, розчавити їх, та зректися їх, відступницьки й до кінця, через що знищити моє минуле. Вона змусила мене дати звіт про мій шлюб з Валерією, котра, звісно, була надзвичайно кумедною; та до цього мені довелось вигадати, або безсоромно розцвітити довгий ряд коханок, аби Шарлотта могла зловтішно намілюватись. Їй на догоду мені довелось представити цілий ілюстрований каталог, надавши цим дамам тонких відмін, згідно з традицією американських об'яв, які, використовуючи для своїх цілей групу школярів, розподіляють їх за правилами витонченої расової пропорції, власне завжди вміщують серед білолицької дітлашні одного — й тільки одного — ба проте цілковитого любчика — круглоокого, шоколадного кольору малюка, майже, та не зовсім точно посеред першого ряду парт. Представляючи їй моїх дам, я змушував їх усміхатись і погойдуватись — й усі вони, млосна русявка, темпераментна мавринка, рудава розпусниця, були вишикувані як на параді в веселому домі. Чим очевиднішими й вульгарнішими вони мені вдавались, тим більше подобався пані Гумберт мій водевіль.

Ніколи в житті я не робив і не вислуховував такої сили визнань.

Відвертість та немайстерність, з якими вона обговорювала те, що називала своїм "любовним життям", починаючи з перших затяжних поцілунків і закінчуючи подружньою вільною боротьбою, являли в моральному сенсі різкий контраст моєї безпардонній брехні; та в технічному сенсі, обидві серії були подібні, адже на кожну впливав той самий матеріал (радіомелодрами, психоаналіз, дешеві романчики), з якого я витягав свої діючі особи, а вона — свою мову та стиль.

Я неабияк потішився з декотрих незвичайних статевих причуд, властивих почитивому Гарольду Гейзу за словами Шарлотти, котра знайшла мій регіт непристойним; кажучи ж узагалі, її розкриття душі виявилось таким же малоцікавим, як було б розтинання її тіла. Ніколи не бачив я здоровішої жінки — попри дієтичні голодування.

Про мою Лоліту вона говорила рідко — рідше, наприклад, ніж про тую дитину чоловічої статі, ясноволосу, зі змазаними рисами, фотографія якої була єдиною прикрасою нашої спальні. Віддаючись безбарвному маренню, вона зволила передбачити, що душа умерлого маляти повернеться на землю в образі дитини, яку вона народить в теперішньому своєму шлюбі. Й хоча я не відчував особливого поклику до того, щоб поповнити родовід Гумберта зліпком з плоддя Гарольда (Лоліту, хоч і з солодким почуттям кровозмісу, я звик вважати своєю дитиною), мені спало на думку, що тривалі пологи, з ґрунтовним цісаревим розтином та різними іншими

ускладненнями, в затишному пологовому притулку, отак майбутньою весною, уможливають мені бути собі наодинці з моєю Лолітою кілька тижнів поспіль — і загодовувати знеможену німфетку снодійними порошками.

Ах, як вона ненавиділа дочку! Особливо підступним мені вбачалось те, що вона цілком намарно, але з величезною старанністю, відповіла на кепські запитання в книжці, що її вона мала, ("Знай свою дитину"), виданої в Чикаго.

Цю дурню було розтягнуто на кілька років: матуся повинна була робити щось на кшталт інвентарю по виповненню кожного року з життя дитини. На день дванадцятої річниці народження дитини, 1-го січня 1947 року, Шарлотта Гейз, до заміжжя Беккер, підкреслила наступні епітети, десять з чотирнадцяти (в рубриці "характер дитини"): агресивний, буйний, млявий, негативістичний (підкреслено двічі!), недовірливий, нетерплячий, перебірливий, пронозливий, дратівливий, похмурий. Вона не звернула жодної уваги на решту з тридцяти прикметників, серед яких були такі як "веселий", "злагідний", "енергійний" та інше. Це було просто нестерпно! З лютістю, яку іншого разу я ніколи не примічав у м'якій натурі моєї люблячої дружини, вона атакувала й обертала на втечу всілякі маленькі приналежності Лоліти, які забирались в різні кути дому й там завмирили, як загіпнотизовані зайчата. Моїй благовірній не могло й наснитись, що одного разу, недільного ранку, коли шлунковий розлад (що стався внаслідок моїх спроб покращити її соуси) зашкодив мені піти з нею до церкви, я зрадив їй з однією з лолітчиних білих шкарпеток. А що за безецне ставлення до листів моєї квітоньки, моєї ясочки!

"Любі Матінко й Гумчику, Сподіюсь, ви здорові. Дуже дякую за цукерки. Я (викреслено і написано знову) я загубила моє нове светро в лісі. Останнім часом погода була свіжою.

Мені дуже тут.

Любляча вас Доллі"

"Яка ж бо дурепа", сказала пані Гумберт, "пропустила слово після "дуже". Це светро було з чистої вовни. Та я, знаєш, просила б тебе радитись зі мною, перш ніж посилати їй цукерки".

20.

За кілька миль від Рамзделя було в лісі озеро — так зване Очкове озеро (вже згадане мною); ми туди їздили щодня протягом одного надміру спекотного тижня наприкінці липня. Я тепер змушений зображувати з доволі марудними подробицями останнє наше спільне купання там, якимось у вівторок, тропічним ранком.

Зоставивши воза в спеціально відведеному для цього місці, неподалік від шосе, ми просувались до озера стежкою, прокладеною крізь сосновий ліс, коли Шарлотта сказала, що Джоана Фарло, в гоньбі за рідкісними світловими ефектами (Джоана належала до старої школи живопису) в неділю бачила, як Леслі омсон купався "в чому мати народила" (як поглузував Джон), о п'ятій годині ранку.

"Вода", сказав я, "мабуть була холодною".

"Не в цьому суть справи", відказала логічна, хоча й приречена горличка.

"Він, бачиш-бо, недоумкуватий. Та признаюсь", — продовжувала вона (з тією притаманною їй ретельністю фразування, яка вже починала діяти на моє здоров'я), "я конче відчуваю, що наша Луїза закохана в цього кретина".

Відчувати. "Ми відчуваємо, що Доллі вчиться не так добре, як могла би..." та інше (зі старого шкільного відгуку).

Гумберти рушили далі, в сандалях і халатах.

"Знаєш, Гуме, в мене є одна завзята мрія", проказала леді Гум, схиляючи голову — ніби соромлячись цієї мрії або шукаючи ради в рудій землі. "Мені б так хотілось дістати справжню треновану служницю на зразок тієї німкені, про яку говорили Тальботи; й щоб жила в нас".

"Нема місця", відповів я.

"Та що ти!", сказала вона зі своєю вдавано-загадковою усмішкою, "cheri, на бога, ти недооцінюєш спромог гумбертового дому. Ми б помістили її в кімнаті Ло. Я й так мала намір зробити кімнату для гостей з цієї нори. Це найхолодніша й найгидавіша конура в усьому домі".

"Про що власне ти говориш?" спитав я, причому шкіра моїх маслаків підтяглась (якщо я спромігся це відзначити, то лише тому, що шкіра моєї дочки робила те ж саме, коли вона те ж саме відчувала: здивування, відразу, роздратування).

"Тебе, можливо, зупиняють які-небудь романтичні асоціації?", поцікавилась моя дружина — натякаючи на наш перший поцілунок.

"Та ну їх", відповів я, "я просто хочу збагнути, де ти помістиш дочку, коли дістанеш свого гостя чи покоївку".

"О!" сказала пані Гумберт, замріяно всміхаючись, дляючи це "О!", й у той же час здіймаючи одну брів і ніжно вдихаючи повітря. "Боюсь, що маленька Ло тут цілковито, цілковито ні до чого. Маленька Ло відправляється після табору прямо в пансіонат — добрий пансіонат із суворою дисципліною й потужною програмою релігійної освіти. А за тим — Бердслей-Коледж. Усе це я маю дуже точно розроблене, можеш не турбуватись".

Вона додала, що вона, Гумбертша, має подолати свої звичні лінощі й написати сестриці старої Фален, яка викладала в пансіонаті Св. Алгебри.

З'явилося між соснами сліпуче озеро. Я сказав, що забув у возі темні окуляри й одразу дожену її.

Я завжди думав, що ламання рук — жест вигаданий або ж, можливо, смутний відгук якогось середньовічного ритуалу; та коли я тепер заглибився в ліс, щоб впасти у відчай і страшні роздуми, саме цей жест ("Поглянь, боже, на ці кайдани!") краще за все міг би виразити без слів мій настрій.

Будь Шарлотта Валерією, я би знав як в даному разі діяти — так, "діяти" як раз прийнятне слово; в добрий старий час мені досить було почати викручувати товстій Валечці крихку п'ясть (ту, яку вона ушкодила при падінні з велосипеда) для того, щоб вона миттєво змінила свою думку; та в відношенні Шарлотти все це було немислимо. Зимнокрова американська Шарлотта на мене наводила страх. Мені не поталанило

оволодіти її волею через її кохання. Я не смів нічого зробити, що могло б порушити мій образ, який вона створила, щоб йому вклонятись. Я підлещувався до неї, поки вона була грізною дуенєю моєї ясочки, й дещо від цього плазування збереглося й тепер у моєму ставленні до неї. Я мав тільки один козир — те, що вона нічого не знала про моє потворне захоплення її дівчинкою. Її злостило, що я подобався дівчинці; та моїх власних почуттів вона вгадати не могла. Валерії я би сказав: "Послухай-но, товста дурепо, *c'est moi qui d cide*, що є добре для Долорес Гумберт".

Шарлотті ж я навіть не смів сказати (з догідливим спокоєм): "Вибач мене, горлинко, та я не згодний з тобою. Даймо дівчинці ще один шанс. Я готовий вчити її вдома рік або два. Ти сама колись мовила". Річ у тім, що я не міг нічого сказати Шарлотті про дівчинку без того, щоб не викрити себе. Ах, ви не можете собі уявити (як і я ніколи не уявляв собі), які вони, ці жінки з принципами! Шарлотта, котра не помічала фальшу буденних умовностей, правил поведінки, патентованої їжі, книжок, і людей, на яких вона молилась, негайно вирізнила б неправильну інтонацію, які б слова я не промовив з метою втримати Лоліту біля себе. Вона була як музикант, котрий може бути в житті геть непутящим, позбавленим інтуїції та смаку, проте диявольськи-точний слух якого прочує найменшу ноту в оркестрі. Щоб розбити силу її волі, мені було б потрібно розбити їй серце. Якби я розбив їй серце, мій образ у ньому розбився б також. Якщо б я їй сказав: "Або я роблю з Лолітою, що хочу — й ти помагатимеш мені тримати справу таємно, — або ж ми в цю мить розлучаємось", вона б сплотніла, немов перетворившись на матове скло, й неспішно відповіла б: "Гаразд: чого б ти тепер не додав, чого б не взяв назад — це кінець". І так воно й було б.

От, значить, в яку халепу я втрапив. Пам'ятаю, як я дійшов до майданчика для паркування і як, накачавши з фонтанчика жменю на смак іржавої води, ковтнув її так жадібно, як нібито вона могла мені дати чарівну мудрість, юність, свободу, крихітну наложницю. Потім посидів — у фіалковому своєму халаті, гойдаючи ногами, на скраю одного зі змайстрованих нашвидкуруч пікнікових стільчиків під широкошумними соснами. Остеронь, дві дівчинки в трусиках і ліфчиках вийшли з-від полисками мережаної буди клозету з позначкою: Для жінок. Жуюча гумку Мабель (чи дублерка Мабелі) спокволу, дозвільно, залізла верхи на ровер, а Маріон, трусячи волоссям аби відігнати мух, сіла ззаду, широко ставлячи ноги; й вихляючи, вони спокволу, дозвільно злилися зі світлом і тінню. Лоліта! Батько й донька, що зникають у танучій цій глушині. Найприроднішим розв'язанням завдання було б: знищити пані Гумберт. Та як? Жодна людина не здатна самотужки виконати ідеальний злочин; однаке, випадок є здатний на це. Криміналісти пам'ятають, наприклад, відоме вбивство певної мадам Лякур в Арлі, на півдні Франції, наприкінці минулого століття.

Невпізнаний бородань саженого росту, котрий, можливо, мав з цією дамою таємний любовний зв'язок, підійшов до неї на велелюдній вулиці, кілька днів по тому, як вона вийшла за полковника Лякура, й тричі встромив їй кинджал у спину, тоді як полковник, бульдожого типу коротань, і далі виснув на плечі вбивці. На дивовижний і прекрасний збіг, наразі в цю мить, коли злочинець став роздіймати щелепи сердитого

маленького чоловіка (між тим як збіглась юрба), — якийсь замріяний італієць в будинку найближчому до місця події цілком випадково пустив у дію вибуховий снаряд, із яким порпався; й миттєво вулиця постала пекельним хаосом диму, падаючих цеглин, та людей, що рятувались. Одначе, вибух нікому не завдав шкоди (якщо не рахувати того, що нокаутував відважного полковника Лякура); а мстивий коханець кинувся бігти, коли кинулась бігти решта людей, після чого прожив довге й щасливе життя.

Погляньмо тепер, що буває, коли зловмисник пробує сам улаштувати ідеальне усунення.

Я спустився до Очкового Озера. Закуток, де ми та ще кілька "пристойних" родин (Фарло, Чатфільди) облюбували собі місце для купання, являв собою невеликий затон; моя Шарлотта вподобала його за те, що це було майже як "приватний пляж". Публічний же пляж — зручний з усіх боків для купальців (або топельців, як Рамздельський Листок мав нагоду висловитись) — був у лівому (тобто східному) очку озера й не проглядався з нашого затончику.

Сосняк, що був справа від нас, далі замінювався болотом, після чого, пробігши півколом, берег знову вдягався бором на другому боці західного очка.

Я опутився на пісок поряд з дружиною так тихо, що вона здригнулась.

"Ходімо в воду?" спитала вона.

"За хвилинку. Дай мені обмислити одну комбінацію". Я думав далі. Збігла хвилина з лишком. "Гаразд. Ходімо".

"А я брала участь у цій комбінації?" "Ще й як!" "Ото ж бо!" сказала Шарлотта, входячи в воду. Вода невдовзі дійшла їй до гладких, вкритих гусячою шкірою ляжок; за тим, простягши перед собою складені долоні, щільно стиснувши уста, з несподівано опростілим в оправі гарного гумового шолому обличчям, Шарлотта ринулась уперед з гучним сплеском.

Ми повільно пливли в озерному яскрінні.

На протилежному березі, принаймні за тисячу кроків од нас (якби можна було ступати водою), я вирізняв крихітні силуети двох осіб, ретельно працюючих на своєму відрізку берега. Я точно знав, хто вони: відставний поліціант польського походження й відставний водопровідник, котрому належала більша частина лісу на тому боці озера. Я також знав, чим вони зайняті — побудовою, для власної кепської розваги, дерев'яної пристані. Добігаючий нас стук здавався на подив значнішим, ніж пасувало б до їх карликових рук та інструментів; можна було подумати, що завідуючий звуковими ефектами не домовився з пупенмайстром, зокрема тому що величезний тріскіт кожного мініатюрного удару запізнавав по відношенню до його зорового втілення.

Коротка ясно-піщана смужка "нашого" пляжу — від якого ми тепер дещо віддалились, діставшись глибокої води — була пустою в будні. Нікого не було навкруг, окрім цих двох зосереджено працюючих фігурок на тому березі, ще й темно-червоного приватного літака, який високо профурчав і зник у блакиті неба. Кращої декорації не можна було й придумати для швиденького булькаючого людиновбивства, та ось найтонша пуанта: уживач закону й водопровідник перебували в самий раз

достатньо близько, щоб бути свідками пригоди, й у самий раз достатньо далеко, щоб не роздивитися злочину. Вони перебували достатньо близько, щоб почути, як невгамовний розгублений купалець розпачливо реве, закликаючи на поміч будь-кого, хто би врятував його потопаючу дружину; й вони були надто далеко, щоб вирізнити (якщо б вони подивились вперед час), що зовсім не розгублений купалець наразі скінчає затоптувати дружину під воду. Цієї стадії я ще не досяг; я тільки хочу пояснити простоту дії, чіткість постанови! Ось-бо, значить, Шарлотта просувалася вплив з незугарною старанністю (була вона вельми посередньою ундиною), але й не без декотрої врочистої насолоди (бо ж її водяник був біля неї); і спостерігаючи це все з самодостатньою ясністю майбутнього спомину (як, знаєте-бо, коли дивишся на речі, прагнучи їх побачити такими, якими їх згадуватимеш у подальшому) — лиснючу білявінь її вологого обличчя, вельми слабо засмаглого, всупереч усім її старанням, і бліді вуста, й голе опукле чоло, й тісний чорний шолом, і повну вологу шию — я знав, що мені тільки треба злегка відстати, набрати більше повітря в легені, за тим вхопити її за кістку й стрімголов пірнути під воду з мертвим бранцем. Кажу "мертвим", адже раптовість, переляк і недосвідченість змусили б бідашну ундину вмить заковтнути повне відро смертоносної озерної води; я ж міг би витримати принаймні з хвилину під водою, не закриваючи при цьому очей. Роковий рух майнув переді мною, як хвіст падучої зірки, по чорняві намисленого злочину.

Так, у мовчазному зловісному балеті, танцюр тримає партнерку за ніжку, йдучи стрілою в чудно підроблену підводну імлу. Я би вплив за ковтком повітря, ще й доти тримаючи її під водою, а за тим пірнав би й далі стільки разів, скільки стало б потрібно, й тільки коли над нею остаточно впала б куртина, я би дозволив собі покликати на поміч. І коли, хвилин за двадцять, ті дві особи з іншого берега, рівномірно збільшуючись, наблизились би весловим човном з одним свіжопофарбованим боком, бідашна пані Гумберт, жертва м'язової судоми чи серцевого нападу, або й того й іншого разом, уже стояла б на голові в чорнильному мулі, сажнів за п'ять під реготливою гладдю Очково-змійного Озера.

Як просто, чи не так? Та ось нумо ж, панове мої, я був абсолютно неспроможний змусити себе це виконати! Вона пливла поряд зі мною, як довірливий неповороткий тюлень, і вся логіка пристрасті кричала мені у вуха: "Не чекай!" А я, панове мої, не міг і не міг! Мовчки я завернув до берега, й статечно, сумлінно, вона повернула також, і захриплий від крику диявол і доти повторював свою раду, й доти ще я не міг змусити себе втопити це нещасне, слизьке, велетіле створіння. Крик дедалі глухнув у міру того, як я усвідомлював сумовиту істину, що ні завтра, ні в п'ятницю ані в який інший день чи ніч, не наставлю себе на її вбивство.

О, я міг уявити, що страшенними ляпанцями порушую симетрію валежних грудей, або ще якимось інакше завдаю їй біль, — й так само ясно міг побачити себе вганяючим кулю в черево її коханця, так, щоб він охнув і сів. Та Шарлотту вбити я не міг — особливо коли, як таке, становище не було, можливо, таким безнадійним, яким воно в'являлось на перший подорог того жахливого ранку. Впіймав би я її за сильну

рвійну ногу, побачив би я її здивований погляд, почув би її страшний голос, пройшов би таки через це випробування, її привид переслідував би мене все життя. Мабуть, якби ми жили в 1447-му році, а не в 1947-му, я обминув би своє сумирне єство, підсипавши їй класичну отруту з порожнього агату на персні, напоївши її роковим солодким зіллям. Та в нашу буржуазну еру, коли всі тичуть носа в чужі справи, це не минулося б мені так, як зіходило в пооббиваних парчею глухих чертогах минулого. В наш час вбивця має бути хіміком. Ні, ні, я не був ані тим, ані іншим. Панове присяжні, милостиві мості-панове й такі ж милостиві мосьпані! Більшість звинувачуваних у порушеннях моральності, котрі сумливо прагнуть хоч би якихось трепітких, солодко-стогнучих, фізичних, та не неодмінно злучанням обмежених стосунків із дівчинкою-підлітком — це все нешкідливі, нікчемні, пасивні, несміливі чужинці, лишень одного благаючи від суспільства — а саме, щоб воно їм дозволило слідувати цілком взагалі невинним, аберазивним, як то кажуть, хибкостям і віддаватись у приватний спосіб маленьким, приємно жагучим і неприємно вологим актам статевого збочення без того, щоби поліція або сусіди войовно кидались на них. Ми не статеві нелюди! Ми не гвалтуємо, як то роблять браві жовніри. Ми нещасні, сумирні, добре виховані люди з собачими вічми, котрі достатньо приладнались, щоб стримувати свої пориви в присутності дорослих, та готові віддати багато, багато років за одну можливість торкнутись німфетки. Підкреслюю — ми в жодному сенсі не людобойці. Поети не вбивають. О, моя бідашна Шарлотто, не дивись на мене з ненавистю із твого вічного раю посеред вічної алхімічної суміші асфальту, гуми, металу й каміння — ба, слава богу, не води, не води! Все ж я був на волосинку від лиха, кажучи зовсім об'єктивно. І тепер розкривається суть моєї притчі про ідеальне вбивство.

Ми всілись на свої волохаті рушники, просто сонця, жадібного до нас.

Вона поглянула навкруг, вивільнила бретельки й лягла навznak, щоб дати промінню поласувати її спиною. Сказала, що кохає мене. Глибоко зітхнула, простягла руку до близького халата й намацала в кишені пачку цигарок.

Перейшла в сидячий стан, закурила. Вивчила своє праве плече. Нагородила мене, відкривши димного рота, ґрунтовним поцілунком. Раптом позаду від нас з-під кущів покотились піщаним схилом три камінці.

"Мерзотні, підглядаючі діти", проговорила Шарлотта, підтримуючи на грудях об'ємистий чорний ліфчик і повертаючись знову навznak. "Доведеться поговорити про це з Петром Крестовським".

На виході стежки пролунав шурхіт, звуки кроків, і з'явилась Джоана Фарло з мольбертом та іншим приладдям.

"Ти налякала нас", сказала Шарлотта. Джоана пояснила, що була там понад схилом, у сховку зелені, й звідти "шпигувала за природою" (шпигунів як правило розстрілюють), старалась домалювати пейзаж — та нічого мовляв не вийшло, таланту забракло (то була суцільна правда).

"А ви, Гумберте, ви коли-небудь пробували малювати?" Шарлотта, яка трохи ревнувала мене до Джоани, спитала, чи прийде Джон? Так, прийде. Він збирався

снідати сьогодні вдома. Привіз її по дорозі в Паркінгтон, і скоро вже підбере. Який прекрасний ранок! Вона завжди почувала себе зрадницею по відношенню до Мелампія і Кавали, коли залишала їх прив'язаними вдома в такі дивні дні. Сіла на білий пісочок поміж Шарлоттою й мною. Її довгі брунатні ноги були для мене так само повабні, як ноги гнідої лошиці. Вона показувала ясна, коли всміхалась.

"Я ледь не включила вас у своє озеро", сказала вона. "Між іншим, я помітила щось, чого ви не постежили. Ви (звертаючись до Гумберта) забули зняти наручний годинник, так, сер, забули".

"Уотерпруф (противологі), тихо промовила Шарлотта, склавши вуста по-риб'ячому.

Джоана поклала мою п'ясть собі на коліно й полюбувалась Шарлоттиним дарунком; за тим поклала руку Гумберта знов на пісок, долонею догори.

"Ти бозна що могла звідти вгледіти", зауважила Шарлотта не без кокетства.

Джоана зітхнула. "Раз, увечір", сказала вона, "я бачила двох дітей, чоловічої й жіночої статі, котрі ось на цьому місці, діяльно скуплювались.

Їх тіні були як гіганти. І я здається говорила вам про Леслі омпсона, котрий купається голяком на світанні. Я тепер усе чекаю, що після чорного а лета з'явиться жирна котлета Айвор Куїльті (наш дантист), без нічого. Він, між іншим, неймовірний оригінал — цей старух. Коли я була в нього востаннє, він мені розповів вкрай непристойну історію про племінника. Виявляється — "А ось і я", — пролунав голос Джона.

21.

Звичка бути мовчазним, коли я гнівався, або радше, холодна й ніби мускатна сторона мого гнівного мовчання, наганяла, було, на Валерію неймовірний страх: "Я не знаю, про що ти думаєш, коли ти такий-от і це мене зводить з розуму", скаржилась вона. Я силив покарати Шарлотту мовчанням — та вона хоч там як й надалі щебетала або брала мовчальця за підборіддя.

Дивовижна жінка! Бурмочучи, що мені доводиться як ніяк писати наукову працю, я забирався в свою колишню кімнату; Шарлотта ж усе життєрадісніш прикрашала наше пожилля, вуркотіла в слухавку, писала листи. З-від мого вікна, крізь глянсовий перелив тополевої листви, я міг бачити її, яка йшла через вулицю й задоволено кидала лист до міс Фален.

Тиждень вогкої, похмурої погоди, яка настала за нашими щойно зображеними відвідинами мовчазних пісків Очкового Озера, був одним з найчорніших в моєму житті. За тим промайнули два-три неясних промені надії — перед остаточним спалахом сонця.

Я збагнув, що в мене є добрий мозок, що він працює досконало й мені слід цим скористатись. Хай я не смів втручатись у плани дружини на Лоліту (яка ставала з кожним днем тепліша й смаглявіша під ясным небом безнадійної далі), але ж я міг віднайти якийсь основний спосіб для затвердження загального свого авторитету, який я міг би в подальшому вжити в разі нагоди.

Одного вечора Шарлотта сама дала мені доцільний привід.

"У мене для тебе є сюрприз", сказала вона, дивлячись на мене ніжними очима з-над

ложки супу. "Восени, я і ти їдемо до Англії".

Я неспішно проковтнув свою ложку супу, витер вуста рожевим папірцем (О, прохолодна, тонка матерія столової білизни в моїй Мірані!) й сказав: "У мене також є для тебе сюрприз, моя люба. Я й ти не їдемо до Англії".

"Чому? В чому річ?" спитала вона, назираючи — з великим здивуванням ніж я рахував викликати на свою відповідь — за моїми руками (я проти волі складав, рвав, м'яв і знову рвав ні в чому неповинну рожеву "серветку").

Зрештою, мій усміх дещо заспокоїв її.

"Справа є дуже простою", сказав я. "Навіть при найгармонійнішому шлюбі, як наприклад наш, не всі рішення приймає дружина. Є питання, для розв'язання яких існує чоловік. Я добре можу собі уявити хвилююче задоволення, яке тобі, як нормальній американці, має завдати переїзд через океан на тому ж трансатлантичному пароплаві, що й леді Бімбом, кузина короля Англії, Біль Бімбом, король мороженого м'яса, або голлівудська хвойда. Й не маю сумніву, що я і ти презентували б найліпшу рекламу для туристичної контори; ти з відвертим упаданням, а я, стримуючи заздрісний захват, дивимось в Лондоні на варту палацу, на цих малинових гвардійців, Бобрових М'ясоїдів, чи як їх там ще. Я ж бо, якраз, маю алергію на Європу, включно з доброю старою Англією.

Як тобі добре відомо, я нічим окрім найсумніших споминів не пов'язаний зі Старим, і вельми зогнилим, Світом. Жодна кольорова об'ява в твоїх журналах цього не перемінить"...

"Та любчику мій", сказала Шарлотта, "я ж бо —".

"Ні, стривай. Це — дрібниця, частка; я, власне, кажу в найширшому сенсі. Коли тобі заманулось, щоб я збавляв цілі дні, смалячись на озері, замість того, щоб займатись своєю працею, я охоче підкорився й постав ради тебе представником бронзової молоді, замість того щоб zostатись літературознавцем і ... ні, скажімо, педагогом. Коли ти мене ведеш на бридж до миліших Фарло, я сумирно тягнувся за тобою. Ні, будь ласка, пожди. Коли ти декоруєш свій дім, я не заважаю твоїм задумкам. Коли ти вирішуєш — ну, вирішуєш усякі там речі, я можу бути проти, цілком проти — або, скажімо, почасти; та я мовчу. Я ігнорую окремі випадки, та не можу ігнорувати загальний принцип. Я люблю, щоб ти мною командувала, та всяка гра має свої правила. Ні, я не серджусь. Я зовсім не серджусь. Припини це робити. Та я презентую половину сімейного вогнища, й маю власний, невеликий, але розбірливий голос".

Вона перейшла між тим до мого краю столу й, упавши на коліна, повільно, проте настійливо трусила головою й перебирала плеканими нігтями по моїх штанах. Сказала, що їй і на думку не спадало, що можу так думати. Сказала, що я її божество і володар. Сказала, що Луїза вже пішла, й ми можемо негайно віддатись кохання. Сказала, що я мушу вибачити їй, або вона помре.

Цей маленький інцидент значуще мене підбадьорив. Я спокійно відповів їй, що річ не в прощенні, а в переміні поведінки; і я вирішив закріпити здобуту перевагу й проводити далі багато часу в суворому й похмурому відчуженні, працюючи над книгою

або хоча б позуючи, що працюю.

Ліжко-кушетка в моїй колишній кімнаті здавна вже було перетворено просто в кушетку, чим зрештою завжди залишалось у душі; й Шарлотта попередила мене насампочатку нашого співжиття, що поступово кімната буде перероблена на справжню письменницьку майстерню. По двох десь днях після "британського інциденту", я сидів у новому й дуже покійному кріслі з волюмом на колінах, коли постукавши колечком на пальці, впливла Шарлотта. Якими несхожими були її рухи з рухами моєї Лоліти, коли та була до мене заглядала, в своїх милих, брудних, синіх штанях, вносячи з собою з країни німфеток аромат плодових садів; прямовита й казкова, й смутно порочна, з незастібнутими нижніми гудзичками на хлоп'ячій сорочці. Та дозвольте мені вам дещо сказати. Під запальністю маленької Гейз, як і під статечністю великої Гейз, неспіливо біг той самий (і на смак і на слух) струмочок життя.

Відомий французький лікар казав якось моєму батькові, що в близьких родичів найслабше буркотіння в шлунку має такий же самий музичний тон.

Отже, Шарлотта впливла. Вона відчувала, що між нами не все гаразд.

Напередодні, як і в день перед тим, я зробив вигляд, ніби заснув, одразу, як ми повкладались, а підвівся перед тим, як вона прокинулась. Вона ласкаво запитала, чи не заважає.

"Цієї хвилини — ні", відповів я, повертаючи відкритий на літері "К" том енциклопедії для дівчаток, так щоб ліпше роздивитись малюнок, надрукований нижнім краєм уздовж відрізу.

Вона підійшла до столика — той був з підробного червоного дерева з однією шухлядою. Поклала на столик руку. Столик був незугарний, що й казати, та він ані в чому не був винний перед нею.

"Я давно хотіла тебе спитати", сказала вона (діловито, без усякого грайства), "чому він у тебе замкнений? Ти хочеш, щоб цей столик зостався в кабінеті? Він жахливо якийсь гидкий".

"Дай йому спокій", процідив я. Я був з герл-скаутами в Кальгарі.

"Де ключ?" "Схований" "Ах, Гумчик..." "В ньому замкнені любовні листи".

Вона кинула на мене погляд пораненої газелі, який так ярив мене; й за тим, не зовсім розуміючи, чи я жартую, й не знаючи, як підтримати розмову, простояла впродовж кількох тихо вертованих сторінок (Канада, Кіно, Конвалія, Костур), дивлячись більше на віконне скло, ніж крізь нього, й барабанячи по ньому гострими, карміновими, мигдалеподібними нігтями.

Дві хвилини по тому (на Кролику чи Купанні) вона підійшла до мого крісла й опустилась, важелезним крупом з шотландської вовни, на руччя, війнувши в мене запахом тих же самих парфумів, які уживала моя перша дружина. "Чи не воліла б ваша ясність провести осінь ось тут?" спитала вона, вказуючи мізинцем на нудьгавий осінній пейзаж в одному зі східних штатів.

"Навіщо?" (карбовано й повільно). Вона знизала плечима. (Ймовірно, Гарольд любив брати відпустку о цій порі. Мисливський сезон. Бабине літо. Умовний рефлекс з

її боку).

"Мені здається, я знаю де це", сказала вона, все ще вказуючи мізинцем.

"Пам'ятаю, там є готель з романтичною назвою: "Спочин зачарованих мисливців". Годують там божественно. Й ніхто нікому не заважає".

Вона потерлась щокою об мою скроню. Валечку я від цього відучив одразу.

"Чи не хочеш ти щось особливе до обіду, мій любий. Пізніше завітають Джон та Джоана".

Я гмикнув. Вона поцілувала мене в нижню губу й, весело сказавши, що приготує торт (з тих часів, коли я ще був на пожилцях, збереглась легенда, що я в захваті від її тортів), залишила мене лайдакувати.

Акуратно поклавши відкриту книжку на полишене нею місце (книжка зайшла у хвилеподібному русі, та всунутий олівець зупинив гортання сторінок), я перевіряв, чи в безпеці ключ; він покоївся в доволі незатишному місці, а саме під старою, але коштовною безпечною бритвою, яку я вживав, поки жінка не придбала мені іншу, кращу й дешевшу. Треба б спитати: Чи надійно захований ключ під цією бритвою, в бархатному футлярі? Футляр лежав у скрині, де я зберігав ділові папери. Чи можна влаштувати безпечніше? Як дивно, що важко що-небудь сховати — зокрема коли жінка те й робить, що пересуває речі.

22.

Наскільки пригадую, минув цілий тиждень з нашого останнього купання, коли полуднева пошта принесла відповідь від другої міс Фален. Вона писала, що тільки-но вернула в пансіонат Св. Алгебри, з похорон сестри: "Евфімія суттю ніяк не оклигалась після полому стегна". Що ж стосується дочки пані Гумберт, вона чесно повідомила, що для вступу цього року вже запізно, та що вона (здравствуюча Фален) майже не має сумніву, що може прийняти її до школи, якщо пан та пані Гумберт привезуть Долорес у січні. Райський перепочинок! Наступного дня, по сніданку я завітав до "нашого" лікаря, симпатичного невігласа, чие вправне обходження з хворими й повна довіра до двох-трьох патентованих ліків успішно маскували байдужість до медицини. Той факт, що Ло мала вернутись у Рамздель, дивно осявав печеру майбутнього. Я волів привести себе у цілковиту готовність на час здійснення цієї події. Власне, я почав кампанію ще до того, як Шарлотта прийняла своє жорстоке рішення. Мені потрібна була впевненість, що коли моя звабна дівчинка повернеться, я матиму змогу тієї ж ночі, а потім ніч у ніч, допоки не відніме її в мене Св.

Алгебра, присипляти дві живі істоти так ґрунтовно, щоб жодний звук і жодний доторк не могли б перебити їх сон. Протягом липня я робив досліди з різними снодійними засобами, випробовуючи їх на Шарлотті, великій любительці пігулок. Остання доза, яку я їй дав (вона думала, що це слабкий препарат брому для промашення її нервів), звалив її на цілих чотири години. Я вмикав радіо на всю його силу. Направляв їй в обличчя найсліпучіший промінь фалічної форми ліхтарика. Штовхав, тер, смикав, цюкав — і ніщо не зривало ри му її спокійного й міцного дихання. Одначе, від такої простої дії як поцілунок в ключицю, вона прокинулась умить, свіжа й чіпка, як

восьминіг (я ледь врятувався). Значить, не годиться, подумав я; слід набути чогось надійнішого. Спочатку д-р Байрон не повірив, коли я сказав, що його ліки не впорались із моїм безсонням. Він порадив мені спробувати його ще кілька разів і на хвилину відволік мою увагу, почавши показувати мені сімейні фотографії: в нього була приваблива дівчинка долліних літ; та я зрозумів, що він прагнув провести мене, й зажадав, щоб він мені прописав якнайсильніше з існуючих снодійних. Порадив грати в гольф, — та врешті-решт погодився дати мені засіб, який "не міг не подіяти", й, підійшовши до шафки, балакун витяг з нього скляну рурку з бузково-синіми набійчиками, оперезаними з одного краю тьмяно-фіалковою смужкою. Це був за його словами новий засіб, щойно пущений в продаж і призначений не для неврастеніків, котрих можна заспокоїти й ковтком води, якщо взятись уміючи, а тільки для великих безсонних митців, яким необхідно вмерти на кілька годин, щоб жити в століттях. Я люблю шити в дурні лікарів, і хоча я радів усередині, поклав у кишеню пігулки зі скептичним низанням плечима. Між іншим я мав бути з ним напоготів. Одного разу, зовсім іншої нагоди, я кепсько обмовився — пригадав свою останню санаторію, й мені здалося, що він нашорошивсь. Аж ніяк не прагнучи до того, щоб Шарлотта чи будь-хто інший довідався про цей період мого минулого, я пояснив якнайшвидше, що я мав здійснити деякі дослідження в божевільнях для роману. Та хай йому; одне є безсумнівним, пройда мав гарненьке дівчатко. Та ж дивно помислити — всі вони тепер є старими, сімнадцятирічними...

Я вийшов від нього в найчудовішому настрої. Самим пальцем керуючи жониним авто, я доброзично котив додому. Рамздель був на загал не позбавлений зваби. Цвіркотіли цикади; бульвар був щойно политий. З шовковистою гладкістю, я звернув униз нашою крутою вуличкою. Якимсь чином усе цього дня складалось так вдало. Так синьо й зелено. Я знав, що яскріло сонце, тому що нікельований ключ стартера відбивався в передньому склі, і я знав, є рівно пів-на-чверту, тому що сестра милосердя, яка щодня приходила масажувати стареньку Візаві, дрібцювала вниз повз вузьку панель у своїх білих панчохах і чоботах. За звичаєм, істеричний сетер колишнього лахмітника атакував авто при спуску, й, за звичаєм, місцева газета лежала на ґанку, куди її щойно жбурком доставив Кенні.

Напередодні я припинив режим відчуження, який я сам собі прописав, і зараз я видав веселий клич, сповіщаючий моє прибуття, водночас відкриваючи двері вітальні. Повернута до мене каштановим шиньйоном над вершково-білою шиєю, в тій же білій блузці й тих же темно-червоних штанях, які були на ній у день нашої першої зустрічі, Шарлотта сиділа на покутті письмового столу й шкварила лист. Ще не випустивши дверну клямку, я повторив свій клич вітання.

Її рука припинила писати. З секунду Шарлотта сиділа нерухомо; за тим поволі обернулась на стільці, поклавши лікоть на його ввігнуту спинку. Її обличчя, знівечене тим що вона зазнавала, не являло собою приємного видива. Впираючи погляд в мої ноги, вона почала мовити: "Гидка Гейзиха, товста курва, стара відьма, капосна мамця, стара..."

стара дурка... ця стара дурка все тепер знає... Вона... вона..." Моя прекрасна звинителька урвала, ковтаючи свою отруту й сльози. Що саме Гумберт Гумберт сказав — чи намагався сказати — не має значення. Вона вела далі: "Ви — чудовисько. Ви є огидний, підлий, зловмисний брехун. Якщо ви наблизитесь до мене, я закричу в вікно. Геть від мене!" Тут знову, гадаю, можна облишити те, що бурмотів Г.Г.

"Я поїду сьогодні ж. Усе це ваше. Та тільки вам не вдасться ніколи знову побачити це негідне дівчисько. Забирайтесь геть з цієї кімнати".

Читачу, я підкорився. Я піднявся в мій екс-напівкабінет. Руки в боки, я постояв цілком нерухомо й у повній самовладі, споглядаючи з порогу погвалтований стільчик: шухляду було висунуто, з-від шпарини висів, зачепившись борідкою поторований нарешті ключ, інші різноманітні домашні відмички лежали на стільниці. Я перейшов через подест у подружню спальню Гумбертів і зимнокровно перевів мій щоденничок з-під перини в свою кишеню.

По чому я відправився вниз, та зупинився напівдорозі: вона розмовляла телефоном, дріт якого в цей день був випадково сполучений із штепселем у їдальні. Хотів був послухати, що вона говорить: скасувала якусь замову й вернула до вітальні. Я відсапнувся й через передпокій пройшов до кухні. Там я відкоркував пляшку шотландського віскі (перед скотчем вона ніколи не могла втриматись). За тим я перейшов до їдальні й звідти, через напівпрочинені двері, подивився на широку спину Шарлотти.

"Ти розбиваєш моє життя й своє", сказав я спокійно.

"Обміркуймо справу, як дві культурні людини. Це все твоя галюцинація.

Ти, Шарлотто, не сповна розуму. Ці записи, що ти їх знайшла, самі лише начерки до роману. Твоє ім'я і її, були взяті випадково. Тільки тому, що впали на перо. Ти подумай про це, а я принесу тобі випити".

Вона не відказала й не обернулась, далі скаженим темпом пишучи, що писала. Вочевидь, третій за рахунком лист (два вже запечатаних, з наклеєними марками, приготовані були біля неї на столі). Я вернув до кухні.

На кухні я витяг дві склянки (до Св. Алгебри? До Лоліти?) й відімкнув електричний холодильник. Той люто ревів на мене, поки я вивільняв з його серця лід. Написати всю штуку наново. Хай перечитає. Подробиць вона не пам'ятає. Змінити, підробити. Написати уривок роману й показати їй або залишити лежати на виду? Чому іноді крани так страшенно скиглять? Жахливе становище, правду сказати. Цеглинки льоду — цеглинки для твого іграшкового полярного ведмедика, Ло! — видавали тріскотливі, нестямні звуки в міру того, як гаряча вода з-під крана визбавляла їх від металевих комірок. Я поставив обидві склянки поряд, налив у них віскі й додав у кожен по унції сельтерської води. Шкода, що наклала заборону на мій любий джинанас.

Холодильник рикнув і гуркнув. Несучи склянки, я пройшов до їдальні й крізь двері вітальні, тепер ледь прочинені, так що я не міг просунути ліктя, сказав: "Я приготував тобі скотч".

Вона не відгукнулась, навіжена курва, і я поставив склянки на буфет біля телефону,

який наразі задзвонив.

"Говорить Леслі — Леслі омсон", сказав Леслі омсон, котрий полюбляв купатись на світанку: "Місіс Гумберт, сер, потрапила під авто, і вам би краще прийти найхутчіш".

Я відповів — можливо не без обурення — що моя дружина ціла й неушкоджена, й усе ще тримаючи слухавку, відмахнув двері в поштовху й сказав: "Ось він тут, Шарлотто, говорить, що тебе вбили".

Та жодної Шарлотти в вітальні не було.

23.

Я вибіг назовні. Інший бік крутої нашої вулички являв собою незвичайне видовище. На пологий газон міс Візаві вз'їхав великий, чорний, глянсовий Пакар, круто завернувши туди через панель (на якій горбився зронений картатий плед), і стояв там, полискуючи на сонці, з розкритими наче крила дверками та з колесами, глибоко втореними в брук. Правобіч від воза, на акуратній мураві схилу, сивоусий старець, вельми пристойно вбраний (сірий двобортний костюм, краватка метеликом в білу горошину), лежав горілиць, здвинувши довгі ноги, наче воскова фігура росту звичайного мерця. Мені треба виявити поштовх, розряд, блискавку миттєвого враження чередою слів; їх речовинне накопичення на сторінці псує самий спалах, гостру єдність картини: пагорбок пледу, машина, старик-мумія, масажистка старухи, яка біжить з крохмальним шелестом, тримаючи в руці напівпорожню склянку, назад до веранди, де підперта перинами, полонена, дряхла міс Візаві лементувала, втім, не досить гучно, щоб заглушити рівномірний гавкіт лахмітничкового сетера, який переходив від одного гурту людей до іншого — чи то до сусідів, вже скупчених на тротуарі, біля картатієї штуки, чи то назад до авто (яке йому нарешті вдалось зацькувати), чи то до гурту, зібраного на газоні, складеного з Леслі омсона, двох поліціантів і кремезного добродія в рогових окулярах. Тут я мушу пояснити, що незабарна поява дорожньої поліції (не збігло й двох хвилин по нещастю) була наслідком того, що патрульники в цей самий час чіпляли штрафи на автівки, незаконно запарковані в провулку, неподалік від нас; що один в окулярах був Фредерік Біель молодший, водій Пакара; що його сімдесятирічний батько, котрого масажистка щойно відпоювала на скошеній траві, де він лежав скошеним, так би мовити, банкіром, був не глибоко зомлілим, але зручно й ме одично оговтувався від легкого серцевого нападу або зможності такого; й нарешті, що плед на тротуарі, де жона так часто вказувала мені з незадоволенням на криві зелені тріщини, приховував понівечений труп Шарлотти Гумберт, котру переїхав (а потім і протягнув кілька футів) автомобіль Бієлів у ту мить, коли вона бігла через дорогу, щоб кинути три листи в поштову скриньку, яка була на краю ділянки міс Візаві. Ці листи підняла й передала мені гарненька дівчинка в брудному рожевому платтячку, і я перетворив їх на шмаття, роздерши в кишені штанів.

Три лікарі й подружжя Фарло незабаром прибули до місця події й почали порядкувати. Вдівець, людина, наділена неабиякою самовладою, не ридав і не рвався. Він ніби трохи похитувався, це правда; та він розтуляв уста тільки на те, щоб повідомляти ті свідчення й давати ті роз'яснення, які були безумовно необхідні в

зв'язку з упізнанням, оглядом і відвозом покійниці, тім'я котрої являло собою кашу з кісток, мозку, бронзуватого волосся й крові. Сонце було ще сліпучим, коли друзі, добрий Джон і заплакана Джоана, поклали вдівця у ліжку в Доллі в кімнаті; самі ж, щоб бути поблизу, влаштувалися в спальні Гумбертів на ніч — котру не знаю, чи добродійно провели, як вимагала врочистість нагоди.

Не бачу причини сповільнитись — у цій дуже спеціальній праці — на передпохоронних формальностях, які вимагали уваги від мене, й на самому похороні не менш скромному, ніж не так далеке весілля; та декілька епізодів, які стосуються тих чотирьох-п'яти днів, таки слід відзначити.

У першу ніч мого вдовування я був такий п'яний, що спав так само міцно, як те дитя, яке було спало в цьому ліжку. Наступного ранку я насампочаток обстежив клаптики листів, що zostалися у моїй кишені. Вони надто ретельно змішались, щоб їх можна було розділити на три завершених тексти. Гадаю, що слова "...і ти спробуй знайти його, адже я не можу купувати..." були з листа до Ло. Деякі листи нібито вказували на намір Шарлотти бігти з Ло в Паркінгтон або навіть назад у Піскі, аби коршак не схопив її дорогоцінне ягня. Інші шматки й скравки (аж ніяк не припускав, що мав такі дужі кігті) явно дотичили прохання прийняти дівчинку не в пансіонат Св. Алгебри, а в іншу, також закриту, школу, про яку казали, що її виховні прийоми такі суворі, нудьгаві й сухі (хоча в проспекті згадувався крокет під ільмами), що заслужили школі прізвиська Виправний Заклад для Шляхетних Панн. Третє, на кінець, послання було безсумнівно адресоване мені. Я розібрав такі шматочки фраз, як "...можливо, після року розлуки я з тобою...", "...о, мій коханий, о мій...", "...або, може бути, я помру..." Та взагалі, те, що я наскубав, було не дуже змістовно: різні фрагменти цих поквапних послань були так само сплутані в моїх долонях, як основні їх частини у бідної Шарлотти в голові.

Джон мав на той день побачення з клієнтом, а Джоані треба було нагодувати собак, отже я був тимчасово позбавлений товариства моїх друзів.

Добряки побоювались, як би я не покінчив з собою, залишений без нагляду, й не маючи інших знайомих, котрі могли б їх замінити (міс Візаві злягла, сімейство Мак-Ку лагодило будівництво нового дому в далекому районі, Чатфільдів щойно викликали в північний штат у зв'язку з лихом, яке сталося з їх власним кривим), до мене відрядили Луїзу та Леслі під виглядом потреби допомогти мені розібрати й упорядкувати силу осиротілих речей.

В хвилину найчудовішого натхнення я показав милим і легковірним Фарло (разом із якими я дожидав приходу Леслі на платне побачення з Луїзою) аматорський знімочок, знайдений мною серед Шарлоттиного майна. Стоячи на валуні, вона посміхалась крізь розвіяне вітром волосся. Фотографія відносилась до квітня 1934-го року, пам'ятна весна! Приїхавши того року до Америки в справах, я мав нагоду провести кілька місяців у Піскі. Ми познайомились — між нами зав'язався необережний роман. Я, нажаль, був одружений, вона була нареченою Гейза. По моєму поверненні в Європу, ми листувались через спільного друга, нині покійного. Джоана прошепотіла, що до неї

дійшли деяки чутки — й подивилась іще на знімок, і дивлячись далі на нього, передала його Джонові, й Джон вийняв люльку з рота й теж поглянув на привабну, легковажну Шарлотту Беккер, і повернув світлину мені. Потім вони на кілька годин від'їхали. В підвалі Луїза з вуркiтливим сміхом гудила собі свого кавалера.

Не встигли Фарло відбути, як завітав до мене священнослужитель з сизим підборіддям — і я спромігся до мінімуму скоротити інтерв'ю, оскільки це було до виконання без того, щоб не образити його почуттів і не збудити його підозр. Так, маю намір присвятити все життя добробутові дитини. От, до речі, той хрестик, який Шарлотта Беккер мені подарувала, коли ми обидвоє були молодими. В мене є кухня в Новому Йорку, гречна стара панна. Я там з нею знайду хорошу приватну школу для Доллі. О хитрющий Гумберт! До відома Леслі та Луїзи, котрі за моїм (що виявилось правильним) підрахунком повинні були доповісти про це Джону та Джоані, я пречудово розіграв незвичайно гучний міжміський монолог телефоном, симулюючи розмову з Шерлі Хольмс, начальницею табору "Ку". Коли повернулись Джон та Джоана, то я без труда провів їх повідомленням, яке навмисно схвильовано й безладно пробурмотів, що, мовляв, Лоліта пішла з проміжною групою на п'ятиденну екскурсію, і з нею неможливо сполучитись.

"Боже мій", вигукнула Джоана, "що ж нам робити?" Джон відказав, що все надзвичайно просто — він улаштує, щоб тамтешня поліція негайно розшукала екскурсантів — це в них і години не візьме; він, до речі, сам добре знає місцевість та — "Послухайте", вів далі він, "чому б мені одразу ж не з'їздити туди на авто, а ви поки переспите з Джоаною" (насправді, останньої фрази він не додав, та Джоана так палко підтримала його пропозицію, що це могло розумітись).

Я розіграв істерику. Я вчав заклинати Джона нічого не починати. Сказав, що не міг би витримати зараз постійну присутність дівчинки, яка плаче, чіпляється за мене, — така вона вразлива, подібний струс може відбитись на її майбутньому, психіатри проаналізували такі випадки... Запала раптова тиша.

"Та що ж, ваша ласка", проговорив, нарешті, Джон доволі сухо. "Тільки, знаєте, я таки був другом і радником Шарлотти. Й по всьому хотілося б знати, що ви, власне, збираєтесь з дівчинкою робити".

"Джон!" крикнула Джоана. "Вона його дочка, а не дочка Гарольда Гейза, хіба тобі не ясно? Бідний Гумберт — справжній батько Доллі!" "Розумію", сказав Джон, звернувшись до мене. "Перепрошую. Розумію. Ось воно що. Я не одразу второпав... Це, звичайно, спрощує справу. Що намовляє вам серце, то й добре".

Вбитий горем батько пояснив, що відправиться за крихкою донькою одразу з поховання, а за тим спроможеться її розважити перебуванням у цілком іншому середовищі — майне з нею, либонь, до Нової Мексики чи до Каліфорнії — якщо тільки не покінчить з собою, звичайно.

Настільки художньо змалював я супокій доконечного відчаю, затишок перед нестямним спалахом, що бездоганні Фарло увезли мене до себе. В них був непоганий для Америки сховок, і це послужило мені на користь, бо я боявся безсоння — й

примари.

Тепер мені слід пояснити справжню причину, за якою я хотів тимчасово тримати Долорес у віддаленні. Природна річ, що спочатку, коли Шарлотта тільки-но постала ліквідованою і я повернувся до себе непідлеглим батьком, і залпом проковтнув обидві мною приготовані склянки віскі, й навздогін їм відправив пінту-іншу свого джинанаса, й замкнувся у ванній, спасаючись від сусідів та друзів — я мав одне лишень на думці й у крові, а саме усвідомлення того, що всього за кілька годин, тепленька, русява, і вся моя, вся моя, Лоліта в моїх обіймах буде проливати сльози, і я почну їх осушувати скоріше, ніж її очі будуть ними повнитись. Та допоки я стояв проти дзеркала, весь червоний, з розширеними зіницями, Джон Фарло делікатно постукав і спитав, чи я в доброму стані, — і я враз уторопав, що з мого боку було б безглуздя допустити її повернення в цей дім, де сновигало стільки чужих клопотунів, ладних відняти її в мене. Та й сама навіжена Ло могла-бо — як знати? — раптом виказати глупу недовіру, нечekanу неприязнь, смутний страх і тому подібне — й прощай навек, у саму мить торжества, чарівна нагорода! До речі про нав'язливих людей: мені з'явився ще один відвідувач, люб'язний Біель (той самий, котрий ліквідував мою дружину). Солідний і серйозний, схожий якомсь на допоміжного ката, своїми бульдожими брилами, чорними очками, окулярами в важкій оправі й вивернутими ніздрями. Його впустив Джон, котрий потім залишив нас, прикривши двері з величезним тактом.

Гладко почавши з того, що у нього двійня в одному класі з моєю пасербицею, мій карикатурний гість розгорнув немов сувій велику діаграму, на якій ним були позначені всі подробиці катастрофи. Це був "захват", як висловилося б моя пасербиця, із силою поважних стрілок і пунктирних ліній, проведених різного кольору чорнилом. Траєкторію пані Г.Г. він ілюстрував серією маленьких силуетів, на кшталт маленьких фігурок, кадрових учениць військово-допоміжного корпусу, які уживають для наочності в статистиці. Дуже ясно й переконливо цей шлях сполучався зі сміливо накресленою звивиною, яка зображала два слідувачих один за іншим повороти, з яких один був здійснений Бієлівським возом, щоб обминути лахмітникового сетера (не показаного на діаграмі), а другий, що в перебільшеному вигляді повторював перший, мав на меті запобігти лиху. Поважний чорний хрестик позначав місце, де акуратний маленький силует нарешті ліг на панель. Я пошукав, чи не має відповідної позначки на схилі, де відлежувався великий восковий батько мого відвідувача, та позначки не виявилось. Втім, старий розписався на документі, як свідок, під підписами Леслі омсона, міс Візаві й деяких інших.

Олівець Фредеріка з точністю й легкістю колібри перелітав з одного пункту в інший, мірою того як він демонстрував свою цілковиту неповинність та нерозсудливу необережність моєї дружини: в ту секунду, як він об'їхав собаку, Шарлотта послизнулась на свіжополитому асфальті й упала вперед, між тим як їй слід було відсахнутись назад (Фред показував як саме, сильно сіпнувши своїм підбитим ватою плечем). Я сказав, що він, звісно, не є винним, і розстеження підкріпило мою думку.

Сильно дихаючи крізь напружені чорні ніздрі, він засмучено потрусив головою,

водночас трясучи мою руку; потім, виказуючи вишукану світськість і джентльменську шир, зголосився сплатити витрати похоронного бюро. Він очікував моєї відмови. З п'яним вдячним схлипом я пристав на його пропозицію. Ніби недочувши, він роздільно повторив ним сказане, та я знову йому подякував, іще палкіше, ніж перед тим.

У результаті цього страхіткого побачення, моє душевне заніміння знайшло на хвилину деяке визволення. То й не дивно! Я на власні очі побачив маклера долі. Я притулювся до самої плоти фортуни — до її бутафорського плеча.

Відбулась саялива й жахлива мутація, і ось що було її знаряддям. Серед складних подробиць узору (кваплива ґаздиня, слизька бруківка, дурний собака, крутий узвіз, великий віз, йолоп за кермом) я смутно вирізняв власний мізерний внесок. Якби не глупство (чи інтуїтивна геніальність!), через яку я зберіг свій щоденник, волога очей, виділена внаслідок мстивого гніву й розпаленого самозакохання, не засліпила б Шарлотту, коли вона кинулась до поштової скриньки. Та навіть і так, нічого б, можливо, не скоїлось, якби непохибний рок, синхронізатор-примара, не змішав би в своїй реторті авто, собаку, сонце, тінь, вогкість, слабкість, силу, камінь. Бувай, Марлено! Потиск долі (ваговито відтворений Біелем у прощанні) вивів мене з помертвіння. І тут я зарідав. Пані та панове присяжні, я зарідав!

20

24.

Ільми й тополі повертались до різко навального вітру хитливими спинами й грозова хмара чорніла над білою вежею рамздельської церкви, коли я роздивився востаннє перед від'їздом. Для невідомих пригод я залишав мертвотно-блідий будинок, де винайняв кімнату десять тижнів тому. Вже спущені були жалюзі — недорогі, практичні жалюзі з бамбука. "Верандам і внутрішній оздобі будинку їх розкішний матеріал надає модерного драматичного характеру", говорив преї-скурант. Після цього небесна обитель має видатись доволі-таки голою. Крапля дощу впала мені на кістку руки. Я вернувся в будинок за чимось, поки Джон складав мої валізи у віз, й тоді виникла курйозна річ. Не знаю, чи достатньо я підкреслив в цих невеселих нотатках особливу, саме-таки запаморочливу дію, яку цікавий вигляд автора — псевдо-кельтичний, привабно-мавпячий, мужній, із домішкою чогось хлоп'ячого — справляв на жінок будь-якого віку та стану. Звісно, такі заяви від першої особи можуть видатись смішними; та час від часу я змушений нагадати про мою зовнішність читачеві, як декотрий професійний романіст, який дав персонажеві який-небудь кунштик або собаку, бачить себе змушеним пред'явити цього собаку або цей кунштик всякий раз, коли даний персонаж з'являється. Стосовно мене цей прийом містить, певно, в собі глибокий сенс. Смеркове чарування моїх рис має залишатись у полі зору читача, котрий бажає по-справжньому зрозуміти мою повість. Недолітня Ло мліла від шарму Гумберта, як мліла від корчуватої музики; доросла Лотта любила мене із владною, зрілою пристрастю, котру нині жалію й поважаю в більшому ступені, ніж дозволено сказати. Тридцятидворічна Джоана Фарло, будучи цілковитою неврастенічкою, дуже-таки,

вочевидь, закохалась у мене.

В її красі було щось різке, індейське. Засмага в неї була теракотова.

Її губи були як великі червоногарячі слимаки, й коли вона вибухала своїм характерним гавкаючим сміхом, то показувала великі тьмяні зуби й безкровні ясна. Вона була дуже висока на зріст, носила або сандалії й вузькі штанці, або широкі спідниці й балетні пантофлі; пила скотч у будь-якій кількості; двічі викинула; вигадувала оповідання про тварин для юнацтва; малювала, як відомо моєму читачеві, озерні види; вже носила в собі зачаток рака, від якого мала вмерти два роки по тому. Вона здавалась мені безнадійно незглядною. Судіть же про мій переляк, коли за кілька секунд до мого від'їзду (ми з нею стояли в передпокої) Джоана взяла мене за скроні своїми завжди тремтячими пальцями й зі сльозами в яскраво-синіх очах спробувала, без великого успіху, присмоктатись до моїх вуст.

"Побережіть себе", сказала вона, "та поцілуйте за мене доньку".

Удар грому прокотився через весь дім, і Джоана додала: "Можливо, де-небудь, коли-небудь, за менш жажливих обставин ми ще побачимось". (Джоано! Чим би ти не була, в мінус-просторі або в плюс-часі, вибач мені все це — беручи й ці дужки).

Хвилину по тому я вже обмінювався з нею і з ним прощальними потисками, на вулиці, й усе кружляло, летіло перед початком білої зливи, й фургон з матрацем з Філадельфії самовпевнено котився вниз до опустілого будинку, й пилюка бігла й вилась по тій самій траурній плиті, де Шарлотта, коли для мене припідняли плед, з'явилась лежачи клубочком, із зовсім нестронутими очима, з іще вологими чорними віями, злиплими, як твої, Лоліто!

25.

Здавалося б тепер, коли всі перепони були усунуті й переді мною відкрилась перспектива безмежної втіхи, я міг подумки відкинутись назад із подихом солодкого полегшення. *Eh bien, pas du tout*. Замість того, щоб ніжитись в промінні всміхненої фортуни, я був пройнятий чисто етичними сумнівами й страхами. Наприклад: чи не візьмуть люди за дивину, що Лоліту так уперто не допускали до участі ні в радісних, ані в жалобних сімейних учтах? Як пам'ятаєте, вона не була присутня на нашому весіллі. Та ось ще до цього: якщо прийняти, що ні в чому не винну жінку знищила простягнута хтозна звідки довга волохата рука збіжності, чи не могла вона в нехристиянську хвилинку забути вчинок своєї правиці й шуйцею передати Лоліті чиюсь несвоечасну записку співчуття? Правда, звіт про пригоду з'явився тільки в рамздельській газетці; його не було ні в Паркінгтонських відомостях, ні в Клаймаксовому віснику; місцеві смерті позбавлені федерального інтересу, а табір "Ку" знаходився не в нашому штаті; та я не міг припинити в'являти, що якимсь чином Доллі Гейз вже повідомлена й що в той самий час, коли я за нею їду, невідомі мені друзі мчать її в Рамздель. Ще тривожнішим від усіх цих домислів та піклувань було те, що Гумберт Гумберт, скорозліплений американський громадянин темного європейського походження, не зужив жодного заходу для того, щоб стати законним опікуном дівчинки (дванадцяти років і семи місяців од народження), залишеної від його покійної жони. Чи наслідуюсь

ужити таких заходів? Я не міг приборкати подорож, коли траплялось мені уявити собі голизна свою, здушену таємничими статутами в нищівно різкому світлі цивільних законів.

Мій план був дивом первісного мистецтва: я вирішив, що махну в табір "Ку", скажу Лоліті, що її матір лагодиться на серйозну операцію в неіснуючій лікарні й по цьому буду кочувати з моєю напівсонною німфеткою з одного готелю до іншого, поки матір буде поволі, але напевно одужувати й нарешті помре. Та по дорозі до табору я відчув зростаючий неспокій. Мене гнітила думка, що вона може вже й не бути там або я знайду замість безтурботної Лоліти залякану сирітку, що вимагає з плачем присутності будь-яких близьких приятелів сім'ї. Подружжя Фарло, слава богу, вона ледве знала, та чи не могли бути інші, мені невідомі, особи? Врешті-решт, я намислив улаштувати оту міжміську розмову, яку я недавно так вдало симулював. Падав сильний дощ, коли я зупинився при панелі в спотвореному негодою передмісті Паркінгтона, майже перед роздоріжжям, одне віття якого лягло в обхід міста й вело на шосе, перетинаюче ланцюг пагорбів в напрямку озера Клаймакс і табору "Ку".

Вимикнувши мотор, я не менш як хвилину просидів у возі, надихаючись і дивлячись на дощ, на залиту панель, на гідрант, що являв собою безладну тумбу, вкриту грубим шаром червоної та срібної фарби, яка простягла червоні цурпалки, щоб їх міг відлакувати дощ, який мов стилізована кров стікав по її геральдичних кайданах. То й не дивно, що є заборонено стояти автомобілям біля цих страшних маленьких калік. Я пустив знову мотор й під'їхав до телефонної буди. Коли нарешті остання з потрібних монет із дзеньком провалилась, дозволивши іншому голосу відгукнутись на мій, я отримав сюрприз.

Шерлі Хольмс, начальниця табору, повідомила мені, що в понеділок (того дня була середа) моя Доллі пішла зі своєю групою на екскурсію в гори й верне тільки проти ночі. Вона запросила мене приїхати наступного дня. Запитала, чи не трапилось чого? Не хапаючи подробиць, я відповів, що мою дружину перевезли до клініки, що її стан серйозний, та що вона має бути готовою їхати зі мною завтра вдень. Наші голоси розпрощались під грім гарячих доброзичень, і внаслідок якогось оригінального вибраку в механізмі, всі мої монети вивалились назад з автомата, з тим дзеньком, який супроводжує великий виграш на гральних машинах в Неваді. Це мене розсмішило попри прикру потребу відстрочити щастя. Спитати б, чи не було це раптове виділення, це судомне повернення грошей якимось чином пов'язане в розумі Мак-Фатума з тим, що я вигадав екскурсію, перш ніж довідатись про неї? Що далі? Я завернув у торговий район Паркінгтона й решту дня (погода проясніла, ціле місто мінилося скляним полиском) присвятив набуттю привабних обнов для Ло. Господи, на які примхливі покупки штовхнула Гумберта властива йому в ці дні пристрасть до картатих тканин, яскравих ситців, шлярок, пишних коротких рукавчиків, до м'якої плісировки, сукенок, тісно прилягаючих зверху й дуже широких знизу! Покохав я Лоліту, як Вірджинію — По, і як Данте — свою Беатріче; Закружляли дівочки у широких спідничках: Штанці, ах! — Не від гарного звичаю! Ласкаві голоси питали мене, що саме я волів би бачити?

Купальні вбрання? Маємо їх всіляких тонів: рожева замрія, матовий аквамарин, бузкова голівка, червоний тюльпан, чорний кан-кан. А як щодо пляжних речей? А чохли? Не треба чохлів. Я з Ло завше їх не зносили.

Одною з вказівок у цій справі прислужився мені антропометричний запис, зроблений її матір'ю в день, коли виповнилось Л. 12 років (читає пам'ятає, я гадаю, книжку "Знай свою дитину"). Я мав враження, що, через невиразну спонуку заздрості й антипатії, Шарлотта долучила деінде зайвого дюйма та зайвого фунта; та через те, що німфетка піросла за останні сім місяців, я вважав, що в цілому можу довіритись цим останнім січневим вимірюванням: у стегнах — двадцять дев'ять дюймів; обсяг ляжок (з-під самої сідниці) — сімнадцять; обсяг литки та шия по колу — одинадцять; обсяг грудей — двадцять сім; обсяг ліктя — вісім; стан — двадцять три; на зріст — п'ятдесят сім; вага — сімдесят вісім африканських фунтів; будова — видовжена; КРР (коефіцієнт розумового розвитку) — сто двадцять один; робачків відросток — не відтятий (слава богу).

Окрім цих вимірювань, я, звісно, бачив перед собою Лоліту з близькою до галюцинації ясністю; й тому що у мене без упину горіло плекане місце посеред грудної кістки, там де її едвабиста маківка десь два рази дійшла до рівня мого серця, й тому що я не розлучався з відчуттям її теплої ваги на моїх колінах (внаслідок чого я завше "носив" Лоліту, як жінка "носить" дитину), я не дивувався, коли в подальшому з'ясувалось, що мої вирахунки є більш-менш правильні. До того ж, я нещодавно вивчив каталог літнього вбрання, що дозволило мені вибирати ніби знавцю різкі гарненькі речі: спортивне взуття, тапці, туфельки, з зім'ятої лайки для зім'ятих дівчаток тощо. Нафарбована продавчиня в чорному, котра допомагала мені вдовольняти всі ці гострі потреби, обертала батьківську науку й поганий опис розміру на комерційний евфемізм "менше середнього". Інша, старша від неї, в білій сукні, з театральним гримом, здавалось, є дещо приголомшена моїми пізнаннями в галузі мод для молодшого покоління; думала, можливо, що я живу разом з цирковою карлицею; а тому, коли мені показали спідничку з двома "пікантними" кишеньками спереду, я умисно поставив наївне чоловіче питання й був нагороджений усмішками й демонстрацією того, як іззаду діяла застібка-блискавка. Мене також всіляко потішили всілякі трусики й плавки, в яких примари мініатюрних Лоліт горзали, плюхались, їздили на сідничках по всьому прилавку. Ми завершили обладку двома скромними паперовими піжамами з круглим коміром фасону "учень різника". Різника Гумберта.

Є щось мі ічне, чаклунське в оцих великих крамницях, де, якщо вірити об'явам, конторська дівчина може вбратись для всякої нагоди дня — від ранкового приходу на службу до вечірнього виходу з кавалером, і де її сестричка може замилюватись вовняним светром, мріючи про той день, коли вона, вдягнувши його до школи, змусить битись серця відсталих гімназистів.

Пластикові манекени в натуральну довжину, що зображали кирпатих дітей із бежевими, оливковими, буро-веснянковими личками фавенят, напливали на мене з усіх бо-ків. Я раптом помітив, що я єдиний покупець в цьому доволі таємничому місці, де я

рухався, як риба в зеленуватому ак-варіумі. Я чув, що дивні думки впадають на розум млюсним кралям, супроводжуючим мене від прилавка до прилавка, від підводної скелі до буявища морських рослин, і відбирані мною ремінці й браслетики падали, здавалось, з русалкових рук у прозору воду. Нарешті, я купив граційну валізу, звелів покласти в неї всі мої покупки й відправився до ближчої харчевні, вельми задоволений проведеним днем.

Якимсь чином у зв'язку з цим тихим поетичним світлом добірних товарів спав мені на згадку готель зі знадливою назвою "Спочин зачарованих мисливців", який спом'янула Шарлотта незадовго до мого розкріпачення. З-від путівки я з'ясував, що він розташований в Брайсланді — відлюдному містечку за чотири години їзди від лолітчиного табору. Я міг би подзвонити, та боячись, що втрачу владу над голосом і зайдуся в манірному кваканні ламаною англійською мовою, я вирішив замовити на наступну ніч телеграфом кімнату на два ліжка. Який я був безпорадний, непевний, смішний, казковий принц! Як посміються з мене деякі з моїх читачів, дізнавшись про мої клопоти зі складанням телеграм! Що сказати: Гумберт і донька? Гумбург і маленькою донькою? Гумберг і нелітня донька? Гомбург і його дитя? Кумедна похибка, що на останку виявилась в телеграмі — це літера "Г" в кінці імені — збереглась ніби телепатичне відлуння моїх коливань.

А за тим, в оксамитовій мряці літньої ночі, мої мрії над припасеним мною чар-зіллям. О, скнара Гумберт! Чи не був він сущим "зачарованим мисливцем" з чарівною амуніцією? Чи міг він дозволити собі, аби розсіяти демонів безсоння, сам-один спробувати одну з цих аметистових капслюлів? Їх усіх було сорок — сорок ночей удвох із крихким створінням, сплячим поряд з моїм пружно-бійним серцем... Чи міг я в пошуках сну позбавити самого себе однієї такої ночі? Певна річ, ні! Надто була коштовна кожна з цих лилипутових слив, кожний мікроскопійний планетарій з його живим розсипом зірок. О, дайте мені хоч разок порозчулитись! Я так втомився бути циніком!

26.

Мене не відпускає головний біль в імлистому повітрі цієї склоподібної цімрі, та я не здамся. Написав вже понад сто сторінок, а ні до чого не договоривсь. Мій календар стає плутаним. Я поїхав за нею десь на середині серпня 1947-го року. Ні, здається, більш не можу. Серце, голова — словом, все погано. Політа, Політа, Політа, Політа, Політа, Політа, Політа, Політа.

Повторюю це ім'я, набирачу, поки не скінчиться сторінка.

27.

Все ще в Паркінгтоні. Ледве вдалося заснути на годинку. Прокинувся від безглузлого й страшенно виснажливого злучання з маленьким, волохатим, зовсім мені не відомим гермафродитом. На той час була шоста година ранку, й мені раптом спало на думку, що, мабуть, незле поїхати в табір раніше, ніж домовлено. Я мав проїхати ще близько ста миль, а потім добиратись до Імлистих Гір і Брайсланда. Якщо я сказав, що приїду за Доллі в середині дня, то лише тому, що моя нетерпляча уява вимагала скорішого наступу милосердної ночі; та тепер мені стали бачитись всілякі ускладнення

і я весь іздригався на думку, що за час відстрочки вона може раптом отак собі й подзвонити в Рамздель. Проте, коли о дев'ятій тридцять ранку я спробував завести мотор, виявилось, що батарея наказала довго жити, й було опівдні, коли нарешті я залишив Паркінгтон.

Я домчав до місця свого призначення о-пів-на-третю; полишив авто в сусідньому гаю, де розбишацького вигляду рудий хлопчисько в зеленій кошулі похмуро тішився на самоті старовинною грою — накиданням здаля підків на вбитий у землю кіл. Він мовчки вказав мені на тинькуватий будиночок, де була контора табору; мені довелось, завмираючи з хвилювання, вислуховувати впродовж кількох хвилин пронозливий співчування табірної начальниці, неохайної, життям подряпаної жінки з іржавого кольору волоссям. Вона сказала, що Доллі склалась, і готова їхати; що дівчинка знає про хворобу матері, та не знає, наскільки це серйозно. Чи не хоче пан Гейз, тобто пан Гумберт познайомитись із табірними наставниками? Або поглянути на будиночки, де поміщені дівчатка? Кожен з них має назву одного зі звірят Вальтера Діснея. Або оглянути Головний будинок? Дівчатка саме зараз скінчають прикрашати їдальню до вечірки (мабуть, потім Шерлі Хольмс розповість кому-небудь: сердега аж сплотнів).

Хочу з хвилину продляти цю сцену з усіма її дрібницями й роковими подробицями. Карга, що виписує розписку, скребе голову, висуває шухляду столу, сипле здачу на мою нетерплячу долоню, потім акуратно розкладаючи поверх монет декілька асигнацій, з бадьорим вигуком: "а ось іще десять!"; фотографії дівчаточок; ще живий квітчастий метелик, надійно приколотий до стінки (відділ природознавства); обрамований диплом табірної дієтистки; мої дрижачі руки; відгук, приготований старанною начальницею на поведінку Доллі Гейз за липень ("вельми задовільно; цікавиться плаванням і веслуванням"); шум дерев і пташині співи, й моє калатливе серце...

Я стояв спиною до відкритих дверей і раптом відчув приплив крові в голову, почувши за собою її подих і голос. Вона з'явилась, тягнучи свою підстрибуючу валізу. "Здрасте, здрасте", і стала сумирно, позираючи мене лукавими, радісними очима й привідкривши ніжні уста, на яких вигравав трохи дурненький, та на подив звабний усміх. Була вона тонкіша й вища, й на мить мені намарилось, що обличчя її подурнішало в порівнянні з уявленим знімком, який я зберігав більше місяця; щоки здавались запалими, й надто щільні веснянки неначе розмазували селянську красу її рис. Це перше враження (вузенький людський інтервал між двома ударами хижого серця) ясно передвказувало одне: все що овдовілому Гумберту слід було зробити, все що він хотів і зажадав зробити — було дати цій змарнілій, хоча й забарвленій сонцем сирітці *aux yeux battus* (і навіть ці свинцеві тіні під очима були в веснянках) пристойну освіту, здоров'я, щасливе дитинство, чистий дім, милих колеганок, серед яких (якщо Паркі зласкавляться на винагороду безталанному) він, мабуть, знайде гарненьку отроковицю, призначену винятково для гер доктора Гумберта. Втім, як оком змигнути, як німці кажуть, ця небесно-добродійна лінія поведінки була стерта, і я наздогнав здобич (час рушити швидше від наших фантазій!), і вона знову була моєю Лолітою — й

навіть була нею більше, ніж будь-коли. Я опустив руку на її теплу русяву голівку й підхопив її валізу. Вона вся була з руж та меду; на ній була її найбарвистіша ситцева сукня з узором червоних яблук, руки й ноги вкривала золотаво-брунатна засмага; подряпинки на ній довжились пунктиром із крихітних запеклих рубінів, а рубчасті закоти вовняних шкарпеток скінчались на пам'ятному мені рівні; й чи то через дитячу її ходу, чи то від того, що я пам'ятав її завше на плоских підосвах, та здавалось, що її брунатно-білі напівчоботи їй надто великі і що до них надто великі підбори. Прощавай, таборе "Ку", веселий "Ку-Ку", прощавай простий нездоровий столе, прощавай друже Чарлі! В гарячому авто вона всілась поряд зі мною, пришльопнула спритну муху на своєму звабному колінку, потім енергійно обробляючи в роті гумову жуйку й швидко вертячи рукоятку, опустила вікно на своєму боці й знову відкинулась. Ми мчали крізь смугастий, плямистий ліс.

"Як мати?", спитала вона гарненько, й я сказав, що лікарі не зовсім ще встановили, в чому річ. В усякому разі щось із шлунком.

"Щось жахливе?" "Ні, зі шлунком".

Я пояснив, що ми маємо залишитись деякий час поблизу; лікарня розташована в селищі біля веселого містечка Лепінгвіля, де на початку дев'ятнадцятого століття мешкав відомий поет, і де ми переглянемо всі кінопрограми. Вона знайшла, що проект — перший сорт, спитала, чи дістанемось Лепінгвіля на дев'яту годину вечора.

"Ми будемо в Брайсланді в обід", відповів я. А завтра відвідаємо Лепінгвіль. Якою була вчорашня екскурсія? Тобі було дуже весело в таборі?" "У-гу" "Шкода від'їжджати?" "Унг-унг" "Говори, Ло, а не хрюкай. Розкажи мені що-небудь" "Що саме, та-ту-сю?" (останнє слово вона вимовила дуже роздільно й без іронії).

"Все одно, що".

"Чи можна вас звати на ти й тато?" (при цьому зіщулилась, дивлячись на дорогу.

"Прошу".

"Ото сміх! Коли це ви встигли в маму втюхатись?" "Стане день, мила Ло, коли ти збагнеш багато чуттів і положень, як, наприклад, гармонію й красу чисто духовних стосунків".

"Як же!", відказала нечемна німфетка.

В діалозі настала невизначена пауза, заповнена мальовничим навкіллям.

"Ба поглянь, Ло, скільки там корів на тому схилі!" "Мені здається, мене виверне, якщо погляну на ще одну корову".

"Знаєш, Ло, я страшенно скучив за тобою".

"А от я за тобою не скучила. До того — мерзенно зраджувала, та це аж нічого не значить, адже ти все одно перестав мною цікавитись. Ви добряче шкварите, пане. Багато швидше, ніж мама".

Я перейшов зі сліпої швидкості в сімдесят миль на годину до напівсліпої в п'ятдесят.

"Чому ти вважаєш, що я перестав тобою цікавитись?" "Ну, по-перше ти мене ще не поцілував".

В собі обмираючи, в собі знемагаючи, я смутно побачив спереду порівняно широке узбіччя, і з підскоками й погойдуванням з'їхав на траву. Пам'ятай, що це дитина, пам'ятай про це...

Не встигло авто зупинитись, як Лоліта аж упливла в мої обійми. Не сміючи дати собі волі — не сміючи дозволити собі зрозуміти, що саме це (солодка вогкість, хиткий вогонь) і є початок того невимовного життя, яке зусиллям волі за вмілої підтримки долі я нарешті змусив здійснитись — не сміючи по-справжньому її цілувати, я дотикався її гарячих губ з величезною шанобливістю, вбирав її дрібними ковтками — о, цілком безгрішно! Та, вона, нетерпляче сіпнувшись, прип'яла свого рота до мого так міцно, що я відчув її великі передні зуби й розділив з нею м'ятний смак її слини. Я, звичайно, знав, що з її боку це тільки невинна гра, пустування підлітка. Вдавання підробки в фальшивому романі. Всякий душецілитель, як і всякий розбещувач підтвердить вам, що межі й правила цих дитячих забавок є розпливчасті або в усякому разі надто подитячому субтильні, щоб їх міг уловити дорослий партнер, а тому я страшенно стерігся зайти надто далеко й змусити її відсахнутись зі сполоханою відразою, й тому що мені за будь-що, й понад все, кортіло скоріше принести її під фалдою в герметичний затишок Зачарованих Мисливців, який був за вісімдесят миль, благословенне навмання розімкнуло наші обійми за чверть секунди до того, як віз дорожньої поліції пригальмував біля нас.

Його червонопикий і густобровий водій уп'явся в мене: "Скажіть, вас не обігнав край перехрестя синій седан тої ж фірми, що й ваш? Чи не помітили?" "Ми не бачили", відказала Ло, послужливо-спішно перехилившись через мене й поклавши невинні руки мені на коліна, "ба ви зовсім упевнені, що він був синій, тому що — " Патрульник (яку нашу тінь наздоганяв він?) нагородив вродливицю кращою своєю усмішкою й виконав повний поворот.

Ми поїхали далі.

"Який бовдур!" вигукнула Лоліта. "Він мав тебе злапити".

"Будь ласка, чому ж — мене?" "Тому що гранична швидкість в цьому безглуздому штаті є лише п'ятдесят миль на годину, а ми — ні, ні, не сповільняй, ти теж глуп як дуб. Він тепер далеко." "Перед нами ще лежить довгий перегін", сказав я, "і я б хотів бути там до півночі. Так що веді себе як чемна дівчинка".

"Капосна, капосна дівчинка", затишно проказала Ло.

"Неповнолітня деліквенточка, попри прямоту й симпатичність. А світло було червоним. Я ніколи не бачила такої їзди".

Ми мовчазно прокотили повз мовчазне городисько.

"От би мама розлютилась, якби дізналась, що я й ти коханці." "Господи, Лоліто, хіба можна казати такі речі?" "Та ми дійсно є коханці, правда?" "Аж ніяк. Погода щось ізнову псується. Чи не бажаєш ти мені розповісти про ці твої маленькі витівки в таборі".

"Ти якось дуже книжково висловлюєшся, любий татусю".

"А тебе легко ошелешити?" "Ні, говори".

"Настійливо прошу відповісти".

"Давай зупинимось на тихій боковій стежці, й я тобі розповім".

"Ло, я серйозно прошу тебе не пустувати. Ну?" "Ну — я брала діяльну участь у таборовому житті".

"Ensuite?" "Ансуїт, мене вчили жити груповим життям, щасливим і повним життям, і при цьому розвивати власну гармонійну особистість. Словом, бути цяцінькою".

"Так, я бачив щось подібне в вашій брошурці." "Ми полюбляли співати хороших пісень біля великого каміна чи під паскудним зоряним небом, і звучання власного щастя кожної з нас зливалось із голосом групи." "У тебе чудова пам'ять на цитати, Ло, та я просив би тебе утриматись від лайливих словечок".

"Герл-скаутське гасло", вела далі Лоліта в захваті, "це також і моє гасло. Я наповнюю життя достойними справами, як, наприклад — ні, ліпше без прикладів. Мій обов'язок бути корисною. Я друг усіх тварин чоловічої статі.

Я виконую їх примхи. Маю завжди добрий настрій. Ось проїхало це поліційне авто. Я заощадлива, й завжди грішу думкою, словом і вчинком." "Тепер сподіюсь, це все, моє дотепне малятко".

"Так, усе. Втім, постривай-бо. От іще що: ми пекли пироги на сонячній плиті з рефлексором. Правда, цікаво?" "Звісно, цікаво".

"За цей час ми вимили розбільон тарілок. "Розбільон" — це значить "дуже — дуже — багато" на засюканому вчительському діалекті. Та ось, ледь не забула, за висловом мами. Ми робили рентгенівські знімки. Це вважалось страшенно забавним".

"C'est bien tout?" "C'est. Як не рахувати малесенької штуки, про яку я можу розповісти, без того, щоб геть не почервоніти".

"Розповіси потім?" "Так — якщо будемо сидіти в п'ятні й можна буде говорити пошепки. Ти що — спиш у кімнаті як раніш чи в одній купі з мамою?" "У себе як раніш. Твою мати буде покладено на дуже серйозну операцію, Ло".

"Зупинись-но там-от край молочного бару", сказала Ло.

Сидячи на високому табуреті, зі смугою сонця, що перетинала її голу брунатну руку, Лоліта отримала башту розмаїтого морозива, политого якимсь синтетичним сиропом. Це було згромаджено й подано їй цупким, прищавим парубком у засаленій краватці метеликом, котрий уп'явся в мою крихку, легко вдягнену дівчинку з хижим зухвальством. Нетерпіння дістатися Брайсланда й Зачарованого Спочину ставало нестерпним. На щастя, вона впоралась із морозивом за раз-два, як завше.

Я спитав: "Скільки в тебе дрібних?" "Ні копійчини", відказала вона, журно здіймаючи брови й показуючи мені порожні нутроці гаманця.

"Це буде виправлено, але на все свій час" збундючено проказав я. "Ну то як — ходімо?" "Слухай, де тут у них уборна?" "Я туди тебе не пущу. Це напевно мерзенна буда. Ну, то ходімо." Вона була суттю слухняною дівчинонькою, і я не втримався й поцілував її в шию, коли ми знову сіли в авто.

"Не сміть цього!" сказала вона, дивлячись на мене з несподіваним здивуванням. "Я не люблю, щоби мене лизали. Огидний розпусник!" Здійнявши плечика, вона потерлась по ньому шиєю.

"Перепрошую", пробурмотів я. "Я до тебе дуже прив'язаний, от і все".

Ми просувалися далі під хмурым небом вгору звивистою дорогою, а потім знов униз.

"Що ж, і я до тебе нібито прив'язана", сказала Лоліта сповільнено-ніжним тоном, і, нібито зітхнувши, нібито посунулась ближче до мене.

(О, Лоліто моя, ми ніколи не доїдемо!) Сутінки вже почали проймаєти чудовний маленький Брайсланд, його архітектуру в ложноколоніальному стилі, сувенірні лавки та європейські липи, коли ми поїхали по слабосвітлених вулицях у пошуку Зачарованого Спочину.

Повітря, все перлисте від рівної мжички, залишалося теплим і зеленим, і довга черга, складена головним чином з дітей і стариків, уже довжилаься проти каси кінематографу, що струменів огнястими самоцвітами.

"Ах, цей фільм я дуже хочу подивитись! Підемо зараз по обіді. Будь ласка, підемо!" "Що ж, можна", протягнув Гумберт, хоч він-то, хитрий, розпалений чорт, чудово знав, що на дев'яту годину вечора, коли почнеться його власна вистава, вона спатиме мертвим сном в його обіймах.

"Полегше!" скрикнула Ло, котру штурхнуло вперед, коли клята вантажівка перед нами, з карбункулами, які запульсували на озадді, зупинилась край перехрестя.

Я подумав, що якщо ми не доїдемо до готелю — вмить, чудом, за найближчим роєм — я втрачу всяку владу над гейзівським ридваном з його безпорадними "двірниками" й несамовитими гальмами. Та дарма, перехожі, до яких я звертався по вказівки, або самі не знали міста, або перепитували, шулячись: "Зачарованих...?" наче я був божевільний; чи то вдавались до таких мудрованих пояснень, з геометричними жестами, геометричними розповіданнями й чисто-місцевими прикметами (...по тому поверніть на південь ...не доїжджаючи будівлі суду...), що я не міг не схибити з путі в лабирин і їхньої зичливої балаканини. Лоліта, чиї гарненькі різнокольорові нутрощі вже отравили з'їдені ласощі, передчувала рясний обід і почала юмзати. Та для мене, хоч я давно примирился з існуванням певної вторинної долі (легковажної секретарки Мак-Фатума, так би мовити), яка пнеться з дрібницями й заважає грандіозним планам щиросердого начальника, ці скреготливі зупинки, ці просування наугад бульварами Брайсланда були, мабуть, найтяжчим випробуванням, яке дотепер випало на мою долю. В подальшому я неодноразово сміявся, пригадуючи свою недосвідченість — як я з хлоп'ячою впертістю хотів знайти саме цей готель із загадковою назвою — тоді як повз наш шлях неонові знаки численних мотелів запрошували в вільні кімнати, готові прийняти кого завгодно — комівояжерів, збіглих каторжників, імпотентів, великі родини, а також найблудливіші й найненажерливіші пари. О, мирні автомобілісти, що ви плинете крізь чорняву ніч, які забавки, які виверти хотіли ви могли б углядіти з вашого бездоганно гладкого шосе, якби ці комфортабельні курені, враз лишившись усякої пігментації, стали прозорі як ларчики зі скла! Диво, якого я жадав, таки відбулося! Мужчина й дівчина, більш або менш сполучені в темняві автомобіля, що встав під деревним краплинням, повідомили нам, що ми знаходимось в самому серці

міського парку, та що варто тільки взяти ліворуч при наступному світлофорі, й ми поцілимо. Жодного світлофора ми не знайшли — парк був чорним як гріх, якому він слугував прикриттям — підпавши під плавний чар добре спланованого закруту, ми крізь імлу розгледіли діамантове мигтіння вогнів, далі — нічний блиск озера, й ось він став проти нас, дивно й невідворотно, під прозорими деревами, нагорі, де кінчався посипаний жорствою в'їзд — білий чертог Зачарованих Мисливців! Спочатку здалось, що запарковані автомобілі прилаштовані рядком як біля корита свині, затуляють доступ; та раптом, немов казково, поважних розмірів відкрите авто, лисніюче вишневим блиском під освітленим вогнями дощем, заворушилось — енергійно позадкувало під кермом кремезного пана — й ми вдячно слизнули в утворену пройму. Я зразу ж докорив своїй квапливості, помітивши, що мій попередник тепер скористався чимось на кшталт гаражику, під дашком якого було достатнє місце й для другого возу; та моя нетерплячість не дозволила мені вчинити як він.

"Оце шик!" зазначила моя вульгарна краля, щулячись на ліпний фасад.

Вона вилізла з авто на шелест мрячного дощу і рвучко дитячою ручкою обсмикнула плаття, застрягле межі персиковими щічками — перефразуючи Роберта Браунінга. При світлі, що обливало фронтон, сахалися й гойдались на білих колонах збільшені силуети каштанового листя. Я відімкнув багажник. Сивий горбань маврин в доволі приблизній лівреї поклав на візок наші валізи й повільно покотив їх у хол. Хол був сповнений старих дам і священників. Лоліта сіла навпочіпки, щоб обсипати ласками білопикого, в синіх веснянках, з чорними вислими вухами, кокер-спаніеля, який на килимовій флорі прямо-таки танув під її долонею — та й хто б не танув, о моє бідне серце...

Я ж, тим часом, прочищав горло і, крізь натовп, собі шлях до окремої контори. Там лисий, пороссячого виду, старух — усі були старі в цьому готелі — оглянув мене, підозрілого брюнета, з чемним усміхом, за тим неквапно витяг мою (спотворену) телеграму, не подолав темних сумнівів, обернувся, щоб поглянути на стінний годинник, і нарешті сказав, що "дуже вибачається" — держав кімнату на два ліжка до пів-на-сьомої вечора, а тепер її здано: церковний з'їзд, бачте, збігся з виставкою квітів у Брайсланді.

"Моє ім'я" зимно перервав я, "не Гумберг, і не Гамбургер, а Герберт, тобто, перебачте, Гумберт, і мені все одно, хай буде одинний номер, тільки додайте ліжко для моєї маленької доньки, їй десять років, і вона втомилась".

Рожевий старець добродушно озирнув Лоліту, котра все ще стояла навпочіпки, привідкривши губи, слухаючи в профіль, що їй казала з глибини кретонового фотеля хазяйка собаки, древня старуха, сповита фіалковими вуалями.

Які б сумніви не мучили мерзотника, вони розвіялись на видок моєї арійської ружі. Він сказав, що певно віднайдеться дещо, так — номер з двійною постіллю. Що ж до ліжечка — "Містере Ваткінс, чи не має зайвого ліжечка...?" Ліжечкінс, також рожевий і лисий, з білим волоссячком з-від вушних та інших дір, наблизився й заговорив, а я вже розгвинчував вічне перо. Нетерплячий Гумберт! "Наші подвійні постелі — суттю, є

потрійні" поважно казав він, вкладаючи спати батька й доньку. "Пригадую, був якийсь у нас особливо великий наплив і ми поклали в одну постіль трьох дам й ось таку дівчинку, як вашу.

Мені навіть здається, що одна з дам була перевдягнений мужчина (мої відсебеньки). Втім, чи не є зайвого ліжка в номері сорок-дев'ятім, містере Швайн?" "Боюсь, його дали сімейству Свун", сказав Швайн, перший з двох блазнів.

"Ми вже сяк-так полаштуємось", сказав я. "Пізніше до нас, можливо, долучиться моя дружина — та навіть так, я гадаю, ми впораємось".

На цей час обидві рожеві свині вже забули про гумбертофобство.

Повільним і чітким начерком зловмисника я написав: Доктор Едгар Г. Гумберт із донькою, 342, Лоун стріт, Рамздель. Ключ (номер 342!) був мені мигцем показаний (так фокусник показує монету, яку він збирається спальміювати) й одразу ж переданий Дядькові ому. Лоліта, лишивши собаку (так і мене вона залишить), підвелась; дощова крапля впала на могилу Шарлотти; гарнява мавринка, що спустилась з небес, відімкнула з середини двері ліфта, й приречене дитя ввійшло в нього, а за нею слідом пішли її кехкаючий батько і ом з валізами, як розіпнутий краб.

Пародія на готельний коридор. Пародія на тишу й на смерть.

"Поглянь, та це ж номер нашого дому", весело вигукнула Лоліта.

Двоспальне ліжко, дзеркало, двоспальне ліжко в дзеркалі, дзеркальні двері стінної шафи, такі ж двері до ванної, чорнильно-синє вікно, відбите в ньому ліжко, таке ж ліжко в шафовому дзеркалі, два крісла, стіл зі скляним покриттям, два нічних столички, двоспальне межи ними ліжко: точніше, велике ліжко полірованого дерева з ворсянистою ковдрою пурпурного кольору й парою нічних жарівок під шлярованими нічними абажурами.

Я дуже хотів покласти п'ятидоларового папірця на цю блідо-буру долоню, та остерігся, що така щедрість може бути неправильно витлумачена, а тому поклав четвертного. Додав ще один. Він пішов собі. Клац. Enfin seuls.

"Та як же — ми будемо спати в одній кімнаті?" сказала Лоліта, динамічно приндячись, як робила була, без гніву, без гидливості (хоч явно на межі цих почуттів), а саме динамічно, коли хотіла обважити свій запит особливо ревною значущістю.

"Я прохав у них додаткове ліжко. Яке, на твою ласку, я візьму собі".

"Ти збожеволів", відказала Лоліта.

"Чому це, моя коштовна?" "Тому, каш-тов-ний, що коли каш-тов-на мама дізнається, вона з тобою розлучиться, а мене придушить".

Просто — динамічно; не беручи всерйоз.

"Послухай мене", сказав я сідаючи; вона ж стояла на два кроки від мене і з задоволенням дивилась на своє відображення, приємно здивована ним, сповнюючи власним рожевим світлом здивоване й задоволене дзеркало шафової дверці. "Послухай мене, Лоліто. Настановимо дещось раз назавше. В чисто-практичному сенсі, я — твій батько. Я до тебе дуже ніжно прив'язаний.

У відсутність твоєї матері я відповідаю за твій добробут. Ми небагаті, й оскільки ми

подорожуємо, нам доведеться — нам доведеться бути багато разом.

Коли двох є в одній кімнаті, неминуче трапляється — як би це назвати — трапляється деяке ..." "Кровозмішення", підказала Лоліта — й увійшла в шафу з молодим золотим реготцем, відчинила суміжні двері, й передбачливо глянувши туди своїми дивними димчастими очима, щоб не помилитися знову, пішла собі в ванну.

Я розчинив вікно, зірвав із себе просякнуту потом сорочку, перевдягнувся, перевірів у кишені піджака, чи там пігулки, й відімкнув валізу.

Вона вийшла з ванної. Я спробував її обійняти — так, невмисно, крапля стриманої ніжності перед обідом.

Вона сказала: "Пропоную похеряти гру в поцілунки й піти жерти".

Ось тут я й підніс свій сюрприз.

Ах, мрія мрії моєї! Вона попрямувала до розкритої валізи, ніби підстерігаючи здаля здобич, ніби в сповільненому кінематографі, вдивляючись в оцю далеку скарбницю на багажному передку (що в неї з очима, подумав я, з цими великими сірими вічми, чи то ми вдвох занурені в ту саму зачаровану імлу?). Вона підступала до неї, доволі високо здіймаючи ноги на доволі високих підборах і згинаючи чарівливо хлоп'ячі коліна так довго, в розширеному просторі, наче йшла під водою або як в отих снах, коли бачиш себе невагомим, за тим вона підняла за рукавчики файну, дуже коштовну, мідяного шовку, кофточку, так само ж повільно, так само ж мовчки, розправивши її перед собою, як нібито була заціпенілим ловцем, в якого забракло подиху від виду неймовірного птаха, розтягнутого ним за кінці плем'ястих крил. За тим стала витягувати (поки я стояв і дожидав її) повільну змію лискучого ремінця й приладнала до себе.

За тим вкрадлась в дожидані для неї обійми, сяюча, зомліла, ласкаючи мене поглядом ніжних, таємничих, порочних, байдужих, сутінкових очей — в-сам-раз найбанальніша шлюшка. Тож ось кого сподобляють німфетки — поки ми стогнемо й конаємо.

"Чим цілунок пув боганим?" промимрив я, дихаючи їй у волосся (влада над словами щезла).

"Якщо вже хочеш знати", відказала вона, "ти робиш не так, як треба".

"Накажи, як".

"Все в свій час", відповіла провинниця моєї кривомови. *Seva ascendes, pulsata, brulans, kitzelans, dementissima. Elevator clatterans, pausa, clatterans, populus in corridoro. Hanc nisi mors mihi adimet niemo! Juncea puellula, jo pensavo fondissime, nobserva nihil quidquam;* та звичайно, наступної миті я міг би як-небудь жахливо схибити; на щастя, вона вернула до скарбниці.

З ванної, де мені довелося доволі довго переключатись для скромної нужди, я чув (стоячи, хиблячи, тамуючи дух) "ахи" й "охи" дівчинкового захвату.

Руки вона вимила тільки тому, що вподобала окреме мильце-писанку.

"Час іти, любя, я думаю, ти так само зголодніла, як і я".

І ось ми рушили до ліфта; донька — гойдаючи свою стару білу торбинку, батько — на крок попереду (*nota bene*: ніколи не йти позад неї, адже вона не дама). Поки ми

стояли (тепер уже поряд), дожидаючи ліфта, вона закинула голову, нестримано роззявилась і трухнула кучерями.

"О котрій годині вас будили в таборі?" "О пів-на" — вона спинила новий позіх — "сьому", ззявнула до кінця з подрогом усього тіла. "Сьому", повторила вона, і горло в неї знов стало наповнюватись.

Готельний ресторан вітав нас запахом смаженого жиру й склянистим усміхом. Це було просторе й претензійне приміщення з манірними фресками по стінах, що зображали мисливців, зачарованих у розмаїтих поставах серед численних нецікавих тварин, дріад і дерев. Кілька розсипаних по залі старих дам, два священики й широкоплечий добродій в клітчастому піджаку мовчки скінчали обід. Ресторан закривався о дев'ятій, і скам'янілі на вид подавальниці в зеленій уніформі розпачливо швидшали — на моє щастя — нас позбутись.

"Ти поглянь, як він схожий, як неймовірно схожий на Куїльті", стиха проказала Лоліта, гострим засмаглим ліктем не те що вказуючи, але палко стримлячи вказати на самотнього пана в спортивному піджаку, що сидів у найдальшому куті зали.

"На кого — на нашого товстого дантиста?" Лоліта затримала в роті тільки що взятий ковток води й поставила назад на стіл свою розколисану склянку.

"Та дурущі", сказала вона, кахикнувши сміхом, "я мовлю про того письменника, що він на цигаркових рекламах".

О, славо! О, жінки! Коли принесли й бухнули на стіл солодке — для панночки великий клин вишневого торта, а для її покровителя бомбочку вершкового морозива (значну частину якого вона негайно додала до свого торта), я витягнув з кишені бульку, що містила ТАТОВІ Пігулі. Вдивляючись нині в бліду німеч цих фресок, в цю дивну, моторошну мить, можу пояснити свою тодішню поведінку тільки механічною дією безповітряного простору, притаманного снам, у якому обертається ушкоджений розум; ба в ту мить усе мені ввижалось суцільно простим і неминучим. Я оглянув залу, впевнився, що останній серед обідніх пішов, відкупорив бульку, і з величезним зимнокров'ям нахилив його над долонею. Я не раз прорепетирував перед дзеркалом цей жест, яким швидко підносиш порожню жменю до рота й відправляєш у нього неіснуючу пігулку. Як я і сподівався, вона накинулась на бульку з великими, надливо-барвними капсулями, начиненими дурманом Сплячої Красуні.

"Синенькі!" скрикнула вона, "лілово-синенькі. З чого їх зроблено?" "З літнього неба", відповів я, "зі слив, зі смокв, із виноградної крові царів!" "Ні, серйозно... Будь ласка!" "Ах, це просто Фіалкапсюлі. Вітамін Ікс. Робить тебе дужим, як бик-с альбо штик-с. Волієш скуштувати?" Лоліта простягнула руку, енергійно киваючи.

Я сподівався, що зілля діятиме швидко. Воно подіяло блискавично. Позаду був довгий день, вранці вона каталась човном з Варварою (сестра котрої відала водяним спортом, як моя п'янливо-доступна німфетка почала мені розповідати посеред напіврозчавлених неборозпираючих ззявків, які дедалі збільшувались в обсязі) та ще займалися чимось-там. Кіно, яке смутно марилося їй, було, звичайно, забуто на той час, коли ми залишили ресторан.

Стоячи зі мною в ліфті, вона притулилась до мене, напівусміхаючись ("чи сказати, чим я займалась?"), напівзліплюючи темні вії. "Спати хочеться, мо'?" спитав Дядько ом, який правив ліфтом, підіймаючи тихого джентльмена франко-ірландського походження та його заспалу доньку, а також двох зів'ялих жінок, експертів з руж, котрі так само зорили зі співчуттям на мою крихку, засмаглу, хитливу, рожеву, запаморочену ясочку. Мені трохи не руками довелось її внести в номер. Вона сіла на край ліжка, злегка хитаючись, і заговорила якимсь вуркітливо-невиразним розтягнутим тоном.

"Якщо я тобі скажу... якщо я тобі скажу, ти мені обіцяєш (така заспана! Голівка пада, очі гаснуть...) чи обіцяєш не скаржитись на табір?" "Після, Лоліто. Тепер лягай. Я тебе zostавлю одну, щоби ти вклалась.

Даю тобі десять хвилин".

"Ах, яка я була гидотна", вела вона далі, трясучи волоссям, знімаючи з них повільними пальцями чорну оксамитову стрічку. "Дай-но я тобі скажу".

"Завтра, Лоліто. Лягай, лягай".

Ключ я сунув у кишеню й спустився по сходах.

28.

Милостиві пані присяжні! Будьте терплячі для мене! Дозвольте мені відняти частинку вашого дорогоцінного часу! Отже наступив *le grand moment*. Я zostавив Лоліту, яка все ще сиділа на скраю бездонного ліжка, дрімотно піднімала ногу, кволо смикала шнурок і при цьому показувала спідню сторону голої ляжки до самого шва штанців у паху — вона завше з дивною неухважністю й безстидством, або з сумішшю того й іншого ставилась до ось такого оголення.

От, значить, яким був заповітний образ її, що я його замкнув у кімнаті, наперед пересвідчившись, що двері не містять засува зсередини. Ключ з нумерованим тягарцем з різьбленої деревини миттю перетворився на ваговите "сезам — відкрийся", на казкову відмичку, спроможну відчинити блаженне й страшенне майбуття. Він був мій, він був частина мого гарячого, волосявого кулака. За декілька хвилин — скажімо, двадцять, скажімо, півгодини (*sicher ist sicher*, як мовляв мій дядько Густав), я відімкну двері номера 342 і знайду мою німфетку, мою красу і наречену, в темниці кришталюного сну.

Присяжні! Якби мій захват міг загучати, він би наповнив оцей буржуазний готель оглушливим ревом. І, єдине, за чим шкодую сьогодні, це що я не залишив мовчки в швейцара ключ 342-ої і не залишив тієї ж ночі місто, материк, півкулю й усю земну кулю.

Дозвольте пояснити. Мене не дуже збентежили її каятливі інакомовлення.

Я й доти мав твердий намір дотримуватись рішення щадити її чистоту, діючи лише під сховом ночі над цілком приспаною наркозом голявою крихіткою.

"Стриманість і обожнювання" — ось був мій усечасний девіз. Я мав намір дотримуватись його, навіть якби цю чистоту (між іншим ґрунтовно розвінчану сучасною наукою) злегка попсувало яке-небудь дитяче еротичне переживання (цілком імовірно гомосексуального порядку) в цьому мерзотному таборі.

Звичайно, через старомодні європейські навички я, Жан Жак Гумберт, взяв на віру,

коли вперше її побачив два з половиною місяці тому, що вона така непорочна, як належить бути за шаблоном "нормальній дитині" з самої тієї пори, коли скінчився незабутній античний світ з його захоплюючими звичками.

В нашу освічену еру ми не оточені маленькими рабами, ніжними квіточками, які можна було зірвати в передпокої лазні, як робилось у дні Риму; і ми не наслідуємо приклад величного Сходу в ще більш розніжені часи й не пестимо спереду й іззаду прислужливих дітей, поміж бараниною й рожевим шербетом. Вся річ у тім, що стара ланка, яка з'єднувала дорослий світ із світом дитячим, тепер постала розділеною новими звичаями й законами. Хоч я і цікавився певний час психіатрією та громадським доглядом, я суттю майже нічого не знав про дітей. Бо все-таки Лоліті було тільки дванадцять років, і які б я поправки не робив на середовище й епоху (навіть беручи до уваги розгнuzданість американських дітей шкільного віку), мені здавалось, що розпусні забави між оцими спритними підлітками мають місце таки пізніше, та й за іншої обстановки. А тому (підхоплюю знову нитку мого розважання) мораліст в мені обминав питання, чіпляючись за умовні поняття про те, що собою являють дванадцятирічні дівчатка. Дитячий психіатр в мені (пройдисвіт, як більшість з них, та це зараз не до уваги) переживував новотрейдистичний гуляш та уявляв замрійливу та екзальтовану Лоліту в "латентній" фазі дівочтва. Нарешті, сексуаліст в мені (велике й нестямне чудовисько) нічого б не мав проти наявності певної порочності в своєї жертви. Та десь по той бік несамовитого щастя радились розгублені тіні — і я так шкодую, що їх не завважив! Людські істоти, слухайте! Я мав зрозуміти, що Лоліта стала чимось конче відмінним від невинної Аннабелли, і що німфічне зло, яке дихало крізь кожную пору замороженої дівчинки, котру я готував на таємну втіху, робить таємницю і втіху — смертельними. Я мав знати (від знаків, що їх мені подавало щось всередині Лоліти, — справжня дитяча Лоліта або якийсь зморений янгол за її спиною), що нічого крім тортур і жаху не принесе очікуване блаженство. О, крилаті панове присяжні! Вона моя, моя, ключ в кулаку, кулак у кишені, вона моя! Шляхом заклинань і обчислень, яким я присвятив стільки безсоння, я поступово прибрав усю зайву муляву і, накладаючи шар на шар прозорі фарби, довів їх до завершеної картини. На цій картині вона являлась мені оголеною — нічого на ній не було крім однієї шкарпетки, та браслета з брелоками; вона лежала розкинувшись там, де її звалило моє чарівне вариво; в одній ручці була ще затиснута оксамитова стрічка, знята з волосся; її мідяне брунатне тіло, з білим негативом коротенького купального трико, відбитого на засмазі, показувало мені свої бліді молоді сосці; в рожевому світлі жарівки єдвабно полискував перший пух на гладенькому пагорку. Великий ключ зі смуглим горіховим тягарцем був у моїй кишені.

Я блукав різними залами, осяяний зсередини, мрячний ззовні; бо обличчя жадання завше є мрячне; жадання ніколи не є доконечно впевненим — навіть і тоді коли ніжна жертва замкнена в твоїй фортеці — що який-небудь диявол — конкурент або — впливовий божок не пнеться скасувати приготоване для тебе свято. Висловлюючись повсякденною мовою, треба було хильнути, та бару не трапилось у цьому старому шанобному готелі, повному зопрілих філістерів і стилізованих речей.

Мене поринуло в чоловічу уборну. Відвідувач, що залишав її, в клерикально-чорному строї, з душею, *comme on dit*, навстіж, перевіряв гультік (жест, який віденський мудрець пояснює бажанням поглянути, чи все взято) спитав мене, як мені сподобалась лекція пастора Пара, й подивився зі здивуванням, коли я (Сигізмунд Другий) сказав, що Пар — хлопчак на ять, по чому я зім'яв у жмутик паперову серветку, якою витирав кінчики пальців — вони в мене вельми чутливі — й влучно шпурнувши його в приготований для цього ресептакль, виплив у хол. Зручно спершись обома ліктями на край конторки, я спитав у містера Ваткінса, чи він цілком упевнений, що моя дружина не дзвонила; і як щодо ліжка? Ліжкінс відповідав, що ні, не дзвонила (покійниця, звісно, дзвонити не могла), і якщо ми зостанемось, полішко поставлять завтра. З-від великого велелюдного приміщення з надписом над дверима "Мислива зала" лунав гомін багатьох голосів, що розважали чи то над садівництвом чи то над безсмертям душі. Інша кімната, під назвою "Малинова", вся залита світлом, з лискучими стільчиками й одним довгим столом із морсом й бісквітами, була ще порожньою, якщо не рахувати отеси (зів'ялої жінки з характерною для отес склянистою усмішкою й шарлоттиною манерою говорити), котра, вся струмуючи, підійшла до мене й поспиталась, чи не пан Браддок я, тому що якщо так, міс Борода мене допіру шукала. "От уже ім'я для жінки", зазначив я й неквапно вийшов.

Приливала й відливала моя райдужна кров. Я визначив чекати до половини десятої. Вернувши в хол, я натрапив там на зміну: декілька осіб, у квітчастому шовку або чорному сукні, утворили окремі невеликі групи, й ельф випадку потішив мій зір чудовною дитиною лолітчиних літ, у платті лолітчиного фасону, але білому, і з білою стрічкою, що тримала її біле волосся. Вона не була надто гарненькою, та вона була німфеткою, і її голі, блідо-порцелянові ноги й лілейна шия створили на одну незабутню мить надзвичайно приємну антифонію (якщо можна висловити музичним терміном відчуття в спинному мозку) до моєї спраги Лоліти, рум'яної й засмаглої, збудженої й опоганеної. Бліденька дівчинка відчула мій погляд (який був, утім, цілком недбалим і щирим) і, будучи до смішного сором'язною, жахно збентежилась, закочуючи очі й тулячи руки до щок, й обсмикуючи платтячко, й нарешті повернулась до мене худими рухливими лопатками, умисно розмовляючи зі своєю коровистою матусею.

Я залишив шумний хол: вийшов назовні; деякий час я стояв на білих східцях, споглядаючи коловерть білястих нічних метеликів навколо ліхтаря в набряклій вогкістю чорноті хиткої неспокійної ночі, й думав: усе, що зроблю, все, що посмію зробити, буде суттю така крихта. Раптом я почув у пільмі, неподалік мене, чийось присутність: хтось сидів у одному з крісел між колонами перону. Я, власне, не міг його добачити в темряві, та його зрадив гвалтовний скрегіт відкритої фляжки, за яким послідувало скромне булькотіння, яке завершилось звуком мирного загвинчування. Я вже наважився відійти, коли до мене звернувся незнайомий голос: "Як же ти її дістав?" "Прошу?" "Кажу: дощ припинив" "Так, здається" "Я десь бачив цю дівчинку" "Вона моя донька" "Брешеш — не донька" "Прошу?" "Я кажу: розкішна ніч. Де її мати?" "Померла" "Он як воно. Шкода. Скажіть, а чому б нам не пообідати завтра втрох? На той час оця

вся наволоч від'їде геть" "Я з нею також від'їду. Добраніч" "Шкода. Я дуже п'яний. На добраніч. Цій вашій дівчинці треба багато сну. Сон — троянда, як кажуть у Персії. Хочете папіроску?" "Дякую, зараз не хочу" Він чиркнув сірником, та через те, що він був п'яний, або через те, що п'яним був вітер, полум'я освітило не його, а якогось глибокого старця (одного з тих, хто гайнує решту життя в таких-ось старих готелях) і його білу гойдалку. Ніхто нічого не сказав, і темрява постала як і раніш. По тому я прочув, як готельний старожит закахикався і з могильною лункістю відхаркнувся.

Я залишив веранду. В цілому минуло вже півгодини. Дарма я не попросив у нього ковток віскі. Напруження почало даватись взнаки. Якщо скрипкова струна може страждати, я страждав, як струна. Однак було б нечемно показати, що я поспішаю. Поки я пробирався скрізь сузір'я людей, застиглих в одному з кутів холу, засліпливо блиснув магній — і вищирений пастор Брэддок, дві дами патронеси з приколотими на грудях орхідеями, дівчинка в білому платтячку, і найвірогідніше вискалені зуби Гумберта Гумберта, що продирався боком між зачарованим священиком і цією дівчинкою, яка скидалась на недолітню відданицю, були ось тут увічніні, — оскільки папір і текст маленької провінційної газети можуть вважатись вічними. Біля ліфта стояла інша щебетлива купка. Я знову обрав сходи. Номер 342 знаходився поблизу іншого, зовнішнього спуску для рятування на випадок пожежі. Була змога ще врятуватись — та ключ повернувся в замку, і я вже входив у кімнату.

29.

Двері освітленої ванної були привідчинені; крім того, крізь жалюзі сочився скелетоподібний візерунок світла зовнішніх ліхтарів; ці схрещувані промені пробирались у темряву спальні й дозволяли побачити наступне становище.

Зодягнута в одну зі своїх старих нічних сорочок, моя Лоліта лежала на боці: спиною на мене, посеред двоспального ліжка. Її простягнене крізь легку тканину тіло й голі члени становили короткий зіг'заг. Вона підклала під голову обидві перини — і свою й мою; кучері були розпатлані, смуга блілого світла перетинала її верхні хребці.

Я скинув одяг і вбрався в піжаму з тою фантастичною миттевістю, котру береш на віру, коли в кінематографічній сценці виймається процес перевдягання; і я вже поставив коліно на край ліжка, як раптом Лоліта повернула голову й уп'ялась у мене крізь смугасту тінь.

Ба на таке-ось увійшлий не чекав! Цілий задум з пігулькою-люлькою (безецна справа, *entre nous soit dit*) мав на меті навіяти сон, такий міцний, що його цілий полк не міг би продерти, та ось, маєте, вона вперлась у мене, й знеможено двигаючи язиком, називала мене Варварою! Ніби-Варвара, зодягнена в піжаму, надто для неї тісну, завмерла, виснувши над буркотливою дівчинкою.

Повільно, з якимсь безнадійним зітханням, Доллі відвернулась, прийнявши свою попередню позицію. Хвилини зо дві я стояв, напружений, біля краю, як той паризький кравець, на початку століття, котрий пошив собі парашут, стояв, готуючись зіскочити з Ейфелевої вежі. Нарешті я вгромадився на зоставлену мені вузьку частину постілі; обережно потяг до себе кінці й боки простирадл, збитих до купи на південь від моїх

камінно-холодних п'ят; Лоліта підвела голову й на мене насталилась.

Як я довідався далі від прислужливого фармацевта, лілова пігулка не належала навіть до великого й знаного роду барбіталових наркотиків; неврастенікові, що він вірить у її дію, вона, мабуть, допомогла б заснути, та засіб був надто слабкий, щоб надовго покласти спритну, хоч і втомлену німфетку. Неважливо, був Рамздельський лікар шахраєм або хитруном. Важливо, що я був ошуканий. Коли Лоліта знов відкрила очі, я зрозумів, що навіть якщо снодійне й подіє за годину або півтори, безпека, на яку я розраховував, виявилась ложною. Тихо відвернувшись, вона зронила голову на перину — на ту, якої я був несправедливо позбавлений. Я лишився лежати нерухомо на краю безодні, вдивляючись в її сплутане волосся й у проблиски німфетчиної голяви, там, де смутно проглядала половина ляжки або плеча, й намагаючись визначити глибину її сну по темпу її дихання. Пройшов деякий час; нічого не змінилось, й зібравши сміливість я наважився злегка підсунутись до цього звабливого, запаморочного мерехтіння. Та ледве я вступив у її тепле навкілля, як рівне дихання призупинилось, і я пройнявся жахливою підозрою, що маля Долорес цілком прокинулось і готове вибухнути криками, якщо до нього доторкнусь будь-якою частиною свого ницього, ниючого тіла. Читачу, зласкався! Як би тебе не злостив м'якосердий, хворобливо-чутливий, нескінченно-обачний герой моєї книги, не обминай цих вельми важливих сторінок! Уяви мене! Я не постану, якщо ти мене не намислиш; спробуй побачити в мені лань, яка дрижить у хащі мого власного беззаконня; всміхнемося навіть злегка. Наприклад, — мені ніде було прихилити голову (ледь не написав: голівку), й до всього мого неладдя долучилась мерзенна згага (від смаженої в салі картоплі, яку вони сміють тут називати "французькою!") Вона знову міцно спала, моя німфетка; та я не наважився на чарівну подорож. *La Petite Dormeuse ou l'Amant Ridicule*. Завтра почастию її тими самими пігулками, від яких так ґрунтовно ціпеніла її мати. Де вони — в передньому ящичку авто чи в великому саквояжі? Чи може почекаати годинку й тоді знову спробувати підповзти. Наука німфетолепсії — точна наука. Можна рівно в секунду, якщо притиснутись. На відстані в один міліметр треба рахувати секунд десять. Почекаємо.

Нема нічого в світі галасливішого за американський готель, — причому зазначте, наш готель вважався тихим, затишним, із потугами на "граційність побуту" й таке інше. Дверний стук ліфта, що пролунав за двадцять кроків на південний схід від мого черепа, але який я відчував так само гостро, як ніби ці залізні дверці грюкали мені в ліву скроню, чергувався із лязкотом і гулом розмаїтих маневрів авто й тривав далеко за північ. Час від часу на схід від мого лівого вуха (а лежав я догоричерева, не сміючи повернути мерзенніший свій край у напрямку димчастого стегна моєї сположниці), коридор наповнювався донесхочу життєрадісними, згучними й безладними вигуками, які віншувалися залпом прощавань. Коли це нарешті припинилось, завуркотів чийсь клозет на північ від мого мозочка. Це був мужній, енергійний, басовитий клозет і ним користувалась велика родина. Від його бурчання, струмливих виливів і довгої післямови — дрижала стіна за моїм узголів'ям. За тим, у південному напрямі від мене хтось почав неймовірно вивергати — чолов'яга душу викехкував разом з випитим віскі,

й унітаз у його ванній, яка є одразу за нашою, навалився сушою Ніагарою. Коли ж нарешті всі водоспади зупинились і зачаровані мисливці поснули, бульвар під вікном мого безсоння, на захід від мого неспання — обладнаний, величний, підкреслено-негендлярський, обсаджений розложистими деревами — виродився в мерзенний прогін для гігантських вантажівок, які гуркотіли в імлі вогкої й вітряної ночі.

А між тим менш як за шість вершків од мене й мого палаючого життя перебувала димчаста Лоліта! По довгому періоді нерухомого неспання, я знов учав сунути до неї щупаки, й цього разу скрипіння матраца не розбудило її.

Мені вдалось попідсунути мою важку, зголоднілу плоть так близько, що я відчув на щоці, ніби тепле дихання, ауру її оголеного плеча. Тут вона підвелась, охнула, забубоніла з нестямною швидкістю щось про човни, смикнула простирadlo й впала знов у свою темну, квітучу, молоду непритому. Вона заборсалась серед цього рясного струмливого сну, й одна гола рука, нещодавно брунатна, тепер місячна, з розгону лягла через моє обличчя. Була мить, коли я держав полонянку, та вона вивільнилась з моїх ледь позначених обіймів, причому зробила це не свідомо, не різко, не з якоюсь там особистою відразою, а просто — з безвідносно-жалібним бурмотінням дитини, яка вимагає належного їй спокою. І все вернуло в попереднє становище: Лоліта, повернута вигнутим хребтом до Гумберта. Гумберт, який підклав під голову руку, роздираний жаданням і згагою.

Остання примусила мене піти в ванну для ковтка води: мені то найліпші ліки, не рахуючи, мабуть, молока з редисками, й коли я знову впав у чудовну, блідо-строкату темницю, де лолітчине старе й нове вбрання розташувалось в розмаїтих зачарованих покладеннях, на різних частинах наче пливучих меблів, моя нестерпна донька піднесла голову й чітким тоном об'явила, що також хоче пити. Тіньовою рукою вона взяла в мене пружну й холодну паперову чарку і, направивши на її край довгі свої вії, залпом випила вміщене; після чого молодечим рухом, сповненим більшої зваби, ніж найсолодкіша ласка, маленька Лоліта витерла вуста об моє плече. Вона відкинулась на свою перину (мою я витяг, поки вона пила) й поволі знов заснула.

Я не посмів намовити її на другу порцію снодійного, ба й не полишав ще надії, що перша врешті-решт поміцнить її сон. Я все підступав до неї, готовий на всяке засмучення й відав, що краще чекати, та чекати був несильний. Моя перина пахла її волоссям, я сунув до моєї мерехтливої голубки, спиняючись і втягуючись всякий раз, як вона, здавалось, ворушилась або важилась ворухнутись. Вітрець із країни див уже став впливати на мої думки; вони ввижались позначеними курсивом, як нібито поверхня, що відбивала їх, брижилась від цього примарного віяння. Подеколи моя свідомість не в ту сторону загиналась, моє рачкуjące тіло впадало в сферу сну і знов з нього виповзало; а разів зо два я хапав себе на тому, що мимоволі починаю видавати меланхолійний храп. Імла ніжності сповивала гори суму. Іноді мені здавалось, що зачарована здобич готова на півдорозі стрінати зачарованого ловця; що її стегно добровільно посувається до мене крізь сипкий пісок далекого, баснословного узбережжя; але цей серпанок з ямочкою раптом здригався і я розумів, що Лоліта дальша від мене, ніж будь-коли.

Я тут затримуюсь на зворушенні й підкраданнях тієї давно минулої ночі, тому що маю намір довести, що я ніколи не був і ніколи не міг бути брутальним мерзотником. Ніжна замріяна область, по якій я брів, була спадщиною поетів, а не притулком розбійників. Якби я дістався мети, мій захват був би самим умліванням: він би звівся до внутрішнього згоряння, вологий жар якого вона ледве б відчула, навіть якщо б не спала. Однак я ще сподіявся, що її поступово охопить таке повне помертвіння, що мені поталанить утішитись не тільки мигтінням її голизни. Так, поміж пробними наближеннями й сум'яттям почуттів, які перетворювали її на те очасте збіжище місячних полисків, або на пухнастий, квітучий кущ, мені снилось, що я не сплю, що криюсь у засідці.

Постала певна тиша перед ранком в безсонному житті готелю, за тим, близько четвертої, коридорний клозет ринув каскадом і грюкнули двері.

Насампочаток шостої години став доходити в декількох так би мовити виданнях згучний монолог, що мав місце на якомусь внутрішньому подвір'ї або на стоянці автомобілів. Це, власне, був не монолог, адже промовець уривав по кожних кількох секундах для того, щоб вислухати, ймовірно, співбесідника, чий голос не досягав мене, внаслідок чого ніякого справжнього змісту не можна було вилучити з чутної половини бесіди. Її буденні інтонації, проте, розчистили шлях світанку, й кімната вже наповнилась бузково-сірою млякою, коли декілька працелюбних уборних почали діяти одна за одною, й гримкий, виючий ліфт почав ходити вгору й униз; декілька хвилин я понуро куняв, і Шарлотта була русалкою в зеленавому водоймищі, й десь в коридорі рано всталий пастор комусь проказав соковитим голосом: "доброго раночку!", і птахи длубались у лиштві, і ось — Лоліта з'явилася.

Недоторканно-зимні пані присяжні! Я вважав, що збігнуть місяці, якщо не роки, перш ніж я насмілюсь відкритись маленькій Долорес Гейз; та на шосту годину вона зовсім прокинулася, а вже на чверть сьомої стала в прямому сенсі моєю коханкою. Я зараз вам скажу щось вельми дивне: це вона мене збестила.

Почувши її перший ранковий позіх, я появив себе сплячим, красивим профілем обернутим до неї. Правду казати, я не мав жодного намісту. Чи не обуриться вона, уздрівши мене поряд, а не на запасному ліжку? Що вона вдіє — забере одяг і замкнеться в ванній? Вимагатиме, щоб її негайно відвезли до Рамздея? В лікарню до матері? Назад у табір? Та моя Лолітонька була спритним дівчиськом, і коли вона видала те здушене смішко, яке я так любив, я зрозумів, що вона до цього споглядала мене грайними очима. Вона скотилась на мій край, і її теплі русяві кучері натрапили на мою праву ключицю. Я доволі кепсько імітував пробудження. Спершу ми лежали тихо. Я тихо гладив її по волоссю, і ми тихо цілувались. Я впав у таку собі блаженну розгубленість від того, що її поцілунок вирізнявся деякими комічними вишуканостями в сенсі тремтіння питливого жала, з чого я вивів, що її натренувала в ранньому віці якась-там маленька лезбіянка. Таким вигвинтам жодний Чарлі не міг її навчити! Мовби з бажання подивитись, чи наситився я й чи засвоїв обіцяний напередодні урок, вона злегка відкинулася, назираючи мене. Щоки її пломеніли, пухла нижня губа блищала,

мій розпад близився. Раптом, зі спалахом хуліганських пустощів (ознака німфетки!), вона приклала рота до мого вуха — та розум мій довго не міг розбити на слова жарний гул її шепоту, й вона його переривала сміхом, і змахувала кучері з обличчя, і знов пробувала, й дивне почуття, що живу в фантастичному щойно створеному божевільному світі, де все дозволено, повільно охоплювало мене мірою того, як я починав добирати, що саме мені подавалось. Я відповів, що не знаю, про яку гру йдеться, — не знаю, у що вона й Чарлі грали. "Ти хочеш сказати, що ти ніколи — ?", почала вона, уважно дивлячись на мене з гримасою відрази й недовіри. "Отже, ти ніколи — ?" почала вона знов. Я скористався передихом, щоб потикатись обличчям у різні ніжні місця. "Заберись", гугняво скрикнула вона, поспішно відсуваючи брунатне плече з-під моїх губ. (У вельми курйозний спосіб Лоліта вважала — і продовжувала ще довго вважати — всі торкання, крім поцілунку губами й простого статевого акту, або "слинявою романтикою", або "па ологією").

"Тобто, ти ніколи", наполягала вона далі (тепер стоячи на колінах проти мене), "ніколи не робив цього, коли був хлопчиком?" "Ніколи", відповів я з повною правдивістю.

"Чудово", сказала Лоліта, "так подивись, як це робиться".

Я, проте, не стану набридати вченому читачеві детальною розповіддю про лолітчину самовпевненість. Досить буде сказати, що ані сліду цнотливості не вгледів перекошений спостережник у цій гарненькій, ледве сформованій, дівчинці, котру вкрай розбестили навички сучасних хлопчаків, спільне навчання, шахрайські імпрези на кшталт герл-скаутських багать, і подібне до цього. Для неї суто механічна статева дія була невід'ємною частиною таємного світу підлітків, невідомого дорослим. Як учиняють дорослі, щоб мати дітей, це ані трішки її не займало. Берлом мого життя Лоліта орудила надзвичай енергійно й діловито, як наче це був нечутливий прилад, ніяк зі мною не пов'язаний. Їй, звісно, кортіло оголомшити мене молодецькими витівками малолітньої шпани, та вона була не зовсім готова до деяких розходжень між дитячим розміром і моїм. Тільки самолюбство не дозволяло їй кинути почате, адже я в дикому своєму становищі, удавав із себе дурня з дурних і давав їй самій трудитись — принаймні поки ще міг зносити своє невтручання. Та все це, власне, не стосується справи; я не цікавлюсь статевими питаннями. Всякий може сам в'явити собі ті чи інші прояви нашого тваринного життя. Інший, великий подвиг надить мене: визначити раз назавше згубний чар німфеток.

30.

Я маю ступати сторожко. Я маю говорити пошепки. О, ти, заслужений репортере з кримінальних справ, ти, старий і поважний судовий приставе, ти, колись усіма люблений поліціанте, сидячий нині в самотньому ув'язненні (та скільки років був оздобою перехрестя біля школи!), ти, полохливо животіючий відставний професоре, в котрого отрок служить за читця! Недобре було б, правда, якби з моєї вини ви безтямно укохалися б у мою Лоліту! Хай би я живописець, сталося б так, що директор Спочину Зачарованих Мисливців раптом у літню днинку, згубив би розум і доручив мені

переробити по-своєму фрески в ресторані його готелю, ось що б я вигадав (зображаю лише фрагменти): Було б озеро. Була би жива альтанка в сліпучому цвітінні. Були б спостереження натуралістів: тигр переслідує райську птицю, змія давиться, натягаючись на товсту хухолу, з якої зідрали шкуру. Був би султан з обличчям, спотвореним нестерпним стражданням (стражданням, якому протирічила б округлість ним сипаних пестошів), який допомагає маленькій невольниці з привабними сідничками піднятися оніксовим стовпом. Були б ті яскраві бульки гонодального розпалу, які мандрують угору за опаловими стінками музичних автоматів. Були б усілякі табірні розваги для проміжної групи, Какао, Катання, Качання, Колінця й Кучері на сонячному березі озера. Були б тополі, яблука, недільний ранок у приміському домі. Був би вогняний самоцвіт, що розчиняється в кільцеподібних брижах, сам-останній подрог, сам-останній мазок фарби, в'їдлива червінь, сверблива рожевість, вдих, дитя, яке відвертається.

31.

Я пишу все ніяк не для того, щоб минуле пережити знов, серед нинішнього мого безпросвітного відчаю, а для того, щоб відокремити пекельне від райського в дивному й страшному пекельному світі німфолепсії. Моторошне й чудесне зливались у якійсь точці: ось цю межу волів би я закріпити, та відчуваю, що мені в цьому зовсім не таланить. Чому? Згідно римського права, особа жіночої статі може вступити в шлюб у дванадцять років, пізніше цей закон був схвалений костьолом, і ще й досі зберігається, без зайвого розголосу, в деяких штатах Америки.

П'ятнадцятирічний-бо вік дозволяється законом скрізь. Нема геть нічого поганого (твердять в унісон обидві півкулі) в тому, що сорокарічний нелюд, освячений служителями культу й набряклий від алкоголю, скидає з себе наскрізь вологе від поту лахміття й в'їжджає по рукоять у молоду дружину. "В таких стимулюючих кліматичних умовах помірного поясу (йдеться в старому часопису з тюремної біблію еки), як такі, що їх маємо в Сент-Луї, Чикаго й Цинцинаті, дівчина сягає статевої зрілості на кінець дванадцятого року життя". Долорес Гейз народилась менш, ніж за триста миль, від стимулюючого Цинцинаті. Я тільки держусь природи. Я вірний собака природи. Звідки ж цей чорний жах, якому я не в змозі дати раду. Чи я позбавив її дівочтва? Милостиві мосьпані, чуйні пані присяжні: я навіть не був її першим коханцем!

32.

Вона розповіла мені, як її збестили. Ми поїдали прісно-мучнисті банани, підбиті персики та вельми смачні картопляні чіпси, й die Kleine мені все розповіла. Її велемовну, але плутану розповідь супроводила не одна потішна моце. Як я, здається, вже зазначив, особливо пам'ятаю один такий вихилястик, заснований на підуважному звуці "И", з викривленням хляпогубого рота й заковченими очима, що виражали шаблонну суміш комічної відрази, покори й терплячого ставлення до схиблень молодості.

Її вражаюча розповідь почалась із вступної згадки про подругу, котра з нею поділяла намет, минулого літа, в іншому таборі, "дуже люксовому", як вона

висловились. Ця спожилиця ("справдешня безпритульниця", "напів-схиблена", але "молодчиня") навчила її різних маніпуляцій. Спершу лояльна Лоліта відмовилась назвати її.

"Це була, напевно, Грація Анджел?" спитав я.

Вона відмовно похитала головою. "Ні, зовсім інша. Її батько — такий цабе. Він — "Так, може бути — Роза Кармін" "Звісно, ні. Її батько — " "Чи не Агнеса Шерідан, випадком?" Вона перековтнула й похитала головою, — а потім як похопиться! "Слухай, а звідки ти знаєш усіх цих дівчисьок?" Я пояснив.

"Словом, це інша", сказала вона. "Маємо багато мерзотниць у гімназії, але такої не стрінеш. Ба якщо волієш усе знати, її звати Елізабе Тальбот.

Її брати вчаться в нас, а вона перейшла в дорогу приватну школу; її батько директор чогось".

Я пригадав із потішним уколом в серці, як бідна Шарлотта, коли бувала в гостях, завше стреміла вкинуть у розмову всякі фасончасті штучки на кшталт: "Це було, коли моя донька відбувала екскурсію з маленькою Тальбот..." Я спитав, чи довідались матері про ці сапфічні розваги.

"Ах, що ти", видихнула Лоліта, сама вся ніби осівши й пригорнувши взірнотріпотливу руку до білих грудок, щоб появити переляк і полегшення.

Мене, однак, більше займали гетеросексуальні пустощі. Вона вступила до гімназії одинадцяти років після того, як переїхала з матір'ю в Рамздель з "середнього заходу". Що ж саме робили ці її "паскудні" покласники й покласниці? "Звісно що... Близнюки, Антоній та Віола Міранди не дарма спали все життя в одному ліжку, а Дональд Скотт, найбільший дурепа, займався цим з Гезель Смі в дядечковому гаражі, а спортсмен Кеннет Найт виставляв своє державство на розгляд з будь-якої нагоди, а — "Перелетімо в табір Ку", сказав спортсмен Гумберт, "та спершу — перерва". А по перерві я дізнався всіх подробиць.

У Варвари Берк, міцної будови, білявки, на два роки старшої за мою ласочку, й безумовно найкращої пловчині в таборі, була якась особлива байдарка, яку вона поділяла з Лолітою, "тому що я єдина з усіх дівчат могла допливти до Нового Острова" (якесь-там, гадаю, спортивне випробування).

Протягом усього липня місяця, кожного ранку — зауваж, читачу, кожного клятого ранку — Варварі й Лоліті допомагав нести байдарку з Оніксу в Ерікс (два невеличкі озера в лісі) тринадцятирічний Чарлі Хольмс, синок начальниці табору і єдиний представник чоловічої статі на дві-три милі навколо (якщо не лічити дряхлого, сумирного, глухого робітника, та сусіда фермера, котрий іноді навідував табір на старому форді, щоб збути яйця, як це роблять фермери); кожного ранку — о, мій читачу! — ця дитяча трійця, зрізуючи шлях, йшла навскіс через прекрасну невинну хашу, сповнену по береги всіма емблемами молодості, росю, грибами, чорницею, пташиним співом, і в певній місцині, серед рясної гущави, Лоліта залишалась стояти на варті, поки Варвара й хлопчик злучалися за кущем.

Спочатку моя Лоліта відмовлялась "спробувати", однак, допитливість і почуття

товариства взяли гору, й невдовзі вона й Варвара віддавались по черзі мовчазному, грубому й цілковито невтомному Чарлі, котрий, як кавалер, був чи не так само принадливий як сира морківка, та міг шиконуги відмінною колекцією прозорих чохольчиків, які він виловлював з третього озера, перевершуючого інші розміром і гостинністю, яке мало назву Озеро Клімакс на ім'я сусіднього фабричного містечка, так буйно розрослого за останній час.

Хоч визнаючи, що це було "в цілому нічого, забавно", й "добре проти прищиків на обличчі", Лоліта, я радий сказати, ставилась до мозку й поведження Чарлі з величезним презирством. Додам від себе — що цей блудливий лайдачко не збудив, а мабуть, навпаки заголомшив у ній жінку, дарма що була така "забавність".

Було вже близько десятої ранку. Вщухла пристрасть, і жахливе усвідомлення лиха спало на мене, як попіл, заохочуване буденною реальністю млистою, невралгічного дня, від якого нило в скронях. Брунатна, голявенька Лоліта, звернена вузькими білими сідницями до мене, обличчям до дверного дзеркала, стояла, впершись руками в боки й широко розставивши ноги (в нових нічних туфлях, оторочених котятим хутром), і крізь навислі локони морщила ніс перед похмурим склом. З коридору неслися гулькаючі голоси чорношкірих прибиральниць, і трохи пізніше було зроблено вкрадливу спробу, перервану моїм громовим покриком, прочинити двері в наш номер. Я звелів Лоліті відправитись у ванну й добряче намитись під душем, якого вона вельми потребувала. Постіль була в неймовірному безладі, й уся в картопляних чіпсах. Дівчинка приміряла платтячко з синьої вовни, потім інше, складене з блузки без рукавів і повійної, картатої спідниці, та перше видалось їй малим, а інше — великим; коли ж я став просити її поквапитись (становище починало мене непокоїти), вона злостиво жбурнула мої любі дарунки в закут, і зодягла вчорашню сукню. Нарешті, вона була готова; я зрядив її наостанок чудовною торбинкою з підробної телячої шкіри (всунувши цілу жменьку центів і два зовсім новенькі гривеники) й наказав їй купити собі якого-небудь журнальчика в холі.

"Буду внизу за хвилинку", додав я, "і на твоєму місці, горличко, я б не розмовляв зі сторонніми".

Окрім моїх бідних маленьких дарів, складати було майже нічого; та я мав присвятити деякий час (що було ризиковано — хтозна, що вона могла накоїти внизу) приведенню постелі в більш пристойний вигляд, який казав радше про покинуте гніздечко нервового батька та його жартівниці-доньки, ніж про розгул колишнього в'язня з двома товстими старими шльондрами. За тим я зодягся й звелів коридорному прийти за багажем.

Все було добре. Там, у холі, сиділа вона, сильно заглиблена в криваво-червоне шкіряне крісло, сильно заглиблена в лубковий кінематографічний журнал. Мого віку добродій, що сидів навпроти, в твідовому піджаку (жанр готелю перетворився за ніч на сумнівне уподібнення британському садибному побуту) зорив безперервно через учорашню газету й загаслу сигару, на мою дівчинку. Вона була в своїх майже формених білих шкарпетках і рябих чоботах, і в так добре відомому мені платтячку з

яскравого ситцю з чотирикутним вирізом; у жовтавому блиску жарівки був помітним золотястий пушок уздовж засмаглих рук та литок. Одна нога була закинута за другу, високо й легковажно; її бліді очі ковзали по рядках, раз у раз перемигуючи. Дружина Білля схилялась перед ним задовго до першої зустрічі; потай милувалась цим знаменитим молодим кіноактором, коли він був їм морозиво біля стійки в аптекарській крамниці Шваба. Нічого не могло бути більш дитячого, ніж її кирпате веснянкове личко, або ліловий набряк на голій шиї, до якої нещодавно присмоктався казковий вурдалак, або невірний порух кінчика язика, що досліджував наліт рожевого висипу навколо припухлих губ; ніщо не могло бути більш безгрішним, ніж читати про Джиль, діяльну дівотку, котра сама шиє свій гардероб і студіює "серйозну літературу"; ніщо не могло бути невиннішим, ніж проділ у лискухих руських кучерях; шовковистий вилиск на скроні; ніщо не могло бути наївнішим... Та що за гидаву заздрість спізнав би он той мордястий розпусник, хто б він не був (а скидався він, між іншим, на мого швейцарського дядька Густава, який також дуже любляв *le d couvert*), якби він знав, що кожний мій нерв і досі наче кільцем охоплений і наче елеєм змащений відчуттям її тіла — тіла безсмертного демона в образі маленької дівчинки.

Чи був містер Швайн цілком упевнений, що моя дружина не дзвонила? Так — уповні. Якщо вона ще подзвонить, чи не зласкавиться він передати їй, що ми поїхали далі, прямуючи до помешкання тьоті Клер? О, звісно, передасть. Я заплатив за рахунком і, вернувши до Лоліти, змусив її вилізти з крісла. Вона й далі читала свого журналу весь час, поки ми йшли до авто. Все ще читаючи, вона була відвезена до приміської кав'ярні. З'їла вона там порядний брекфаст, я не міг нарікати; навіть відклала журнал, щоб їсти; та вона, така завжди весела, була на подив зажурна. Я знав, що Лолітонька може бути аж як неприємною, а тому дужився тримати себе в руках, та з хоробрим усміхом чекав на бурю. Я не взяв ванну, не поголився, і в мене не подіяв шлунок. Хирляли нерви. Мені не подобалось, що моя маленька коханка зводила плечима й напинала ніздрі, коли я важився захопити її безневинними балачками. Я гречно спитав, наприклад, чи знала що-небудь про забави у лісі Філіс Чатфільд, котра залишила табір трохи раніше, щоб поїхати до батьків у Мейн? "Послухай", сказала Лоліта, зробивши плакучу гримасу, "давай віднайдемо іншу тему для розмови". За тим я спробував — без успіху, як я не прицмокував — зацікавити її дорожньою мапою. Дозволю собі нагадати терплячому читачеві (чию ласкаву догоду слід би перейняти й Лоліті!), що метою нашої подорожі було веселе містечко Лепінгвіль, яке було десь поблизу гіпотетичного шпиталю. План був цілком довільним (як, на жаль, довільною появила себе надалі не одна намічена мета подорожі), й мені дрижали жижки, коли я питав себе, як учинити, щоб весь замисел зостався правдоподібним, і який вигадати інший правдоподібний маршрут після того, як ми передивимось усі кінодрами в Лепінгвілі. Іншими словами, Гумберт став усе далі й далі ніяковіти. Воно було вельми своєрідним, це почуття: виснажлива, бридка задуха — ніби я сидів поруч з маленькою тінню когось, вбитого мною.

Із порухом, який зробила Лоліта, щоб влізти знову в авто, по її обличчю майнув

вираз болю. Він майнув ізнову, багатозначніше, коли вона всілась поруч зі мною. Не сумніваюсь, що другий раз це було зроблено спеціально для мене. Не з розуму, я спитав, у чому річ. "Нічого, тварюко", відказала вона.

Я не второпав і перепитав. Вона промовчала. "Ви залишаєте Брайсланд", проголосив плакат над дорогою. Балакуча ж Лоліта мовчала. Холодні павуки повзали мені по спині. Сирота. Самотнє, кинуте напризволяще дитя, з яким міцно-збудований, смердливий мужчина енергійно виконав статевий акт тричі за один цей ранок. Мабуть, втілення довгорічної мети й перевершило всі очікування; але точніше воно сягнуло далі мети — й перенеслось у страшний сон. Я вдіяв необережно, глупо й підло. І якщо вже визнавати все, скажу: десь на дні темної вирви я відчував клохкотіння хоті — таким потворним було жадання, збуджуване в мені цією нещасною німфеткою! До терзань сумління домішувалась нестерпна думка, що її кепський настрій, мабуть, завадить мені знов оволодіти нею, як тільки знайду тиху селянську стежину, де ми могли б спинитись на хвилинку. Словом, бідний Гумберт був у жахливому стані, й поки з безтямною неухильністю авто наближалось до Лепінгвіля, водій його даремно дужився вигадати яку-небудь примітивну гру, під грайливим прикриттям якої він посмів би звернутись до своєї супутниці. Втім, вона перша зірвала мовчанку: "Ах, скрикнула вона, — розчавлена вивірка! Як шкода це..." "Так, чи не правда", поспішив підхопити розмову догідливий, повний надії Гум.

"Зупинись-но біля бензинної станції", вела далі Лоліта. "Мені треба в уборну".

"Ми зупинимося, де схочеш", сказав я.

І далі, коли красива, затишна, велична хаща (дуби, подумав я — тієї пори я зовсім не знався на американських деревах) зайшла відзиватись зеленим відлунням на гладкий біг машини, й раптом обіч, піщана, оторочена папроттю стежка глянула на нас, перш ніж майнути в хащу, я проказав, що ми — "Далі їдьмо!" верескливо урвала Лоліта.

"Слухаюсь. Нема чого яритись" (куш, бідний звіре, куш!).

Я скося поглянув на неї. Слава богу, малятко всміхалось! "Кретин!" проговорила вона, солодко всміхаючись мені, "Гадюка! Я була свіженькою стократною, і дивись, що ти зробив зі мною. Я, власне, мала б викликати поліцію й сказати їм, що ти мене зґвалтував. Ах ти, брудний, брудний старух!" Вона не жартувала. В голосі її бриніла зловісна істерична нотка. Трохи по тому, вона стала скаржитись, втягуючи з шипінням повітря, що їй "там всередині все болить", що вона не може сидіти, що я розворошив у ній там щось. Піт котився мені по шиї, й ми ледь не переїхали звірятко — не вивірку, — яке перебігало шосе зі здійснитим трубою хвостом, і знову моя зла супутниця обізвала мене негідником. Коли ми спинились біля бензинного пункту, вона видерлась без жодного слова й довго не була. Повільно, ласкаво, похилий друг зі зламаним носом витер мені скло — вони це роблять по-різному в кожному місці, уживаючи цілу гаму пристосувань, від замшевої ганчірки до наміленої щітки: цей діяв рожевою губкою.

Нарешті вона з'явилась: "Слухай", сказала вона тим нейтральним тоном, від якого мені ставало боляче: "Дай мені декілька п'ятаків і гривеників. Я хочу подзвонити мамі в

лікарню. Який номер?" "Сідай в авто", відповів я. "Ти не можеш дзвонити за цим номером".

"Чому?" "Влізай — захлопни дверку".

Вона влізла й захлопнула дверку. Дідусь-гаражист усміхнувся їй світосаяно. Ми вимахнули на дорогу.

"Чому я не можу подзвонити мамі, якщо хочу?" "Тому", сказав я, "що твоя мати померла".

33.

В великому Лепінгвілі я купив їй чотири книжечки коміксів, коробку цукерок, коробку гігієнічних подушечок, дві пляшки кока-коли, манікюрний набір, дорожній годинник зі світловим циферблатом, каблучку зі справжнім топазом, тенісну ракетку, роликові ковзани, покріплені до високих білих чобіток, бінокль, портативну радіолку, жувальної гуми, прозорий пластиковий макінтош, темні окуляри, багато носильних речей — модних светрів, штанців, усяких літніх платтів...

У тамтешньому готелі в нас були окремі кімнати, та посеред ночі вона, ридуючи, перейшла до мене й ми тихенько з нею помирились. Їй, розумієте, зовсім нема до кого було піти.

Кінець першої частини.

1

ЧАСТИНА II 1.

Тоді-то серпня 1947-го, почались наші тривалі мандри по Сполучених Штатах. Попри всю розмаїтість привалів я вже скоро став обирати самі так звані "мотокорти", інакше "мотелі" — чисті, ладні, затишні сховки, складені з окремих будиночків або зі з'єднаних під одним дахом номерів, ідеально прийнятних для снання, прирікань, замирень і невиситимого беззаконного кохання. Спочатку, від остраху збудити підозри, я охоче платив за обидві кімнати подвійного номера, з котрих кожна містила подвійне ліжко. Дивуюсь, для якого-бо квартету призначався взагалі такий устрій, адже лиш украй фарисейська пародія усамітнення досягала тим, що недосягаюча стелі загорожа розділяла кімнату на два суміжних любовних притулки. Проте, поступово я осмілів, підбадьорений дивними спромогами, що впливали з цієї добреної суміжності (можна було уявити собі, наприклад, дві молодих пари, які обмінюються спожильцями, або дитину, яка вдає сплячу, з метою підслухати ті ж звукові ефекти, якими супроводжувалось її власне зачаття), і я преспокійно вже брав однокімнатний покоїк з ліжком і койкою, або двома ліжками, райську келію, з жовтими шторами спущеними до кінця, щоб створити ранкову ілюзію сонця й Венеції, коли насправді на дворі була Пенсільванія й дощ.

Ми довідались — nous sonn mes, якщо скористатись флоберівською інтонацією — котеджі, під надвеликими шатобріанівськими деревами, кам'яні, цегляні, саманні, тинкові, розташовані на тому, що путівник, видаваний американською автомобільною асоціацією називав "тінястими", "просторими", "планірованими" ділянками. Були будиночки кошарного типу, з вузлуватої сосни, балки яких своїм золотясто-брунатним

глянсом нагадували Лоліті шкіру смаженої курки. Ми навчилися гордувати простими кабінками з білених дошок, просякнутими слабким запахом помиїв або будь-яким іншим мрячно-соромним смородом і нездатними похвалитись нічим (крім "зручного постілля"), невсміхнена власниця яких завше була готова до того, що її дарові ("...ну, я можу вам дати...") буде відмовлено.

Nous sonn mes — (ця гра диявольськи забавна!) претендуючі на знадливість впізнавані назви — всі ці "Закати", "Перекасти", "Чудотвори", "Краснобари", "Красногори", "Простори", "Зелені Десятини", "Мотелі-Метелики..." Іноді реклама вживала особливу приману, наприклад: запрошуємо дітей, обожнюємо кицьок (ти є запрошена, тебе обожнюють!). Ванни в цих кабінках були якнайчастіше представлені кахляними душами, спорядженими безмежним розмаїттям бризкаючих струй, з однією спільною, вочевидь не Лаодикійською схильністю: вони стреміли при вживанні раптом обдати або звирячим кип'ятком, або оглушливим холодом залежно від того, який кран, холодний чи гарячий, повернув у цю хвилину купалець у сусідньому приміщенні, через що він позбавляв тебе необхідного елемента суміші ретельно складеної тобою. На стінках в деяких мотельних ваннах були інструкції, наклеєні над унітазом (на задньому баку якого були негігієнічно навалені чисті ваннові рушники), які закликали клієнтів не кидати в нього сміття, бляшанок з-під пива, картонних судин з-під молока, викиднів тощо; в інших мотелях були особливі об'яви під склом, як приміром: "Місцеві Розваги: Верхова Їзда.

Головною вулицею можна часто бачити вершників, які вертають з романтичної прогулянки при місячному світлі..."; "...та будять тебе о третій годині ранку", глузливо докидала неромантична Лоліта.

Nous sonn mes різноманітних мотельників — виправленого злочинця або невдахиділка, серед директорів, а серед директрис — напівшляхетну пані або колишню бендершу. Й часом, страшенно спекотною й вологою ніччю, кричали поїзди, з душекрайною і зловісною тяглістю, зливаючи міць і надрив у одному відчайному зойку.

Ми обминали так звані "ночівлі для туристів" (які були рідними похоронним салонам), тобто здавані в приватних оселях, ще й сугубо міщанського штибу, без окремої ванної, з претензійними туалетними столиками в гнітюче біло-рожевих спаленьках, прикрашених знімками хазяйських дітей в усіх стадіях розвитку. Зрідка я поступався вмовлянням Лоліти, люблячої "лиск" і брав номер у "справжньому" готелі. Вона обирала (поки я пестив її в темному авто, запаркованому в захистку таємничої, млойно-смеркової дороги) який-небудь завзято рекомендований приозерний "готель-замок", який провіщав силу чудес — трохи, мабуть, перебільшених світлом електричного ліхтарика, яким вона їздила по сторінці — як-то: конгеніальне товариство, їжа в будь-який час, нічні пікніки — й багато іншого, що мені в думці викликало тільки бридкі фантазії про смердявих гімназистів у майках і про чиюсь червону від огню щоку, линучу до її щоки, поки бідний професор Гумберт, який обіймав лише власні кощаві коліна, прохолоджував геморой на сирому газоні.

Її також надили ті колоніального стилю "інни", які крім "елегантної атмосфери" й

цілних вікон провіщали "безмежну кількість смаковитішого їства". Завітні спомини про чепурний батьківський готель іноді спонукали мене шукати чогось подібного в дивинному краї, яким ми подорожували.

Дійсність мене скоро розхолодила; та Лолітонька й далі мчала вслід за прямими харчовими рекламами, між тим як я вилучав не саме тільки фінансове задоволення з таких придорожніх шильдів, як готель "Лісова Замрія"! Діти молодші чотирнадцяти років дармо! З іншого ж боку, мене струшує на саму згадку про той буцімто "вищого рангу" курорт у середньо-західному штаті, де готель оголошував, що припускає "наскоки на холодильник" для підживлення серед ночі, й расистського штибу дирекція, спантеличена моїм акцентом, хотіла за будь-що знати дівоче ім'я і покійної моєї дружини й небіжчиці матері. Там з мене взяли за два дні двісті двадцять чотири долари! А чи пам'ятаєш, пам'ятаєш, Мірандо (як мовиться в знаній елегії) той інший "ультралюксовий" вертеп з безоплатною ранковою кавою й проточною льодяною водою для пиття, де не приймали дітей молодших шістнадцяти років (жодних Лоліт, звісна річ)? Негайно по прибутті в один з більш простеньких мотелів (звичайних наших стоянок), вона запускала дзижчальний пропелер електричного вентилятора або змушувала мене вкласти четвертак у кімнатну радіолу; або ж починала читати проспекти — й підвиваючим тоном питати, чом їй не вільно поїхати верхи по оголошеній в них гірській стежці, або поплавати в місцевому басейні з теплою мінеральною водою. Частіш за все, брѳохаючи, нудячись у засвоєний нею спосіб, Лоліта розлягалась, нестерпно жадана, в пурпурному пружинчастому фотелі або в саду на зеленому шезлонгу, або палубній штуці з пістрявої парусини, з такою ж підставкою для ніг і балдахіном, або в гойдалці, або на всяких садових меблях під парасолем на терасі, й мені збігали години на власкавлення, погрози й обіцянки, допоки я міг намовити її дати мені на кілька секунд свої просочені сонцем молоді ласощі в надійному схові п'ятидоларового номера перед тим як дати їй зробити все те, що вона обирала замість мого ницього блаженства.

Поеднуючи в собі прямодушність з лукавством, грацію й вульгарність, сіру хмурь і рожеву сприть, Лоліта, коли хотіла, могла бути надзвичайно капосним дівчам. Я, щоправда, не зовсім був готовий до її нападів безладної хандри або того нарочитого ниття, коли вся знеможена, розхристана, з мутними очима, вона віддавалась безтямному й безпредметному кривлянню, бачачи в цьому якесь самоствердження в хлоп'ячому, цинічно-бешкетному дусі. Її внутрішній обрис мені бачився до бридоти шаблонним: солодка, спекотна какофонія джазу, фольклорні кадрили, морозиво під шоколадно-тягучковим соусом, кінокомедії з пісеньками, кіножурнальчики, й тощо — от очевидні пункти в її списку люблених речей. Лише бог знає, скільки п'ятаків упхав я в розкішно освітлені зсередини музичні автомати в кожному відвіданому нами ресторанчику! Мені в вухах ще й досі звучать гугняві голоси всіх цих невидких виконавців присвячених їй серенад, усіх цих Самі й Джо, й Едді, й Тоні, й Пеггі, й Гай, і Рекс, з їх модними романсиками, так само на слух нерозрізними, як нерозрізні були на мій смак різнойменні сорти з'їдених нею солодошів. З якоюсь райською

простодушністю вона вірила всім оголошенням, що з'являлись у читаних нею "Світі Екрану" й "Міражі Кінолюбові": "Наш СУПР сушить прищики" або "Ви, дівчата, котрі не заправляєте кінців сорочки в штанці, подумайте двічі, позаяк Джиль каже, що ця мода закінчена!" Якщо вивіска придорожньої лавки казала: "Купіть у нас дарунки!" — ми власне мали там побувати, повинні були там накупити всяких лайдацьких індієських виробів, ляльок, мідних цяцянок, кактусових льодяників. Фраза "Сувеніри й Новинки" аж почаровувала її своїм хореїчним ритмом. Якщо котрийсь кафетерій оголошував "льодяні напої", вона механічно реагувала на запрошення, дарма що всі напої всюди були льодяні. Це до неї звертались реклами, це вона була ідеальним споживачем, суб'єктом та об'єктом кожного підлого плаката. Вона стреміла — безуспішно — обідати тільки там, де святий дух деякого Дункана Гайнса, автора гастрономічного гіда, зійшов на фасончасто розмальовані паперові серветинки й на салати, увінчані сиром.

У ті дні ні я ні вона не додумались до системи грошових хабарів, яким трохи пізніше суджено було так згубно відбитись на моїх нервах і на її моральності. Я покладався на інші куншти для того, щоб тримати мою малолітню наложницю в покірному стані і в стерпному настрої. За кілька років до того вона провела дощове літо під тьманим оком міс Фален, у Вермонті, в напівзруйнованому селянському домі, що належав колись корявому, як дуб, Джонатану Гейзу, родоначальнику фамілії. Будинок все ще стояв серед густо порослого канадським золототисячником поля, на узбіччі дрімучого лісу, в кінці завжди розмитої дороги, за двадцять миль від найближчого сільця.

Лолітонька добре затимила цю облізлу будівлю, самотність, старе пасовище, яке стало болотом, постійний вітер, усю цю набряклу сирістю глушину; й огиду свою вона виражала окремою гримасою з ужитку американських дітей, при якій розтягується рот і стовщується напіввисунутий язик. І ось там-бо вона буде зі мною жити, лякав я її, в багатомісячному, й можливо багатолітньому, ув'язненні і вчитись у мене французької й латини, якщо не зміниться її "теперішня позиція". О Шарлотто, я починав тебе розуміти! Простувата моя дівчинка горлала: "Ні!" й в нестямному страху хапала мою рульну руку, щоразу як я повертав воза посеред шосе, ніби стримлячи тутож її умчати в тамту темну й безвихідну глушину. Проте, чим далі ми од'їжджали на захід, тим невідчутнішою ставала погроза, й мені довелося звернутись до нових ме одів поконання.

З глибочезним стогоном стида згадую один з них, а саме визивану мною тінь виправного закладу. Мені стачило розуму, від сам початку нашого співжиття заручитись її повним сприянням для того, щоб тримати наші стосунки в таємниці; що ця співдія мала б стати для нею другою природою, незалежно від жодних озлоблень на мене й від будь-яких інших потрібних їй втіх.

"Ходи-но сюди та поцілуй татка", мовляв я бувало. "Вийди з цього кепського настрою! В свій час, коли я ще був для тебе ідеалом мужчини (читач помітить, як я силівся підробитись під лолітчину мову), ти замирала, слухаючи платівки найпершого спеціаліста по здригу-та-схлипу, боготвореного твоїми соотроковицями (Лоліта: "Моїми що? Кажи по-людськи"). Цей ідол твоїх колежанок тобі здавався схожим на таємничого

Гумберта. Ба тепер я лишень старий татко — казковий батько, який оберігає казкову доньку".

"Ma ch re Dolores! Я хочу тебе захистити, люба, від усіх жахів, що трапляються з малими дівчатками в вугільних складах і сліпих провулках, а також, *comme vous le savez trop bien, ma gentille*, в лісах, сповнених синіх ягідок в найсинішу пору року. Що би не відбулось, я зостанусь твоїм опікуном, і якщо ти будеш вести себе добре, сподіюсь, що в скорі майбуття суд узаконить моє опікунство. Проте, забудьмо, Долорес Гейз, так звану судову термінологію — термінологію, яка бачить раціональним визначення: "розпусне й любовстрасне спожильство". Я зовсім не злочинний сексуальний психопат, який дозволяє собі непристойні вільнощі з дитиною. Розбещенням займався Чарлі; я-бо займаюсь розрощенням, дитячим паростям, яке потребує окремого догляду: зверни увагу на тонку різницю між обома термінами. Я є твій таточко, Ло. Дивись, у мене тут є вчена книжечка про дівчаток. Дивись, моя крихітко, що в ній кажуть. Цитую: "нормальна дівчинка" — нормальна, зазнач — "нормальна дівчинка за звичай докладає всіх сил для того, щоб сподобатись батькові. Вона в ньому прочуває предтечу бажаного, невловимого мужчини" ("невловимого" добре сказано, клянусь тінню Полонія!). Мудра мати (а твоя бідна мати стала б мудрою, якби зосталась в живих) сприяє спілкуванню між батьком і донькою, бо розуміє (даруй кепський стиль), що дівчинка виводить свою мрію про милування й заміжжя від спілкування з батьком. Та що саме хоче сказати ця бадьора книжка словом "спілкування", яке таке "спілкування" рекомендує вона? Знов цитую: "Серед сіцилійців статеві зносини між батьком і донькою приймаються, як щось природне, й на дівчинку, яка бере участь у цих зносинах не дивиться з докором соціальний лад, до якого вона належить". Я високо шаную сіцилійців, — це пречудові а лети, пречудові музики, пречудові, вельми почтиві люди, Лоліто, і пречудові коханці. Та обійдемося без відступів. Допіру ми разом читали в газеті якусь лабуду про якогось порушника моральності, який визнав, що переступив закон, проведений Манном, і перевіз прегарненьку дев'ятирічну дівчинку зі штату в штат з нечестивою метою, — не знаю, що він під цим розумів. Долорес, ласочко! Тобі не дев'ять, а скоро тринадцять, і я б не радив тобі бачити в собі маленьку білу рабіню, а, крім того, я не можу схвалити цей самий Mann Act, хоча б тому, що він підлягає негарному каламбурові, якщо взяти ім'я шанобного члена конгресу за епітет "чоловічий": так мстять боги семантики міщанам з туго застібнутими гульфиками. Я твій батько, і я говорю людською мовою, і я кохаю тебе.

Й нарешті, подивимось, що відбувається, якщо ти, малоліточка, звинувачена в зведенні дорослого під дахом добропорядного готелю, звернулася б до поліції зі скаргою на те, що я тебе викрав і зґвалтував. Припустимо, що тобі повірять. Недолітня, яка дозволила повнолітньому спізнати її тілесно, піддає свою жертву звинуваченню в "формальному зґвалтуванні" або в "содомському гріху другого ступеня", залежно від мого ода; й максимальне за це покарання — десять років ув'язнення. Отже, я йду за ґрати. Гарно-с. Йду за ґрати до 1957 року. Та що тоді буде з тобою, сирітонько? О, звичайно,

твое становище є кращим за моє. Ти потрапляєш під око Департаменту Громадського Нагляду — що, звісно, звучить доволі похмуро. Зразкова жорстка наглядачка, подібна до міс Фален, але менш поступлива й непитуща, забере твій губний олівчик і прикраси. Жодних більше гулянок! Не знаю, чи ти чула про закони, що стосуються залежних, занедбаних, невинуватих і злочинних дітей? Поки я буду скніти за ґратами, тобі, щасливій, занедбаній і так далі дитині, пропонований буде вибір між кількома пожиллями, на загаль доволі між собою схожими; дисциплінарну школу, виправний заклад, притулок для бездоглядних підлітків, або одне з тих пречудесних притулків для неповнолітніх нормопорушників, де дівчатка в'яжуть всілякі речі й виспівують гімни, й отримують оладки на згірклому салі в неділю. Туди-бо впадеш ти, Лоліто: моя Лоліта, ця Лоліта, кине свого Катулла, щоб жити там з іншими схибленими дітьми. Просто кажучи, якщо нас удвох упіймають, тебе випатрають і впроторять, кошенятко, *c'est tout*. Житимеш, моя Лоліта житиме (ходи сюди, мій кавовий розане) з тридцятьма дев'ятьма іншими дурками в брудному дортуарі (ні, будь ласка, дозволь мені...), під оком потворних відьом. Ось становище, ось вибір. Чи не вважаєш ти, що за даних обставин, Долорес Гейз повинна лишатися вірною своєму старому папанові?" Вдовбуючи все це, я успішно тероризував Лолітоньку, яка всупереч певній нахабній грайливості витівок і раптовим проявам дотепності, була аж як не такою блискучою дівчинкою, як можна було вивести з її "розумового коефіцієнта", виданого її наставниками. Та якщо мені вдалося поставити як основу того, що і таїну й провини ми повинні брати на двох, мені багато складніше було підтримувати в ній гарний настрій. Щоранковим моїм завданням протягом цілого року мандрів було винайдення якоїсь путівної примани — визначеної мети в часі і в просторі — котру вона могла б передчувати, аби дожити до ночі. Інакше, кістяк її дня, позбавлений формуючого й підтримливого призначення, всідав і розвалювався. Поставлена мета могла бути чим завгодно — маяком у Вірджинії, яскинею в Арканзасі, переробленою на кав'ярню, колекцією револьверів та скрипок десь в Аклахомі, точним відтворенням Лурдського Гроту в Луїзіяні, або вбогими фотографіями часів процвітання рудокопної справи, зібраними в Колорадському музеї — однаково чим, та ця мета повинна була стояти проти нас, як нерухома зірка, навіть якщо я і знав наперед, що коли ми дотнемо її, Лоліта покаже, що її зараз виверне з відрози.

Пускаючи в хід географію Сполучених Штатів, я годинами силив створити їй на догоду позір, що ми живемо "повним життям", що котимось до певного незвичайного задоволення. Ніколи в житті не бачив я таких гладких, поступливих доріг, як ті що тепер розгалужувались вперед нас по залатаній ковдрі сорока восьми штатів. Ми жадко ковтали ці безкінечні шосе; в п'янку мовчанні пливли ми по їх чорному, бальному лиску. Лоліта була не тільки байдужа до природи, але буремно опиралась моїм спробам звернути свою увагу на ту чи іншу чудовну окремість ландшафту, цінувати який я сам навчився лиш після тривалої взаємодії з красою, завжди присутньою, завжди з подихом по обидва боки нашого недостойного шляху. Завдяки забавному поєднанню художніх уявлень види південно-американської низини

здавались мені спершу схожими в загальних рисах на дещо з минулого, упізнаване мною з усміхом подиву, а саме на розфарбовані клейонки, що їх колись ввозили з Америки, які чіплялись над умивальнями в середньоевропейських дитячих і вечорами чарували сонну дитину зеленими селянськими видами, відбитими в них — матово-кучерявим гаєм, амбаром, стадом, ручаєм, мутною білиною якихось неясно квітучих плодкових садів і, певно, ще огорожею, складеною з каміння, або гуашевими, горбами.

Проте, поступово, стрінуті тепер прообрази цих елементарних аркадій ставали на позирк дивнішими мірою мого знайомства з ними. За обробленою рівниною, за іграшковими кривлями мдляла затьмара нікому не потрібної краси там, де сідало сонце в платиновому мареві, й теплий відтінок, що нагадував зчищений персик, розходився верхнім краєм пласкої сизої хмари, зливої з далекою романтичною димкою. Іноді позначалась край неба череда широко розставлених дерев, або спекотний безвітряний полудень млоївся над засадженою конюшиною пустелею, й хмари Клода Лоррена були вписані в найвіддаленішу, імлісту лазур, причому одна лише їх купчаста частина ясно виліплювалась на непевному й наче зомлілому тлі. А то хоч нависав удалині суворий небосхил пензля Ель Греко, багатий чорнильними зливами, й виднівся на мить фермер з потилицею мумії, а за ним тяглися смуги ртуттю лисніючої води між смугами різко-зеленої кукурудзи, й усе це сполучення розкривалось віялом — десь у Канзасі.

Скрізь, в просторі рівнин, велетенські дерева підступали до нас, щоб збитись у догідливі купи при шосе і зрядити окравками гуманітарної тіні пікнікові столи, які стояли на бурому ґрунті, помережаному сонячними блисками, сплещеними картонними чашками, деревними летючками й викинутими паличками від морозива. Моя небридка Лоліта охоче користувалась придорожніми уборними — її чарували їх надписи: "Хлопці" — "Дівки", "Іван та Мар'я", "Він" і "Вона", й навіть "Адам" і "Єва"; й поки вона там перебувала, я зникав у поетичному сні, споглядаючи сумлінну барвність бензинових приладів, що вибивалась на дивній зелені дубів, або який-небудь дальній пагорб, який видирався, вкритий рубцями, та все ще неприручений, з гущин агрикультури, які силились оволодіти ним.

По ночах високі вантажівки, всипані різнобарвними вогнями, як страшні й гігантські різдвяні ялинки, підіймалися з пільми й грохкотіли повз нашого спізнілого седанчика. І знов, наступного дня над нами танула вицвіла від спеки лазур малонаселеного неба, й Лоліта жадала холодного тунку: її щоки енергійно вдавались углиб, над соломинкою, й коли ми повертались в машину, температура там була пекельна; проти нас дорога переливчасто блистіла; далеко попереду стрічне авто змінювало, як міраж, окрес у просяйку, відбиваючому його, і ніби повисало на мить, старовинно квадратне й лобасте, в мерехтінні спеки. Й мірою того, як ми просувались все далі на захід, з'являлись в степу пучки полину, "сейджбраш" (як назвав її гаражист) і ми бачили загадкові обриси столоподібних горбів, за якими пливли червоні кургани в плямах ялівника, й за тим справдешній чорний ланцюг, бланжевого відтінку, який перебігав в блакитний, а з блакитного в нез'ясовний, і ось ця пустеля спіткала нас рівним і сильним вітром, і летючим піском, і сірим терням, і мерзенними клаптиками

паперу, імітуючими бліді квіти серед шпичаків на мучимих вітром бляклих стеблинах уздовж усього шосе, посеред якого іноді стояли простодушні корови, заціпенілі в дивній поставі (хвіст наліво, білі вії направо), всупереч всім людським правилам дорожнього руху.

Мій адвокат радить мені дати чітке й прямолінійне зображення нашого маршруту, і тепер я, здається, досягнув точки, де не можу обминати цієї дошки. Грубо кажучи, протягом того божевільного року (з серпня 1947-го до січня 1948-го року) наша путь почалася з різних звивин і завитків у Новій Англії; за тим заміючилась на південь, тако і всяко, до океану й від океану; глибоко впірнула в се *qu'on appelle "Dixieland"*; не дійшла до Флориди (через те що там були в той час Джон та Джоана Фарло); повернула на захід; зигзагами прорізала бавовняні й кукурудзяні зони (боюсь, любий Клеренсе, що виходить не так вже ясно, та я нічого не нотував, і тепер для перевірки пам'яті мені залишився до диспозиції тільки жажітно знівчений путівник у трьох томиках — дійсний символ мого покраяного минулого); перетнула по двох різних перевалах Скелясті Гори; закрутилась в південних пустелях, де ми зимували; докотилась до Тихого Океану; повернула на північ крізь блідий бузковий пух каліфорнійського мирта квітучого по лісових узбіччях; майже дійшла до канадського кордону; й за тим потягнулася знов на схід, через солончаки, посічені яругами, через рівнини в хлібах, назад до вкрай розвиненого рільництва, (де ми зробили гак, щоб обминати місто Лолітоньки), й, нарешті, вернула під крило Сходу, пунктирчиком скінчившись в університетському містечку Бердслей.

2.

Проглядаючи наступні сторінки, читач має зважати не тільки на цілий маршрут, накреслений вище, з його численними бічними заїздами, туристичними тупиками, вторинними колами й примхливими відхиленнями, ба також на той факт, що, аж ніяк не будучи безжурною *partie de plaisir*, наша подорож являла собою круте, пружне телеологічне вивітлення, чия єдина *raison d' tre* (ці французькі кліше показові) зводилась до того, щоб тримати мою супутницю в звичайному стані духу від цілунку до цілунку.

Гортаю мій пошарпаний путівник і смутно бачу знову той парк Магнолій в південному штаті, що забрав у мене чотири долари, в який, судячи по об'яві, слід було завітати з трьох причин: раз — тому що Джон Галсвор і (посередній, давно скам'янілий письменник) проголосив цей парк прекраснішим в світі; два — тому що Бредекер 1900-го року його позначив зірочкою; й три — тому що... о читачу, о мій читачу, вгадай!... тому що діти (а чи не була моя Лоліта, чорт забирай, дитинчам?) "пройдуть, сповнені умлівання, з сьйними від розчулення вічми, крізь це передчування Раю, вбираючи красу, спроможну накласти відбиток на все їх життя". "Не на моє", хмуро шпурнула Лоліта й усілась на лавку з недільним додатком двох газет на своїх гарненьких колінцях.

Ми знову й знову пройшли всю гаму американських придорожніх ресторанів, від простецького "Їси!" з його оленячою головою (згадую темний слід довгої сльози у

внутрішньому куті скляного ока), нібито "гумористичними" кольоровими картками з сідницями, німецького "курортного" типу, папірцями сплачених рахунків, посадженими на кіл, льодяниками в вигляді ліліпутових рятівних кругів, чорними окулярами на продаж, рекламно-небесними видіннями різних родів морозива по стінах, половиною шоколадного торта під склом і кількома бридкими кмітливими мухами, звивисто й швидко повзучими по липкій цукерній сипанці на мерзотнім прилавку; й до самого верхнього розряду, до дорогого кабаре з пригашеним світлом, вбого кумедною постільною білизною, безтямними офіці'янтами (бувшими в'язнями або студентами, що підробляли), гнідою спиною кіноакторки, соболячими бровами її любашка, та оркестром, складеним зі стил'яг з саксофонами.

Нами були оглянуті численні достоуважності (слоняче слово!) величезний в світі сталагміт, розташований у знаменитій печері, де три південносхідних штати святкують географічну зустріч (платня за огляд залежно від віку: з мужчин — один долар, з ледь опушених дівчаток — шістдесят центів); гранітний обеліск в пам'ять баталії при Блю-Лікс, з древніми кістями та індіейськими горшками в музеї по сусідству (гривеник з Лолітоньки — дуже недорого); цілком сучасна буда, зухвало відновлена під хату, де народився Лінкольн, скеля з металевою дошкою в пам'ять автора віршу "Дерева" (ми заїхали тут у Тополевий Діл, північна Кароліна, куди веде дорога, яку мій добрий, терплячий, за звичай так стриманий гід, гнівно зве "вельми вузькою й занедбаною", під чим, хоч я й не є шанувальник поета Кільмера, готовий підписатись). З борту найнятого моторного човна, яким правив літній, та все ще відразливо гарний руський білогвардієць і, навіть, казали, барон (у моєї дурки одразу спітніли долоньки), який знав за буття свого в Каліфорнії люб'язного Максимовича та його Валерію, нам було дано дивитись на неприступну Колонію Міліонерів на острові в деякій відстані від берега штату Георгії. Далі, ми оглянули: зібрання європейських окремих карток у місісіпійському музеї, присвяченому колекціонерським дивацтвам, де з гарячим напливом пишання я віднайшов кольорову світлину батьківської Мірани, її смугасті маркізи, її прапор, розвіяний над ретушованими пальмами. "Ну то й що?" недбало сказала Лоліта, сама-бо потай позирала бронзо-засмаглого господаря дорогої машини, який пішов за нами в цей "музей дивацтв". Реліквії бавовняної ери. Ліс в Арканзасі, й на її смуглому плечі рожево-лілове вздуття (робота комара або мухи), яке я стиснув між довгими нігтями перших пальців, щоб вичавити з нього чудну прозору отруту, а потім довго всмоктував, поки не наситився вдосталь її пряною кров'ю. Вулиця Бурбона (в місті Новий Орлеан), де тротуари, зі слів путівника, можуть (цікава можливість) слугувати підмостям для негреньят, котрі гай-гай (цікавий стиль) та й станцюють чочотку за декілька пені (от весело!), між тим як його численні маленькі інтимні нічні шиночки геть напхані відвідувачами (ач, пустуни!). Зразки прикордонного фольклору. Садиби часів до громадянської війни з залізними балконами й ручної роботи сходами — тими сходами, по яких в розкішному кольоровому кіно актрисочка з сонцем плеканими плечима збігає підібгавши двома ручками преграційно — перед спідниці з воланами (а на верхній пляцівці віддана, незмінно чорношкіра, служниця хитає головою).

Менінгерський Інститут, психіатрична клініка (яку я відвідав лише з зав'язання). Ділянка глинистого ґрунту в гідному подиву узорі ерозії, а навколо квіти юки, такі чисті, воскові, але відразливо сповнені якоюсь білою міллю. Індепенденс Міссурі, де починався в старовину Орегонський Шлях; і Абілін, Канзас, де мають місце змагання ковбоїв під егідою якогось "Дикого Білля". Віддалені гори. Близькі гори. Ще гори: синяві красуні, недосяжні або завжди у перевтілюванні, одна за одною, в обжиті горби; гори східних штатів — невдахи, в розумінні Альп, недоростки; західні колоси, пронизуючі серце й небо; їх сірі в снігових жилах, неприхильні висоття, раптово спіткані на повороті шосе; зарослі лісом громаддя, під темною черепицею смерек, які акуратно затуляють одна одну, подеколи перериваною димно-блідою осичиною; гірські формації рожевої й лілової барви; фараонічні, фалічні, "занадто допотопні" (за висловом блазирваної Ло); сопки з чорної лави; квітневі гори з шорсткою по хребті, наче в слоненяти; гори вересневі, сидячі сидьма, з важкими єгипетськими членами, які вляглись під опаданням поношеного жовтого бархату; білясті бляклі гори в зелених круглих плямах дубів; сама остання рудо-гаряча гора з пишним синім килимом люцерни край підніжжя.

Ще й ще гідні уваги види. Мале Айсбергове Озеро, десь у Колорадо: замети вздовж асфальту, пухнячки крихтих альпійських квіток, і сніговий схил, по якому Ло, в червоній кепці з козирком, силлася з'їхати й заскиглила, й потрапила під обстріл якихось хлопчаків, які швиргали в неї сніжками, й відповідала тією ж срібною монетою. Скелети згорілих осик, групи шпичастих синіх суцвіть. Різні атракціони мальовничих стежин у горах, тисячі Ведмежих Затонів, Шиплячих Джерел, Фарбованих Каньйонів. Техас: посухою вражена рівнина. Кришталева Зала в довжезній в світі ясині, вхід для дітей молодших дванадцяти літ вільний (за Лоліту вже плати!). Колекція доморобних статуєток, залишених місту тутешньою скульпторкою: не діє по понеділках — жахливіший понеділок, пилюка, вітер, суш. Парк Непорочного Зачаття, в містечку на мексиканському кордоні, через який я не смів переїхати. Там та в інших садах, мноство смеркових створінь на зразок сіреньких колібрі, свердлячих наче хоботком вінчики неясних квітів. Шекспір, померле місто в Новій Мексиці, де сімдесят років тому бандит "Руський Білль" був повішений із всякими кольористими подробицями. Риборозводна станція. Житлові комори в стрімчастій скелі. Мумія дівчинки (індейської тогочасниці флорентійської Беатрисочки). Пекельний каньйон — двадцятий в рахунку. Наше п'ятдесяте переддвер'я якогось парадизу, за словами путівника, обкладка якого на той час зникла. Сієста під ялинками. Кліщ у мене в паху. Завше ті самі три старики, в шляпах і підтяжках, провіваючі себе проти літньої нічки на лаві біля міського фонтана. Туманно-блакитна безодня за поруччям на гірському перевалі й спини сім'ї, яка насолоджувалась видом (між тим як Лоліта — пекуче, радісно, дико, напружено, зі сподіванням, без всякого сподівання — шепотіла: "Поглянь, це Мак-Крістал з сім'єю, будь ласка, поговоримо з ними — поговоримо з ними, читачу! — будь ласка, я зроблю все, що ти хочеш, ах, будь ласка..."). Індійські ритуальні танці, суто комерційного сорту. АРТ, не "мистецтво" англійською, а "Американська Рефрижераторська

Транзитна" фірма.

Очевидна Арізона, індієські поселення, туземні ієрогліфи, слід динозавра в піщаному межигір'ї — відбитий там тридцять мільйонів років тому, коли я ще був дитиною. Худорлявий, сажневого росту, блідий парубійко з рухлявим кадиком, що пожирав очима Лоліту та її оранжо-коричневе черевце між ліфчиком і трусиками (яке я цілував п'ять хвилин по тому, мій бідний друже). Зима в пустелі, весна в передгір'ї, квітучий мигдаль. Ріно — нудніше місто в Неваді, з нічним життям "космополітним і добре розвиненим" (гід). Гуральня в Каліфорнії, з церквою, збудованою в вигляді бочки. Долина Смерті. Замок Скотті. Сумнівні витвори мистецтва, зібрані якимось таким собі Роджерсом протягом багатьох років. Потворні вілли красивих кіноакторок. Слід ноги англійського письменника Р.-Л. Стівенсона на загаслому вулкані. Місія Долорес: чудова назва для роману. Фестони, вирізані в піщанику океанічним прибоєм. Людина, яка здригається в буремному епілептичному нападі на голій землі, в штатовому парку Руської Тіснини. Синє, синє Кратерне Озеро.

Риборозводна станція в штаті Ідаго й тамтешня в'язниця. Хмурявий Еллостон Парк і його кольорові гарячі джерела, малютки-гейзери, булькаючі райдужні грязі (символи моєї пристрасті). Стадо антилоп у заповіднику. Наша сота яскиня — з дорослих долар, з Лоліти півдолара. Замок, збудований французьким маркізом у Північній Дакоті. Палац кукурудзи в Південній Дакоті; й гігантські голови президентів, висічені в граніті злетної височини.

Придорожні плакати з рекламними віршиками бритвеного крему: "Ната була перед цим волохата, зараз вона вже дружина магната". Зоологічний парк в Індіані з великою спільнотою мавп, із пожиллям на бетоновій реконструкції флагманської каравели Христофора Колумба. Мільярди здохлих, рибою тхнучих ефемерид на склі кожного ресторанного вікна вздовж піщаного, скучного озерного берега.

Жирні чайки на великих каменях — побачені з пароплаву "Сіті оф Шебогайн", чий бурий, лахматий дим схилявся дугою над зеленою тінню, відкиданою ним же на голубу поверхню озера. Смердотний мотель з нагнітальною рурою вентилятора, яка йшла під міською каналізацією. Садиба Лінкольна, в більшій своїй частині фальсифікація, з настільними книгами й меблями, відповідного періоду, побожно браними за його персональне майно пересічними глядачами.

Між нами траплялись чвари, великі й маленькі. Найбільші з них мали місце в наступних місцях: Ажурні Котеджі, Віргінія; Парковий Проспект, Літль Рок, біля школи; Мільнерівський Перевал, на висоті 10.759 футів, у Колорадо; ріг Сьомої Вулиці й Центрального Проспекту, в місті Фенікс; Третя Вулиця в Лос Ангелосі (через те, що квитки на візит у якусь кінозіюмку були розпродані); Мотель "Тополева Тінь", Юта, де шість молодих деревці були заввишки не більше Лоліти, й де вона, *propos de rien*, спитала мене, скільки ще часу я буду спинятись з нею в душних будиночках, задля неподобства, й ніколи не живучи як нормальні люди. Північний Проспект у Берксі, Орегон, ріг Західної Вашингтонської вулиці, проти гастрономічної крамниці; якийсь городисько в Сонячній Долині, Ідаго, перед цегляним готелем з приємно суміжними

блідо-рожевими й рум'яними цеглинами і з тополею, навпроти, чия струменюча тінь виграла на пам'ятній дошці тутешнього Списку Загиблих. Полинне пустище між Пайндлем і Фарсоном. Десь у Небрасці, Головна вулиця (біля Першого Національного Банку, заснованого 1889 року), з якимсь залізничним переїздом впересіч вулиці, а за ним — білими органічними трубами силосу. Й Мак-Евенська вулиця, ріг Уїтонського проспекту, в мічиганському місті, маючим його, його ім'я.

Нам став відомий дивний людський придорожник, "Гітчгайкер", Номо pollex вчених, який чекає попутного воза, й багато його підвидів, різновидів; скромний воячко, новісінько вдягнений, спокійно незрушний, спокійно свідомий прогонної користі захисного кольору форми; школяр, готовий проїхати два квартали; вбивця, готовий проїхати дві тисячі миль; таємничий, нервовий старий пан, з новою валізою й підстриженими вусиками; трійця оптимістичних мексиканців; студент, що пропонує огляд слідів вакаційної чорнороботи так само пихато, як ім'я всюди знаного університету, вигаптоване спереду на його куфайці; безнадійна пані, в непоправно пошкодженому авто; безкровні, карбовано креслені лиця, глянсове волосся й тікаючі очі молодих збуїв у криклявих вбраннях, які енергійно, ледь не пріапічно виставляють напруженого великого пальця, щоб звабити самотню жінку або смеркового комівояжера, терплячого з примхливого збочення.

"Ах, візьмемо неодмінно!" часто благала Лоліта, тручи між собою, в лише її властивий спосіб, голі колінця, коли який-небудь аж надто відразливий екземпляр Номо pollex, мужчина моїх років і так само широкий в раменах, з face claques безробітного актора, йшов обернувшись до нас і задкуючи, прямо перед нашим авто.

О, мені доводилось аж як пильнувати Лоліту, маленьку млосну Лоліту! Завдяки, можливо, щоденній любовній зарядці, вона променіла, попри її вельми дитячий вигляд, невимовно-томним світінням, яке приводило гаражистів, окремих розсильних, туристів, хамів у розкішних машинах, теракотових ідіотів біля синьою фарбованих басейнів, у стан запаморочної хоті, котра б лестила моєму самолюбству, якби вона так не загострювала мою ревність; адже маленька Лоліта добре знала про це своє жарне світіння, і я не раз ловив її coulant un regard по напрямку того чи іншого люб'язника, якогось, приміром, підливача автового масла, з мускулястою золотаво-брунатною оголеною по лікоть рукою в браслетці годинника, й не встигав я відійти (щоби купити тій же Лоліті солодку бурульку), як вона вже та красень механік самозабутньо цвірінькали жарти, ніби співали любовний дуєт.

Коли, під час наших більш тривалих спочинків, я залишався був у ліжку, відпочиваючи після занадто пальної ранкової праці, й від доброти душевної (насичений, вибачливий Гум!) дозволяв їй вийти в сад помилуватись на ружі й навіть перетнути вулицю й відвідати дитячу біблію еку разом з мотельною сусідкою, негарною маленькою Мері, й восьмирічним її братійком, Лоліта верталась з годинним запізненням; босонога Мері тяглась далеко позаду, а замість братійка були два лобурі-старшокласники, золотоволосі лотри, складені з м'язів і гонореї. Читач може легко уявити собі, що я відповідав потішниці, коли вона — доволі непевно, треба визнати — питала мене, чи

може вона піти з представленими мені Карлом і Фредом на роликовий каток.

Пам'ятаю, як в іншому місці, вперше, пиляного вітряного дня, я дійсно дозволив їй покататись на роликах. Вона мала жорстокість зазначити мені, що їй не буде жодного задоволення, якщо я також піду, позаяк в обраний нею час ринг є спеціально призначений для молоді. По довгому сперечанні ми виробили компроміс: я лишився сидіти в авто, зупинившись між інших (порожніх) машин, наставлених просто неба носом на роликовий каток; я міг бачити, як під його парусиновим шатром близько п'ятдесяти підлітків, багато-хто парами, безкінечно котились по колу під автоматичну музику, й вітер сріблив дерева.

Моя Доллі була в синіх ковбойських штанях і білих чобітках, як більшість дівчат на катку. Я рахував накрути рівно-гучливого натовпу — й раптом схопився її. Коли вона знову проїхала, то була в супроводі трьох жевжиків, мову яких я підслухав кілька хвилин перед цим: стоячи поза рингом, вони обговорювали дівчат, які катались, — і кепкували з чудовної, довгоудої красавоньки, яка з'явилась в червоних трусиках замість довгих штанів.

Автомобіліста при в'їзді в Аризону й Каліфорнію питають, — чи не ввозить він фруктів або рослинних продуктів; і на цих пунктах, бувало, інспектор так пильно вдивлявся в нас, що бідне моє серце давало перебії. "А меду не везете?" цікавився він і моя медова дурка каталась зі сміху. До цих пір вібрує мені вдовж оптичного нерву образ Лоліти, їдучої верхи, — ланка в низці платного туру по в'ючних тропях; вона тряслась кроком за дряхлою вершницею й перед червоношиїм пройдою-ранчором, а позаду нього їхав я й зорив на його жирний торс у квітчастій сорочці ще більш злобно, ніж зорить автомобіліст на спокволу вантажівку, яка пнеться перед ним по гірській дорозі. А хоча б, в лижному курорті, я бачив її, упливаючу від мене, небесну, відчужену, на е ірному під'ємному стільці, все вище й вище, по напрямку до яскріючої височини, де дожидались її реготливі, напівголі а лети.

В якому б місті ми не зупинялись, я перш за все дізнавався, з властивою європейцеві чемністю, про місцезнаходження публічних басейнів для плавання, музеїв, місцевих шкіл, про число дітей у найближчій школі, тощо; й про час відбуття шкільного автобуса, всміхаючись і злегка сіпаючись (я віднайшов нервовий свій тік від того, що жорстока Лоліта перша змапувала його), я зупинявся в стратегічному пункті, з моєю біглою гімназисткою, що сиділа поруч зі мною в машині, й споглядав дівчат, які виходять зі школи — картина завжди привабна. Такі зупинки вже скоро стали набридати моїй нетерплячій Лоліті, й позбавлена, як це трапляється з дітьми, всякого співчуття, вона вкрай негарно шпетила мене за вимогу, щоб вона мене пестила, поки синьоокі чорнявочки в синіх трусиках, рудаवочки в зелених курточках без рукавів, і хлоп'ячого виду димні білявочки в вицвілих паперових штанях, проходили повз у сяянні сонця.

Роблячи деяку поступку і її примхам, я широко підтримував всюди й завше спільне її купання з іншими дівчатками. Вона обожнювала блискотливі басейни й була вельми спритною пірнальницею. Я-бо, у комфортабельному халаті, сідав у строкату

чотиригодинну тінь після власного скромного занурення в воду, і ось раював, з фіктивною книгою або мішечком цукерок або з тим і другим, або ні з чим, крім таємно пекучих залоз, дивлячись, як вона пустує, в гумовому чепчику, вся бісерна від вологи, рівно засмагла, радісна, як на вакаційній рекламі, в своїх тісних атласних плавках і збірчастому ліфчику.

Дванадцятирічна приваба! Як гордовито я дивувався тим, що вона — моя, моя, моя, як ніжно я переглядав наш недавній полудневий сеанс під стогін диких голубів і планував наступний, передвечірній, і я мружився в стрілчатих променях і співставляв мою Лоліту з іншими німфетками, котрих скупуватий випадок збирав коло неї для мого антологічного насолодження й розгляду; й нині, поклавши руку на хворе серце, я, либонь, не скажу, щоб будь-хто збудив у мені гостріший потяг, ніж вона, або якщо і збудив, так тільки в двох-трьох виняткових випадках, при спеціальному поєднанні ароматів у повітрі — раз якось (випадок безнадійний) бліда іспанська дівчинка, донька аристократа з важкою щелепою, іншого разу *mais je divague*.

Звісно, мені доводилось бути напеготові, бо я, проникливий ревнивець, чітко утямив усю небезпеку цих засліпливих ігор. Варто мені було відвернутись — відійти, приміром, на декілька кроків, щоб подивитись, чи вже поприбирали наше пожиття — як вже, по поверненні, я заставав наглу зміну: Лолітонька, *Les yeux perdus*, нуряючи й полощучи довгі пальчасті ніжки в воді, була розлігшись на кам'яному скраю басейну, в той час як з кожного боку від неї напівлежав *un brun adolescent*, якого русява її краса й ртуть в дитячих складочках черева безсумнівно — думав я, о Бодлер! — змусить *se tordre* в повторних снах протягом багатьох ночей...

Я спробував навчити її грати в теніс, щоби мати з нею більше спільних забав; та хоч я свого часу грав досконало, вчителем я постав безталанним; тому, в Каліфорнії, я наполіг, щоб вона взяла деяке число коштовних уроків у знаного колишнього чемпіона, довгастого, морщинястого старика з цілим гаремом м'ячикових хлопчиків. Поза майданчиком він наче був страхітливим розвалям, та іноді підчас уроку, коли для продляння обміну, він дозволяв собі удар, чистий як кактусова квітка, й зі струнним дзвонням повертав м'яч учениці, ця божественна суміш ніжної точності й державної сили нагадували мені, що тридцять років тому, в Канн, я бачив, як саме він в пух розбив великого Горбера! До того, як вона стала займатися з ним, я думав, що вона ніколи не навчиться грати. На якомусь готельному майданчику я був тренував мою бездарну дівчинку, — й переді мною були ті далекі дні, коли при сильному жаркому вітрі, в вихорі пилу, в тумані дивної втоми, я давав м'яч за м'ячем веселій, невинній, субтильній Аннабеллі (близьк браслетки, плісирована спідничка, чорна бархатка вколо чола). Кожне моє слово, кожна настійлива рада лише заглиблювали похмуру злість Лоліти. Дивно сказати, мимо наших вправ вона вподобала, принаймні до приїзду в Каліфорнію — безформний перешльоп (та безкінечні пошуки м'ячів), з тоненькою, слабенькою, та на подив гарненькою — в стилі *ange gauche* — політницею. В якості глядача, завжди готового допомогти, я підходив до цієї чужої дівчинки і вдихав її легкий мускусний запах, поки торкав її голу руку й тримав її за п'ясть з випнутою

кісткою або пересував туди-сюди натиском долоні її прохолодну ногу, щоб їй узяти кращу поставу для удару зліва. Тим часом Ло, нагнувшись уперед, з сонячно-русим волоссям падаючим через обличчя, вбивала ракету, як тростину каліки, в землю й видавала крик відрази, спричиненої моїм втручанням. Я залишав їх самих й сидючи осторонь, з шовковим шарфом вколо шиї, далі дивився на них й порівнював їх тілорухи. Було це в Південній Аризоні, мабуть, де зимові дні неквапливі, з теплим зісподом. Незграбна Лолітонька промахувалася й злостилась, або влучала примітивною подачею в сітку й у відчаї піднімала до неба ракету, показуючи вологий, лискучий молодий пух, натомість як її ще більш недоладна й не менш привабна партнерка старанно кидалась на кожний м'яч і щоразу хибила; та обидві вони раділи неймовірно й ясними, дзвінчатими голосами безупинно вели точний рахунок цій своїй безсенсовній грі.

Пам'ятаю, я раз зголосився дістати їм прохолодних трунків: піднявся стежинкою вкритою гравієм і вернувся, несучи дві високих склянки ананасного соку, з газованою водою й янтарним льодом. Ба тут я відчув порожнечу в грудях: дівчаток не було на площадці. Я нахилився, щоб поставити склянки на лаву — чомусь-то з якоюсь льодяною ясністю побачив обличчя щойно вбитої Шарлотти. Я роздивився, й мені вимарилось, що майнула фігурка Лоліти в білих трусиках, яка віддалялась крізь плямисту тінь по садовій стежинці в супроводі високого чоловіка, котрий ніс дві ракети. Я ринувся за ними, та коли я почав пробиватися з тріском крізь чагарник, то побачив у варіантному полі зору (як наче лінія життя раз у раз роздвоювалась), мою Лоліту в довгих штанах та її подругу в трусиках, крокуючих взад-уперед по плевелястій галявці й шльопаючих ракетами по кущам в безладних пошуках останнього загубленого м'яча.

Перебирати ці світлі дрібниці спонукає мене головним чином бажання довести моїм суддям, що я аж знесилився, щоб надати моїй Лоліті всілякі задоволення. Яке захоплення було бачити її, дитину, що показує іншій дитині одне з не багатьох своїх досягнень, наприклад, особливий спосіб скакати скакалкою! Менша німфетка, прозоро-бліда вродливка з незасмаглими лопатками, тримаючи правою п'ясть лівої руки за спиною, дивилась всіма очима — як дивилось і павине сонце вкладене на жорстві під квітучими деревами, посеред мого очастого раю — дивилась, як моя веселкова й вульгарна дзиґа підскакувала, повторюючи рухи стількох інших граючих дівчинок, видом яких я так п'янів на змережаних сонцем, рясно политих, свіжо пахнучих тротуарах і парапетах древньої Європи. Трохи згодом, вона віддавала скакалку своїй маленькій іспанській подрузі і в свою чергу дивилась, позираючи за повторенням уроку, іноді відсуваючи волосся з лоба, або складаючи на грудях руки й наступаючи носком однієї ноги на під'єм іншої, або легко опустивши руки на свої ще хлопчаківі стегна, і я йшов перевірити, чи скінчили нарешті кляті мотельні покоївки прибирати наш котедж; пересвідчившись в цьому, я на прощання лагідно кивав головою сором'язній, чорноволосій дівчинці — пажеві моєї принцеси — й, батьківським жестом глибоко запустивши пальці в кучері Лолітоньки, а за тим ніжно, але міцно охопивши її за шию, вів мою буйливу дитинку в наш відлюдний домок для швидкого сполучання перед обідом.

"Чия це кішка так подряпала вас, бідного?" скрикувала стигла, м'язиста, красива жінка — відразливого для мене типу, з тих, яким я надто завжди подобався — звертаючись до мене за табль-д'отом в "великому домі" під час обіду, після якого мали початись обіцяні Лоліті танці. Ось чому я старався триматись подалі від людей, між тим як Лоліта, навпак, робила все можливе, щоби втягнути в свою орбіту найбільше число потенційних свідків.

Вона, образно кажучи, вихляла хвостиком — і навіть всім своїм маленьким задом, як це роблять сучки — коли, було, нас допадав оширений незнайомиць і починав бадьору розмову, виходячи з порівняння географічних даних на номерних знаках наших машин: "Далеко ж ви заїхали!" Допитливі батьки, бажаючи викачати з Лоліти що-небудь про мене, запрошували її піти з їх дітьми в кіно, та я завжди за її відмовлявся. Ми кілька разів ледь не вскочили. Каскади клозетів переслідували мене, звичайно, в усіх наших каравансараях; та я ніколи не уявляв собі які тонкі ці вафляні перетинки в мотелях "сполученого" типу, допоки, якось вечором, після надто гучних з мого боку стогонів насолоди, мужське покехкування за стіною заповнило паузу так само чітко, як начебто я сам прочистив горло; а наступного ранку, поки я пив вранішню каву в молочному барі (Лоліта завжди спала пізно й любила, щоб я їй приносив глечик гарячої кави в ліжку), мій давешній сусід, старий бовдур в безрамних окулярах на довгому добродійному носі й з профспілковим значком у петлиці, спромігся преспокійно втягти мене у розмову, впродовж якої поцікавився, чи не встає моя "малжонка" так само неохоче, як і його, коли не бува вдома на фермі, й якби не гнітило мене усвідомлення жахної небезпеки, я б витяг багато втіхи з дивного, здивованого виразу, який з'явився на його тонкогубому обвітреному обличчі, коли я лаконічно сказав, сповзаючи з високого табурету, що "я, слава богу, вдовий".

Як солодко було приносити їй цю каву — й не давати їй її, допоки вона не виконає свого вранішнього обов'язку! Яким я був вдумливим другом, яким палким батьком, яким уважним педіатром, що обслуговував усі тілесні потреби моєї напівчорнявочки! Дорікаю природі лише в одному — в тому, що я не міг, як бажалося б, вивернути мою Лоліту навиворіт та прикласти пожадливих губ до молодої маточки, невідомого серця, перламутрової печінки, морського грона легенів, пари гарненьких нирок! У надто тропічні дні, в липкій задусі котеджу мені подобалось прохолодне відчуття шкіряного сидіння фотеля під моєю масивною головою. Я тримав її в себе на колінах. Вона сиділа як звичайнісінька дитина, длубаючись в носі, вся захоплена легким читанням у додатку з газети, так само байдужа до прояву мого блаженства, як начебто це був зневажений предмет, на який вона сіла — приміром, черевик, або лялька, або держак ракети — й який вона не виймала з-під себе тільки з лінощів.

Очима вона простежувала пригоди своїх коханих героїв на сторінці гумору (серед них була добре змальована нехлюйна дівчинка в білих шкарпетинках, вилицювата й прямовита, з якою я сам не від того був, щоб порозважатись).

Любила вивчати подробиці на фотографіях фатальних автових зіткнень. Ніколи не сумнівалась в реальності місця, часу й обставин, буцімто пов'язаних з рекламними

знімками голоногих красунь. І до подиву полюбляла портрети провінційних дівчат, декотрі з яких були в повному вінчальному вбранні, з букетами в руках й окулярами на носі.

На неї сідала муха й прогулювалась у навкіллі її пуп'янка, або починала досліджувати ніжні, бліді вінчики сосців. Вона хотіла впіймати її в кулак (Шарлоттин спосіб) і за тим зверталась до розділу "Побачимо, як ви кмітливі".

"Побачимо, як ви кмітливі. Чи думаєте ви, що було б менше порушень моральності, якби дівчинки дотримувались деяких правил. Не грали б поблизу громадських уборних. Не брали б ласощів від чужинців, ані запросин "проїхатись". Нотували б номер воза, який підбирає їх... " "...й фабричну позначку ласощів", підказав я.

Вона продовжувала, відсуваючи щоку від моєї наближуваної щоки (й це був, зазнач, легкий день, о мій читачу!) — — "Якщо не маєш олівця, але ти вже вмієш читати —" — "Ми", вкинув я жартома, "середньовічні мореплавці, поклали в цю пляшку..." — "Якщо", повторила вона, "ти не маєш олівця, та якщо ти вже вмієш читати й писати — от що він хоче сказати, тепер розумієш, оцупку? — то спробуй нашкрябати номер на землі при дорозі..." ... "своїми кігтячками, Лоліто".

3.

Вона ввійшла в мою країну, в лілову й чорну Гумбрію, з необережним цікавством; вона оглянула її зі зневажливо-неприятним посміхом; і тепер мені здавалось, що вона ладна була відкинути її з найзвичайнішою огидою. Ніколи не вібрувала вона під моїми перстами, й верескливий скрик ("що ти, власне кажучи, робиш?") був мені одною нагородою за намагання її розтермосити.

Чудовий світ, пропонований їй, моя дурка зневажила на користь ницішого фільму, солодявого сиропу. Подумати тільки, що обираючи між сосискою й Гумбертом — вона незмінно й нещадно брала до рота перше. Не пам'ятаю, чи згадував я назву бара, де я снідав, у попередньому розділі? Він зветься так: "Льодяна Королева". Всміхаючись не без суму, я сказав Лоліті: "А ти моя льодяна князівна". Вона не добрала цього вбогого жартика.

О, не хмурній, читачу! Я зовсім не прагну створити враження, що мені не давалося щастя. Ласкавий читач має зрозуміти, що мандрівник, володіючий німфеткою й порабований нею, перебуває наче за межею щастя! Адже нема на землі іншого такого блаженства, як блаженство пестити німфетку. Воно "поза конкурсом", це блаженство, воно належить іншому класу, іншому ладові почуттів. Так, ми сварились, так, вона була геть нестерпною, так, вона робила мені всякі капості, та попри її гримаси, попри грубство життя, непевність, жахливу безнадійність, я все ж таки мешкав у глибині обраного мною раю — раю, небеса якого жевріли як пекельний вогонь, — та все ж таки раю.

Декотрий досвідчений психіатр, який зараз вивчає мій труд — і якого д-р Гумберт встиг втягнути, сподіюсь, у стан кролячого гіпнозу — безсумнівно дуже хотів би, щоб оповідувач повіз свою Лоліту на берег моря й там би знайшов принаймні "гратифікацію" давнього позову, а саме звільнення від "підсвідомого" наслання

незавершеного дитячого роману з первинною маленькою міс Лі.

Що ж, друже доктор, дозвольте вам сказати, що я дійсно шукав пляж, хоч мушу на додаток признатись, що на той час, як ми дістались цього міражу сірої води, моя супутниця подарувала мені стільки усяд, що мрія про "Приморське Королівство", про "Сублімовану Рів'єру" й тощо давно припинила бути глибинним поривом і звалась до поміркованої гонитви за суто еоретичним переживанням. Едгарові янголи це знали — й влаштували справу відповідним чином. Відвідини досить переконливого узбережжя на атлантичному боці стали вкрай зіпсованими через кепську погоду: важке, пронозливе небо, мулисті хвилі, присутність неосяжного, хоча й цілком ординарного туману — що могло найдалше стояти від чітких чарів, від лазурового облаштунку й рум'яних обставин моєї середземноморської пригоди? Два-три напівтропічних пляжі на Мексиканській Затоці були достатньо сонячні, але посипані отруйними, зірчастими або драглистими істотами, та обвіяні ураганним вітром. Нарешті, на каліфорнійському узбережжі, проти марева Тихого Океану, я знайшов особливий різновид усамітнення в печері, до якої неслись, з відрізка пляжу з гнилими деревами, скрики кількох дівчат-скаутів, що купалися вперше при сильному прибої; але туман виснув як волога ковдра, пісок був неприємно зернистий і глейкий, і Лоліта вся вкрилась гусячою шкірою й зернами піску, і (єдиний раз у житті!) я мав до неї не більше потягу, ніж до ламантина.

Проте, мої вчені читачі, мабуть збадьоряться, коли я поясню їм, що навіть якби ми надібали десь схильний до нас морський бережок, було б запізно, бо моє справжнє "визволення" прийшло багато раніше: в ту мить, власне, коли Аннабелла Гейз, вона ж Долорес Лі, вона ж Лоліта, з'явилась мені, смагло-золота, на колінах, з поглядом спрямованим угору, на тій убогій веранді, в фіктивній, нечесній, але вкрай нещасній приморській комбінації (хоч нічого не було по сусідству крім другорядного озера).

На цьому закінчу перелік незвичних відчуттів, залежних, якщо не похідних, від постулатів сучасної психіатрії. Отож я відмовився й змусив Лоліту відмовитись від пляжів, які лиш тягли в смуток, якщо були порожні, або надто були населені, якщо їх обливало сонце. З іншого ж боку, мене ще переслідували спомини про мої безнадійні блукання в міських парках Європи, а тому я не припиняв цікавитись можливістю любовних ігор просто неба й шукати прийнятних місць на тому "лоні природи", де я колись зазнав стільки ганьбливих утрат. Доля й тут мені суперечила. Розчарування, яке я тепер хочу зареєструвати (тихенько відхиляючи мою повість в сторону тих невинних ризиків і страхів, котрі супроводжували моє щастя), ніяк не повинні кинути тінь на американську закуть — ліричну, епічну, трагічну, та ніколи не схожу на Аркадію. Вона прекрасна, душекрайливо гарна ця закуть, їй притаманна якась висока, ніким не оспівана, невинна покора, якої немає вже в лакових, фарблених, іграшкових швейцарських селищах і вдосталь звеличених Альпах.

Численні коханці лягли обійнявшись, цілуючись на рівному газоні гірських схилів Старого Світу, на пружинчастому, як дорогий матрац, моху, біля зручної в користуванні, гігієнічної цівки, на грубих лавах під скрашеними вензелями дубами й у таких мройних хатиськах під кронами багаточисленних букових лісів. Та в

американській глушві охочий на свіже повітря не знайде таких зручних спромог віддатись найдревнішому зі злодіянь і забав. Отруйні рослини обпечуть сідниці його коханої, безіменні комахи в зад ужалють його; гострі частинки лісового килиму вколють його в колінняки, комахи вжалють її в колінця; й усюди навкіл буде стояти безперервний шурхіт потенційних змій — що кажу, напіввимерлих драконів! — між тим як схожі на крихітних крабів зернята хижих квітів приліпляться, в вигляді мерзеної смагардової шкурки, так само до чорної шкарпетки на підв'язці й до білої непідтягнутої шкарпетинки.

Трохи обтяжую. Якось в літній пополудень, ледь нижче межі розповсюдження лісу, де небесного відтінку суцвіття (я б їх назвав шпорником) торжилися вздовж дзюркотного гірського потоку, ми нарешті знайшли, Лоліта і я, відлюдне романтичне місце приблизно в ста футах над перевалом, де ми залишили авто. Схил здавався неходженим. Остання задохла сосна спинилась для заслуженого передиху на скелі, до якої долізла. Бабак свиснув, зобачивши нас, і зник. Я розклав плед для Лоліти. Під ним тихо похрускувала трав'яна суш, Кіпріда прийшла й пішла собі. Защерблена скеля, яка вінчала верхній схил, чагарник нижче нашого ложа повинні були, мабуть, захистити нас і від сонця й від людини. Нажаль, я не врахував наявності ледь позначеної стежинки, підловато вихляючої між кущами й камінням неподалік від нас. Ось тоді-то ми ледь не ускочили; не дивно, що ця пригода назавжди зцілила мене від тоски по буколіці.

Пам'ятаю, операцію було виконано, цілком виконано, й вона схлипувала в моїх обіймах — благодотворна буря ридань після одного з тих нападів приндливої туги, які так участились за цей в цілому дивовижний рік. Я щойно взяв назад якусь глупу обіцянку, яку вона винудила в мене, користуючись сліпим нетерпінням мужської хоті, і ось вона тепер розкинулась на пледі, обливаючись сльозами, й щипаючи мою ласкаву руку, а я радісно сміявся, й огидний, невимовний, нестерпний і — як я підозрюю — вічний жах, який я нині спізнав, був тоді лише чорною точинкою в сяянні мого щастя; й ось так ми лежали, коли я зазнав одного з тих струсів, які врешті-решт вибили моє бідне серце з колії, адже я раптом зітнувся з темними, немигаючими очима двох дивних і гарних дітей, фавнятка й німфетки — близнюків, судячи по їх цілком подібному чорному волоссю й безкровним личкам. Вони припали до землі, уп'явшись в нас, і синява їх подібних костюмчиків зливалася з синявою гірських квітів. Нестямним рухом я підхопив плед щоби ним прикритись — і водночас дещо схоже на пушбол в білих горошинках почало повертатись в кущах біля нас, перетворюючись поступово в розігнуту спину товстої стриженої брюнетки, яка машинально долучила ще одну дику лілію до свого букета, оглядаючись на нас через голови своїх чарівливих, з синього каменя вирізьблених дітей.

Нині, коли на моєму сумлінні зовсім інша біда, я знаю, що я сміливий хлопак, та в ті дні мені це було не збагнуть, і я згадую, як здивувався власному зимнокров'ю. Прошепотівши один з тих стриманих наказів, котрі попри жах ситуації, віддаєш розгублено-скорченій тварині — (якою безумною вірою або ненавистю тремтять боки

молодого звіра, які чорні зорі спалахують в серці дресирувальника!), я змусив Лоліту підвестись, і ми статечно пішли собі, а потім з нечемним спритом сповзли на дорогу, де залишався автомобіль.

За ним стояла щогольська машина сімейного зразка, і красивий асирієць з синьо-чорною борідкою, un monsieur tr s bien, в шовковій кошулі й багрових штанах, очевидячки чоловік ботанізуючої товстухи, з серйозною пикою робив фотографію надпису, який сповіщав висоту перевалу. Вона значно перевищувала 10.000 футів, і я задихався. З хруском піску і з відносом, ми стронулись, причому Лоліта все ще довдягалась, безпорадно возячись і щиглячи мене такими словами, які, на мою думку, дівчаткам знати не належить, а вживати й поготів.

Траплялися й інші негаразди. Раз у кіно, наприклад. У той час Лоліта мала до нього дійсну пристрасть (яка скоротилась потім до кволої поступливості, коли вона знов стала ходити до гімназії). Ми проглянули за один рік, з нерозбірливим сп'янінням, близько ста п'ятдесяти ба навіть двох сотень програм, причому іноді нам доводилось бачити ту ж саму хроніку по кілька разів, через те що головні картини супроводжувались тим самим же випуском кіножурналу, що тягнувся за нами з містечка в містечко. Понад усе вона любила наступні сорти фільмів, в такому порядку: музично-комедійні, гангстерські, ковбойські. По-перше, справжнім співакам і танцівникам, що брали в них участь, приписувались не справжні кар'єри в якійсь — по суті "лихоопорній" — сфері існування, з якої смерть і правда були вигнані і в яких сивоволосий, розчулений, в технічному сенсі безсмертний батько, який на початку несхвально ставився до артистичної кар'єри своєї навіженої доньки, незмінно завершував тим, що шпарко аплодував їй на прем'єрі в дивному еатрі. Світ гангстерів був особливий: там героїчні репортери зазнавали страшних тортур, телефонні рахунки сягали мільярдів доларів, і в мужній атмосфері невмілої стрілянини, злодії переслідувались через стічні труби й пакгаузи па ологічно-безстрашними поліціантами (мені судилось завдати їм меншого клопоту). Були, нарешті, фільми "дикого заходу" — теракотовий пейзаж, червонолиці, блакитнооокі ковбої, пихата, але прегарненька вчителька, яка щойно прибула в Гримуче Міжгір'я, кінь, що встав дибки, стихійна паніка худоби, ствол револьвера, пробиваючий зі дзвоном віконне скло, неймовірна кулачна бійка, — під час якої грохкається гора запилюжених старомодних меблів, столи уживають як зброю, сальто рятує героя, рука злодія, притиснена героєм до землі, все ще хоче намацати зронений мисливий ніж, боїтники крикають, карбовано гепеає кулак по підборіддю, нога штурхає в брюхо, герой, пірнувши, навалюється на злодія, й в момент по тому, як чоловік переніс таку кількість мук, від яких би зліг сам Геракл (чи мені не знати цього нині!), нічого не видно крім привабного синця на бронзовій вилиці розпахтілого героя, який обіймає красуню-наречену на дальньому скраю цивілізації. Я згадую денну виставу в маленькому затхлому кінематографі, геть напханому дітьми й просоченому гарячим душком кіноласощів — смажених кукурудзяних зерен. Сходив жовтий місяць над муркїтливим гітаристом з нашийною хусткою; він поставив ногу на сосновий оцупок і посмикував струни; і я — цілком невинно — закинув руку за плече

Лоліти й щокою наблизився до її скроні, як раптом дві відьми за нами почали бурмотіти предивні речі — не знаю, чи я правильно їх зрозумів, але те, що я напівпрочув, змусило мене зняти з неї мою ласкаву руку, і, звичайно, решта фільму пройшла для мене в тумані.

Тут мені належить зробити дивне визнання. Ви будете сміятись — та якщо сказати всю правду, мені якось ніколи не вдалось з'ясувати остаточно юридичну сторону становища. Не знаю його й по досі. О звісно, деякі випадкові вістки дійшли до мене. Алабама забороняє опікунові змінювати місце проживання підопічної дитини без дозволу суду; Мінесота, якій я низько вклоняюсь, передбачає, що якщо кривий бере на себе захист і опіку дитяті, не досяглої чотирнадцятирічного віку, авторитет суду не діє. Питання: чи може вітчим чарівливої до спазми в грудях, ледь опушеної ласочки, вітчим лишень з одномісячним стажем, неврастенік — удовець з невеликим, але самостійним прибутком в сьогоденні, і з парапетами Європи, розлученням і сидінням в декількох божевільнях в минулому, чи може він вважатись кривим і, через це природним опікуном? І якщо ні, чи я повинен, чи я смію, застаючись в межах розумного, сповістити який-небудь відділ Громадського Догляду і подати прохання (як це власне подають прохання?) й уможливити представникові суду розстежувати побут мирного, але слизького Гумберта й небезпечної Долорес Гейз? З багаточисленних книг про шлюб, розбещення й удочеріння, в які я нишком заглядав у публічних біблію еках великих і малих міст, я нічого не вичитав, окрім темних натяків на те, що держава — верховний опікун дівчаток в ніжному віці. Пальвен і Запель, якщо правильно запам'ятав їх імена, автори волюмистої праці про шлюбні закони, цілком зігнорували вітчимів з сирітками, zostavlеними в них на руках і колінах.

Кращий мій друг, видана відомством соціального забезпечення монографія (Чикаго, 1936 р.), яку ні в чому не винна стара діва викопала для мене з великим трудом з порохняви біблію ечного складу, стверджувала наступне: "Не існує такого правила, щоб всякий неповнолітній повинен був мати опікуна; роль суду пасивна, і він тільки тоді активований, коли становище дитини явно стає загрозливим". Я дійшов висновку, що чоловік призначається опікуном тільки після того, як він проявить урочисте й формальне бажання стати ним; та цілі місяці можуть спливати, поки його викличуть на слухання його справи й дозволять йому відростити пару сизих крил, які личать його станові, а між тим прекрасне демонське дитя законом надається самому собі, що по суті й стосується Долорес Гейз. За тим слухається справа. Два-три питання з боку судді, дві-три заспокійливих відповіді з боку адвоката, усміхи, кивок, мрячний дощик на дворі, — і затвердження по суті зроблено. І все ж таки я не наважився! Не лізти, бути мишею, лежати клубком у норі! Суд починав розвивати судовну діяльність тільки тоді, коли вплутувалась грошова квестія: два корисливих опікуни, обкрадена сирітка, третій — зубастіший від них — учасник... Та в даному випадку все було в повному порядку, давно зроблений був інвентар, і невеличкий материнський спадок чекав у повній недоторканості повноліття Долорес Гейз. Найрозумнішим курсом, здавалось, було утримання від подання прохання. Так, а чи не втрутиться котрась

організація, на зразок Людинолюбного Товариства, якщо буду поводитись надто тихо? Дружньо налаштований Фарло, який був чимось на кшталт судового заступника й міг би, ймовірно, надати солідну пораду, надто був зайнятий раковим захворюванням дружини, щоби зробити більше того, що обіцяв, а саме — й надалі піклуватись про схудле державство Шарлотти, допоки я не одужаю, вельми поступово, від потрясіння заподіяного мені її смертю. Я міцно нав'язав йому, що Долорес — моя незаконна донька, й тому не міг очікувати, щоб він нехтував справою. Як читач встиг, мабуть, второпати, ділок я нікчемний; та, звичайно, ні лінощі, ні незнання не повинні були завадити мені шукати професійної підмоги на стороні. Зупиняло мене жахливе чуття, що, коли стану чіплятись до фортуни й силитись обґрунтувати й осмислити її казковий подарунок, цей подарунок буде забраний в мене, як той чертог на висоті гори в східній казці, який щезав, лишень той чи інший покупець питав сторожа, чому це здаля видніє так ясно смужка вечірнього неба між чорною скелею й фундаментом.

Я подумав, що в Бердслеї (де був Бердслейський Жіночий Університет) я напевно віднайду ті довідники, з якими мені ще не вдалось ознайомитись, як наприклад, трактат Вернера "Про американський закон опікунства" або деякі брошури видавані Дитячим Бюро. Я вирішив, крім того, що для Лоліти все буде кращім, ніж деморалізуюче неробство, в якому вона перебувала. Мені вдалося змусити її надати мені стільки солодких послуг — їх перелік привів би у величезний порив педагога—еоретика, та ні погрозами, ні мольбами я не міг би намовити її прочитати щось інше, крім так званих "книжок коміксів" або оповідань в журнальчиках для американської прекрасної статі. Будь-яка література рангом трохи вища відлунювала в неї гімназією, й хоча вона була не проти інколи спробувати Казки Шахерезади або "Маленькі Жінки", вона категорично відмовлялась витратити "канікули" на такі серйозні, вчені книги.

Мені зараз думається, що було б великою помилкою вернутись на схід й віддати її до приватної гімназії в Бердслеї, замість того, щоб яким-небудь чином перебратись через мексиканський кордон, а це було так близько, й зачaitись рочків на два в субтропічному парадизу, по чому я міг би преспокійно побратися з малою моєю креолкою; адже признаюсь, з вигляду моїх гланд і ганглій, я переходив упродовж одного й того ж дня від одного полюсу божевілля до іншого — від думки, що близько 1950-го року мені доведеться в той чи інший спосіб збутись важкого підлітка, чие чарівне німфетство на той час випариться, — до думки, що при деякій старанності й везінні мені, мабуть, пощастить у деякім майбутті змусити її витворити граційнішу німфетку з моєю кров'ю в жилах, Лоліту Другу, якій було б вісім або дев'ять років 1960-го року, коли я ще був би *dans la fors de l' ge*; більше скажу — для люнети мого розуму, або безуму ставало сил роздивитись в віддаленні років *un vieillard encore vert* (чи це зелененьке — просто гниль?), дивакуватого, ніжного, слинявого д-ра Гумберта, який займається на безконечно привабній Лоліті Третій в "мистецтві бути дідом", — уславленням ще Віктором Гюго.

В дні нашого дикого мандрювання, не маю сумніву, що й батьком Лоліти Першої я був до смішного незадовільним і перечитував книжечку з навмисно біблійним

заголовком: "Спізнай свою доньку", дістав її в тій же крамниці, де купив Лоліті в її тринадцятий день народження, розкішне, як кажуть у комерції, видання з "красивими ілюстраціями", "Русалоньки" Андерсена. Ба навіть у наші найкращі хвилини, коли ми читали в дощову днину (причому Лолітчин погляд перелітав од вікна до її наручного годинника й знов до вікна), або добре й ситно обідали в украй напханому "дайнері" (в осілій подобі вагона-ресторану), або грали в дурника, або ходили по крамницях, або мовчазно зорили з іншими автомобілістами та їх дітьми на розбиту, кров'ю забризкану машину й на жіночий чобіток в канаві (чую, як Лоліта говорить, коли знов рушили в дорогу: "Оце був той самий тип спортивних туфель, який я вчора так марно описувала кретинові-уряднику!") — в усі ці випадкові миті я собі бачився так само неправдоподібним батьком, як вона — донькою. Можливо, думав я, ця на втечу схожа переміна місць так згубно впливає на нашу здатність мімікрії? Можливо, стало помешкання й рутина шкільного життя внесуть деяке покращення? В виборі Бердслея я керувався не тільки тим, що там була порівняно пристойна жіноча гімназія, але й тим, що там був відомий жіночий університет. Мені хотілось бути *cas*, хотілось прикріпитись на яку-небудь пістряву поверхню, з якою б лагідно злились мої арештантські смужки. От мені й згадався добре відомий мені професор французької літератури в Бердслейському університеті: добряк користався в класах мною складеними підручниками й навіть запросив мене якось приїхати прочитати лекцію.

Лекторство в жіночому університеті ніяк не могло мене звабити, звісна річ, (як було вже не раз відзначено на сторінках цієї сповіді) мало знаю видів бридкіших, ніж важкі відвислі зади, товсті литки й прищаві лоби більшості студенток (можливо, я в них бачу гробниці з загрублої жіночої плоті, в яких заживо поховані мої німфетки!); та я сумував по ярлику, життєвому тлу, личині, і як скоро розповім, існувала ще окрема й доволі дивочна причина, чому товариство милого Гастона Годена могло б мені слугувати винятково надійним захистом.

Була, нарешті, грошова квестія. Мій прибуток не витримував збитків, спричинених нашою розважальною поїздкою. Я, щоправда, старався обирати халупи якнайдешевші, та раз-у-раз бюджет наш тріщав від стоянок в шумних готелях люкс або претензійних "дудках" (псевдоранчо для франтів). Вражаючі суми збувались також на огляд достоуважностей і на лолітчин гардероб, та й старий гейзівський ридван, хоч був жилистим й вельми відданим возом, повсякчас потребував більшого або меншого ремонту. В одній з книжечок маршрутних мап блокнотного типу, що випадком збереглась серед паперів, яким власті милостиво дозволили мені користуватись для цих нотаток, я знайшов деякі накреслені мною викладки, з яких виходить, що за екстравагантний 1947-48 рік, від одного серпня до іншого, дах і стіл нам коштували близько 5.500 доларів, а бензин, мастило й ремонт — 1.234; майже стільки ж пішло на різні додаткові витрати, отже за сто п'ятдесят днів актуальної їзди (ми покрили близько 27.000 миль!), ще й приблизно двісті днів проміжних стоянок, скромний рантьє Гумберт витратив 8.000 доларів, адже я з непрактичності своєї забув, певно, чимало статей.

І ось ми рушили знову на схід: я радше спустошений, ніж окрилений торжеством пристрасі, вона, повна здоров'я, з відстанню між підвздошними кісточками все ще не більш ніж у хлопчика, хоч ріст у неї збільшився на два вершки, а вага на вісім американських фунтів. Ми побували всюди. Ми в цілому, нічого не бачили й сьогодні хапаю себе на думці, що наша довга подорож лишень спалювала звивистою стягою слизі прекрасну, довірливу, мрійливу, велику країну, яка заднім числом звелась до колекції пошарпаних мап, розтрушених путівників, старих шин і до її схлипування кожної ночі — кожної, кожної ночі як тільки я удавав, що сплю —

4.

Коли крізь гірлянди тіней та світла ми підкотили до номера 14 на вулиці Теєра, нас стрів серйозний малий хлопчик з ключами й цидулкою від Гастона, який зняв для нас цей будинок. Моя Лоліта, не вшанувавши хоча б поглядом своє нове житло, сліпо ввімкнула радіо, до якого інстинкт миттю привів її, й повалившись на канапу в вітальні з пачкою старих ілюстрованих журналів, яку з тією ж незрочною точністю вона видобула, запустивши руку в нижню анатомію диванного столика.

Мені по суті було однаково, де жити при умові, щоб можна було де-небудь замкнути Лоліту; та, ймовірно, протягом листування з неясно висловлюваним Гастоном я невиразно уявив цегляну, плющем сповиту віллу. Насправді, нове наше помешкання було розпачливо схожим на гейзівський будинок (до якого було всього лише чотириста миль): така ж нудна будівля з сірих дошок з ґонтовим дахом і темно-зеленими маркізами, й кімнати, хоч були меншими й обставлені в більш суворому плюшово-тарілковому стилі, являли собою подібне розташування.

Проте, мій кабінет, виявився несподівано просторим приміщенням, викладеним з підлоги до стелі десь двома тисячами книжок з хімії — наука, яку викладав у Бердслейському університеті мій від'їхавший на рік домовласник.

Я був понадіявся, що Бердслейске жіноче училище, коштовна школа для відвідних учениць, з полудневим сніданком і ефектною гімнастичною залю, не тільки пестить всі ці молоді тіла, ба також дає деяку основну їжу молодому розуму. Гастон Годен, котрий рідко бував правий в своїх судженнях про американський побут, попередив мене, що школа, мабуть, є одна з тих, де, за його висловом (як іноземця його тягнуло до таких фраз), "вчать правилам не стільки граматичним, скільки ароматичним". Не певний, що хоча б цього вона досягала.

При першому ж моєму побаченні з начальницею, міс Пратт, вона виказала схвалення з приводу "милих голубих оченят" моєї доньки (це в Лоліти-то голубі очі!) й моєї дружби з "нашим геніальним французом" (це Гастон-то — геній!), а за тим передавши Доллі деякій міс Корморант, вона зморщила чоло, наче збираючи думки й по паузі почала так: "Ми не надто стремимо, містере Гумбард, до того, щоб наші учениці ставали книжними робаками чи вміли відтарабанить назви всіх європейських столиць — яких все одно ніхто не знає, — або там знали б напам'ять роки забутих бойовищ. Що нас дійсно цікавить, це — пристосування дитини до життя групи. Ось чому ми надаємо такого значення танцям, дебатам, аматорським спектаклям і

зустрічам з хлопчиками. Перед нами є деякі факти. Ваша чарівлива Доллі скоро вступить до вікової групи, де такі терміни як "кавалери", "з'явитися з кавалером", "візитна сукня" тощо будуть так само важливі для неї як для вас, скажімо, "комерційні справи", "комерційні зв'язки", "комерційний успіх", а для мене (тут вона фальшиво всміхнулась) — благополуччя моїх учениць. Доро ея Гумбард вже втягнута в цілу систему соціального життя, яке складається — до вподоби це вам чи ні — з сосискових кіосків, молочних барів, солодових і кокових напоїв, кінокартин, танцівок, нічних пікніків на пляжі й навіть перукарських вечірок, на яких дівчинки одна одну зачісують! Звісно, Бердслейська гімназія ставиться негативно до деяких з цих інтересів, а деякі з них ми відводимо на інші, більш конструктивні рейки. Ми завжди стараємось повернутися тилом до імлі, а обличчям — до сонця! Коротше кажучи, хоч ми й користуємось деякими метафорами формальної освіти, нас більше займає комунікація, ніж композиція, тобто як би ми не поважали Шекспіра й інших, ми хочемо, щоб наші дівчата вільно сполучались з живим світом навколо них замість того, щоб вгрузатись в запліснявілі фоліанти. Щоправда, ми все ще просуваємось навіпамацьки, та діємо раціонально, як гінеколог, який прощупує пухлину. Ми на все дивимось, докторе Гумбург, з органічної й організаційної точки зору. Ми позбулись цілої маси нікчемних предметів, які в традиції ніколи не подавались дівицям до вивчення, не залишаючи часу для практичних знань і прикладних мистецтв, і всіх тих знань, які їм знадобляться, коли вони почнуть влаштовувати своє життя й — як цинік міг би додати — життя чоловіка. Містере Гумберсон, дозвольте мені це виразити так: знати точну диспозицію планети безсумнівно важливо, але знати, де найбільш доцільне місце на кухні для холодильника, мабуть, є важливішим для молодої газдині. Ви кажете, що все що ви хочете, щоб дівчатко отримало від школи, це — добра освіта. Та як ви розумієте поняття — "освіта"? За колишніх днів це було переважно словесним явищем; інакше кажучи, ви могли б змусити дитинча зазубрити хорошу енциклопедію й воно знало б, мабуть, більше, ніж школа може надати. Докторе Гуммер, чи ви звітуєте собі в тім, що для сучасного підлітка який-небудь середньовічний похід має меншу життєву цінність, ніж похід (вона трохи не підмигнула) в кафетерію з парубком? Це я повторюю жарт, який днями дозволила собі наша психоаналітичка. Ми живемо не тільки в світі ідей, але й у світі речей.

Слова без практичного досвіду не мають сенсу. Що, власне кажучи, можуть значити для Доро еї Гуммерсон яка-небудь Греція чи Близній Схід з їх гаремами та рабіннями? "Ця програма мене спочатку дещо збентежила; та я порадився з двома розумними дамами, в минулому пов'язаними зі школою, й вони запевнили мене, що дівчата там багато й ґрунтовно читають і що вся ця дурня щодо "комунікації" — просто рекламне дзижчання, маюче на меті оздобити старомодну Бердслейську гімназію корисним в фінансовому сенсі "модерним" відтінком, хоч насправді вона зосталась так само бундючною, як чеpecь.

Інше, що мені сподобалось в цій саме школі, розсмішить, напевно, декотрих з моїх читачів; та для мене воно бачилось дуже важливим, бо вже так я влаштований. Річ у

тім, що через вулицю, як раз проти нашого будинку, я помітив пролом межі будівель — сміттєве пустище з яскраво-фарбованими кущами, грудю цеглин, кілька безладно покладених дошок і лісово-палеву піну вбогих осінніх квітів; через цей вилом можна було розгледіти в млоїній далині відрізок шкільної вулиці, яка йшла паралельно до нашої, Теєрівської, а за цим відрізком — шкільний майданчик для ігор. Окрім психологічного потішання від суміжності Дольчиного дня з моїм, наданого мені цією комбінацією, я одразу відчув задоволення, яке я отримаю, розглядаючи з ліжка в кабінеті, за допомогою потужного бінокля, статистично неминучий відсоток німфеток серед дівчаток, які бавляться навколо Доллі під час великої перерви. Нажаль, з першого ж шкільного дня з'явилися робочі й збудували паркан впоперек пустища, по чому дуже скоро за парканом зросла споруда з жовтого дерева, яка щільно закрила мій чарівний пролом. Коли ж вони нагромадили достатньо матеріалу, щоб зашкодити мені, ці абсурдні будівники урвали роботу й ніколи не з'явилися знову.

5.

На Теєрівській вулиці — одній з кращих негендлярських вулиць, під зеленими, рудими, золотими деревними шатрами поважного університетського містечка, було неминучим, щоб завелись особи, які стрічають вас чемним гавкотом метеорологічних вітань. Я пишався точною температурою моїх стосунків з ними: жодної вульгарності, але повна відчуженість. Мій сусід на захід від мене, який міг бути ділком або професором, або тим і другим, був промовляв до мене, поки голив газон або поливав авто, або дещо пізніше, розморожував проїзд до ґанку (байдуже, що всі ці дієслова не до ладу) та моє уривчасте бумкання, будучи лише тією мірою членоподібним, що звучало як трафаретне погодження або запитальне заповнення паузи, заважало будь-якому розвитку фамільярних стосунків. З двох будинків короткотривалого пустища навпроти нас, один був позабиваний, а в іншому мешкали дві професорки англійської словесності, твідова, коротко-волоса міс Лестер і блякло-жіноча міс Фабіан: єдиною їх емою під час наших коротких тротуарних розмов були (я благословляв їхній такт!) юна привабність моєї доньки й "наївний шарм" Гастона Годена. Сусідка моя зі східного боку була значно шкідливішою від усіх. Ця банальна проноза вийшла прямо з фарсу. Її покійний брат був колись "причетним до університету" — в якості старшого сторожа. Пам'ятаю, як вона раз зупинила Доллі на вулиці, поки я стояв при вікні у вітальні, нестямно чекаючи повернення зі школи моєї голубки. Обридлива стара діва, силячись приховати хворобливу цікавість під маскою сласної зичливості, спиралась на свою схудлу, як ціпок, парасольку (крупна щойно спинилась, ледь вислизнуло холодне, вологе сонце), а Доллі в розстібнутому попри гнилу холоднечу коричневому пальті, стояла, прижимаючи до тулуба двоповерхову споруду книжок на бюварі (так у них було в моді носити підручники); її рожеві коліна видніли між краєм спідниці й незграбними халявами довгих гумових чобот, і дурнувате, розгублене всміхнячко то з'являлось, то згасало на її кирпатому обличчі, яке — можливо внаслідок блілого зимового світла — здавалось майже некрасивим, на зразок простенької німецької M gdelein; і ось так вона стояла й старалася справитись з запитаннями міс Схід: "А де твоя мама, любя? А чим

займається твій бідний батько? А де ви жили раніш?" Іншого разу ця бридка тварюка до мене підійшла на розі з привітанням, — та мені вдалося зірвати розмову; а кілька днів по тому від неї прийшла записка в конверті з темно-синім обідком: тонко змішуючи патоку з отрутою, вона запрошувала Доллі прийти до неї якось у неділю: — "згорнутись у кріслі й перебрати купу чудних книжок, які покійна мати подарувала мені в дитинстві, замість того щоб вмикати радіо на повну гучність кожної ночі до бозна якої години".

Велику обачність я також повинен був мати до пані Гуліган, прибиральниці й препоганої кухарки, яку я успадкував разом з пилососом від попередніх жильців. Доллі отримувала щоденний сніданок у школі, отже тут утруднень не було; брекфаст-бо, вельми рясний, я навчився готувати для неї сам, а вечором підігрівав обід, який пані Гуліганчиха готувала перед відходом. В цієї зичливої й нешкідливої жінки було, слава богу, доволі мутне око, яке не помічало подробиць; я складав постелі й у цьому став експертом, та все ж ніяк не міг позбутися відчуття, що десь залишився роковий слід; а в рідких випадках, коли присутність Гуліганчихи збігалась з Лолітиною, я все побоювався, що моя простодушна дівчинка підпаде під колискові чари чуйної баби й що-небудь вибовкне на кухні. Мені часто бачилось, що ми живемо в освітленому наскрізь скляному будинку, і що кожної миті тонкогубе пергаментне обличчя сусідки може зазирнути крізь випадково незавішене вікно, щоби задарма побачити речі, за один позирк яких найпересиченіший *voeuur* заплатив би невеликий маєток.

6.

Два слова про Гастона Годена. Знайомство з ним було для мене приємним — або принаймні не обтяжливим — через флюїди цілковитої безпеки, які, йдучи від його широкої фігури, обвіювали з усіх боків мою таємницю. Це не значить, що він про неї не здогадувався: я не мав особливих причин відкритись йому, а він був надто егоцентричний і розсіяний, аби добачити або почути будь-що спроможне навіяти йому відверте запитання до мене. Він добре відзивався про мене в розмовах з іншими бердслейцями, він був моїм добрим провісником. Якби він узнав *mes go ts* і статус Лоліти, це його б зацікавило тільки, адже воно могло кинути деяке світло на простоту мого ставлення до нього самого, ставлення, позбавленого як почтивої напруженості, так і всякого натяку на розпусність; адже, попри його безбарвний розум і туманну пам'ять, він можливо й усвідомлював, що про нього мені відомо більше, ніж бургерам Бердслея. Це був пухлявий, набряклий, меланхолійний одинак, звужуваний догори, де він закінчувався парою вузьких плечей неоднакової величини, й грушовидною головою з гладким зачосом на одному краї й лише рештками чорного плаского волосся на іншому. Нижня ж частина його тіла була величезна, й він пересувався на феноменально товстих ногах забавною ходою обережного слона.

Він завжди носив чорне — навіть чорну краватку; він рідко брав ванну; його англійська мова була самим бурлеском. Проте всі його вважали найчарівнішим, чарівливо-оригінальним паном. Сусіди няньчилися з ним, він знав на ім'я всіх маленьких хлопчиків у своєму кварталі (мешкав за кілька вуличок від мене) й наймав їх

чистити тротуар проти свого дому, спалювати опале листя в задньому дворі, носити дрова йому в сарайчик і навіть виконувати деякі прості завдання в господі; годував їх французькими шоколадними цукерками зі "справжнім" лікером всередині, в відлюдному сарайчику, який він собі завів у підвалі, розвісивши всякі забавні кинджали й пістолети по запліснявілих, але оздоблених килимами стінах проміж закамурфльованих водогінних труб. На горищі в нього було "ательє": наш любий шарлатан займався трохи живописом. Він покрив скісну стінку мансарди світлинами замисленого Андре Жіда, Чайковського, Нормана Дугласа, двох інших відомих англійських письменників, Ніжинського (велеудого й усього сповитого фіговим листям), Гарольда Ексена (мрійливо-лівого професора в середньозахідному коледжі) й Марселя Пруста.

Всі ці бідаки були готові, здавалось, злизнути ось-ось зі своєї скісної площини. Крім того, в нього був альбом з моментальними знімками всіх цих Джимів і Джеків околиці, й коли я був, гортаючи його, казав що-небудь люб'язне, Гастон напинав свої й так товсті губи й цідив з сентиментальним манірством: "Oui, ils sont gentils". Його карі очі блукали при цьому по розмаїтих більш або менш художніх дрібничках у майстерні, яка вміщувала і його власні вбогі полотна (примітивно-умовно написані очі, зрізані гітари, сині сисці, геометричні узори — словом усе "сучасне ") й невиразно жестикулюючи в напрямку якого-небудь предмета, писанкової дерев'яної салатниці або вази в прожилках, він казав: "Prenez donc une de ces poires".

La bonne dame d'en face m'en offre plus que je n'en peux savourer". Або: "Mississe Taille Lore vient de me donner cel dahlias, belles fleurs que j'ex ctre" — (все це смерково, сумно, з відлунням якоїсь світової нудьги...) З очевидних причин я частіш обирав своє житло, ніж його, коли ми з ним збирались, щоб грати в шахи двічі чи тричі на тиждень. Скидаючись на старого підбитого ідола, він сидів, поклавши на коліна пухляві руки, і так дивився на дошку, якби це був труп. Хвилин десять він, посапуючи, думав — і за тим робив програтий хід. Ба раз іще симпатійко, після ще більш тривалого роздуму, промовляв: "Au goi!", зі сповільненим гавканням старого пса, що скінчалось звуком якогось полоскання, від чого його брили тряслися, як драглі, й за тим він здіймав трикутні брови з глибоким вдихом, адже я йому вказував, що він сам стоїть під шахом.

Іноді, з того місця, де ми сиділи в холодному моєму кабінеті, я міг чути, як босонога Лоліта тренувалась у балетній техніці на голій підлозі вітальні, під нами; та в Гастона спроби сприйняття приємно тупішали від гри, і його свідомості не сягали ці босі ри ми — і-раз, і-два, вага тіла сунеться на праву ногу, нога вгору і в бік, і-раз, і-два — й тільки, коли вона починала плигати, розкидаючи ноги на вершині стрибка або згинаючи одну ногу й витягуючи іншу, й літаючи, й падаючи на носки — тільки тоді мій похмурий, землясто-блідий, величний противник приймався терти голову, або щоку, ніби плутаючи ці окремі стуки з жахливими ударами, завдаваними йому тараном мого грізного ферзя.

Інколи ж Лола моя блукаючою ходою впливала до нас, поки ми розмишляли над дошкою, — й для мене було завжди великою втіхою бачити як Гастон, не відриваючи

слонового очка від своїх фігур, церемонно вставав, щоб подати їй руку, й одразу ж опускав її кволі пальчики, й потім, так і не глянувши на неї ні разу, опускався знову, щоб впасти у пастку, яку я приготував для нього. Раз якось, близько Різдва, після того як я його не бачив два десь тижні, він спитав мене: "Et toutes vos fillettes, elles vont bien?" — звідки мені стало ясно, що він помножив мою єдину Лоліту на число костюмних категорій, мигцем помічених його похнюпленим мрячним поглядом протягом цілого ряду її з'яв, то в вузьких синіх штанах, то в спідниці, то в трусиках, то в стьобаному халатику, то в піжамах.

Вельми неохоче я так довго порпаюся з бідним Гастоном (сумно подумати, що за рік, під час поїздки до Європи, з якої не вернув, він був утягнутий *dans une sale histoire* — в Неаполі, от лихо!). Я б і зовсім не згадав його, якби його існування в Бердслеї не являло такого дивного контрасту моему власному випадку. Він є потрібний мені тепер для захисту. От, значить, перед вами він, цілком бездарний людько; посередній викладач; поганий вчений; кислий, товстий, брудний; закоренілий мужеложець, глибоко зневажаючий американський побут; котрий переможно хизується своїм незнанням англійської мови; просперуючий в бундючній Новій Англії; балуваний старими людьми й ласкавлений хлопчачками — о, так, котрий насолоджується життям і всіх шиє в дурні; і ось, значить, я.

7.

Я повинен тепер розв'язати нелегке завдання: позначити деякі зміни до гіршого в моральному обрисі Лоліти. Якщо, з одного боку, її участь в любовному захваті, збуджуваному нею, була завжди незначною, то з іншого, й чистий навіть зиск спершу не збуджував її до поступок. Та я був слабкий, я був необачний, моя гімназистка-німфетка тримала мене в чарівному полоні.

Мірою того, як все людське в ній підупадало, моя пристрасть, моя ніжність, мої терзання тільки зростали; й цим вона почала користуватись.

Її тижнева платня, одержувана нею за умови, що вона буде виконувати тричі на добу основні свої обов'язки, була на початку Бердслейської ери, двадцять один цент (на кінець цієї ери вона дійшла до долара й п'яти центів), що вже складало не один цент, а цілих п'ять за сеанс. Це була більш ніж щедра платня, якщо взяти до уваги, що дівчинка весь час брала від мене всякі дрібні дарунки; не було разу, щоб я не дозволив їй скуштувати якесь цікаве солодке або подивитись новий фільм, — хоч, звісно, я вважав себе в праві ніжно зажадати від неї додаткового цілунку або навіть цілого асортименту понаднормових любовощів, коли знав, що вона аж надто вподобала те чи інше з задовольень, властивих її віку. Проте, з нею бувало не легко. Аж надто апа ично вона заробляла свої три копійки (а потім три п'ятаки) щодня, а іноді вміла жорстоко торгуватись, якщо було в її владі відмовити мені в деяких особливого роду руйнуючих життя, дивних, повільних, райських отрутах, без яких я не міг прожити більше кількох днів поспіль і які, через корінну сутність невимовної знемоги, я не міг здобути гвалтом. Добре враховуючи магію й могутність свого м'якого рота, вона вхитрилась — за один навчальний рік! — збільшити премію за цю позначену послугу до трьох ба навіть

чотирьох доларів! О читачу! Не смійся, уявляючи мене, на дибі крайньої насолоди, дзвінко виділяючого гривеники, чвертки, й навіть великі срібні долари, як така собі вивертаюча багатство, судомно-дзенькітлива й цілком знетямлена машина; а втім, нахилена над епілептиком, байдужа винуватиця його шаленої нестями міцно стискала жменю монет в кулачку, — який я потім все'дно розтуляв сильними нігтями, якщо, однак, вона не встигала втекти й де-небудь заховати награбоване. Й цілком так само, як ледь не кожного другого дня я повільно об'їжджав шкільний район і вилізав з авто, щоб ледве пересуваючи ноги зазирати в молочні бари й вдивлятися в імлісті прогони алей, наслухуючи неблизький дівочий сміх між ударами серця й шелестом листопада, цілком так само, я, бувало, обшукував її кімнату, проглядаючи розірвані папірці у гарному смітниковому кошику з намальованими ружами, й глядів під перину дівочої постелі, яку я сам щойно склав. Раз я знайшов вісім доларових білетів в одній з її книг (з доречною назвою "Острів скарбів"), а іншого разу дівка в стіні за репродукцією Уїстлерової "Матері" виявилась напханою грошима — я нарахував двадцять чотири долари й дрібні — скажімо, всього двадцять шість доларів, — які я преспокійно забрав собі, нічого їй не сказавши, по чому вона звинуватила, нахабно на мене дивлячись, у "підлому крадійстві" чеснішу пані Гуліган. В подальшому вона підтвердила величину свого інтелектуального коефіцієнта тим, що знайшла надійніше сховище, яке я так ніколи й не віднайшов; та на той час я зробив економічну революцію, змусивши її поступово заробляти в важкий і огидний для неї спосіб право брати участь в еатральній програмі школи; тому що я більш за все боявся не того, що вона мене ожебрачить, а того, що вона назбирає достатньо грошей, щоби втекти. Я думаю, що ця бідна дівчинка зі злими очима вважала, що з якимись п'ятдесятьма доларами в торбинці їй вдасться якось дістатись Бродвея або Голівуда — або гидкої кухні придорожного ресторану (Потрібна Подавальниця) в найхмурішому степовому штаті, де дме вітер й мигтять зорі над амбарами, фарами, барами, парами, й усе навкіл — мерзоття, гнилизна, вмирання.

8.

Я доклав усіх старань, пане суддя, щоб розв'язати проблему "кавалерів".

Ви не повірите, та каюсь, я навіть почитував місцеву газету, "Бердслейську зорю", де була рубрика "Для Юнацтва", щоб з'ясувати, як мені себе вести! "Порада батькам. Не відлякуйте молодих друзів вашої доньки. Припустимо, вам важкувато усвідомити, що тепер хлопчики бачать її привабливою. Для вас вона все ще маленька дівчинка. Для хлопчиків-бо вона чарівлива й забавна, вродлива й весела. Їм вона подобається. Сьогодні ви робите значні обгородки в вашому директорському кабінеті, вчора ви були попросту гімназист Джим, що носив підручники Дженні. Пригадайте-но! Хіба вам не хочеться, щоб ваша донька тепер в свою чергу знаходила щастя в захопленні нею вподобаних хлопчиків? Невже ви не хочете, щоб вони разом віддавались здоровим забавам?" Здорові забави? Мій боже! "Чому ж вам не поглянути на цього ома та Джона, як на гостей у себе вдома? Чому б вам не завести бесіду з ними? Змусити їх розговоритись, розсмішити їх, дати їм відчути себе вільно?" Заходь швиденько, оме, До мого публічного дому! "Якщо вона порушує правила, не робіть їй скандалу в

присутності її "спільника". Хай вона зазнає тягар вашого незадоволення в чотири ока, й нехай припинять її кавалери вважати, що вона є донькою старого людоджера".

Перш за все, старий людоджер склав два списки — один "абсолютно заборонений", другий — "неохоче дозволений". Абсолютно заборонені були виїзди з кавалерами — вдвох, або з іншою парочкою, або з двома парочками (наступний крок вів, звичайно, до масової оргії). Їй дозволялось зайти в молочний бар і там побазікати й похихотіти з якимись-там зайшлими молодиками, поки я чекав у возі на деякій відстані. Сказав їй, що якщо її групу запросить соціально прийнятна група з чоловічої приватної гімназії (яка звалась Бутлерівська Академія для Хлопчиків) на щорічний бал (під наглядом учителів та їх жінок), я готовий розглянути питання, чи може вона вдягтися в перше бальне плаття (повійне, рожеве — в якому тонкорука тринадцятирічна або чотирнадцятирічна дівчинка виглядає як фламінго). Крім того я обіцяв, що влаштую вечірку в нас удома, на яку їй вільно буде запросити найгарніших з подруг й найдостойніших з гімназистів, з якими вона на той час познайомиться на бутлерівському балі. Але я запевнив її, що поки панує мій режим, їй ніколи, ніколи не буде дозволено піти з розпаленим хлопчиськом до кінематографа чи обніматися з ним в авто, або зустрічатися з кавалерами на вечірках у подруг, або вести за межею чутності довгі телефонні розмови з молодиками, навіть якщо вона збирається "тільки обговорювати його стосунки з одною моєю подругою".

Від цих заборон і обмежень Лоліта лютилась, лаяла мене паскудним шахраєм і ще гіршими словесами, — й мені врешті-решт урвався б терпець, якби я не збагнув раптом, до солодкого мого полегшення, що злостило її не те, власне, що позбавляю її того чи іншого задоволення, ба позбавляю — загальних прав. Я, бачте, зазіхав на умовну програму життя, на загальноприйняті розваги, на "речі, які належить робити", на отроцьку рутину; адже нічого не є консервативнішого за дитину, особливо дівчинку, хоч яка вона там є найказковіша, білява, рожевато-руда німфіня в золотій димці жовтневого вертограду.

Не беріть моїх слів буквально. Я не присягнув, що протягом тієї зими (1948-1949р.) Лоліті не вдалося ввійти мимохідь в непристойне дотикання з хлопчиками. Як-бо я уважно не стежив за її дозвіллям, весь час траплялось, звичайно, незрозуміле спливання часу, яке вона заднім числом важилась заткнути через аж надто мудровані пояснення; й, звичайно, моя ревність раз-у-раз чіплялась поламаним кігтем за найтоншу тканину німфетчиного віроломства; та я вкрай наявно відчував, — і нині можу поручитись за правильність цього почуття, — що не варто було серйозно побоюватись. Я так відчував не тому, що ні разу не стрів досяжний твердий молодий кадик (який я б розчавив голими руками) серед безсловесних мужської статі статистів, які миготіли десь на задньому плані, але тому, що мені ставало "більш ніж очевидно" (улюблений вислів моєї тьоті Сибілли), що всі варіанти старшокласників від спітнілого бевзя, який тремтить вже від можливості тримати ручку сусідки в темному кіно, до самовдоволеного насильника з чиряками та посиленням до гонкової потужності самоходом — однаково відражали мою досвідчену малу коханицю. "Мене нудить від

хлопчиків і горобчиків", начеркала вона в підручнику, й під цим рукою Мони (Мона має тепер з'явитись ось-ось): "А як щодо Ріггера? " (Йому також час з'явитись).

Тому є так знебарвлені в моїй пам'яті ті хлопці, яких мені доводилось бачити разом з нею. Існував, наприклад, Червоне Светро, який одного чудового дня — першого дня, коли випав сніг — провів її до дому. З вікна вітальні я назирав за тим, як вони наостанок розмовляли біля нашого ґанку. На ній було перше її пальто з хутряним комірцем; коричнева капелюшка вінчала люблену мною зачіску, — рівна чубка спереду, завитки з боків, і натуральні локони ззаду — її потьмянілі від вогкості мокасини й білі шкарпетки здавались ще більш неохайними, ніж завжди. Вона звичаєво тулила до грудей свої книжки, говорячи або слухаючи співрозмовця, а ніжки її весь час жестикулювали: вона то наступала лівою на під'єм правої, то відсувала п'ятку назад або ж схрещувала щиколотки, гойдаючись трохи, начорно намічала кілька крочків, — і починала всю серію знову. Існував Вітронепробивний, який якийсь у неділю розмовляв з нею проти ресторану, між тим як його мати й сестра важились мене втягнути, щоб ні-про-щось побазікати; я волочив ноги й оглядався на свою єдину любов. У неї вже розвилась не одна традиційна манірка, як, приміром, ввічливий спосіб молодії панночки показати, що вона буквально "скорчилась" від сміху: схиливши голову й усе ще імітуючи безпомічний регіт, вона відступила на декілька кроків (чуйна до мого вже зову) й за тим повернулась і рушила по напрямку до мене, зі згасаючим усміхом. Я багато більше любив (можливо, тому що це нагадувало мені її першу незабутню сповідь) — її манеру зітхати ("ах, мій боже!") з жартівно-мрійливою покірністю долі, або промовляти довге "Ах, ні!" низьким ричущим голоском, коли удар долі вже грянув. Та понад все мені подобалось дивитись на неї — як ми вже заговорили про жести та юність, — коли вона, бувало, колесила назад і вперед по Теєрівській вулиці на своєму новому ровері, що також бачилось привабним і юним. Вона підіймалась на педалях, щоб діяти ними хутчіш, потім опускалась в знеможеній позі, поки швидкість виснажувалась. Зупинившись біля поштової скриньки, належної нам, вона (все ще сидячи верхи) швидко гортала журнал, вилучений звідти, сувала його назад, прижимала кінчик язика до куточка верхньої губи, відштовхуючись ногою, та знов мчала крізь бліді узорі тіні й світла.

В цілому вона нібито краще пристосовувалась до свого оточення, ніж я в свій час уявляв собі, споглядаючи свою розпечену дівчинку-рабиню й ті різкі, як зап'ястки, примхливості поведінки, якими вона наївно щиголяла взимку в Каліфорнії. Хоч я ніколи не міг звикнути до тієї постійної тривоги, в якій б'ються ніжні серця великих грішників, я вважав, що в сенсі захисного кольору я нічого надійнішого й не міг вигадати. Лежачи при вікні на своїй кабінетній койці після короткої сесії обожнювання й розпачі в холодній спальні в Лоліті, й пригадуючи події завершеного дня, я стежив за власним закрадливим обрисом, я не просто проходив перед розпаленим оком моєї уяви. Я назирав, як д-р Гумберт, "красивий брюнет" бульварних романів, з домішкою, можливо, кельтської крові в жилах, належний, певно, до консервативної, якщо не консервативнішої церкви, виходить проводити доньку до школи. Я спостерігав, як він

вітає повільною усмішкою й приємним рухом брів (чорних і густих, як у мужчин на рекламах) добру пані Гуліган, від якої тхнуло чумним смородом і котра, я знав, попрямує, при першій зручній нагоді, до хазяйської пляшки джина. Очима західного сусіда, колишнього ката або автора релігійних брошур — кому яке діло? — я бачив крізь відкрите вікно його кабінету нашого героя (як там його? здається, француз або швейцарин), який розмірковував над друкарською машинкою (доволі знеможений профіль, майже гітлерівське пасмо на блідому чолі). По святах можна було бачити професора Г.Г. в добре пошитому пальті та брунатних шкірянках, який йде до Вальтона (кав'ярня, відома своїми порцеляновими, в фіалкових бантах, кроликами й коробками шоколаду, серед яких сидиш і чекаєш, щоб звільнився столик — столик на двох, заплямлений недоїдками попередньої пари). Ми тепер бачимо його в будній день, близько першої години, статечно зичливого до східної сусідки; обачно маневруючи, він виводить авто повз клятї ялівцеві кущі, й з'їжджає на слизьку дорогу. Піднявши холодний погляд від книги, дивлюсь на стінний годинник в перегрітій університетській біблію еці, серед глибоподібних молодиць, застиглих і перетворених у камінь надлишком людського знання. Прямує по газону коледжу разом зі служителем культу Ріггером (він же викладає Закон Божий в жіночій гімназії): "Мені хтось сказав, що її мати була відомою актрисою, загинула при падінні літака. Це не так? Отже, я зле зрозумів. Та невже? Ось воно що. Дуже сумно". (Волієш, любонько, сублімувати маму?). Повільно штовхаю металевий візочок з накопиченими продуктами крізь лабірин супермаркету, позаду професора В., так само повільного, нешкідливого вдівця, з очима цапа. Розчищаю лопатою засніжений в'їзд: піджак скинутий, розкішний чорнобілий шарф намотаний на шию. Йду слідом, без видних ознак хижого нетерпіння (навіть змушую себе витерти ноги об мат) за донькою-гімназисткою, яка входить в будинок.

Супроводжую Доллі к дантисту... гарненька асистентка, сяюча до неї... старі часописи... *ne montrez pas vos zhambres*, як мовляла покійниця. За обідом з Доллі в міському ресторані: ми помітили, що містер Едгар Г. Гумберт їв свій біфштекс у європейський спосіб — не кладучи ножа. Приятелі (майже покійники) насолоджуються концертом: два мармуроликих, умиротворених французи сидячих близенько — мосьє Гумберт з музикальною донькою й мосьє Годен з не менш обдарованим сином професора В. (який проводить гігієнічний вечір в місті Провіденс, славному борделями). Відмикаю гараж: квадрат світла поглинає машину й згасає. В барвистій піжамі спускаю рвучко штору в дольчиній спальні. Суботнього ранку, ніким не видний, урочисто зважую голявеньку, зимою відбілену дівчинку на терезах у ванній кімнаті. Його бачили й чули недільного ранку (а ми-бо думали, що він ходить до церкви!): він кричав доньці: "Вернись не надто пізно!" — вона йшла грати в теніс. Він впускає в дім до подиву спостережливу її подругу: "Вперше бачу, сер, чоловіку в шовковій домашній куртці — крім, звичайно, як у кінодрамах".

12

9.

Я задоволено думав, що познайомлюсь з Лолітчиними подругами, та в цілому вони

не виправдали сподівань. Перелічую Опаль Ікс, Лінду Голль, Авіс Чапман, Єву Розен і Мону Даль — (всі ці прізвища за виключенням однієї, лиш наближення до справжніх). Опаль, сором'язне, вайлувате, прищаве створіння в окулярах, була вся віддана Доллі, яка цукала її. З Ліндою Голль, кращою тенісисткою в школі, Доллі грала синґлі не менш як двічі на тиждень: маю підозру, що Лінда була справжньою німфеткою, та чомусь вона в нас не бувала (можливо, їй не дозволяли бувати); вона мені закарбувалась як спалах саморобного сонця на прямокутнику критого корта. З інших жодна не могла претендувати на німфетство, крім Єви Розен. Авіс являла собою жирну, оцупкувату дівчинку з волосявими ногами; Мона ж, хоч і промінилась якоюсь грубуватою, чуттєвою красою (причому вона була всього на рік старша за мою старіючу коханицю), явно припинила давно бути німфеткою, якщо коли-небудь і була такою. З іншого боку, Єва Розен, маленька "переміщена особа" з Франції, була прикладом того, що й не позначена винятковою красою дівчинка, може іноді проявити, для проникливого любителя, деякі основні елементи німфійної звабності — ідеально-тоненьку, ледь розвинену фігуру, дивно-затримливий погляд, припідняті вилицеві кістки. Її блискуче мідяне волосся нагадувало якщо не кольором, то єдвабистим глянсом, волосся Лоліти. Риси її ніжного, молочного-білого обличчя з рожевими губами й білястими віями позбавлені були тієї лисячої шпичастості, яка властива великому поза-расовому клану рудоволосих; до того ж вона не зносила зеленого — цього мундира їх клану; я бачу її завжди в чорному або темно-вишневому — в дуже елегантному чорному полувері, приміром, і в чорних чобітках на високих підборах; нігті вона мазала гранатово-червоним лаком, і (на велику лолітчину відразу) любила мовляти по-французькому; інтонації в Єви все ще залишалися дивно-чистими та для шкільних і спортивних термінів вона зверталась до американської мови, й тоді легкий бруклінський акцент домішувався до її мови, що забавляло мене в цій парижаночці, що ходила до Ново-англійської школи з псевдобританськими зазіханнями. Нажаль, Лоліта, яка спершу з повагою говорила, що "стрий цієї французької дівчинки — мільйонер", скоро припинила з якихось "світських" міркувань дружбу з Євою, так і не давши мені часу всолодитись — о, зовсім скромно — її духмяними появами в нашому гостинному домі. Любий читач знає, яке значення я надавав присутності цілої зграйки дівчаток-пажів, утішливо-призових німфеток, навколо моєї Лоліти. Деякий час я придивлявся до Мони Даль, яка вчашала до нас, особливо в весняний семестр, коли Лоліта й вона так захопилася сценічним мистецтвом. Я, траплялось, питав себе, які тайни обурливо ненадійна Долорес Гейз повідомила Моні; адже мені Лолітонька встигла вицвенькати — уступивши моїй нагальній і добре сплачуваній мольбі — вкрай нечувані подробиці стосовно роману, задуманого Моною на атлантичному курорті з якимсь моряком. Характерно, що Лоліта обрала собі в повірниці граційну, холодну, досвідчену, блудливу Мону, яку я чув раз (недочув, за клятвеним запевненням Лоліти) недбало кажучи в передпокої (Лоліта щойно зазначила про своє світло, що воно з "незайманої", мовляв, вовни): "От і все, що ти маєш у сенсі незайманості, любонько моя". Голос у Мони вирізнявся курйозною хрипоткою; вона накручувала в доброго перукаря своє тьмяно-

чорне волосся й носила великі серги; мала бурштино-карі, злегка навикоті, очі й барвні уста. Лоліта розповідала, що вчительки гудили Мону за те що вона навішує на себе так багато стразових прикрас. У неї дрижали руки. Над нею тяжів розумовий коефіцієнт в сто п'ятдесят пунктів. Зазначу ще шоколадо-буру родимку, розташовану в неї на цілком вже жіночій спині, яку я оглянув у той вечір, коли Лоліта й вона вбрались у дуже відкриті, пастельних відтінків, сукні для балу в бутлерівській школі.

Забігаю трохи вперед, та проти волі пам'ять перебігає по всій клавіатурі, коли думаю про цей навчальний рік в Бердслеї. У відповідь на мої розпити про те, з якими Лоліта зналася хлопчиками, мадмуазель Даль виказала ввічливу недовомовленість. Розмова була того дня, коли Лоліта відправилась грати в теніс у той вельми "світський" спортивний клуб, до якого Лінда належала, дзвонила звідти телефоном, що вона, мабуть, запізниться на цілу годину, та чи я не можу, будь ласка, зайняти Мону, коли та прийде репетирувати з нею сцену з "Вгамування сперечної". Й ось красива Мона, пускаючи в хід усі свої модуляції, всі чари поводження й голосу, й зорячи мені в очі з якоюсь (або я помилився?) легкою іскрою кришталевого посміху, відповіла мені так: "Правду сказати, сер, Доллі взагалі не думає про жовторотих мальців. Правду сказати, ми з нею суперниці. Й вона і я безумно закохані в превелебного Ріггера (ходячий жарт — я вже згадував цього понурого здоровезного мужлана з конячою щелепою; він мене довів ледь не до смертовбивства своїми враженнями від поїздки в Швейцарію, якими діймав мене на якомусь чаюванні для батьків, не пам'ятаю точно коли)".

"А як пройшов бал?" "Ах, буйовищно!" "Прошу?" "Не бал, а захват.

Словом, вражаючий бал." "Доллі дуже танцювала?" "О, не так вже надто багато — їй скоро набридло." "А що думає Мона (млосна Мона) про саму Доллі?" "В якому сенсі, сер?" "Чи вважає вона, що Доллі встигає в школі?" "Що ж, дівчисько вона — ух, яка!" "А як щодо загальної поведінки?" "Дівчисько, що треба." "Так, а все ж таки..." "Файне дівчисько!" — й зробивши цей підсумок, Мона рвучко зітхнула, взяла зі столика якусь-там надбану книжку й, цілком змінивши вираз обличчя, удавано схмуривши брови, проказала: "Розкажіть мені про Бальзака, сер. Чи правда, що він був такий дивовижний?" Вона посунулась так близько до мого крісла, що я вчув крізь косметичну муть парфумів і кремів дорослий, нецікавий запах її власної шкіри. Нагла, дивна думка хапнула мене: а ну як моя Лоліта зайнялась звідництвом? Якщо так, вона обрала невдалу кандидатку собі в замісниці. Обминаючи зимнокровий погляд Мони, я з хвилину проговорив про французьку літературу. Нарешті, з'явилась Доллі — й подивилась на нас, зіщуливши димчасті очі. Я залишив колежанок собі вдвох. На закруті сходів було ствірчате, ніколи не відкриване, павутинням заросле віконце, в перехрестях якого один квадратик був з рубінового скла, й ця кривавіюча рана серед інших знебарвлених клітин, а також її несиметрична позиція (хід коня бе вісім — це шість), завжди мене глухо тривожили.

10.

Іноді... Ну ж бо, будь ласка, скільки разів саме, друже? Чи можете ви пригадати чотири, п'ять або більше таких разів? Бо ж ніяке людське серце не знесло б більше двох

— трьох разів? Іноді (нічого не можу сказати на ваше питання у відповідь), в той час, як Лоліта розхлябано готувала заданий урок, смокчучи олівець, розлігшись впоперек крісла, й поклавши ногу через його поруччя, я скидав з себе всі ланцюги педагогічної стриманості, відмітав усі наші чвари, забував усе своє мужське самолюбство — й буквально накарачках підповзав до твого крісла, моя Лоліто! Вона тоді дивилась на мене поглядом, схожим на сірий волохатий знак запитання (який казав, із недовірою, із дратуванням: "Як — уже знову?"), адже ти ні разу не зволила збагнуть, що я здатний, без будь-яких певних задумів, нестерпно жадати вткнутись обличчям в твою шотландську спідничку, моя кохана! Мій боже — крихкість твоїх голих рук і ніг, мій боже, як тягнуло мене скласти, обійняти всі чотири ці прозорі, вабливі кінцівки, ніби ноги складеного жеребчика, й узяти твою голову в мої недостойні руки, й підтягнути догори шкіру скронь з обох сторін і поцілувати твої окитайчені очі, й — "Ах, відчепися, старий павіане!", промовляла ти.

"Христа ради, прошу тебе, нарешті, забратись!" І я вставав з підлоги, а ти дивилась, навмисним смиканням обличчя роблячи мій нервовий тік. Та нічого, це не має значення, я лишень тварина, нічого, будьмо продовжувати цю жалюгідну повість.

11.

Якось у понеділок, одного листопадового, здається, ранку, подзвонила міс Пратт і попросила мене приїхати поговорити з нею про дещось. Я знав, що оцінки в Доллі за останній місяць були не чудові; та замість того, щоб вдовольнитись яким-небудь правдоподібним поясненням виклику, я уявив бозна-які жахи, й мусив підживитись пінтою джінанаса, перш ніж зважитись поїхати до школи. Повільно, з таким почуттям, ніби весь я складений з гортані та серця, я зійшов на плаху.

Міс Пратт, величезна, неохайного вигляду жінка з сивим волоссям, широким, пласким носом і малими очицями за скельцями рогових окулярів, запросила мене сісти, вказавши на миршавий і принизливий пуф, між тим як вона присіла з ваговитою спритністю на поруччя дубового крісла. Кілька секунд вона мовчала, вп'явши в мене погляд, усміхливий і допитливий. Я згадав собі, що так вона дивилась і в перше наше побачення, ба тоді я міг дозволити собі спохмурніти у відповідь. Та ось її очі зслизнули з мене. Вона впала в задуму — ймовірно, позірну. Ніби зважившись на щось, вона стала обома товстопалими руками терти, складка по складці, свою темно-сіру фланелеву спідницю на коліні, зчищаючи щось — крейдовий слід, може. За тим вона сказала — й далі потираючи спідницю й не здіймаючи очей: "Дозвольте мені спитати вас недвозначно, містере Гейз. Ви-бо є старомодний, європейський батько, чи не так?" "Та ні", сказав я. "Консервативний, може, та не те, що має значення старомодний".

Вона зітхнула, насупившись, а за тим, припіднявши великі пухлі руки, хляпнула долонями, виражаючи намір звернутись до суті справи, і знов уперлась в мене блискучими очицями.

"Доллі Гейз", сказала вона, "чарівлива дівчинонька, та початкова пора статевого дозрівання їй вочевидь спричиняє деякі утруднення".

Я злегка вклонився. Що я міг зробити ще? "Вона й досі маячить", сказала міс

Пратт, представляючи це маячіння відповідними рухами корицею всіяних рук, "між двома зонами, анальною та генітальною. В основі вона, звичайно, чарівлива — " Я перепитав: "Вибачте, між якими зонами?" "Оце в вас заговорив старомодний європеець!" прорекла Праччиха, злегка вдаривши по моєму наручному годиннику, і знагла виставивши фальшиві зуби. "Я тільки хотіла сказати, що біологічний потяг і потяг психологічний — хочете папіроску? — не зовсім зливаються в вашій Доллі, не створюють так би мовити дещо закруглене". Її руки охопили на мить невидкий кавун.

"Вона принадлива, розумна, але неохайна — (важко дихаючи, не полишаючи сідала, моя співрозмовниця зробила паузу, щоб поглянути на відгук про успіхи чарівливого дівчиська, який лежав праворуч від неї на письмовому столі). Її оцінки стають все гіршими й гіршими. От я себе й питаю, містере Гейз", — знов ця позірна задума.

"Що ж", продовжувала вона бадьоро, "а от я папіроски курю і, як наш незабутній доктор Пірс мовляв, не пишаюся цим, але надзвичайно люблю!" Вона закурила, і дим, який вона випустила з ніздрів, нагадав мені пару кабанячих іклів.

"Ну ж бо я вам представлю кілька деталей, це не забере багато часу. Де це в мене? " (вона стала перебирати свої папери). "Так, вона поводить себе знахабніло з міс Редкок і поза межі брутальна з міс Корморант. А ось доповідь однієї з наших спеціальних вчених робітниць: із задоволенням бере участь в хорових співах класу, хоч її думки трохи десь блукають. При цьому закидає ногу на ногу й помахує лівою в такт. В рубриці звичайних словечок: лексикон з двохсот сорока двох слів звичаєвішого сленгу підлітків з додачею деякого числа багатоскладних слів європейського походження. Багато зітхає в класі. Де це...? Ось тут за останній тиждень листопада. Дуже зітхає...

Енергійно жує гуму. Нігтів не кусає, а шкода — з наукової точки зору, звичайно. Менструація, за словами суб'єкта, цілком встановлена. Не належить на даний час до жодної церковної організації. До речі, містере Гейз, її мати була — ? Ах, ось воно що. А ви самі — ? Так, звичайно, це нікого не стосується — крім, мабуть, господа бога. Нам ще дещо хотілося з'ясувати...

Вона, вочевидь, не має жодних домашніх обов'язків? Ага, так, так. Ви, містере Гейз, може, хочете, щоб ваша Доллі зростала князівною. Ну, що ми ще тут маємо? Бере в руки книги й відкладає їх вельми граційно. Голос приємний.

Доволі часто хихоче. Трохи мрійлива. Має якісь там свої таємні жартики, читає вивертом, наприклад, прізвища деяких вчительок. Волосся темно-русяве й світло-русе, з блиском — ну, я думаю (Праччиха заіржала), — це Ви самі знаєте. Ніс незакладений, ступня з високим під'ємом, очі — пождіть, у мене тут був більш недавній звіт. Так! Міс Гольд каже, що оцінки за тенісний стиль Доллі піднявся з "відмінно" до "досконало" — вони навіть кращі, ніж у нашої чемпіонки Лінди Голль, та в Доллі погана концентрація, що позначається на рахунку. Міс Корморант не може визначити, чи має Доллі виключну владу над своїми емоціями, чи то цілком перебуває під їх владою. Міс Зельва доповідає, що їй, тобто Доллі, не вдається словесно оформити свої переживання, а міс Дутен вважає, що Долліні органічні функції вищі всіляких похвал. Міс Молар думає,

що Доллі близькозора й повинна б піти до хорошого офтальмолога, між тим як міс Редкок, навпаки, стверджує, що дівчинка симулює перевтому очей для того, щоб виправдати навчальні недоліки. Й нарешті, містере Гейз, є дещо основне, що турбує наших дослідників. Хочу вас запитати відверто. Хочу знати, якщо ваша бідненька дружина, або ви самі, або хтось інший в родині, — я правильно розумію, що в неї є в Каліфорнії декілька тіток та дідусь з матчиного боку? — ах, всі померли — вибачте в такому разі, — та хоч би там як, нас тривожить питання, чи пояснював їй котрийсь член сім'ї, як власне відбувається розмноження в ссавців? Маємо всі таке враження, що в п'ятнадцять років Доллі, в хворобливий спосіб відставши від політниць, не цікавиться статевими питаннями, або точніше, придушує в собі всяку цікавість до них, щоб цим відгородити своє невігластво й почуття власної гідності.

Добре, що я помиляюсь — не п'ятнадцять, а майже чотирнадцять. Та бачте, містере Гейз, наша школа не вірить, що треба жити діточок розповідями про бджілок і тичинки, про лелек і пташок-нерозлучок, та ми вельми твердо віримо, що потрібно учениць готувати до взаємозадовільного шлюбного співжиття й до щасливого материнства. Ми відчуваємо, що Доллі могла б гарно прогресувати, якби вона більше старалась. Доповідь міс Корморант в цьому відношенні знаменна. В Доллі є схильність, м'яко кажучи, нахабніти. Та всі ми відчуваємо, що, по-перше, вам треба поспитатись у вашого домашнього лікаря як пояснити їй елементарні основи статевого життя, а по-друге, ви повинні їй дозволити насолоджуватись товариством братів її колежанок — або в Клубі Молоді, або в Організації превелебного Ріггера, або, нарешті, в прекрасній домашній обстановці наших шкільних батьків. "Вона може стрічатися з хлопчиками у власній прекрасній обстановці", відказав я.

"Ми дуже сподіємося, що так і буде", проказала Праччиха з захопленням.

"Коли ми почали розпитувати її про її утруднення, Доллі відмовилась обговорювати домашнє становище, та ми поговорили з деякими з її подруг, — слухайте — ми, наприклад, наполягаємо на тому, щоб ви взяли назад вето, накладене на її участь в наших спектаклях. Ви просто повинні дозволити їй грати в "Зачарованих Мисливцях". При першому розподілі ролей, вона стала дивовижною маленькою німфою. А навесні автор збавить кілька днів у Бердслейському Університеті й, можливо, погодиться проглянути дві-три репетиції в нашій новій аудиторії. Я хочу сказати, що ось у таких речах і полягає щастя — бути молодою, гарненькою, повною життя. Ви маєте зрозуміти — "Я завжди здавався самому собі", вкинув я, "дуже тямущім батьком".

"Ах, не сумніваюсь! Та міс Зельва й міс Дутен думають, — і я схильна погодитись з ними, — що вашу Доллі переслідують сексуальні думки, для яких вона не знаходить виходу, а тому не припиняє дражнити й мучити інших дівчат — і навіть декого з наших вчительок серед молодших, і безсенсовно викручувати навиворіт їх імена, — тому що в них трапляються невинні зустрічі з кавалерами".

Повів плечем. Задрипаний емігрант.

"А ну ж помислимо спільно, містере Гейз, що ж з нею таке, з цією дівчинкою?"
"Вона мені бачиться зовсім нормальною і щасливою", відповів я (мабуть, катастрофа

нарешті наблизилась? Мабуть, вони викрили мене? Мабуть, звернулись до гіпнотизера?) "Що тривожить мене", сказала міс Пратт, поглянувши на годинник і почавши обговорювати ціле питання знову, "це те, що й наставниці й подружки знаходять Доллі вороже наставленою, невдоволеною, замкненою, — й усі ми подивляємось, чому це ви так проти всіх нормальних розваг, притаманних нормальним дітям?" "Включаючи любовні прелімінарії?" спитав я розв'язно, розпачливо — так огризається припертий до стіни старий щур.

"Що ж, я, звісно, вітаю таку передову термінологію", сказала Праччиха з посмішкою. "Та не в цьому річ. Оскільки існує в нас у Бердслейській Гімназії нагляд, наші спектаклі, танці й інші природні розваги не можуть вважатися в прямому сенсі любовними преліминаріями, хоча, звичайно, дівчинки стрічаються з хлопчиками, якщо до цього зводиться ваше заперечення".

"Добре", сказав я — і мій пуф здійав утомлений вдих. "Ваша взяла. Вона може брати участь у п'єсі. Та якщо частина ролей — чоловіча, то ставлю умову: чоловіча частина доручається дівчатам".

"Мене завжди вражає", сказала міс Пратт, "як страховищно деякі іноземці — або, в усякому разі, натуралізовані американці — користуються нашою багатою мовою. Я впевнена, що міс Гольд — вона в нас керує драматичною групою — вельми, вельми зрадіє. Між іншим, вона, гадаю, одна з не багатьох вчительок, які начебто ставляться добре — тобто, я хочу сказати, котрі начебто вміють підійти до трудної Доллі. Ну ось, на цьому покінчили, тепер є лиш невелика окремість. Містере Гейз, ваша Доллі знов пустувала".

Міс Пратт зробила паузу, а за тим повела тилом вказівного пальця під ніздрями вліво і вправо з такою силою, що її ніс почав войовничо двигтяти.

"Я людина прямодушна", сказала вона, "та в житті є деякі умовності, й мені важко — Гаразд, ну ж я поясню вам так: є, наприклад, панове Уокер, які живуть в старовинному домі, котрий ми тут звемо Герцогським Замком — Ви звичайно знаєте цей велетний сірий будинок на вершині пагорба — вони посилають двох своїх доньок в нашу школу, й у нас є також племінниця президента університету, доктора Мура, винятково достойна панянка — не беручи цілу низку інших шляхетних дітей. І ось, зважаючи на ці обставини, ми дещо ошелешені, бо Доллі, яка виглядає чемною дівчинкою, вживає слова, які вам, іноземцєві, ймовірно, просто незрозумілі. Можливо, було б краще — може покликати сюди Доллі й не відкладаючи, тутож усе й обговорити? Не хочете? Бачте — Ах, та будьмо простомовні. Доллі написала непристойний термін, який, за словами нашої докторки Кутлер, значить пісуар на низькопробному мексиканському жаргоні, — написала його своїм губним олівцем на одній з брошур по охороні здоров'я, їх роздала дівчинкам міс Редкок, яка виходить заміж у червні, й ми вирішили, що Доллі залишиться після класів — на півгодинки десь. Та якщо ви бажаєте — " "Ні", сказав я, "не хочу порушувати ваших правил. Я з нею поговорю наодинці. Я це з'ясую".

"Так, зробіть це", сказала міс Пратт, встаючи зі свого місця на поруччі крісла. "А ми

знов поговоримо можливо в найближчий час, і якщо покращення не буде, попросимо нашу докторку проаналізувати дівчинку".

А чи не женитись на Праччисі й придушити її? "А крім того, нехай ваш домашній лікар огляне її фізично — проста, рутинна перевірка. Я посадила її в Клас-Квас, останній в кінці коридору".

Поясню, що Бердслейська Гімназія наслідувала знану школу для дівчаток в Англії тим, що надала різних, буцімто "традиційних", назв класним кімнатам, як наприклад: Клас-Раз, Клас-Два-с, Клас-Час тощо. "Квас" виявився гидко пахнучим, з брунатою репродукцією "Років невинності" Рейнольдса над чорною дошкою й кількома рядами корявих парт. При одній з них Лоліта була занурена в розділ про Діалог в "Драматичній техніці" Беккера, й скрізь було дуже тихо, а перед нею сиділа інша дівчинка, з вельми голою, фарфорово-білою шиєю й чудним блідо-золотим волоссям, і також читала, забувши геть про все на світі, причому невпинно накручувала м'якого локона на палець, і я сів поруч з Доллі, й розстібнув пальто, й за шістдесят п'ять центів плюс дозвіл брати участь в шкільному спектаклі, домігся того, щоб Доллі позичила мені, під прикриттям парти, свою крейдою й чорнилом заплямлену, з червоними кісточками руку. Ах, це безсумнівно було глупо й необережно з мого боку, та після недавніх терзань в кабінеті начальниці, я просто був змушений скористатись комбінацією, яка, я знав, ніколи не повториться.

12.

Близько Різдва вона дуже застудилась, і її оглянула одна з подруг Біанки Лестер, докторка Ільза Трістрамсон — (добридень, Ільзо, ви були дуже чемні, не виказавши зайвої цікавості, й торкали мою голубку так ніжно).

Докторка встановила бронхіт, поплескала Лоліту по голій спині (де пушок уздовж хребта дибки стояв від жару) й поклала її в ліжко на тиждень або довше. Спочатку в неї була висока температура, і я не міг відмовитись від спеки нежданих насолод (*Venus fabriculosa!*) та, правду сказати, дуже квола дівчинка постогнувала й кашляла, й тряслась від остуди в моїх настійливих обіймах. А як тільки вона одужала, я влаштував для неї Вечірку з Хлопчиками.

Мабуть, я надто багато випив, готуючись до важкого випробування.

Мабуть, я поставив себе в кепське становище. Дівчинки прикрасили й заштепсели ялинку (німецький різдвяний звичай, тільки раніше були свічки, а тепер — кольорові жарівки). Обирали платівки й годували ними грамофон мого господаря. Доллі була в чепурному сірому платті з облягаючим ліфом і спідницею кльош. Муркочучи мотив, я пішов до себе нагору, й за тим кожні десять або двадцять хвилин спускався як бовдур на декілька секунд з приводу, що забув люльку на каміні або прийшов подивитись, де залишив газету: та з кожним разом мені ставало все важче й важче виконувати ці прості дії, і я проти волі пригадував ті жахливо-далекі дні, в Рамзделі, коли я бувало так розпачливо ладнався до того, щоб недбало увійти в кімнату, де грамофон співав "Маленьку Кармен".

Вечірка не зовсім вдалась. З трьох запрошених дівчат, одна не прийшла зовсім, а

один з кавалерів привів свого двоюрідного брата Роя, так що виявились два зайвих хлопчики. Обидва кузени знали всіх танців, та два інші майже зовсім не вміли танцювати, внаслідок чого більша частина вечора пішла на те, щоб поставити догори ногами кухню, а за тим на ведення тріскучих свар щодо того, в яку заграти картярську гру, й деякий час по тому дві дівчинки й чотири хлопчики опинилися сидьма на підлозі в вітальні, де відкрили всі вікна і грали в якусь словесну гру, правила якої Опаль ніяк не могла зрозуміти, між тим Леона та Рой, довгастий, благовидний юнак, пили імбирний лимонад на кухні, сидючи на столі й хитаючи ногами, й шпарко обговорюючи Долепрояв і Закон Статистичної Ймовірності. Коли вони всі пішли, Лоліта видала звук на кшталт "ИХ", прикрила очі й упала в крісло, зіркоподібно розкинувши руки й ноги, цим підкреслюючи свою відразу й знеможення, й стала божитись, що такої бридкої зграї хлопчаків вона ніколи в житті не бачила. Я купив їй нову тенісну ракету за цю фразу.

Січень видався вогким та погідним, а лютий ошукав кущі форсітії, які вкрились раптом золотими квітами. Старожили не могли пригадати такої погоди! Посипалися й інші дарунки. На її чотирнадцяте народження, першого дня 1949-го року, я подарував їй ровер — оту чарівливу механічну газель, яку я раз якось вже згадував, й до цього додав Історію Сучасного Американського Живопису; мені чомусь давало дивне задоволення бувати з її ровером, тобто бути близьким до неї через нього й тому подібне; та мої спроби вшляхетнити її художній смак скінчились невдачею: вона хотіла знати, чи треба їй вважати фермера, куняючого опівдні на сіні (пензля Доріди Лі), батьком відвертої ласолюбки на передньому плані, й не могла збагнути, чому я стверджую, що Грант Вуд і Пітер Гурд є талановиті, а Реджинальд Марш і Фредерік Чо бездарні.

13.

На той час, коли весна забарвила вулицю Теєра жовтими, зеленими й рожевими мазками, Лоліта вже незворотно закохалась в еатр. Міс Пратт, котру я раз якось у неділю помітив за сніданком з якимись дамами у Вальтона, вловила здаля мій погляд і — поки Лоліта не дивилась — сердечно й стримано нагородила мене беззвучними оплесками. Я не зношу еатр, бачу в ньому в історичній перспективі, примітивну й підгнилу форму мистецтва, яка відлунює обрядами кам'яного віку й усяким комунальним глупоттям, попри індивідуальні ін'єкції генія, як, скажімо, поезія Шекспіра чи Бен Джонсона, яку, в себе замкнувшись і не потребуючи акторів, читач автоматично вилучає з драматургії. Будучи на той час надто зайнятим власними літературними трудами, я не знайшов можливим ознайомитись із повним текстом "Зачарованих Мисливців" — тієї п'єси, в якій Долорес Гейз отримала роль дочки фермера, яка в'явила себе чи то лісовою чарівницею, чи то Діаною: ця дріада, якимсь чином діставши підручник з гіпнозу, піддає заблуканих мисливців різним забавним трансам, та врешті-решт підпадає сама під чарування бродяги-поета (Мона Даль). От суттю все, що я вичитав з зім'ятих уривків нехлюйно настуканого тексту, які Лоліта розсипала по всьому дому. Мені було і приємно і сумно, що заголовок п'єси випадком

збігається з назвою незабутнього готелю, та я втомлено сказав собі, що нема чого нагадувати про це моїй власній чарівниці, від страху, що безстидний докір у сентиментальності принесе мені ще більше страждання, ніж її зневажлива забудькуватість. Мені здалося, що п'єса — один з багатьох анонімних переказів якоїсь банальної легенди. Так само добре, звичайно, я міг би подумати, що жадаючи гожої назви, засновник готелю підпав, безпосередньо й винятково, під вплив сліпої фантазії ним найнятого другосортного маляра й що в подальшому шильд готелю підказав назву п'єси. Та я зі своїм довірливим, простим і доброзичним розумом неждано повернув усе це в інший бік і машинально припустив, що фрески, вивіски й заголовок пішли від спільного джерела, з місцевого чи то переказу, який я, чужий новоанглійському фольклору, міг і не знати.

Внаслідок цього в мене склалась думка (така ж випадкова й позбавлена всякого значення), що клята п'єса належить до типу примхливих пустощів для дитячої аудиторії, пристосованих і перероблених тисячу разів, як, приміром, "Гензель і Гретель" такогось або "Спляча Красуня" такоїсь або "Нове вбрання короля" котрихось Моріса Вермонта й Маріони Румпельмеєр (все це можна знайти в будь-якій збірці, подібній до "Шкільної Сцени" або "Зіграймо п'єсу!").

Іншими словами, я не знав, — а якби знав, то було б мені в ті дні однаково — що насправді п'єса "Зачаровані Мисливці" — нещодавно написаний і в технічному сенсі самобутній твір, вперше поставлений лише три-чотири місяці тому в фасончастій ново-йоркській студії. Наскільки я міг судити з ролі моєї привабниці, дешифра була гнітюче мудрована, з відзвуками від Ленормана й Меттерлінка й розмаїтих безбарвних англійських химерників. Мисливці були в п'єсі, як то треба в Америці, зодягнені всі однаково, в однакові червоні кепки, й тільки вирізнялись якістю озброєння. Один був банкір, другий водопровідник, третій поліціант, четвертий трунар, п'ятий страхувальник, а шостий — збіглий в'язень (драматичні ефекти тут самоочевидні); всі вони внутрішньо перемінилися, потрапивши в Дольчин Діл, і вже пам'ятали справжнє своє життя тільки як певне видіння або дурний сон, від якого їх пробудила маленька моя Діана; та сьомий мисливець (не в червоній, а в зеленій кепці — який він ґава!) був молодий Поет, і він почав твердити, на велику досаду Діаніти, що і вона сама, й інші учасники дивертисменту (танцюючі німфи, ельфи, лісовики), лишень його, поетове, створення. Наскільки я зрозумів, скінчалось тим, що, обурена його самовпевненістю, боса Долорес приводила свого поета, тобто Мону, зодягнену в клітчасті штанці зі штрипками, на батьківську ферму, щоб довести хвалькові, що вона-бо зовсім не його вимисел, а селянська, міцно вперта в чорнозем дівчина; й цілунок під завісу закріплював глибоку ідею п'єси, яка повчала нас, що мрія й дійсність зливаються в коханні. Поміркованість радила мені облишити критику в розмовах з Лолітою: вона так гарно захопилась "кунштами образотворчості", так чудовно складала в одне свої вузькі флорентійські долоні, хляпаючи віями й закликаючи мене не бути присутнім на репетиціях у школі, як робили це декотрі доволі смішні батьки! Їй хтілось, казала вона, засліпити мене цілком гладкою першою виставою, а крім того я, бачте, якось завше

втручаюсь не в свою справу, або кажу й сутужу її в присутності її знайомих.

Серед репетицій трапилась одна надзвичайна... о серце, серце!... був у травні один надзвичайний день, весь із радісної метушні — та все це якось пройшло повз, поза моїм сприйняттям, не затримуючись у мене в пам'яті, і коли вже після, надвечір, я знову побачив Лоліту (вона сиділа на ровері, балансуючи, притиснувши руку до вогкої кори молодій берези на краю нашої галявки), мене так оголомила сяюча ніжність її усміху, що я на мить привітав себе з закінченням усіх своїх журбот. "Скажи", спитала вона, "ти, може, пам'ятаєш, як зветься готель — ах, ти знаєш, який готель (ніс в неї зморщився), ну, скажи — ти знаєш, — там, де були ці білі колони й мармуровий лебідь у холі? Ну, як це ти не знаєш (вона шумно видихнула) — той готель, де ти мене згвалтував? Гаразд, не в тому річ, геть. Я просто хочу спитати, чи не називався він (майже пошепки) — "Зачаровані Мисливці"? Ах, так (мрійливо), насправді?" І раптом, з дрібним звизгом закоханого весняного сміху, вона шльопнула долонею об глянсовий стовбур і помчала вгору, до кінця вулиці, й за тим покотила назад, у позі цілковитого супокою, тримаючи ступні, одну вище, другу нижче, на нерухомих педалях й забувши одну руку на коліні неприкритому ситцевою спідницею.

14.

Оскільки йшлося, що музика пов'язана з її захопленням балетом і сценою, я дозволив Лоліті брати уроки рояля з міс Ламперер (як ми, знавці Флобера, можемо її для зручності називати), до білого з блакитними віконницями будиночка якої, за дві милі від Бердслея, Лоліта котила двічі на тиждень.

Якось, у п'ятницю вечором, в останніх числах травня (й близько тижня після тієї особливої репетиції, на яку, як і на інші, я не був допущений), задзвонив телефон у кабінеті, де я скінчав підчищати королівський фланг Гастона, й голос міс Ламперер спитав, чи приїде моя Емма — тобто Лоліта — наступного вівторка: вона пропустила два уроки поспіль — минулий вівторок і тепер. Я сказав: "так, звичайно, приїде —" й вів далі гру. Як легко повірить читач, мої здібності тепер похитнулись і через два-три ходи я раптом помітив, крізь муляву позашахового страждання, що Гастон — хід був його — може заволодіти моїм ферзем; він це помітив також, та прочуваючи пастку з боку коверзястого противника, довго вагався, й пружився, й навіть зиркав на мене тишком, непевно підсуваючи й знов прибираючи пухлі, зібрані в жмутик пальці — безумно хотів узяти цю соковиту штуку, але не смів — і зненацька вхопив її (чи не навчив його цей випадок тієї грізної сміливості, яку він потім став виказувати в іншій галузі?), і я провів марудну годину, поки добився нічиєї. Він допив свій коньяк і, трохи згодом, пішов перехильцем, задоволений результатом (*mon pauvre ami, je ne vous ai jamais revu et quoiqu'il y ait bien peu de chance que vous voyiez mon livre, permettez-moi de vous dire que vous serre la main bien cordialement, et que toutes mes fillettes vous saluent*). Я знайшов Долорес Гейз за кухонним столом, яка лигала клин торта й не відривала очей від аркуша з роллю. Вона підняла їх на зустріч моему погляду, — в них була якась небесна порожнеча. Коли я заявив їй про своє відкриття, вона зосталась напрочуд спокійною й тільки сказала *d'un petit air faussement contrit*, що вона, звичайно, дуже

капосна дівчинка, та було цілком неможливо противитися спокусі, й ось вона витратила ці години музики — о читачу! — на те, щоби розучувати з Моною в міському парку чарівно-лісові сцени п'єси. Я сказав: "Пречудово", й покрокував до телефону.

Матір Мони відповіла: "так, вона вдома" і, з материнським нейтральним ввічливо-радісним смішком віддалилась, горлаючи вже за сценою: "Тебе просить Рой", і за хвилину підшелеснула Мона й одразу ж, низьким, монотонним, та не позбавленим лукавства голосом, взялась торочити Рою про якусь-там ним зроблену або сказану капость, і я урвав її, і ось уже Мона, спокійно переключившись, говорила своїм смиреннішим, найсексуальнішим контральто: "так, сер", "звісно, сер", "Я одна винна, сер, в цій нещасній історії" (яка плавність! яка світськість!), "правда, я дуже шкодую" — й так далі й тому подібне, як говорять ці повійки.

Я знову спустився на перший поверх, кахикаючи й тримаючись за серце.

Лоліта сиділа тепер у вітальні, в своєму наймилішому шкіряному кріслі. Вона сиділа розлігшись, викушуючи задирку, стежачи за мною глузливым поглядом безсердечних, димчастих очей і не припиняючи гойдати табурет, на який поставила п'ятку витягнутої, в одній шкарпетці, ноги, і з нападом гидливого болю я побачив ясно, як вона перемінилась з тих пір, як я познайомився з нею два роки тому. Чи переміна відбулась в останні два тижні? Де була моя ніжність до неї? Зруйнований мі ! Вона була саме в фокусі мого розпаленого добіла гніву. Мла жадання розвіялась, нічого не залишивши крім цієї страшної світлосяйності. О так, вона перемінилась! Шкіра обличчя нічим не відрізнялась тепер від шкіри всякої вульгарної бруднухи-гімназистки, яка поділяє з іншими косметичну масть, накладаючи її брудними пальцями на немите обличчя, і якій байдуже, чий брудний піджачний рукав, чия прищами вкрита щока торкається її лица. А між тим за булих днів її обличчя було сповите таким ніжним пушком, так яскріло рососою сліз, коли бувало граючи, я катав її розчухрану голову в себе на животі! Грубувата червінь замінила тепер свічення невинності. Весняна нежить з місцевою назвою "кролячої застуди" забарвила вогнянорожевим кольором пруги її презирливих ніздрів. Пойнятий якимсь жахом, я опустил око, й воно машинально ковзнуло по спідній стороні її випростаної, од спіднички, напружено витягнутої ляжки — ах, якими відполірованими й мускулястими стали тепер її молоді ноги! Її широко поставлені, сірі як матове скло очі, з тріснутою на білку червоною жилкою, дивились просто мені в очі, й мені здавалось, я розрізняю в її погляді таємну думку, що, може, Мона права, і їй, сирітці Долорес вдалося б мене видати поліції без того, щоб самій понести кару. Як я помилився! Яким безумцем я себе подав! Все в ній було рівно непрозорим — міць її струнких ніг, забруднена підошва її білої шкарпетки, товсте світло, якого вона не зняла, попри задуху, її новий цибульний запашок і зокрема — тупець її лица з його дивним рум'янцем і допіру фарбованими губами. Ця фарба залишила слід на її передніх зубах, і мене протнув один спомин — о, не образ воскреслої Моніки, а образ іншої, дуже молоді повійки в борделі, багато років тому, котру хтось устиг перехопити, поки я мислив, чи варта її єдина зваба — юність — жахної можливості заразитись бозна чим, і в якій були такі ж самі жахні маслаки, й

померла мама, й великі передні зуби, й обривок темно-червоної стрічечки в простонародно-русому волоссі.

"Ну що, кажи вже", сказала Лоліта, "Підтвердження є прийнятним?" "О так", сказав я. "Абсолютно прийнятним. Так. Я й не маю сумніву ні на мить, що ви це разом вигадали. Більше скажу — я не маю сумніву, що ти їй проказала все, що стосується нас".

"Он як?" Я подолав задишку й сказав: "Долорес, все це має припинитись негайно. Я готовий висмикнути тебе з Бердслея й запечатати сама відаєш де, або це має припинитись, бо інакше станеться непоправне".

"Непоправне? Прошу пана!" Я відштовхнув табурет, який вона все розгойдувала п'яткою, й нога її глухо вдарилась об підлогу.

"Гей", скрикнула вона, "легше на закрутах!" "Насамперед, руш нагору!" крикнув я в свою чергу й водночас схопив і витяг її з крісла. З цієї хвилини я припинив стримувати голос, і ми продовжували гримкати одне на одне, причому вона промовляла недруковані речі. Вона кричала, що люто ненавидить мене. Вона робила мені страшні гримаси, надуваючи щоки й продукуючи диявольський гепаний звук. Вона сказала, що я декілька разів прагнув розбестити її будучи пожильцем в її матері. Вона виявила впевненість, що я зарізав її матір. Вона заявила, що ся віддасть першому хлопчиськові, який цього запрогне, і що я нічого не можу проти цього. Я звелів їй піднятися до себе й показати мені всі ті місця, де вона приховує гроші. Це була огидлива, нестерпно-гучна сцена. Я тримав її за кістлявеньку п'ясть, і вона крутила нею так і сяк, нишком стараючись знайти слабке місце, щоб вирватись у сприятливу мить, та я тримав її вкрай міцно й навіть робив їй украй боляче, за що, сподіюсь, згниє серце в мене в грудях, і разів зо два вона сіпнулась так люто, що я злякався, чи не тріснула в неї п'ясть, і весь час вона пильно дивилась на мене цими своїми незабутніми вічми, в котрих льодяний гнів боровся з гарячою сльозою, й наші голоси затопляли дзвенячий нагорі телефон, і в цю саму мить, як я усвідомив цей дзвін, вона вивільнилась і — вже нема її.

З персонажами в кінофільмах я, вочевидь, поділяю залежність від всесильної *machina telephonica* і її раптових вторгнень в людські справи.

Східне вікно вітальні zostавалось широко відкритим, — з ласкавості долі штора була опущена; й за цим вікном сира чорна ніч кислої ново-англійської весни зачаївши подих, підслуховувала нашу зваду. Я завжди собі думав, що тип внутрішньо паскудної старої діви, зовнішньо схожої на соляну пікшу, чисто літературний продукт схрещення споріднених осіб в сучасному американському романі; але тепер я переконаний, що педантична й блудлива міс Схід — або по-справжньому (розкриємо це інкогніто) міс Фінтон Лебон — мабуть на три чверті висунулась із вікна своєї спальні, силячись вловити суть нашої сварки.

"Який безлад... який галас", квакала слухавка. "Ми живемо тут в емігрантському кварталі. Цього ніяк не можна —" Я вибачився за шум, здійснений доччиними гістями ("Знаєте — молодь...") і на пів-кваку поклав слухавку.

Внизу хляпнули двері. Лоліта? Втекла з дому? В сходове віконце я побачив, як стрімкий маленький привид слизнув між садових кущів; срібляста цятка в пільмі — супутниця роверового колеса — мигнула, зрушилась і щезла.

Так сталося, що авто проводило ніч в ремонтній майстерні на іншому кінці міста. Мені довелося пішки переслідувати крилату втікачку. Навіть тепер, коли зринуло в вічність більше трьох років з тієї пори, я не в змозі уявити цю вулицю, цю весняну ніч без панічного подорогу. Перед освітленим ганком їх будинку, міс Лестер вигулювала стару, збичавілу таксу міс Фабіан.

Як нелюд в стівенсонівській казці, я ладний був усіх потрошити на своєму шляху. Треба позмінно: три кроки йти повільно, три — бігти. Теплуватий дощ закалатав по листям каштанів. На ближчому розі, тулячи Лоліту до чавунного поруччя, змазаний темрявою юнак тискав і цілував її — ні не її, помилка. З невитраченим свербінням у кігтях, я полетів далі.

За пів-милі від нашого чотирнадцятого номера, Теєрівська вулиця сплітається з приватним провулком і поперечним бульваром; бульвар веде до торгової частини міста; при першому ж молочному барі я побачив — з якою мелодією полегшення! — лолітчин гарненький ровер, що дожидав її. Я штовхнув, замість того щоб потягнути й увійшов. Дивись пильно! За десять кроків від мене, крізь скляну стінку телефонної будки (бог мембрани був усе ще з нами), Лоліта, тримаючи слухавку в жменьці й конфіденційно згорбившись над нею, поглянула на мене зіщуленими очима й відвернулася зі своїм скарбом, після чого квапливо поклала слухавку й вийшла з будки з хвацьким видом.

"Пробувала тобі подзвонити додому", недбало сказала вона. "Прийнято велике рішення. Та спершу пригости-но мене кока-колою, татусю".

Сидячи біля бару, вона уважно стежила за тим, як в'яла дівчина-сифонниця накладала лід у високий бокал, напускала брунатну рідину, додавала вишневого сиропу — й моє серце розривалось від любові й журби. Ця дитяча п'ясть! Моя чудовна дівчинка... У вас чудовна дівчинка, містере Гумберт. Ми з Біанкою завжди від неї у захваті. Містер Пім (що проходив мимо в відомій трагікомедії) дивився як Піппа (що проходила мимо в Браунінга) всмоктує свою нестерпну суміш.

J'ai toujours admiré l'oeuvre ormonde du sublime Dublinois. І тим часом дощ став буремною й солодкою зливою.

"От що", сказала вона, тихо просуваючись на своєму ровері біля мене, одною ногою скребучи по темно-лискучій панелі. "От що я вирішила. Хочу змінити школу. Ми поїдемо завтра ж. Ми знову поробимо довгий маршрут. Тільки цього разу ми поїдемо куди я хочу, гаразд?" Я кивнув. Моя Лоліта.

"Маршрут обираю я? *C'est entendu?*", питала вона, вихляючи поруч зі мною. Користувалась французькою мовою тільки, коли була слухняною дівчинонькою.

"Гаразд. *Entendu.* А зараз гоп-гоп-гоп, Леноро, бо змокнеш" (буря ридань розпирала мені груди).

Вона вищирила зуби й з чарівливим вибриком школярки схилилась вперед, і злинула. Птах мій! Плекана рука міс Лестер тримала двері ганку привідчиненими для

вайлуватого старого собаки qui prenait sontemps.

Лоліта чекала мене біля примарної берези.

"Я змогла наскрізь", заявила вона гучним голосом. "А ти — задоволений? До біса п'єсу! Розумієш?" Десь нагорі лапа невидкої відьми з грохотом закрила вікно.

Ми ввійшли у свій дім; передпокій сяяв вітальними огнями; Лоліта стягнула светро, труснула бісером всипаним волоссям і, припіднявши коліно, простягла до мене оголені руки.

"Понеси мене нагору, будь ласка. Я щось у романтичному настрої".

Фізіологам, до речі, мабуть цікаво-таки дізнатися, що я маю здатність — вельми, я мислю, незвичну — лити потоки сліз протягом усієї другої бурі.

15.

Гальма підтягли, труби вичистили, клапани відшліфували, й деякі інші віднови й направи сплатив не аж як вельми обізнаний в механіці пан Гумберт, по чому віз покійної пані Гумберт набув досить пристойного вигляду, щоб стати на нову подорож.

Ми обіцяли Бердслейській гімназії, що вернемося як тільки закінчиться мій голлівудський ангажемент (винахідливий Гумберт натякнув, що його запрошують консультантом на зйомку фільму, що зображає "екзистенціалізм" — котрий 1949 року вважався прудким товаром). Насправді ж я замислив тихенько переплюхнутись через кордон у Мексику — я знахабнів з минулого року — й там вирішити, що мені робити далі з моєю малою наложницею, ріст якої тепер дорівнював шістдесятьом дюймам, а вага — дев'ятдесятьом англійським фунтам.

Ми викопали наші туристичні книжки й дорожні мапи. З великим смаком вона накреслила маршрут. Спитати б, чи не внаслідок тих сценічних ірреальних занять вона переросла своє дитяче позірне пересичення й тепер з прискіпливою увагою стреміла досліджувати розкішну дійсність? Я відчував дивну легкість, властиву сновидінням, того блілого недільного ранку, коли ми залишили оселю професора Хіма й покотили головною вулицею міста, прямуючи до чотиристрічкового шосе. Літня, біла в чорну смужку сукня моєї коханої, хвацька блакитна капелюшка, білі шкарпетки й коричневі мокасини не зовсім гармоніювали з великим, красивим каменем — гранчастим аквамарином — на срібному ланцюжку, що прикривав її шию: дарунок їй від мене — й від весняної зливи. Коли ми порівнялись з Новим Готелем, вона знагла всміхнулась. "Що таке?" спитав я. "Дам тобі гріш, як все розповіш", — і вона тутож простягла до мене долоньку, та в ту мить мені довелося доволі різко пригальмувати проти червоного світлофора. Тільки ми призупинились, під'їхала зліва й плавно зупинилась інша машина, і худорлява надто спортивного виду молодиця (де я бачив її?) з яскравим кольором обличчя й блискучими мідяно-червоними кучерями до плечей, привітала Лоліту дзвінким вибухом, а за тим, звернувшись до мене, надзвичайно жарко, "жаннодарково" (ага, згадав!), крикнула: "Як вам не соромно відривати Доллі від спектаклю, ви б послушали, як автор вихваляв її на репетиції —" "Зелене світло, бевзю", проговорила Лоліта стиха, і водночас, барвисто жестикулюючи на прощання велебраслетною рукою Жанна д'Арк (ми бачили її в цій ролі на виставі в міському

еатрі) енергійно перегнала нас і в один вимих повернула на Університетський Проспект.

"Хто саме — Вермонт чи Румпельмеєр?" "Ні, ця Едуза Гольд — наша режисерка".

"Я кажу не про неї. Хто саме злупцював п'єсу про твоїх Зачарованих Мисливців?"
"А, ось ти про що. Хто саме? Та якась стара, Клер щось таке, начебто.

Їх була ціла купа там".

"І вона, значить, похвалила тебе?" "Не тільки похвалила — ще й почоломкала мого лобика — мого чистого лобика", й курка моя видала той новий маленький звизг сміху, яким — певно, в зв'язку з іншими еатральними вихватками — вона віднедавна любила щиголяти.

"Ти пресмішне створіння, Лоліто", сказав я (переповідаю приблизно).

"Авжеж, мене страшенно тішить твоя відмова від лайдацького спектаклю. Та тільки дивно, що ти його кинула лишень за тиждень до його природного завершення. Ах, Лоліто, дивись, не здавайся так легко! Пригадую, ти відмовилась від Рамзделя задля літнього табору, а від табору — задля розважальної поїздки, — і я міг би навести ще декілька різких перемін в твоєму настрої. Ти дивись у мене. Є речі, від яких ніколи не слід відмовлятись. Будь трохи ніжнішою зі мною, Лоліто. Крім того, ти надто багато їси. Об'єм твоєї ляжки не повинен, знаєш, перевищувати сімнадцяти з половиною дюймів. Трішечки надбавиш, — і все скінчено між нами (я, звісно, жартував). Ми тепер пускаємось в довгу, щасливу подорож. Я пам'ятаю —"

16.

Я пам'ятаю, що дитиною, в Європі, я марив над картою Північної Америки, на якій "палац" тобто середня частина "Аппалацьких Гір", великим шрифтом розтягнувся від Алабами до Мена, тож вся досяжна область (включаючи Пенсильванію та Новий Йорк) ставала в моїй уяві як велетенська Швейцарія й навіть Тибет, самі лише гори, чергування дивних діамантових шпичаків, великі хвойні дерева, Le montagnard migr в пречудовій своїй ведмежій досі й Felis tigris Goldsmithi, й червоношкірі індієці під катальпами. Як жахливо, що все це звелось до мізерного приміського садочка й димливого залізничного кошика для спалення сміття... Прощай, Аппалачче! Залишивши його, ми перетнули Огайо, три штати, що починались на "І", й Небраску — ах, цей перший подмух Заходу! Ми від'їхали неспішно, адже в нас був цілий тиждень, щоб досягти Уейса, містечка в Скелястих Горах, де їй шпарко забаглося проглянути Обрядові Танці на день щорічного відкриття Магічної Печери, й майже три тижні, щоб дістатись Ельфінстона, перлини одного з західних штатів, де їй мріялось забратись на Червоний Бескид, з якого одна немолода зірка екрану не так давно кинулась і забилась до смерті, після п'яного скандалу зі своїм сутенером.

Знов нас вітали обачливі мотелі такими зворотами, прибитими в простінках, як наприклад: "Ми хочемо, щоб ви почувалися в нас як удома. Перед вашим прибуттям був зроблений повний (підкреслено) інвентар. Номер вашого авто в нас занотований. Користуйтеся гарячою водою помірно. Ми зберігаємо собі право виселити без попередження всяку небажану особу. Не кладіть жодного (підкреслено) непотребу в

унітаз. Красно дякуємо. Приїжджайте знов.

Дирекція. Постскриптом: Ми вважаємо наших клієнтів Найкращими Людьми в Світі".

В цих страшних місцях два ліжка коштували нам десять доларів за ніч.

Мухи ставали в чергу на зовнішньому боці дверей і вдало пробирались всередину, тільки-но двері відчинялись. Порох наших попередників дотлівав у попільницях, жіноча волосина була на перині, в сусідньому номері хтось усечуто вішав піджак в лунку стінну шафу, вішаки були хитрувато прикручені до поперечин дротом проти крадійства, й — остання зневага — картини над дружнім постіллям були ідентичними близнюками. Я помітив, між іншим, перемену в комерційній моді. Намічалась тенденція в котеджів поєднуватися й утворювати поступово цільний караван-сарай, та ще наростав і другенький поверх, між тим як вниз видовбувався хол, і ваше авто вже не стояло при дверях вашого номера, а відправлялось в комунальний гараж, і мотель преспокійно вертався до образу й подоби доброго старого готелю третього розряду.

Тепер хочу ґрунтовно попросити читача не знущатися з мене та з затьмарення мого розуму. І йому і мені дуже легко заднім числом розшифрувати здійснену долю; та поки вона складається, жодна фортуна, повірте мені, не схожа з тими чесними детективними романчиками, при читанні яких треба лишень не пропустити той чи інший путівний натяк. В юності я навіть надібав французьке оповіданнячко цього стибу, в якому навідні деталі були надруковані курсивом; та не так діє Мак-Фатум — навіть якщо й розумієш із ляком деякі темні натяки й знаки.

Наприклад: я не міг би присягнутись, що в одному випадку, незадовго до середньозахідної частини нашої поїздки або насампочатку цього етапу, їй не вдалось повідомити дещо невідомому чоловіку або невідомим людям, або ж якось сполучитися з ним або з ними. Ми щойно зупинились при бензиновій станції під знаком Пегаса, й вислизнувши з машини вона зникла десь за гаражем, адже піднятий капот, під який я зазирнув, стежачи за маніпуляціями механіка, сховав її на мить від мого погляду. Не бачачи її, та будучи в погідному настрої, я тільки похитав доброю головою, хоч, строго кажучи, відвідини публічних уборних були цілком заборонені, адже я інстинктивно відчував, що уборні — як і телефони — являли собою з непрозорої для мене причини ті гострі пункти, за які тканина моєї долі мала схильність чіплятись. В кожного є такі рокові предмети або явища, — в одному разі повторюваний ландшафт, в іншому — цифри, які боги ретельно підбирають для тебе, щоб спричинити значні події: тут Джон завжди спотикнеться; там завжди розіб'ється серце Дженні.

Отже, машину мою обслужили, і я від'їхав від бензоколонок, щоб дати місце розвізній вантажівці — й тут зростаючий об'єм її відсутності почав гнітити мене в сірому безлюдді вітряного дня. Не в перший раз і не в останній зорив я з таким бляклим неспокоєм на нерухомі дрібниці, які ніби дивуються (подібно дозвільним селякам), що потрапили в поле зору заклопотаного мандрівника: це темно-зелене відро для викидів, ці густо-чорні з білим боком шини на продаж, ці жовті бляшанки з машинним мастилом, цей рум'яний холодильник з різними напоями, ці чотири, п'ять...

сім порожніх пляшок в дерев'яних клітках ящиків, вигляд яких нагадував зовсім заповнену хрестословицю, ця комаха терпляче лізуча по внутрішній стороні вікна в ремонтній конторі... Радіомузика лунала з її відкритих дверей, і через те, що ри м не був синхронізований з колиханням та іншими рухами вітром пожвавленої рослинності, — складалось враження старого видового фільму, який живе власним життям, між тим як піаніно або скрипка йде вслід за музичною лінією, яка є поза сферою трепіткої квітки або хитливої гілки. Відзвук останніх ридань Шарлотти безглуздом чином протнув мене, коли, в сукні, колиханій не в лад з музикою, Лоліта вибігла з зовсім нежданого боку.

Виявилось, що клозет був зайнятий, і вона перейшла за поперечну вулицю до наступного гаража — під знаком Мушлі. Там надпис казав: "Ми пишаємось нашими туалетними кімнатами, так само чистими, як у вас вдома. Картки з уже наклеєними марками приготовані для ваших коментарів". Але уборна була без карток, без мила, без будь-чого. Без коментарів.

Того дня чи наступного, після доволі кепського просування повз ділянки щільно засіяної землі, ми докотились до чарівливого містечка Касбім і при в'їзджанні в нього зупинились на ніч в мотелі "Каштановий Двір": гарні будиночки, барвний газон, каштани, яблуня, стара гойдалка — й дивовижний вечір, на який зморене дитя навіть не глянуло. Їй хтілось проїхати через Касбім, тому що він був лише за тридцять миль на північ від її рідного міста, та наступного ранку, вона нібито втратила всяку цікавість до того, щоб поглянути на тротуар, де грала в класи п'ять років тому. З очевидних причин я побоювався цієї поїздки, хоч ми і домовились не звертати на себе увагу — не виходити з машини й не відвідувати старих її друзів. А тому мене потішило, що вона скасувала свій проект, та моє полегшення ятрила думка, що якби вона відчувала, що я досі перебуваю в тогорічному жаху від ностальгічних спромог Піскі, то так легко б від нього не відмовилась. Коли я згадав про це з зітханням, вона зітхнула також, і тужливо сказала, що "кисло" ся почуває — а тому зазначила, що зостанеться в ліжку з купою ілюстрованих журналів, а що після ленчу, якщо їй буде краще, поїдемо далі, прямо на захід. Маю сказати, що вона була дуже ніжною й млосною та що їй "нестямно баглося" свіжих фруктів, отже я вирішив піти в центр Касбіма за якоюсь смачною пікніковою поживою. Наш крихітний котедж стояв на лісистій вершині пагорба: з віконця видніла дорога, що звивисто йшла вниз і за тим тягнулась прямою, як проділ, рисою між двома рядами каштанів до чудовного містечка, яке здавалось навдивовижу чітким та ляльковим в чистій вранішній долині; можна було побачити ельфоподібну дівчинку на баєчному велосипеді й поряд непропорційно великого пса — все це так ясно-ясно, як ті прочани й мули, чие просування вгору по звивистим, блідим як віск, дорогам бачиш на старих картинах з синюватими горбами й червоними людьми. Маю європейський поклик до пішого просування, коли є можливість забути авто, й тому я не поспішаючи став спускатись по дорозі й за деякий час стрів обіцяну роверистку — яка, втім, постала негарною, пухлявенькою дівчинкою з косицями, в супроводі величного сенбернара з очницями мов примарні бархатні фіалки. В Касбімі дуже старий перукар

дуже погано підстриг мене: він все торочив про якогось свого сина-бейсболіста й на кожну губну приголосьну плював мені в шию. Час від часу він витирав окуляри об моє покривало або переривав роботу дряхло-скрегітливих ножиців, щоб демонструвати пожовклі газетні вирізки; я звертав на це так мало уваги, що був просто приголомшений, коли він нарешті вказав на обрамовану фотографію посеред старих потьмянілих пляшечок, і я зрозумів, що зображений на ній вусатий молодий спортсмен ось уже тридцять років як мертвий.

Я випив чашку кави, гарячої та несмачної, купив кетяг бананів для моєї мавпочки й провів ще хвилин десять у харчовій крамниці. Збігло лиш півтори десь години, — й ось крихітний пілігрим Гум-Гум з'явився знов на дорозі, що вела знов до Каштанового Двору.

Дівчинка, бачена мною на шляху до міста, тепер зникла за громадям білизни, помагаючи прибирати кабінки кривому телепню, чия велика голова й брильні риси нагадували мені так званого "бертольда", одного з типів італійського балагана. Було на нашому Каштановому Кряжі з дюжину цих будиночків, розпадисто й згідно розташованих серед рясної зелені. Зараз, опівдні, більшість з них, під фінальний грюк своїх пружних, самозахляпливих дверей, вже збулась пожильців. Древня, зовсім висохла від старості, пара в авто зовсім нової конструкції обережно виповзла з одного з суміжних з кожним котеджем гаражів; з іншого такого ж гаражика доволі непристойно стирчав червоний перед спортивної машини; а ближче до нашого котеджу, красивий, міцно збудований молодик з чорним коком і синіми очима складав у шарабанний автомобіль портативний холодильник. Чомусь він подивився на мене з непевним посміхом. Насупроти, посеред газону, під гіллястою тінню пишних дерев, вже знайомий мені сенбернар сторожив ровер своєї господині, а поряд молодиця, вагітна, всадивши заціпеніле від блаженства немовля на гойдалку, поколихувала його, натомість ревнивий малюк років двох або трьох все заважав їй, прагнучи штовхнути або потягнути дошку гойдалки; скінчилось тим, що дошка збила його з ніг, і він заревів, впавши крижем на травичку, а мати й далі ніжно всміхалась ні тому ні іншому з народжених уже дітей. Я пригадую так ясно ці дрібні деталі тому, ймовірно, що мені довелось так ґрунтовно перевірити свої враження за деяку вже мить; та й крім того, щось у мені залишалось наготові з самого того жахливого вечора в Бердслеї. Я тепер не давав розрадити себе доброму настроєві, призведеному прогулянкою, — вітерцю раннього літа, обвіваючому мені потилицю, пружинистому скрипу сирії жорстви під ногою, ласому шматочку, висмоктаному нарешті з дуплястого зуба й навіть комфортабельній важкості покупок, які, втім, мені не годилося б носити через серцеву недугу; та навіть нещасний цей насос мій орудив здавалось рівно, і я відчув себе *adolori d'amoureuse langueur*, коли нарешті добрів до котеджу, де залишив мою Долорес.

На мій подив я знайшов її вдягнуною. Вона сиділа на краю ліжка в синіх полотняних штанцях і вчорашній майці й дивилась на мене, ніби не зовсім упізнавала. М'який обрис її маленьких грудей був відверто підкреслений, аніж прихований, бганістю трикотажної тканини, й ця відвертість одразу збурила мене. Вона ще не

купалась, одначе, встигла пофарбити губи, замазавши якимсь чином свої великі передні зуби — вони лисніли як вином облита слонова кістка або рожеваті покерні фішки. І ось, вона так сиділа, зронивши на коліна сплетені руки, вся начинена чимось яскравим і диявольським, не маючим геть ніякого відношення до мене.

Я поклав на стіл свій тяжкий паперовий торбець і кілька секунд стояв, просуваючи погляд з її сандалів і голих щиколоток до блаженно-голубого її обличчя і знову на ці грішні ніжки.

"Ти виходила", сказав я (сандалі брудно обліпила жорства).

"Я щойно піднялась", відповіла вона (перехопивши мій униз спрямований погляд): "Я на хвилиночку вийшла — хотіла подивитись, чи йдеш ти".

Відчула банани й розкрутила тіло по напрямку до столу.

Чи міг я підозрювати щось напевно? Я, звичайно, не міг, та ці мутні, мрійливі очі, це дивне йдуче з неї тепло... Я нічого не сказав, тільки подивився на стежку, що так чітко в'юнчилась в рамі вікна: всякий, хто захотів би скористатись моєю довірою, знайшов би в цьому вікні пречудовий пункт спостереження. З розбурханим апетитом, Лоліта взялася за фрукти.

Раптом мені згадалась догідлива посмішка типа з сусіднього котеджу. Я вискочив на двір. Усі авто відбули, крім його шарабану, туди влізала його вагітна молода дружина зі своїм малюком та іншою більш або менш якісною дитиною.

"В чому річ, де ти пішов?" закричала Лоліта з-від ганку.

Я нічого не сказав. Я вштовхнув її, таку м'якеньку, знову в кімнату, й пішов за нею. Я зірвав з неї майку. Під тріск застібки-блискавки я зідрав решту. Я вмить роззув її. Нестямно я став переслідувати тінь її зради; та слід, по котрому я мчав, надто був слабкий, щоб можна було його відрізнити від фантазії навіженого.

17.

Гладій Гастон, хоч украй химеризований, проте любив робити подарунки — дарунки також трішки надзвичайні або принаймні незвичні, на його примхливий смак. Помітивши якимось, що зламалась моя скриня для шахів, він наступного ж ранку прислав мені, з одним зі своїх катамітиків, мідний ларець: по всьому дашку його йшов складний східний візерунок, і він вельми надійно замикався на ключ. Мені було досить одного погляду, щоб упізнати в ньому дешеву шкатулку для грошей, що зветься "луїзетта", котру мимохідь купуєш де-небудь в Малазії чи в Алжирі та з котрою потім не знаєш потім, що робити. Шкатулка виявилась надто пласкою для моїх громіздких шахів, та я її зберіг — для зовсім іншої потреби.

Бажаючи розірвати мереживо долі, яке, як я смутно відчував, обплутувало мене, я вирішив (попри всю неприховану досаду Лоліти) провести зайву ніч у Каштанових Котеджах. Остаточно вже прокинувшись на четверту годину ранку, я впевнився, що дівчинка ще спить (розкривши рота, неначе сумливо вдивляючись у безтямне дивацьке життя, яке ми все ж так-сяк збудували для неї), і що дорогоцінний вміст "луїзетти" в безпеці. Там, дбайливо загорнутий в білий вовняний шарф, перебував кишеньковий пістолет: калібр — нуль тридцять два, вміст — вісім набоїв, довжина — близько одної

дев'ятої росту Лоліти, держиця — горіхова в клітину, сталева відділка — цілком воронована. Я його успадкував від покійного Гарольда Гейза разом з каталогом, де в одному місці, зі спокійним невіглаством, зазначалось: "так саме добре корисний по відношенню до будинку й автомобіля, як і до особи". Він був у шухляді, готовий до негайного застосування щодо особи чи осіб; курок був цілком зведений, та "рухомий запір" був на запобіжнику задля протидії ненавмисному спуску. Не слід забувати, що пістолет є фрейдистичний символ центральної правітцівської кінцівки.

Мене тепер тішило, що він у мене з собою, — й особливо тішило те, що я навчився ним користуватись два роки тому, в сосняку біля мого й шарлоттиного, схожого на пісковий годинник, озера. Фарло, з яким я ходив по цьому глухому лісу, стріляв досконало і йому вдалось поцілити з кольта в колібрі, хоч треба сказати, що в сенсі трофея залишилось від пташки небагато — лишень купка райдужного пуху. Огрядний екс-поліціант, на прізвище Крестовський, котрий в двадцятих роках спритно застрелив двох збіглих арештантів, раз якось приєднався до нас і наповнив ягдташ мініатюрним дятлом — вбитим, до речі, в таку пору року, коли полювання було цілком заборонене.

В порівнянні з цими завзятими стрільцями я, звичайно, був новачок і все хибив, ба зате іншого разу, коли я ходив один, мені пощастило поранити білку. "Лежи, лежи", шепнув я моему портативному компактному дружкові, й випив за його здоров'я глинок джинанаса.

18.

Читач тепер має забути Каштани й Кольти, щоб прослідувати за нами далі на захід. Найближчі дні були позначені рядом сильних гроз — або, можливо, одна й та сама гроза просувалась через усю країну важкими жаб'ячими скачками, й ми так само не здатні були її струхнути, як сищика Траппа: адже саме в ці дні переді мною постала загадка Ацтеково-Червоного Яка з відкидним верхом, яка цілком затулила собою тему лолітчиних коханців.

Цікаво! Я, котрий ревнував її до кожного стрічного хлопчака, — дивно, як я неправильно тлумачив указівки рока! Можливо, за цю зиму мою обачність приспала скромна поведінка Лоліти; та в усякому разі навіть божевільний ледве був би таким дурним, щоб припустити, що якийсь Гумберт Другий шпарко женеться за Гумбертом Першим та його німфеткою, під акомпанемент завісових потішних вогнів, через великі й вельми незгідні рівнини. В мене тому й з'явилася здогадка, що вишневий Як, що був миля за милю на дискретній відстані від нас, керований був сищиком, котрого якийсь дозвільний клопотун найняв з метою встановити, що саме робить Гумберт Гумберт зі своєю малолітньою пасербицею. Як була зі мною в періоди електричних коливань в атмосфері й потріскуючих блискавиць, мене гнітили галюцинації. Припускаю, що це було щось, суттєвіше за галюцинації. Мені невідомо, який дурман вона чи він поклали в мій джин, та він погано подіяв, і вночі я чітко почув легкий стук у двері котеджу; я розчахнув їх і водночас помітив, що я зовсім голий і що на порозі стоїть, блідо мерехтячи в просоченому дощем мороці, чоловік, який тримає перед обличчям маску, зображаючу Чіна, гротескового детектива з випнутим підборіддям, пригоди якого

друкувалися в коміксах. Він видав глухе реготання й утік; я ж, хитаючись, вернувся до ліжка й одразу заснув знову, — і як не дивно, мені й досі не ясно, чи була це дійсність чи дурманом викликане видіння. Втім, я відтоді досконально вивчив особливий гумор Траппа, й це мені здавалось доволі правдоподібним його зразком. О, як це було грубо задумано й конче безжально! Якийсь комерсант, думаю, заробляв на тому, що продавав ці маски популярних почвар і йолопів. Адже помітив я наступного дня, як два хлопчини рились в смітнику й приміряли машкару Чіна? Збіжність? Результат метеорологічних умов? Будучи вбивцею, маючим разючу, та нерівну, норовисту пам'ять, не можу вам сказати, милостиві мосьпані та панове, з якого саме дня я знав достовірно, що за нами рушить вишневий Як з відкидним верхом, проте я пам'ятаю той перший раз, коли я зовсім ясно побачив водія. Якось надвечір я повільно їхав крізь струмливу зливу, весь час бачачи червоний привид, який танув і тріпотів від сластолюбства в мене в боковому люстерку. Та ось шумний потік полегшав, застукав дрібно, а там і зовсім урвався. Продершись крізь хмари, сліпуче сонце хльостнуло по всьому шосе; мені захтілось купити чорні окуляри, і я зупинився при бензозаправному пункті. Те, що відбувалось, здавалось мені хворобою, зляканою пухлиною, проти якої нічого не можна було вдіяти, а тому я змислив попросту ігнорувати нашого зимнокрового переслідувача, який в закритому вигляді, зупинився трохи позаду нас, при якійсь кав'ярні чи барі з лайдацькою назвою: "ТУРНЮРИ", а нижче: "Потанцюйте тур з Ньюрою". Машину мою напоїли, і я відправився в контору, щоб купити окуляри й заплатити за бензин. Підписуючи "путівний" чек, я спробував зрозуміти, в якому місці знаходжусь, і випадково визирнув у вікно. Там я побачив щось жахливе.

Мужчина з широкою спиною, лисуватий, в бежевому спортивному піджаку й темnobрунатних штанах, слухав, що повідомляла йому Лоліта, яка, висунувшись з нашого воза, казала дуже швидко й при цьому махала вгору й униз рукою з розчепіреними пальцями, як бувало, коли йшлося про щось серйозне й невідкладне. Мене вкрай здивувала — здивувала з болючою силою — якась велемовна свобода її поведінки, яку мені важко змалювати, та це було так, ніби вони знали одне одного давно, більше місяця, може. За тим я побачив, як він пошкрябав щоку, кивнув, повернувся й пішов назад до своєї машини — широкої будови, доволі кремезний добродій мого віку, дещо схожий на покійного Густава Траппа, швейцарського кузена мого батька, з такимож як у дядька Густава рівно засмаглим обличчям, більш округлим, ніж моє, підстриженими темними вусиками й дегенеративним ротом у вигляді рожевого пуп'янка. Лоліта вивчала дорожню мапу, коли — я вернув до воза.

"Про що питає тебе цей ланець, Лоліто?" "Який ланець? Ах — той. Ах, не знаю. Питає, чи є в мене мапа. Заблукав, певно".

Ми поїхали далі, і я сказав: "Тепер послухай, Лоліто. Не знаю, чи ти брешеш мені чи ні, й мені однаково на цю хвилину; та цей добродій їхав за нами весь день, і я вчора бачив його віз в нас у заїзді, і я маю підозру, що це поліцейний агент. Тобі добре відомо, що трапиться й куди тебе відправлять, якщо поліція винюхає щось. А тепер скажи абсолютно точно, що він сказав і що ти відповіла йому".

Вона засміялась.

"Якщо він дійсно поліціант", відповіла вона верескливо, та доволі розумно, "то глупіш за все було б показати йому, що ми перелякались. Ігноруй його, татку".

"Він спитав тебе, де ми їдемо?" "Ет, це він вже сам знає!" (глузлива відповідь).

"В усякому разі", сказав я, відступаючи, "я тепер побачив його пику.

Красою він не відрізняється. Між іншим, він дуже схожий на мого двоюрідного стрія, на прізвище Трапп".

"Може він і є Трапп. На твоєму місці я б — ах, диви, всі дев'ятки перетворюються в наступну тисячу. Коли я була зовсім маленька", несподівано сказала вона, вказуючи на одометр, "я була впевнена, що нулі зупиняться й перетворяться знов на дев'ятки, якщо мама погодиться дати задній хід".

Вперше, здається, вона так невмисно пригадувала догумбертівське дитинство; можливо, ця сцена навчила її таким реплікам. Цілком мовчазно ми рушили далі. Погоня щезла.

Та вже наступного дня, як біль ракової недуги, який повертається мірою того, як слабнуть і морфії і надія, він знову з'явився за нами, цей гладкий червоний звір. Проїзду на шосе того дня було мало; ніхто нікого не обганяв, і ніхто не стремів затиснутись між нашим скромним синеньким повозом та його державною червонотінню: пустун чародій ніби заворожив інтервал, встановив зону, сама точність і стійкість якої ховали в собі щось кришталеве й майже художнє. Наш переслідувач з цими набитими ватою плічми й дядечковими вусиками нагадував манекен у вітрині, його авто рухалось, здавалось, тільки тому, що невидний і нечутний шовковистий канат з'єднує його з нашим убогим седанчиком. Ми були геть слабкішими, ніж його розкішно-лакований Як, отже навіть і не дужилися збутись його. *O lente currite, noctis equi!* Тихо біжіть, нічні дракони! Ми брали довго-крутий узвіз, котилися знов під гору.

Ми слухались вказівок дозволеної швидкості. Ми давали можливість перейти — до наступного класу — дітям. Ми плавними порухами керма відтворювали чорні закорячини на жовтих щитах, що попереджали нас про закрут; і де б ми не проїжджали, зачарований інтервал і далі незмінно плинув за нами ма ематичним міражем, шосейним дублікатом чарівного килима. І весь час я відчував якусь малу індивідуальну пожежу праворуч від мене: її зраділе око, її палаючу щоку.

Керуючий рухом поліціант, у вихорі так і сяк схрещуваних вулиць, на тридцять по четвертій опівдні, при в'їзді в фабричне місто, став тією дланню фортуни, яка розпорошила наслання. Він поманив мене, наказуючи зупинитись, і за тим тією ж рукою відрізав шлях моїй тіні. Довга отара возів зрушилась і поїхала поперечною вулицею, між Яком і мною. Я далеко вимчав, — і за тим спритно звернув у боковий провулок. Горобець знизився з величезною дрібкою хліба, був атакований іншим і загубив дрібку.

Коли після кількох хмурих зупинок й умисних петлянь, я вернув на шосе, моєї тіні ніде не було видно.

Лоліта презирливо фуркнула й відказала: "Якщо він сищик, як було глупо його

збутись".

"Мені тепер становище бачиться в іншому світлі", відповів я.

"Ти перевіриш би своє... світлосприйняття... якби зостався в контакті з ним, мій коштовний татко", проказала Лоліта, звиваючись у кільцях власного сарказму. "Який-бо ти підлий", додала вона звичайним голосом.

Ми провели похмуру ніч у прегидкому motelі під широкошумним дощем, і допотопних-таки перунах, які без упину гриміли над нами.

"Я не дама й не люблю громовиць", дивно висловились Лоліта, припавши до мене, нажалі, тому тільки, що хворобливо лякалась грози.

Ранковий сніданок ми їли в місті Ана, нас. 1001 ос.

"Судячи з одиниці", зазначив я, "наш кабанятко вже тут ось".

"Твій гумор", сказала Лоліта, "є досить вельмипотішний, дорогоцінний татко".

На той час ми вже доїхали до полинного степу, і я був нагороджений парою днинок прекрасного спокою (йолопе, казав я собі, адже все добре, ця тяжкість спричинена просто застряглими газами); і незабаром прямокутні узвишся відійшли перед справжніми горами, і ми вїхали в містечко Уейс.

Та ось біда! Якось відбулась плутанина, вона свого часу погано прочитала дату в путівнику, і Пляски в Чарівній Яскині давно скінчились! Вона, втім, взяла це стоїчно, — й коли виявилось, що в курортнуватому Уейсі є літній еатр і що гастрольний сезон у розпалі, нас природно посунуло туди — одного прекрасного вечора в середині червня.

Не можу, нажалі, переповісти вам сюжет п'єси, якою нас пригостили. Щось вельми дрібничне, з претензійними світловими ефектами, що зображали блискавку, й посередньою акторкою в головній ролі. Єдина вподобана мною деталь була гірлянда з семи маленьких грацій, більш або менш застиглих на сцені — сім очманілих, знадливо пофарбованих, голоруких дівчаток шкільного віку, в кольоровім серпанку, яких завербували на місці (судячи по спалахам пристрасного хвилювання там і тут в залі): їм треба було зображати живу веселку, яка стояла протягом всієї останньої дії й, доволі дражливим чином, потроху танула за безліччю послідовних вуалей. Я подумав, пригадую, що цю ідею "веселки з дітей" Клер Куїльті та Вівіан Дамор-Блок поцупили в Джойса, — й також пам'ятаю, що два кольори цієї веселки були представлені болісно-звабними істотами: оранжева без упину юрзала на осяяній сцені, а смагардова, за хвилину придивившись до чорної тьми глядацької зали, де ми, незворушні, сиділи, раптом всміхнулась матері або покровителю.

Як тільки завершилось, і навкруг гримнули оплески (звук нестерпно діючий на мої нерви), я взявся тягнути й штовхати Лоліту до виходу, адже мені не терпілось чимдуж вивільнити моє цілком зрозуміле любовне збудження в надійному сховку нашого неоновлакитного котеджу під зорями здивованої ночі: я завжди стверджую, що природу подивляє те, що їй доводиться бачити крізь вікна. Проте, Лоліта забарилась, в рожевому заціпенінні зіщуливши втішені очі; бачення настільки затулило в ній всі інші почуття, що її безвольні руки ледве сходились долонями, хоч вона й аплодувала машинально далі. Мені й раніш траплялось позирати в дітей екстаз такого роду, та це

була, чорт забирай, зовсім особлива дитина, яка близькозоро спрямувала сяючий погляд на далеку рампу — при якій я мигцем помітив обох авторів п'єси, або радше тільки їх загальні обриси: мужчину в смокінгу й незвичайно високу брюнетку з оголеними плечима та яструбиним профілем.

"Ти знову, нице бидло, пошкодив мою п'ясть", проказала тоненьким голосом Лоліта, сідаючи в авто поруч зі мною.

"Ах, вибач мені, моя люба — моя люба ультрафіалко", сказав я, марно прагнучи вхопити її за лікоть; і я додав, бажаючи перемінити розмову — перемінити приціл долі, мій боже, мій боже: "Вівіан — дуже цікава дама. Я майже певний, що ми її бачили вчора, коли обідали в Ананасі".

"Іноді, ти огидливий бовдур", сказала Лоліта. "По-перше, Вівіан — автор; авторка — це Клер; по-друге, їй сорок років, вона заміжня, й у неї негритянська кров".

"А я-бо думав", вів далі я, ніжно кепкуючи з неї, "я-бо думав, що Куїльті твоя бувша пасія — пам'ятаєш, про нього йшлося в милому Рамзделі, в ті дні, коли ти кохала мене?" "Що?", відказала Лоліта, напружено приндячись, "Рамздельський старий дантист? Ти мене, певно, плутаєш, з якоюсь легкою на передок штучкою".

І я все думав собі, як оці штучки всі, все забувають, між тим як ми, старі шанувальники їх, здригаємось над кожним завітним вершком їх німфетства...

19.

З Лолітиного відома й схвалення я перед від'їздом звелів бердслейському поштмайстру надсилати наші листи до запитання спершу в Уейс, а після п'ятнадцятого червня в Ельфінстон. Наступного ранку ми відвідали Уейський Поштамт, де нам довелось чекати в короткому, але неквапливому хвості. Безтурботна Лоліта стала вивчати фотографії шахраїв, виставлені в простінку. Красень Анатолій Брянський, він же Тоні Браун, очі — карі, колір обличчя — блідий, розшукувався поліцією по звинуваченню в викраденні дитини.

Фах рас похилого пана з сумними очима було в тому, що він ошукав поштове відомство, а крім того — ніби цього не було достатньо — він терпів на невимовну деформацію ступнів. Насуплений Сулліван подавався з попередженням: вірогідно, озброєний і мав уважатись надзвичайно загрозливим. Якщо ви бажаєте зробити з моєї книги фільм, пропоную такий трюк: поки я розглядаю ці фотографії, одна з них тихцем перетворюється в моє обличчя. А ще була замазана світлина Зниклої Дівчинки: чотирнадцять років, спідниця в клітину й, до рими, торбина, звертатись до шеріфа Фішера, Фішеріфа, Фішерима.

Не пригадую листів, адресованих мені; що ж стосується Доллі, прийшов її шкільний відгук, а крім того — їй був лист в дуже незвичному, дуже довгому конверті. Я цей лист без коливань відкрив і з ним ознайомився. Проте, помітивши, з якою байдужістю дівчинка рушила до газетного кіоску при виході, я вивів, що мої дії добре нею передбачені.

"Доллі — Ло! Ну ось — п'єса пройшла з величезним успіхом. Усі три пси лежали спокійно — їм, вочевидь, вкапнула щось наша люба докторка. Лінда, яка замістила

тебе, знала роль на зубок, грала чудово, поєднуючи жвавість із витримкою, та даремно ми в ній шукали б твою чутливість, твою невимушену наснагу, чарування моєї — і авторської — Діани; втім, автор цього разу не прийшов аплодувати нам, а неймовірна гроза на дворі дещо заглушила наш скромний "грим за сценою". Ах, мій боже, як плине життя! Тепер, коли все скінчилося — школа, спектакль, моя історія з Роєм, вагітність мами (нажаль, дитина довго не прожила), все це здається таким колишнім, хоча насправді я все ще відчуваю лоскіт гримаси на обличчі.

По сніданку мене відвозять у Новий Йорк, і навряд чи мені вдасться так влаштуватися, щоб не їхати з батьками в Європу. Маю для тебе ще гіршу вістку, Доллі-Ло! Не знаю, чи вернешся ти в Бердслей, та якщо вернеш, мене, можливо, там не буде. Про цей мій роман ти знаєш, про інший ти тільки думаєш, що знаєш — та хоч би там як, мій батько втрутився й хоче, щоб я поїхала вчитись в Париж на один рік, поки він сам буде там, адже я удостоїлась фулбрайтівської стипендії.

Як і очікувалось, бідний ПОЕТ збився в третій сцені, в тому місці, де я завше спотикалась — на цих кепських віршах. Пам'ятаєш? Хай скаже озеро коханцеві хімени Що взяти: тишу чи нудьгу і зраду чемну.

Я тут підкреслила спотички. Завидна тиша! Та ведь себе добре, дівчинонько! Твій поет шле найщиріший привіт тобі і вельми грічний привіт твоєму батечку.

Твоя Мона.

P.S. Через ті справи, які я усправила і в які мій батько втрутився, так сталося, що моя кореспонденція суворо контролюється. Тому зачекай з відповіддю, поки я не напишу тобі з Європи".

Цього вона, вочевидь, ніколи не зробила. Тим краще. Її лист містив у собі якісь мерзенні натяки, в яких мені тепер надто сутужно копирсатись.

Я його знайшов через тривалий час між сторінками одного з наших путівників і цитую його тут просто як документацію. Я його прочитав двічі.

Піднявши голову, я мав намір. Ось маєш — де та Діана! Поки я перебував під чарами Мони, Лоліта знизала плечима й зникла. "Ви часом не помітили —" звернувся я до горбаня, який підмітав підлогу при виході. Звичайно, помітив.

Старий блудник. За його думкою, вона когось побачила назовні й вискочила. Я вискочив також. Зупинився на панелі, та її там не було. Побіг далі. Знову став. Щезла навіки.

В наступні роки я часто питав себе, чому вона не щезла тоді навіки в той день. Чи став затримною силою її новий літній гардероб, що був у мене в замкненому авто? Або, можливо, не дозріла якась частинка загального плану? Або, ще простіш: якось-бо я міг ще знадобитись для доставки в Ельфінстон (він і був таємним кінцевим пунктом). Проте, на ту хвилину я, згадую, не мав сумніву в тому, що вона кинула мене назавжди. Не схильні до відповіді лілуваті гори, що півколом охопили місто, немов повнилися часто дихаючими, лізучими, падаючими, реготливими, все хутчіш дихаючими Лолітами, які розчинялись в легкому тумані. Велетна перша літера міста, складена з білих каменів на вислому схилі, здавалась ініціалом мого жаху.

Нова, прекрасна будівля поштамту, з якого я щойно вибіг, стояла межи ще не розбудженим кінематографом і змовницькою групою тополь. Була дев'ята година ранку — за часом гірської зони. Вулиця називалась Головною. Я йшов по синьому її боку, вдивляючись у протилежний: його вже зачарував і оздобив один з тих крихких ранків на початку літа, в яких є і спалахи скла там і тут і щось на зразок загального коливання й майже запаморочної знемоги перед перспективою нестерпно спекотного півдня. Перетнувши вулицю, я став блукати й наче перегортати вивіски довгого ряду домів: Аптека, Нерухоме Майно, Моді, Автові частини, Кав'ярня, Спортивні Товари, Нерухоме Майно, Меблі, Електроприлади, Телеграф, Фарбувальня, Бакалійна. Ах, патрульнику, патрульнику, моя дочка втекла... Змовившись із сищиком! Закохавшись в шантажиста! Скориставшись моєю повною безпорадністю! Я обговорював з собою питання, чи не заговорити з одним з нечисленних пішоходів. Відмовився від цієї думки. Посидів у запаркованому повозі. Пішов оглядати міський сад на тіньовій стороні. Вернувся до Мод і Автових частин. Сказав собі, з шаленим спалахом сарказму — *un ricanement* — що треба бути безтямним, щоби її в чомусь підозрювати, що вона от-от з'явиться...

З'явилась.

Я рвійно обернувся й струснув з вилоги руку, яку вона на неї поклала з лячним і глупим усміхом.

"Сідай в машину", сказав я.

Послухалась; я-бо далі ходив назад і вперед по тротуару, долаючи невимовні думки й силлячись віднайти який-небудь спосіб підступитись до зрадниці.

Трохи згодом, вона вийшла з авто й долучилась до мене. Прислухаючись крізь муляву, я поступово настроїв приймач Ел-о. Вочевидь, вона пояснювала мені, що спіткала знайому дівчинку.

"Насправді? Кого ж саме?" "Дівчинку з Бердслея".

"Гаразд. Я знаю імена всіх твоїх покласниць. Почнемо з початку: Аліса Адамс?" "Ні — не з того класу".

"Гаразд. Я маю з собою повний перелік учениць твоєї школи. Ім'я, будь ласка".

"Вона не вчилась у нас. Просто жила в місті".

"Гаразд. Я прихопив з собою і бердслейську адресну книгу. Ми в ній знайдемо всіх твоїх Браунів і Сміів".

"Я знаю тільки її перше ім'я".

"Мері чи Дженні?" "Ні — Доллі, як я".

"Значить, безвихідь (дзеркало, об яке розбиваєш ніс). Гаразд. Спробуємо зараз інакше. Тебе не було двадцять вісім хвилин. Що робили обидві Доллі?" "Ми зайшли до молочного бару".

"Й ви замовили там — ?" "Ах, просто по кока-колі".

"Дивись, Доллі! Ми, знаєш, можемо перевірити".

"В усякому разі, вона випила кока-колу, а я — склянку води!" "Гаразд. Це он там, може?" "Ну, так".

"Гаразд. Підемо. Допитаємо сифонника".

"Пожди трохи. Я не певна, це можливо було трохи далі — в-сам-раз за рогом".

"Байдуже. Зайдемо наразі сюди. Заходь, будь ласка. Тепер поглянемо (я розкрив телефонну книгу, прикріплену ланцюгом до пюпітра). Добре-с. Шляхетне похоронне бюро. Ні, рано. Ах, от: Аптека й молочні бари: один в Гірничому Провулку, інший — ось цей, аптечний магазин Ларкіна, й ще два. Й усе, що Уейс, або принаймні його торговий квартал, може нам запропонувати в сенсі газованих вод і морозива. Що ж, нам доведеться відвідати їх усі".

"Йди геть!", сказала вона.

"Злобство, курко, тебе не врятує".

"Добре", сказала вона. "Та ти не смієш мене заганяти в пастку. Добре — нехай буде по-твому, ми ніде не заходили. Ми просто балакали й дивились на сукні в вітринах".

"В яких вітринах? Ось у цій?" "Так, хоча б у цій".

"Ах, Лоліто! Поглянь-но ближче". Видовище було дійсно мало привабне.

Дженджикуватий молодий прикажчик чистив пирососом щось наче килим, на якому стояли дві фігури, що мали такий вигляд, ніби вони щойно постраждали від вибуху. Одна з них була зовсім оголена, без перуки й без рук. Судячи з її порівняно незначної довжини й манірно-грайливої пози, можна було припустити, що в зодягненому стані вона зображала, й далі зображатиме дівчинку лолітчиного росту. В теперішньому стані, проте, вона не мала чіткої статі.

Поряд з нею стояла вища фігура — наречена в серпанку, цілком завершена й, як кажуть, ціла, якщо не рахувати відсутності однієї руки. На підлозі, в ногах дівчиці, там, де старанно плазував прикажчик зі своїм інструментом, лежали три тонких голих руки й білява перука. Дві з цих рук випадково з'єднались у ввігнутому положенні, що нагадувало жакликий жест відчаю й мольби.

"Дивись, Лоліто", сказав я спокійно. "Дивись добряче. Хіба це не досконалий символ якогось неймовірного лиха? Втім (правив я далі, сідаючи в авто) я виконав деякі запобіжні заходи. Ось тут у мене (я відкрив відділок для шкірянок), на цьому маленькому блокноті, записаний номер повозу нашого любого друга".

Я не з розуму не потрудився закарбувати номер у пам'яті. Пам'ятав тільки першу літеру й останнє число, ніби весь ряд відсутніх цифр пішов від мене півколом, зостаючися на повернутим на мене угинанням за кольоровим склом, недостатньо прозорим, щоб можна було розібрати щось-там із серії, крім його крайніх знаків, латинської Р і шістки. Мені доводиться вдаватися у ці деталі (котрі самі по собі можуть зацікавити лише професіонала-психолога), адже інакше мій читач (ах, якби я міг уявити його в вигляді яснобороного ерудита, який посмокує рожевими губами *la romme de sa canne* та п'яніє від мого манускрипту!) міг би не оцінити вповні всю силу потрясіння, яке я зазнав, помітивши, що літера Р наче вдягнувши турнюр, перекинулась на В, а шістка постала цілком затертою. Центральна ж частина, яку я все одно не пам'ятав, мала сліди квапливо пробіглої олівцевої гумки: цифри були замазані, решта заново написана дитячою рукою, отже весь ряд являв собою якийсь закручений колючий дріт, який не піддавався логічному витлумаченню. Єдине що я знав, було те,

що мені казала пам'ятна літера: мій ворог був зі штату, суміжного з тим, де був Бердслей.

Я нічого не сказав. Я сунув блокнот знов у відділення, захлопнув кришку, й ми виїхали з Уейса. Лоліта, між тим, схопила з заднього сидіння нові комікси і в білій своїй блузці, бриженій вітром, висунувши в вікно правий коричневий лікоть, заглибилась у пригоди чергового бевзя. Від'їхавши милі на чотири від Уейса, я завернув у пістряву тінь пляцівки для пікніків, де ранок звалив свій сонячний бруд на пустий стіл; Лоліта, забравши погляд від журнальчика, подивилась на мене з напівусміхом здивування, й не кажучи й слова, я навідмах дав їй здоровезний ляпас, який смачно впав на її теплу тверду маленьку вилицю.

А за тим — розкаяння, пронозлива втіха покутних ридань, плазування любові, безнадійність чуттєвого примирення... В оксамитовій темряві ночі, в мотелі "Мірана" (Мірана!), я цілував жовтуваті підошви її довгопалих ніжок, — й дійшов до останніх принижень і жертв... Та все це було ні до чого. Ми обидвоє були приречені. Та скоро мені довелось вступити в нове коло пекельних тортур.

Коли ми залишали Уейс, на одній з крайніх вулиць... Ах, можу присягнути, що це не було маячінням. На цій крайній вулиці я — мигцем побачив знайомий вишневий Як з відкидним верхом, або ж його тотожний двійник. Замість Траппа, там сиділо четверо або п'ятеро гучних акторських типів, представників кількох статей — та я нічого не сказав. Після ж виїзду з Уейса намалювалось щось зовсім інше. Спершу, протягом одного-двох днів, я насолоджувався тією внутрішньою впевненістю, з якою я сам собі казав, що ні тепер, ні колись ніхто за нами не слідував; а за тим мені стало огидливо ясно, що Трапп перемінив тактику й далі їде за нами, та вже в інших, позичених повозах.

Дійсний Протей великого шляху, він з приголомшливою легкістю перескакував з одного типу авто в інший. Такий спосіб пересування передбачає існування гаражних пунктів, спеціалізованих на постачанні "перекладних возів", та я ніколи не міг точно визначити місцезнаходження цих станцій.

Спершу він нібито обирав шевролетову породу — почав з відкритого воза барви "Коледж Крем", перейшов на маленький седан "Голубий Горизонт", а потім сплотнів до таких відтінків як "Сивий Прибій" і "Сплавний Сухостій". За тим він звернувся до інших марок і знов пройшов через тьмяну райдугу комерційних фарб, змушуючи мене розбиратись, наприклад, у тонкій відмінності між моїм "замрійно-синім" Ікаром і його "гірськосинім" Ольдсмобілем. Сірий тон, утім, залишався його улюбленим захисним кольором і в пекельних кошмарах я марно, бувало, силився правильно розсортувати такі примарні відтінки як "Сірий Вовк" Крайслера, "Сірий Шовк" Шевролету, "Сірий Париж" Доджа...

Потреба постійно виглядати його вусики й відкритий комір — або його лисина і широкі рамена — змусила мене достеменно вивчити всі вози, які траплялись на дорогах — іззаду, спереду, збоку, стрічні, обгінні, словом усі машини під мінливим сонцем: авто статечного вакаційника з картонною коробочкою паперових серветок

"Недоторка" в задньому вікні, нерозсудливо ринучий старий Форд бідняка, набитий блідими дітьми, з головою кудлатого собаки, посталого у вікні; й зігнутим внаслідок зіткнення крилом; седанчик самітника, весь заповнений всередині костюмами на вішаках; великий товстий причеп — цілий пересувний будинок, незворушно байдужий до розлюченого ланцюга возів, що тягнувся за ним; спортивна машина з дівкою, яка люб'язно розташувалась посеред переднього сидіння, щоб бути якомога ближче до парубка за кермом; авто з перевернутим на даху човном... Сіра машина, гальмуюча перед нами, сіра машина, що наздоганяє нас.

Раз якось, в районі Скелястих Гір, десь між Сноу і Чампіон, ми котились ледь помітно під ухил і тоді-то мені вдалося вдруге ясно побачити Закоханого Сищика. Сіра примара за нами потемніла, стала густішою, постала компактною Домініонною Синню... Раптом моє авто, ніби відгукнувшись на муки мого бідного серця, почало якось скочуватися й ковзати сюди-туди, причому з-під нього линуло безпорадне "хляп-хляп-хляп".

"Шина капут, містере", весело проказала моя добра дівчинка.

Я зупинився на скраю гірської прірви. Лоліта склала на грудях руки й уперлась витягнутою ногою в приладну дошку. Я виліз, оглянув праве заднє колесо. Нижня половина нещасної шини прибрала огидно прямокутну форму. Трапп зупинився в п'ятдесяти ярдах позаду нас. На цій відстані обличчя його було лише сальною плямою, ба пляма сміялась. Я вирішив скористатись випадком і попрямував до нього — з блискучою ідеєю позичити в нього підойму, хоч у мене була своя. Він трохи позадкував. Я боляче вдарився об камінь — і утворилась атмосфера повального радіння. Тут колосальна вантажівка виросла за машиною Траппа і з гуркотом проїхала повз мене, ба далі я почув, як вона судомно гуркнула. Я мимохіть обернувся — й побачив, що моє авто повільно уповзає.

Здаля я добачив голівку Лоліти, кумедно сидячої за кермом, причому мотор працював, хоч я пам'ятав, що вимикнув його.

За короткий, повний трепету проміжок часу, потрібний мені, щоб добігти до хлюпотливої й нарешті зупиненої машини, я встиг подумати, що протягом двох років моя комашка мала цілковиту можливість добрати елементарних знань в галузі керування автомобілем. З шаленим ривком я відкрив дверку. Мені було пекельно ясно, що вона пустила мотор, щоб відтягнути мене від пана Траппа.

Втім, цей фортель виявився непотрібним, адже, поки я здоганяв її, Трапп круто повернув серед дороги й укотив. Я посидів, відсапнувся. Лоліта спитала, чи я не подякую їй за те, що вона так спритно загальмувала, коли авто раптом поїхало під ухил. Не отримавши відповіді, вона занурилась у вивчення дорожньої мапи. Я вийшов з авто й почав "колесування", як називала цю операцію покійна Шарлотта. Мені здавалось, що я втрачаю розум.

Замінивши колесо, ми продовжили нашу фарсову подорож. Після понурого й цілком зайвого спуску, дорога стала підніматись петлями все вище й вище. В особливо крутому місці нам довелось плестися за велетною вантажівкою, яка допіру обігнала

нас. Вона зараз із жахливим стогоном повзла вгору по звивам дороги, і їй неможливо було об'їхати. З її кабінки випурхнув шматочок гладкого срібла — внутрішня обгортка жувальної гумки — й, полетівши назад, припав на мить до нашого переднього скла. Мені спало на думку, що, якщо я дійсно з'їжджаю з глузду, може скінчитись тим, що я вб'ю кого-небудь. На всяк випадок (як сказав той Гумберт, що сидів на суші, тому Гумберту, котрий плескався бозна-де) добре б дещо підготувати — наприклад, перетягнути пістолет з коробки в кишеню, — щоб бути готовим спожити свободу безумства, коли воно зійде.

20.

Тим, що я дозволив Лоліті займатись еатральною діяльністю, я дав їй змогу (закоханий бовдур) навчитись усім вивертам зради. Як тепер з'ясувалось, справа не обмежувалась готовими відповідями на такі запитання, як і що являє собою основний конфлікт в "Гедді Гоблер"; або в яких сценах "Любові під Ільмами" вкрай зростає дія; або: з чого складається переважний настрій "Вишневого Саду"; насправді їй подавались різні способи зраджувати мене. О, з яким обуренням я тепер згадував ту "задану їй симуляцію п'яти почуттів", якою вона так часто займалась, в нашому бердслейському готелі! Я сидів так, щоб непомітно спостерігати за нею, коли вона, рухаючись як суб'єкт під гіпнозом або учасник містичного ритуалу, й ніби дляючи сублімовану версію дитячої гри, в якій дівчатка в'являють себе дівами, зображала мімікою, що би вона зробила, почувши стогін у пітьмі, побачивши зовсім новеньку молоду мачуху, проковтнувши що-небудь несмачне, на кшталт жовтуватого желе, понюхавши розчавлений соковитий жмутик трави в плодovому саду, або доторкнувшись до того чи іншого неіснуючого предмета хитрими, тонкими пальцями німфетки. Серед моїх паперів зберігся мімеографічний список наступних завдань.

"Дотикове тренування. Уяви собі, що береш і тримаєш пінпонговий м'ячик, яблуко, липкий фінік, новий пухнасто-фланелевий тенісний м'яч, гарячу картоплину, льодяний кубик, кошенятка, підкову, кишеньковий ліхтар циліндричної форми.

Перебирай кінцями пальців уявлені речі: хлібний м'якуш, гумку, ниючу скроню близької людини, шмат оксамиту, рожеву пелюстку.

Ти — сліпа дівчинка. Обмацай, починаючи з обличчя, наступних людей: Грецького Юнака; Сірано-де-Бержерака; Діда-Мороза; немовля; регочучого від лоскоту фавна; сплячого незнайомця; власного батька".

Та до чого ж зваблива бувала вона, і при навіюванні цих ніжних чарів, і при мрійливому виконанні інших чарівних обов'язків! Крім того, іноді, в особливо сприятливі бердслейські ночі, я обіцяв їй яке-небудь задоволення або дарунок, якщо вона попрацює для мене, й хоча її рутинні стрибки з розкиненими ногами не стільки нагадували млосні й разом з тим незугарні рухи паризьких *petats rats*, скільки стрибки тих голоногих дівчин в коротеньких спідницях і товстих светрах, які зорганізованими скриками й гімнастичним шаленством наснажують студентів, граючих в американське регбі, все ж ри міка її не зовсім ще розвинених членів вкрай подобалась мені. Та все це було нічим, в порівнянні з невимовним свербом насолоди, який я зазнав від її тенісної

гри: можу тільки сказати, що то було дразливе, несамовите відчуття якогось повисання на самому скраю — ні, не безодні, а неземної гармонії, неземної сйяності.

Попри старий вік, вона більш ніж будь-коли була німфеткою в своєму білому тенісному одязі, з абрикосовою засмагою на руках і ногах. Крилаті засідателі! Ніякого потойбічного світу не треба мені, якщо в ньому не з'явиться Лоліта в тому вигляді, в якому вона була тоді, на колорадському курорті між Сноу та Ельфінстоном — і, будь-ласка, щоб усе було так само точно, як тоді: широкі, білі хлоп'ячі трусики, вузенька талія, абрикосовий голий поперек, біла грудна хустка, стрічки якої йдуть наверх, навколо шиї, скінчуючись ззаду вислим вузлом і залишаючи неприкритою її до нестями молоденькі й привабливі лопатки з цим абрикосовим пушком на них, і привабливі ніжні кісточки й гладеньку, донизу звужену спину! Її кепка була з білим козирком. Її ракета коштувала мені силу грошей. Оцупок, згрубілий оцупок! Адже я міг би відбити її на кіноплівці! Вона б тоді залилася й по досі зі мною, перед моїми очима, в проекційній камері мого відчаю! Перед сервісом, до того як приступити до дії, Лоліта наче робила передих, чекаючи за крейдяною рисою, й при цьому, бувало, разок-другий гепне м'яч об землю або носком білої тифельки пошкребе по ґрунту, завжди невимущена, завжди спокійно-весела, вона, котра так рідко була веселою в її п'ятьма домашньому середовищі! Як на мене, її тенісна гра являла собою вищу точку, до якої молодість створіння може довести сценічне мистецтво, хоч для неї, ймовірно, це було лише геометричною суттю основної життєвої дійсності.

Граційна ясність усіх її рухів знаходила своє слухове доповнення в чистому, тугому дзвоні кожного її удару. Ввійшовши в ауру її влади, м'яч робився білішим, його пружність ставала якісно більш дорогоцінною.

Прецизійний інструмент, який вона уживала по відношенню до мене бачився в мить липнучого доторку надзвичайно чіпким і неспішним. Скажу більше: її стиль був цілком точною імітацією якнайсправжнішого першокласного тенісу, проте, позбавленою в її руках будь-яких практичних результатів. Як мені сказала Електра Гольд, сестра Едузи, така дивовижна молода тренерка, коли я сидів на твердій лавці, що починала пульсувати піді мною, й дивився, як Долорес Гейз, жартома ніби, ганяла по всьому корту гарненьку Лінду Голль (яка, втім, здолала її): "В вашу Доллі встромлено магніт для м'яча в самому осередку ракетних жил, та, на бога, нащо бути такою обачливою?" Ах, Електро, чи не однаково — при такій грації! Згадую, присутній на першій же грі, я відчув, як засвоєння цієї краси мене буквально облило ледь стерпним здриганням. В моєї Лоліти була дивацька манера ледь приздімати напівзігнуту в коліні ліву ногу при розложистому й пружинястому починанні сервісного циклу, коли розвивалася й на мить натягалась в променях сонця жива мережа балансу між чотирма точками — пуантою цієї ноги, ледь опушеною пахвою, засмаглою рукою й далеко закинутим назад овалом ракети, між тим як вона звертала лискучий оскал всміхненого рота вгору в маленьку планету, повислу так високо в зеніті сильного та стрункого космосу, який вона сотворила з певною метою — напасти на нього звучним хльостанням свого золотого бича. Її подача вирізнялась прямизною,

красою, молодістю, класичною чистотою траєкторії, та, не дивлячись на біговий її темп, її неважко було вернути, адже й жодної закандзюбинки або родзинки не було в довгому, елегантному підстрибку її м'яча.

Мене змушує стогнати від образи думка, що я міг так легко увічнити усі ці чарівні узори, закарбувавши їх на целулоїдовій плівці. Наскільки б вони були більшими ніж ті моментальні знімки, які я (безумець!) спалив! Її смеш відносився до її сервісу, як відноситься секстет до октету в сонеті, адже її натренували, мою звабу, негайно подрібнювати до сітки на яскравих, спритних, у білому взутті ніжках. Ніхто б не міг сказати, що краще в неї виходить — драйв справа чи драйв зліва: один був дзеркальним відображенням іншого, — й мені в самих череслах і досі поколює від пістолетної пальби цих ударів, котрим вторили чітке гупання й вигуки Електри. Одною з перлин гри Доллі був короткий удар з напівзлету, якому великий Нед Літам навчив її в Каліфорнії.

Вона вибрала сцену проти плавби і плавбу перед тенісом; все ж я стверджую, що якби я не підломив у ній чогось (в той час я не розумів цього!), її ідеальний стиль сполучався б з волею до звитяги, й вона б розвинулась у справжню чемпіонку. Долорес, з двома ракетами під пахвою в Вімблдоні (1952), Долорес на рекламі цигарок "Дромадер" (1960), Долорес, граюча чемпіонку тенісу в кінодрамі (1962). Долорес та її сивий, сумирний, притихлий чоловік, колишній її тренер, старенький Гумберт (2000).

Жодної не існувало лукавинки в її манері грати — якщо, однак, не брати за фінту німфетки веселу байдужість до результату гри. Вона, така жорстка й підступна в звичайному житті, тут проявляла таку невинність, таку відвертість, таку зичливість в сенсі пласировки, що навіть посередньому, але впертому гравцеві, хай як коряво й невміло він грав, вдавалось так прихlopнути й підрізати м'яча, щоб продлубати собі шлях до перемоги. Попри малий ріст, вона покривала всю свою половину (1053 квадратних фути) майданчика з надзвичайною легкістю, вже як вступивши в ри м обміну, й допоки могла цим ри мом керувати; та всяка різка атака, всяка раптова зміна тактики з боку противника приводили її в стан повної безпорадності. Їй, скажімо, бракувало одного пункту, щоб виграти партію — тут-то її другий сервіс, який, доволі типово, був навіть сильнішим та більш стильним ніж перший (адже в неї були відсутні ті внутрішні затримки, які знайомі обережним гравцям) звучно вдарявся об арфову струну сітки — й відскакував в аут. Відшліфована бісерка її "спарного" удару підхоплювалась і поверталась у кут противником, в якого, здавалось, чотири ноги й крива шкрябанка в руках. Її драматичні драйви й дивовижні злетники пренаївно падали йому до ніг. Знов і знов вона мазала м'яч — і, сміючись, пародіювала досаду тим, що схилялась уперед в балетній знеможі, з навислим з лоба локоном. До того безплідними виявились її грація й блиск, що вона навіть не могла побити задиханого Гумберта, основний удар якого був старомодний "під'ємний" драйв.

Думаю, що я особливо чутливий до магії ігор. В моїх шахових сесіях з Гастоном я бачив замість дошки квадратове заглиблення, повне прозорої морської води з рідкими мушлями й каверзами на рівному мозаїчному дні, яке бачилось нетямкому партнерові мутним мулом та тьмарою сепії. Перше ж тенісне навчання, яким я колись мучив

Лоліту (до того, як уроки великого каліфорнійця стали для неї одкровенням), я тепер споминав як щось гнітюче й тужливе — не тільки тому, що мою безнадійну ученицю так відразливо дратувала кожна моя порада — але ще й тому, що дорогоцінна симетрія корту, замість того щоб відбивати заховану в ній гармонію, ставала зруйнованою вщент незугарністю й утомою дитини, яку тільки злостила моя педагогічна бездарність. З тих пір усе змінилось, і в той день, в ясній каліфорнійській атмосфері Чемпіона, на дивовижнішому корті край підніжжя крутих кам'яних сходів, ведучих до Готель Чемпіон, де ми стояли, мені вчулось, що я можу відпочити від кошмару невідомих зрад, занурившись у чистоту її стиля, її душі, її невід'ємної грації.

День був безвітряний. Вона лупила міцно й пласко, з властивим їй вільним махом, повертаючи м'яч за м'ячем над самою сіткою вглиб корту, й ри мічний розпорядок цих ударів був такий класично простий, що власне моє пересування зводилось в цілому до плавного прогулювання туди-сюди — справжні гравці зрозуміють, що я тут хочу висловити. Різаний, доволі густо скошений сервіс, який я успадкував від батька (який навчився йому, в свою чергу, від француза Деклюжі або бельгійця Бормана — старих його друзів й великих чемпіонів), завдав би Лоліті чимало труднощів, якби я захотів їх завдати. Та хто би наважився збентежити цю яснооку ясочку? Чи я згадав десь, що її гола рука була відзначена осімкою прищеплення від віспи? Що їй було лишень чотирнадцять років? Допитливий метелик, пірнувши, тихо пролетів між нами.

Раптом бачу — звідки їм взятись, з'являються двоє в тенісних трусиках: рудий чоловік, років на вісім молодший за мене, з обпеченими на сонці малиновими гомілками; й доволі матова брюнеточка, на два десь роки старша за Лоліту, з примхливим ротом і жорстоким поглядом. Як це звичайно буває в старанних новачків, їхні ракети були в чохлах і рамах, і несли вони їх не так, як носиш природні й зручні подовження декотрих спеціалізованих м'язів, а наче це були молотища, мушкетони, коловороти або мої власні гидаві громіздкі гріхи. Трохи безцеремонно всівшись біля мого дорогоцінного в певному сенсі піджака на лавицю збоку від майданчика, вони взялись вельми гучноголосно вихвалити низку ударів, яка складалася з ледь не п'ятдесяти обмінів, які Лоліта невинно допомогла мені доглянути та підтримати, поки розрив у серії не змусив її видати стогін при виді того, як смеш пішов за межу, після чого вона на мить залякла, знесилена сміхом — золота моя комахка! Мене мучила спрага: я попрямував до фонтанчика питної води. Цим скористався рудий, щоб скромно мовлячи запросити на гру вчотирьох. "Мене звуть Білл Мід", сказав він, "а це, Фей Пейдж, актриска. Ма фіансе" — додав він (вказуючи своєю безтямно заброньованою ракетою на світську Фей, яка вже базікала з Лолітою). Я почав був відмовляти: "Дякую, але" — (ненавиджу, коли мою чистокровку вплутують у нісенітницю кепських чоботарів), коли мене відтягнув дивовижно музикальний оклик: окремих козачок дріботів униз сходинками до нашого майданчика й робив мені знаки. Виявилось, що мене воліють на телефоні для екстреного позаміського виклику, — такого екстреного, що для мене навіть "тримають лінію". "Йду", сказав я, схопив піджак (важкість кольта у внутрішній кишені) й сказав Лоліті, що зараз повернусь. Вона як раз піднімала м'ячик

(у європейський спосіб, тобто сполученим злином носка ноги й краю ракети, що було одною з не багатьох гарних речей, яким я її навчив) і всміхнулась, — вона всміхнулась мені! Певний зловісний штиль дозволяв серцю триматись на плаву, поки я слідував за хлопчиськом до готелю. Є коротка американська фраза, в якій викриття, відомста, катівня, смерть і вічність виражаються через на подив відразливу формулу "дзіс іс іт", — "ось воно!", "отож-бо воно так!" Я залишив Лоліту в немайстерних руках, та байдуже. Буду, звичайно, боротись.

Люто боротись. Краще все знищити, ніж від неї відмовитись. Так, дійсно, крутуваті сходи.

В бюро готелю горбоносий чоловік з вельми темним, думаю, минулим, яке варто було б розстежити, передав мені повідомлення, написане його рукою.

Міжміська лінія мене-таки не дочекалася. В записці йшлося: "Містере Гумберт.

Дзвонила директорка Бурдалейської (так!) школи. Літній номер: Бурдолей 2-82-82. Будь ласка подзвоніть їй негайно. Надзвичайно важлива справа".

Я склав своє довге тіло в телефонну будку, прийняв пігулку й упродовж десяти хвилин бився з почварами примарного простору. Поступово налагодився деякий квартет; сопрано: такого номера немає в Бердслеї; альт: міс Пратт поїхала в Англію; тенор: Бердслейська школа не дзвонила; бас: дзвонити вона не могла, бо все одно ніхто не знав, що в цей день я буду саме в цьому колорадському готелі. Боляче вражений мною горбоносий службовець погодився з'ясувати, чи викликали мене взагалі з "Бурдолея". Виявилось — не викликали.

Ймовірно, якийсь місцевий пустун набрав номер і дременував. Я подякував службовцю. Він відповів: нема за що. Побував у дзюрчливому пісуарі й зарядившись у барі, я пустився в зворотну путь. З першої ж тераси я побачив наш корт: він бачився дитячою грифельною дошкою завбільшки — погано витертою. Золотиста Лоліта брала участь у грі змішаних пар. Вона рухалась як прекрасний італійський янгол — серед трьох огидних калік фламандської школи.

Один з них, її партнер, міняючись з нею сторонами, блазнівським жестом хляснув її по задку ракетою. В нього була надивовижу кругла голова, його брунатні штани зовсім не пасували до тенісу. Запала ніякова мить — він побачив мене на сходах і, відкинувши ракету — мою ракету — став дертись по крутому загону, що відокремлював теніс від бульвару. Він трусив п'ястями й ліктями, навмисно комічно зображаючи птаха з недорозвиненими крилами, й видерся так, на кривих ногах, до вулиці, де його чекало димчате сіре авто.

Наступної хвилини й він і сірий серпанок щезли. Коли я зійшов до корту, полишена трійця вже збирала й розглядала м'ячі, сортуючи їх: я вранці купив півдюжини нових; на чужих були саморобні відзначки кривавого кольору.

"Прошу, містере Мід, хто був цей добродій?" Спершу Білль, далі Фей з дуже серйозним виглядом відмовно похитали головою.

"Уявіть собі", пояснила Фей, "якийсь недоречний нахаба приєднався до нас, щоб добрати другу пару. Чи не так, Доллі?" Вона вже була для них Доллі. Держак моєї

ракети все ще був мерзотно теплим на дотик. Перед тим як піднятися в готель, я завів її в вузьку алейку, напівзарослу духмяним чагарником сизих кольорів, і вже збирався дати волю назрілим риданням, — збирався благати її, зачаровану, байдужу, щоб вона розпорошила хоча б як, бодай через брехню, тяжкий жах сповиваючий мене — як раптом ми опинились позаду дивно судомної пари, — начебто зіштовхується одна пара з іншою в ідилічній обстановці старих комедій. Білль та Фей геть знемагали від сміху — ми вочевидь прийшли посеред якогось їх приватного жартування. Це не мало більше значення.

Таким тоном, як ніби це не мало великого сенсу, як ніби життя автоматично котилося далі по колу сучасних забав, Лоліта сказала, що піде перевдягатись для купання, — хотіла пошвендітись біля басейну: бо день був дивний, Лоліто!

21.

"Ло! Лоло! Лоліто!" — чую свої вигуки з порога в сонячну долину, причому акустика часу, купального часу, додає моему зову та його зрадницькій хриплості багато тривоги, пристрасті й муки, що право же, будь Лоліта мертва, ривком розкрився б її застібнутий блискавкою саван. Я, нарешті, здогнав її посеред гладкої муравистої тераси — вона втекла, поки я перевдягався. Ах, Лоліта! Вона там гралася з песиком — песиком, а не зі мною. Пес (якийсь напівтер'єр) пускав і знову захоплював у зубах — та ще якимось приганяв до щелепи — вогкий червоний гутаперчевий м'ячик; передніми лапами брав швидкі акорди на пружному газоні; й кудись ускакував. Мені тільки хотілося знати, де вона, я все'дно не міг купатись через жахливий стан мого серця, та кому яке діло, і ось вона грала з собакою, а я стояв поруч, в халаті, і вже не звав її; та раптом щось в узорі її рухів уразило мене... вона кидалась туди-сюди в своїх ацтеково-червоних плавках й бюстгальтерчику, й було щось наче захват, ледь не безумство в її спритнярстві, щось багато більше ніж проста радість. Навіть собака був спантеличений її перебільшеним святкуванням. Я поглянув навколо й тихо поклав руку на груди. Бірюзовий басейн за терасою вже був не там, а в моїй грудній клітині, й мої органи плавали в ньому, як плавають людські випорожнення в блакитній морській воді вздовж надбережжя в Ніцці. Один з купальців відійшов од басейну й, вполовину прихований павинячою тінню лиштви, завмер тримаючись за кінці рушника, накинутого на нього, й янтарним поглядом стежачи за Лолітою. Так він стояв, закамуюфльований світлотінню, викривлений ягуарними блисками й замаскований власною голизною; вологе чорне волосся — точніше, рештки волосся — прилипли до його круглого черепа, вусики над червоною губою здавались вологою плямкою, шерсть на грудях ширилась двокрилим трофеєм, пульсував пуп, яскраві бризки стікали по лахматих ляжках, тісні, вологі чорні купальні трусики ледь не лупались від здорової сили там, де випнутим обрисом позначалась здоровезна мошна, круто підтягнута вгору й товстим щитом прикладена до всторченого знаряддя сатира. Й поки я зорив на його кругле, горіхо-брунатне обличчя, то збагнув, що от впізнав його по відображенню в ньому образу моєї доньки, — це була така ж гримаса блаженства, ба тільки перетворена на щось потворне в перекладі на чоловічий кшталт. А крім того мені стало ясно, що дівчинка, моя

дівчинка, знаючи, що він її позирає, насолоджується його хтивим поглядом і на позір йому скаче й радіє, — мерзенна, кохана повійка! Кинувшись за м'ячем і не впіймавши його, вона повалилась на спину, стрімко працюючи в повітрі нечемними, молодими ногами; зі свого місця я відчув мускус її збудження; й тут, скам'янівши від священної огиди, я побачив, як мужчина прикрив очі, оголив рівні, огидно-маленькі зуби й притулився до дерева, в лиштві якого ціла згряя плямистих пріапів зайшла в дрижанні. Одразу по цьому сталась незвичайна метаморфоза. Він вже був не сатир, а мій надзвичайно зичливий і глупий швейцарський дядько — той Густав Трапп, вкотре згаданий мною, який, бувало, хотів нейтралізувати запій (лупив пиво, змішане з молоком, свинюка) тим, що завзятим штангістом підіймав тягарі, хитаючись і пихкаючи, на березі озера, в старомодному купальному костюмі, хвацько спущеному з одного плеча.

Теперішній Трапп помітив мене здаля й, розтираючи потилицю натягнутим між руками рушником, з удаваним недбальством пішов по напрямку до басейну. Й, неначе згасло сонце, що осявало її гру, Лоліта притихла й неквапно піднялася з землі, негуючи м'ячик, який тер'єр так зручно поклав проти неї. Хто може сказати, які глибокі образи ми завдаємо собаці тим, що припиняємо боркання! Я почав казати щось, та раптом сів на траву з цілком неймовірним болем у грудях, й мене вивернуло потоком якихось бурих і зелених речей, які, наскільки пам'ятаю, я не їв.

Я побачив очі Лоліти: їх погляд мені здався радше завбачливим, ніж наляканим. Я почув, як вона сказала добрій дамі, яка підійшла до нас, що з її татом стався "якийсь приступ". За тим я тривалий час лежав на шезлонгу й спорожняв келишок за келишком. Вже наступного ранку я відчув себе достатньо зміцнілим, щоби продовжити подорож (чому лікарі, які доглядали мене в подальшому, не давали віри).

22.

Двокімнатний котедж, наперед заброньований нами, під знаком Срібної Шпори, в Ельфінстоні (не дай бог комусь почути їх стогін), виявився приналежним до лакованої, смугло-соснової ізбяної породи, яка так подобалась Лоліті у дні нашої першої безтурботної поїздки. Ах, тепер все змінилось. Я мовлю не про Траппа чи Траппів... Врешті-решт... ну, самі розумієте.

Врешті-решт, панове, ставало доволі ясно, що всі ці ідентичні детективи в призматично-мінливих авто були виплодом моєї манії переслідування, повторними видіннями, заснованими на збігах й випадковій подібі. Soyons logiques, кукурікала й кокошилась галльська частина мого розуму, женучи всяку думку, що який-небудь зачарований Лолітою комівояжер або гангстер з кінокомедії та його посіпаки труять мене й ошукують і різними іншими прекумедними способами користуються з моєї дивної позиції до закону. Згадую, я наспівував щось, тамуючи паніку. Мені навіть вдалося спродувати еорію, що пояснює підроблений виклик з "Бурдолея"... та якщо я не міг не думати про Траппа, як я не думав про недавні свої конвульсії на газоні в Чамп'юні, я ніяк не міг примиритись з іншою мукою: знати, що Лоліта близька так й так сумовито опрічна водночас, і так кохати її, так кохати саме напередодні нової ери, коли

за моїм волховським підрахунком вона б мала не бути німфеткою, припинити терзати мене...

В Ельфінстоні доля підготувала мені додатковий, гидкий і цілком зайвий клопіт. Моя дівчинка була якась журна й небалакуча протягом останнього перегону — двісті миль по горах, неспотворених ані димно-сірими нишпорками, ані зігзагоподібними спритнярами. Вона ледь поглянула на славнозвісну, дивного вигляду, гарно жевріючу скелю, ту саму, яка виступом нависала над горами й прислужилась трампліном для стрибка в Нірвану темпераментній актрисі. Місто було нещодавно відновлене або перебудоване, посеред пласкої долини на висоті семи тисяч футів, над рівнем моря; мені хотілось, щоб воно скоро набридло Лоліті; ми покотили б у Південну Кароліну, прямуючи до Мексиканського кордону, до казкових заток, до сагуарових пустель і фатаморган. Хосе Лізачовендоа, в відомому романі Меріме, збирався завести свою Кармен в Etats Unis. Я уявив собі Мексиканське тенісне змагання, в якому Долорес та різні гарненькі дівчатка-чемпіонки з Каліфорнії брали б участь, яскріючи переді мною. Добросусідські турне на цьому гостинному рівні стирають різницю між паспортом і спортом. Чому саме, думалось мені, ми будемо щасливі за кордоном? Переміна навкілля — традиційна ілюзія, на яку покладають надії приречене кохання й невиліковна сухотка? Прізвище власниці мотелю промовлялось так само, як Гейз (але писалось інакше). Ця бадьора, нафарбована вдова з цегляним обличчям і блакитними очима спитала, чи не швейцарин я часом? Сестриця в неї вийшла за лижного інструктора родом зі Швейцарії. Я відповів ствердно, додавши, що моя дочка вполовину ірландка. Я розписався. Місіс Гейз дала мені ключ з іскрястою усмішкою, й далі сяючи, показала, де поставити машину. Лоліта виповзла з неї та студно знизала плечима: променясте вечірнє повітря було дійсно прохолодним. Вступивши в котедж, вона сіла на стілець край розкладного столу, опустила голову на руки й сказала, що почуває себе жахливо.

Прикидається, подумав я, прикидається, певно, щоб обминути мої пестощі; мене пекла пристрасть, та сердега зайшлась якомсь дуже нудьгувати, коли я поліз до неї. Лоліта хвора! Лоліта вмирає! Вона вся горіла. Я поставив їй градусник, в ротик, за тим проглянув формулу, занотовану на щастя, в моїй книжечці, й коли я нарешті переклав незрозумілу мені цифру з Фаренгейтівської шкали на близьку мені з дитинства стоградусну, виявилось, що в неї сорок і дві десятих, чим принаймні пояснювався її стан. Я знав, що в істеричних німфеточок температура підіймається до фантастичних ступнів, — навіть вище тієї точки, за якою звичайні люди вмирають; і я би обмежився тим, що дав би їй ковток гаряченького портвейну, та дві аспіринки, та губами ввібрав би жарок до останку, якби при ретельному огляді привабний відросток у глибині піднебіння, один з головних коралів її тіла, не виявився цілком вогняного відтінку. Я роздягнув дівчинку. Подих у неї був гірко-солодким. Її коричнева ружа на смак відзивалася кров'ю. Її іздригало з голови до ніг. Коли вона поскаржилась, що не може повернути голову від болю в шиї, я, як усякий американський батько, подумав про поліомеліт. Кинувши всяку надію на статеві стосунки, я оповив дитину в шотландський

плед і поніс до авто. Ласкава Місіс Гейз між тим подзвонила місцевому лікарю. "Вам пощастило, що це сталось саме тут", сказала вона, адже не тільки доктор Блю вважався світилом у всьому районі, ба Ельфінстонівський шпиталь був обладнаний у найновішому дусі, попри обмежений вміст. Ніби мене переслідував лісовий цар, як в гетевському "Королі Ельфів" (та на цей раз любитель не хлопчиків, а дівчинок), я з нею поскакав прямо в сліпучий захід, що вже сочився зі сторони оболоні. Моїм провідником була маленька старушка зразка портативної відьми (можливо, одна з кузин Erlk nig'a), яку мені позичила Місіс Гейз, і якої я більше ніколи в житті не бачив. Я не люблю вас, докторе Блю, а чому вас не люблю, я сам не відаю, докторе Блю. Не маю сумніву, що його вченість значно поступалась його репутації. Він запевнив мене, що в неї "вірусна інфекція", і коли я пригадав її нещодавню інфлюенцу, сухо сказав, що це інший мікроб і що в нього сорок таких пацієнтів на руках (все це звучить, звичайно, як гарячка старих белетристів). Я подумав, чи не сказати отак зі смішком, на всяк випадок (хтозна, що вони там можуть добачити), що не так давно моя п'ятнадцятирічна донька зазнала маленької аварії, невдало перелазячи через гострий частокіл разом з молодим приятелем, та знаючи, що я зовсім п'яний, вирішив відкласти це повідомлення до більш сприятливого часу. Долорес далі видовжувалась: невсміхненій блондинці-секретарці, паршивій хвойді, я сказав, що моїй доньці "в цілому, шістнадцять". Поки я не дивився, мою дівчинку поцупили в мене! Марно я наполягав, щоб мені дозволили збавити ніч на маті (з надписом "Ласкаво просимо") в одній з тих комірчин їх клятої лікарні. Я бігав угору та вниз по конструктивістських сходах, прагнучи дістатись до моєї ласочки, яку треба було попередити, щоб вона не базікала, зокрема тоді, коли голова в неї в імлі, як в усіх нас. В якусь мить я зле облаяв украй молоденьку й дуже нахабну сестру з гіпертрофією заду й агатовими очима — баскського (кс-кс, кицько!) походження, як я довідався далі: батько її був одним з тих чабанів, які ввозять сюди для тренування вівчарок. Нарешті, я повернувся до запаркованого воза й не знаю, скільки годин просидів у ньому. Скандзюбившись у п'ятні, оголомшений незвичайною самотою, дивлячись із роззявленим ротом на блякло освітлений, вельми коробчатий і пласко-стріховий шпиталь, що стояв ніби навкорячки посеред свого муравчатого квадрата, то на димову розсип зірок і на сріблясто-щербисті гірські висоти, де цієї пори батько Марії, самотній Жозеф Лор мріяв про ночівлі в Олороні, Лагорі, Роласі — або збещував вівцю. Духмяні маячіння такого роду слугували мені завжди потіхою в хвилини сильного душевного напруження, й тільки коли я відчув, що попри часте припадання до фляжки, дрижу від холоду безсонної ночі, вирішив я поїхати знову в мотель. Провідниця-відьма щезла, а дорогу я відав погано.

Широкі гравійні вулиці перетинали так і сяк примарні прямокутники. Я смутно розрізняв щось на зразок силуету шибениці, та це певно був просто гімнастичний прилад на шкільному подвір'ї, а в іншому кварталі, схожому на пустище, виріс проти мене в куполоподібній тиші блідий храм якоїсь місцевої секти. Нарешті я виїхав на шосе й невдовзі побачив неоновий знак Срібної Шпори з аметистовим надписом "Все зайнято", навколо якого мигтіли мільйони мотельних метеликів, званих "млинарями" —

чи то від "линути", чи то від мучнистого відтінку на світлі, й коли, близько третьої ранку, після одного з тих несвоечасних гарячих душів, котрі, наче якийсь фіксаж, тільки сприяють закріпленню відчаю й знемоги в людини, я ліг у ліжко, пахнуче каштанами й ружами, й м'ятними льодяниками, й тими вкрай тонкими, французькими парфумами, які віднедавна я дозволяв їй уживати, я ніяк не міг збагнути простий факт, що вперше за два роки я розлучився з Лолітою. Знагла мені подумалось, що її хвороба є власне дивним розвитком основної теми, що в цій хворобі саме такий присмак і тон, як у довгої низки зчеплених вражень, бентежливих і болісних для мене в путі; я уявляв, як таємний агент або таємний коханець, або мерзенний пустун, або виплід моїх галюцинацій — однаково хто — нишпорить навколо лікарні. Аврора ледь "зігріла руки", як кажуть збирачі лаванди на моїй батьківщині, а я вже знову стремів пробитись у цю фортецю — стукав у зелені її двері, не поснідавши, не бачачи кінця терзанням.

Це було у вівторок, а в середу або четвер, дивно реагуючи — ласочка моя! — на якусь "сироватку" (зі сперми спрута або слини слона), вона майже зовсім одужала, й лікар сказав, що "денька за два вона буде знову стрибати".

Я до неї заходив десь двічі на день, — всього, можливо, вісім разів, — та тільки останні відвідини чітко закарбувались мені в пам'яті. Того дня для мене було великим подвигом вийти з дому хоча б як, адже я себе вже так відчував наче мене винищив грип, який взявся тепер за мене. Ніхто не дізнається, яких зусиль були варті ці квіти, тягар кохання, книжки, за якими я їздив за шістдесят миль, щоб віднайти це все для неї: "Драматичні Твори" Браунінга; "Історія Танцю"; "Клоуни та Коломбіни"; "Руський Балет"; "Квіти Шпичастих Гір"; "Антологія еатральної Гільдії" й "Теніс" Олени Віллс, яка виграла свій перший національний чемпіонат у п'ятнадцять років. На ту хвилину як я, хитаючись під ношею, підходив до дверей лолітичної приватної палати, що коштувала мені тринадцять доларів в день, Марія Лор (молода курва, доглядальниця, яка з першого дня мене зненавиділа) наразі виходила звідти з рештками лолітичного сніданку на таці: вона зі спритним грохотком поставила тацю на стілець у коридорі, й вихляючи задом, чкурнула знову в кімнату, — певно, щоб попередити бідну маленьку Долорес, що старий тиран підкрадається на гумових підошвах, з букіністичним мотлохом і букетом: останній я скомбінував з диких квітів і красивого листя, яке я набрав власними гантированими руками на гірському перевалі, при перших променях сонця (я майже не спав того рокового тижня).

Як годують мою Карменсіту? Мигцем я поглянув на тацю. На заплямованій яєчним жовтком тарілці валявся пожмаканий конверт. Раніш він містив щось, судячи по рівному скраю, та адреси не було — нічого не було, крім зеленої, кепсько-фальшивої геральдичної віньетки з назвою мотелю "Пандерозова Сосна".

Тут я зробив маленьке шассе-круазе з Марією, яка вибігала покvapно знову з лолітичної кімнати, — дивно, як вони хутко рухаються й мало встигають зробити, — ці задясті кицьки. Вона кинула сердитий погляд на конверт, який я поклав знов на тарілку, перед тим оглянувши його.

"Ви б краще не торкали", казала вона з пеленгаторним кивком голови.

"Можна й пальці обпекти".

Суперечити? Нижче моєї гідності. Я тільки сказав: "Je croyais que c' tait un 'bill'pas un billet doux." За тим, ступивши в повну сонця кімнату, я звернувся до Лоліти: "Bonjour, mon petit!" "Долорес!", скрикнула Марія, входячи за мною, повз мене, крізь мене — пухла хвойда — і блимаючи віями й починаючи швиденько складати білу фланелеву ковдру, далі блимаючи: "Долорес, ваш татонько думає, що ви отримуєте листи від любаска. Це я" (постукуючи себе спогорда, по золоченому хрестикі), "я отримую їх". "І мій татонько може парле-франсе не згірше вашого".

Вона вийшла. Долорес, така рожева, з золотим гудзиком, з губами щойно барвно намазаними, з розчесаним до блиску волоссям, по якому вона понишпорили щіткою, як це тільки вміють американські дівчинки, лежала простягши довгі руки на ковдрі, й невинно всміхаючись — чи то мені, чи в ніщо. Посеред нічного столика, поряд з паперовою серветкою й олівцем, горів на сонці її топазовий перстеньок.

"Які жакні жалобні квіти", сказала вона, беручи букет. "Та все одно — спасибі. Тільки зласкався, прошу, облиш французьку — це тільки дратує людей".

Тут знову вбігла звичайним своїм алюром стигла молода шльондра, пахнучи сечею й часником, з газетою "Дезерет", яку моя чудовна пацієнтка шпарко схопила, не звертаючи уваги на розкішно ілюстровані томи, принесені мною.

"Моя сестра Анна", сказала басконка (завершуючи колись повідомлене новою думкою) "працює в Пандерозі".

Завжди мені шкода Синьої Бороди. Ці брутальні брати... Est-ce que tu ne m'aimes plus, ma Carmen? Ніколи не кохала. Я тепер не тільки знав, що моя любов безнадійна, ба також знав, що вони вдвох щось міркують, змовляючись по-баскському або по-земфірському, проти моєї безнадійної любові. Скажу більше: Лоліта вела подвійну гру, адже вона шила в дурні й глупу, сентиментальну Марію, якій повідала, ймовірно, що хоче жити в життєрадісного дядечка, а не в жорстокого, мрячного батька. Й друга доглядальниця, якої я так і не добачив, і дурник, що вкочував койки й гроби в ліфт, і пара лайдацьких зелених папужок, які займали клітку в приймальні — всі, всі вони брали участь в підлому заколоті. Марія, певно, думала, що комедійний татко Професор Гумбертольдї перешкоджає любовній інтризі між Долорес і замісником батька, гладійком Ромео (ба не забудьмо, що ти був гладенький, Ромко, попри всі ці наркотики — "сніжок", "сік радості" тощо).

Мені поболювало горло; я стояв, глитаючи, край вікна й дивився на романтичну скелю, повислу високо в реготливому змовницькому небі.

"Моя Кармен", звернувся я до неї (іноді я звав її цим ім'ям), "ми лишимо це пересохла, пекельне, свербляче місто як тільки тобі дозволять піднятись".

"До речі — мені потрібні мої речі", проказала гітанонька, піднявши горбом коліна й перейшовши на іншу сторінку газети.

"Тому що, знаєш", продовжував я, "нема сенсу сидіти в цьому місті".

"Нема сенсу сидіти будь-де", сказала Лоліта.

Я опутився в кретонове крісло й розкривши красивий ботанічний атлас, спробував

у зумливій від спеки тиші, знайти в ньому мої квіти. Це виявилось неможливим. Трохи згодом десь в коридорі пролунав музикальний дзвіночок.

Я не думаю, щоб у цьому претензійному шпиталі було більше дюжини хворих (з них "трое або четверо божевільних", як мені весело заявила раз Лоліта); і, звичайно, службовці мали надто багато вільного часу. Проте — теж задля шику — суворо діяли правила. Визнаю, що часто приходив у не вказані для відвідин години. В пориві мрійливого лукавства, схильна до видінь Марія Лор (наступного разу їй примариться *une belle dame toute en bleu*, пропливаюча по Гримучій Ярузі в Нью-Лурді), схопила мене за рукав, силячись мене вивести. Я поглянув на її руку; вона забрала її. Ідучи — ідучи з власної волі, — я почув, як Долорес Гейз повторює мені, щоб я завтра вранці приніс їй — не могла пригадати всього, що їй треба було в сенсі носильних та інших речей: "Принеси мені", крикнула вона (вже поза полем зору, адже двері здригнулись, двері зачинялись, двері зачинились) — "принеси мені нову сіру валізу та мамину, мамину! "; та наступного ранку я дрижав од застуди, й п'яний був ущент, і вмирав у мотельному ліжку, де вона пролежала всього кілька хвилин, і все, що я був сильний зробити, з огляду на ці колами бігучі обставини, було послати їй обидві валізи з коханцем моєї вдівоньки, могутнім і щиросердим водієм вантажівки. Я ясно бачив собі, як моя дівчинка показує Марії свої клейноди... Звісно, я був у дещо нестямному стані, й наступного дня я ще такий був хитливий і несформований, що, коли поглянув у вікно ванної на суміжну галявку, то побачив молодий гарний ровер моєї Доллі, що стояв там на своїй підпорці, причому граційне переднє колесо було відвернуте від мене, як завжди, а на сидлі сидів горобець, — та це був ровер господині, і зі слабкою усмішкою хिताючи головою вслід ніжному видиву, я ледь дочалапав до ліжка й довго лежав, тихо і свято, як сказано — цитую не зовсім точно — в Роберта Браунінга — Свята правда! Як Долорес На зеленому лужку Виріза на власну користь Глупства та кіно-лузгу— вирізає з пістрявих журнальчиків, оточуючих Долорес на всіх наших стоянках, а в місті між тим почали справляти велике національне свято, судячи з гучних хлопавок — справжніх бомб, — які весь час тріскали, й точно о першій п'ятдесят п'ять пополудні мені почулось чиесь свистіння за напівпрочиненими дверима котеджу й за тим — стук.

Ще був вантажний шофер Франк — величезний хлоп: він zostався стояти на порозі, тримаючись за одвірок і трохи посунувшись уперед.

"Здрастє. Дзвонять в мотель з лікарні. Доглядальниця Лор питає, чи вже краще містерові Гумберту, й чи збирається він завітати тепер?" За двадцять кроків, Франк здавався рум'яним та міцним; за п'ять кроків, як зараз, видно було, що він пошитий з рум'яно-сірої мозаїки шрамів: в Італії, під час останньої війни, його так бехнуло, що він пролетів крізь стіну; однак, попри всі невимовні каліцтва, Франк здатний був керувати колосальною вантажівкою, бавитись рибальством, полювати, пиячити й невтомно користатись придорожніми дівками. Цього дня — чи то з нагоди великого свята чи просто з бажання потішити хвору людину — він зняв шкірянку, яку за звичаєм носив на лівій руці (ця рука зараз прижата була до одвірка) й являв замороженому страждальцеві не тільки повну відсутність безіменного пальця й мізинця, ба також і

голу дівку, з кіноварними сисцями й кобальтовою іжицюю, чарівливо нататуйованою на тильному боці його понівеченої руки: вказівний і середній палець зображали її ноги, а на п'ясть припадала її голова в вінчику з квіття. Ах, як чудово... зокрема, коли вона, як зараз, прихилилась до бруса, ніби хитра ея.

Я попросив його передати Марії Лор, що я залишусь весь день у ліжку й подзвоню моїй доньці протягом наступного дня, як тільки буду ймовірно почуватися полінезійського походження (в думках у мене ще траплялись похибки). Тут він помітив напрямок мого погляду й зробив так, що праве її стегенце блудливо дригнуло.

"Окі-докі", проспівав велетень Франк, лупнув по одвірку й посвистуючи пішов з моїм дорученням, а я пив далі, й на ранок температура впала, й хоча я був, як жаба кволій, вдягнув свій фіалковий халат поверх кукурудзяно-жовтої піжами й відправився в мотельну контору, де був телефон.

Усе було гаразд. Ясний голос повідомив мені, що: так, усе гаразд, моя донька вчора виписалась із лікарні близько другої години опівдні: її стрий, містер Густав, заїхав за нею із цуценям кокер-спаньйолам, й привітом для всіх, на Чорному Каділі Яку; він сплатив дольчин рахунок готівкою й попросив мені передати, щоб я не турбувався, залишався в теплому ліжку, а вони, мовляв, їдуть до дідуса на ранчо, як було домовлено.

Ельфінстон (він у них тонкий, але страшний) був та й залишився таким, сподіваюсь — прегарненьке містечко. Він нагадував, знаєте, макет — своїми охайними деревцями з зеленої вати й будиночками під червоними стріхами, планомірно розкиданими по паркету долини, й мені здається, я вже побіжно казав про його зразкову школу, і храмину, і просторі прямокутні житлові ділянки, з яких декотрі, втім, зводились до вельми своєрідних загонів, де мул або єдиноріг пасся в імлі раннього липневого ранку. Забавна штука: на одному грависто-скреготливому закруті, я боком зачепив машину, яка була при тротуарі, та сказав собі апа ично, а власнику, що замахав руками, — телєпа ично (в кращому разі), що вернусь у свій час, адреса: Бурдська Школа, провулок Бурди, місто Кабура; джин, що підтримував життя мого серця, мутив мозок, і після кількох пробілів і провалів, притаманних епізодам у снах, я опинився в приймальні лікарні, де старався побити лікаря й кричав на людей, які ховались під стільці, й вимагав Марії, яка, на своє щастя, була відсутня того дня; грубі руки смикали мене за халат, відірвавши нарешті кишеню, й якимсь чином я опинився сидячи верхи на взятому мною за доктора Нелюблю пацієнті, лисому, засмаглому мужчині, який врешті-решт підвівся з підлоги й зазначив з анекдотичним акцентом: "Ба хто тут тепер невротик, я вас питаю?", по чому висока сувора сестра піднесла мені сім розкішно ілюстрованих книг в розкішних оправах та ідеально складений шотландський плед, причому попросила розписку, і в несподіваній тиші я в передпокої помітив пацієнта, якому мій колега-автомобіліст указав на мене, і я тихо розписався в одержанні книг і пледу — символічний жест, який означав, що я відступаю мою Лоліту всім цим макакам, та що ж я ще міг вдіяти? Одна проста думка стояла наче голяком проти мене: головне — залишитись на волі. Якби я скоїв якийсь хибний крок, — мені б довелось

пояснювати всі подробиці свого злочинного життя. Тому вдав із себе подурілого від пияцтва. Колезі-автомобілісту я заплатив, наплювавши на страховку, скільки він уважав за потрібне. Блакитноокому доктору Блю, який тепер гладив мене по руці, я в сльозах повідав про надто рясні уливання, якими я мислив доцільним підтримувати непевне, але здорове, не потребує жодних оглядів серце. Перед усім шпиталем я вибачився з таким фасончастим схилянням, що ледь не впав, додавши втім, що маю негарні стосунки з іншими членами гумбертівського клану. Самому собі я шепнув, що пістолет мій в безпеці, й що я все ще не позбавлений волі, — можу вистежити втікачку, можу знищити "брата".

23.

Відстань у тисячу миль по шовковисто-гладкому асфальту відділяла Касбім, де, наскільки мені було відомо, червоний біс по змові з'явився вперше, від рокового Ельфінстона, куди ми прибули за тиждень до Дня Незалежності. Ця подорож тоді зайняла більшу частину червня, адже ми рідко проїжджали більше ста п'ятдесяти миль в день, збавляючи решту часу (до п'яти днів колись) на різних стоянках — які, ймовірно, були ним детально передбачені. Тут, мабуть, і треба було шукати бісовий слід; і цьому я повністю присвятив себе після декількох нечуваних днів блукання по безжально розгалужених дорогах поблизу Ельфінстона.

Уяви, читачу, мене — такого сором'язного, такого неприхильного до стороннього погляду, наділеного таким природним почуттям чемності — уяви мене, який ховає безумне горе під тремтливим запопадливим усміхом і вимислює нагоду, щоб з удаваною недбалістю погортати готельну книгу, в якій занотовані прізвища, адреси й позовові номери проїжджих. "Послухайте", казав я, "я цілком упевнений, що я тут вже якось зупинявся — дозвольте мені глянути в записи за середину червня. Так-с. Ні, таки бачу, що я помилився, — на якій смішній вулиці живе цей містер Буль.К: Ипро 3. Вибачте, що турбую".

Або ж: "Один з моїх клієнтів був у вас — я загубив його адресу — може ви зласкавитесь..." Й не раз випадало, якщо ще директор був певного типу похмурим мужчиною, що мені відмовляли у власному прогляді.

Тут у мене позначено на аркушику: між 5-м липня і 8-м листопада, тобто до мого повернення на кілька днів до Бердслея, я розписався (далеко не завжди, втім, залишаючись на ніч) в 342 готелях і мотелях. Ця цифра включає декілька закладів між Касбімом і Бердслеєм, з яких один подарував мені несумнівну тіль біса: "Роберт Роберт, Мольберт, Альберта". Мені доводилось дуже обачно розподіляти свої розшуки в часі й просторі, аби не збудити підозр; і було ймовірно принаймні п'ятдесят місць, де я просто цікавився, не розписуючись сам, та це нічого не доводило, й я волів споруджати платформу правдоглядності й доброзичності тим, що перш за все платив за непотрібну мені кімнату. Мій огляд подав, що з трьохсот, близько, книжок, не менш як двадцять містило ним залишений слід; непоквапний біс або зупинявся навіть частіше нас або ж — на це він уповні був здатний — розписувався деінде зайве з метою рясно зрядити мене блюзнірськими натяками. Тільки раз стояв він тамож й тоді ж, що й ми, — й спав

у декількох кроках від Лолітчиної перини.

В кількох випадках він ночував у тому або сусідньому кварталі; нерідко ж чекав у засідці в проміжному пункті між двома умовленими стоянками. Як живо пам'ятав я Лоліту, перед самим від'їздом з Бердслея, лежачу ницьма на килимі в готелі з купою путівників та мап, на яких вона позначала етапи й зупинки своїм губним олівцем! Я вмить встановив, що наш бувший переслідувач передбачив мої розстеження й докинув мені на поживу ряд глузливих псевдонімів, каламбурів та інших вивертів. В першому ж мотелі, який я відвідав, — "Пандерозова Сосна", я знайшов, серед дюжини явно людських адрес, таке мерзоття: Адам П.

Ивтаблю, Вавнав, Колорадо. Моє гостре око негайно розшифрувало цю хамську фразу. Хазяйка ласкаво проказала мені, що містер Ивтаблю пролежав п'ять днів у ліжку з сильним грипом, що він залишив авто для направи в невідомому їй гаражі та з'їхав новою машиною — 4-го липня. Так, дійсно, дівчина на ім'я Анна Лор тут працювала, та це було давно, тепер вона в шлюбі з бакалійником в Сидар Сіті. Цієї прекрасної місячної ночі я вистежив Марію — в білих шпитальних черевиках, вона йшла порожньою вулицею; будучи, як багато-хто автоматом, вона була намислила закричати, та мені вдалося її опритомніти — я впав на коліна і з визгами, додаванням святителів, почав благати її про допомогу. Вона клялась, що нічого не знає. Хто він такий, цей Ивтаблю? Вона нібито завагалась. Я спритно витяг стодоларовий білет. Вона підняла його на світло місяця. "Ваш братчик", прошепотіла вона зрештою. Вибухнувши французьким прокльonom, я вихопив білет з її зимномісячної руки і втік. Цей випадок навчив мене покладатись тільки на самого себе. Жодний сищик, звичайно, не знайшов би тих помітних ниточок та напутніх зарубок, які Трапп підганяв до мого-таки мозку, налаштовував на мій-таки стиль. Я, не міг, зрозуміло, очікувати, що мій переслідувач десь залишив мені своє справжнє ім'я, та я сподівався, що він послизнувся на власній блискучій дотепності, насмілившись додати більш індивідуальну деталь, ніж вимагалось, або що він видав надто багато через якість цілого, складеного з багатьох частин, які видавали надто мало. В одному він мав успіх: йому вдалось демонічною сіттю остаточно обплутати мене й мою звивчасту, рвучку журбу. З безкінечною майстерністю клоуна-канатохідця він шарпався й запинався, й незрозумілим чином вертався в стан рівноваги, завше, втім, залишаючи мені спортивну надію — якщо можна так висловитись, коли йдеться про зраду, лють, спустошеність, жах і ненависть — що наступного разу він нарешті перетисне. Цього ніколи не сталося — хоч він чортзна як підставлявся. Ми всі в захваті від акробата в блискітках, який з класичною грацією й точністю йде по натягнутій під ним струні в тальковому світлі прожекторів; та скільки більше тонкого мистецтва виказує гротесковий фахівець просідаючого каната, вдягнений в лахміття опудала й пародіюючий п'яного! Чи не мені таке оцінити...

Якщо ці zostавлені ним жартівні позначки й не встановлювали його особи, вони зате відбивали його характер, — чи то радше певний однорідний і цупкий характер. В його "жанрі", типові гумору (принаймні в найкращих проявах цього гумору), в "тоні"

розуму, я знаходив дещо властиве мені. Він імітував мене й брав на кпини. Його натяки відзначались певною тонкістю. Він був начитаний.

Він говорив французькою. Він був обізнаний в дедалогії й логомантії. Він милував еротику. Начерк в нього схожий був на жіночий. Він міг змінити ім'я, та не міг замаскувати, попри всі спроби перевдягти їх, деякі літери, як наприклад його дуже своєрідні "т" і "у". Острів Quelquepart було одним з найулюбленіших його місцезнаходжень. Він не користувався самострумним пером — точна вказівка (як ствердить вам усякий психіатр), що пацієнт — репресивний ундиніст. Людинолюбство змушує нас побажати йому, щоб віднайшлися русалоньки в водах Стіксу.

Головною рисою його була задерикуватість. Мій боже, як смакувало сердезі дражнити мене! Він піддавав сумніву мою ерудицію. Я достатньою мірою гордий від того, що знаю дещо, щоб скромно визнати, що не знаю всього.

Можливо, я пропустив деякі пуанти в цьому криптографічному пепер-чесі. Який трепет величності та огиди іздригав крихке єство моє, коли, бувало, серед простих, невинних імен в готельному списку таємний сенс його диявольської крутиголовки вмить еякулював мені в обличчя! Я помічав, що як тільки йому починало ввижатись, що його крутні стають занадто мудровані, навіть для такого експерта, як я, він мене надив ізнову простішою скриткою. "Арсен Люпен" був очевидний напів-французові, що пам'ятав детективні оповідання, якими він переймався в дитинстві; й чи треба б було знатись на кінематографі, щоб розколоти кепську заколупку в адресі: "П.О. Тьомкін, Одеса, Техас". У не менш нестерпному стилі, та по суті достойному розуму культурного пана, а не поліціанта, не пересічного злодія, не шпетного комівояжера, були такі вигадані імена, як "Ертуар Ромб" — явна переробка імені автора "Le Bateau Blue" — так буде і мені дозволено трохи поглузувати, панове! — або "Моріс Шметтерлінг", відомий своєю п'єсою "L'Oiseau Ivre" (що, вскочив, читачу?). Кепське, але кумедне "Д. Оргон, Ельміра, Новий Йорк" вийшло, звичайно, з Мольєра; й тому що я допіру багнув зацікавити Лоліту відомою комедією вісімнадцятого століття, я радо вітав старого приятеля — "Гаррі Бумпер, Шерідан, Вайомінг". З невинних Бермудських Островів він зробив дотеп — словограй, який пристойність не дозволяє мені навести, й усякий фрейдист з німецьким прізвиськом і декотрим знанням в галузі релігійної проституції збагне миттєво натяк в "Др. Китцлер, Ерікс, Міс." Що ж, все це незле. Потіха доволі вбога, та взагалі без особистих випадів, а тому нешкідлива. Не наводжу записів, які мене зацікавили своєю, так мовити, явною зашифрованістю, та разом з тим не піддавались розшифруванню, адже відчуваю, що просуваюсь навромацки крізь пограничний туман, де словесні перевертні постають, можливо, живими туристами. Що це, наприклад: "Фра-грімм, Океан, Келькопар"? Чи дійсною людиною — з випадково однаковим з ним начерком — був дехто "Н.С. Аристофф" родом з "Ка агели"? Де твоє жало, Ка агело? А що це: "Джемс Мавор Морелл, Каламбург, Англія"? "Аристофан", "Каламбур" — чудово, та чого я не второпав? Одна риса, повторювана в цих підробках, вкидала мене в аж надто болюче здригання. Такі речі як "Г. Трапп, Женева, Новий Йорк" означали зраду моєї супутниці. Комбінація "О. Бердслей, Лоліта, Техас"

доводила, попри існування такого міста в Техасі — (й при тому ясніше, ніж покручене в Чемпіоні телефонне повідомлення), що слід шукати початок всієї пригоди на атлантичному боці Америки. "Лука Пікадор, Меррі Мей, Меріленд" містило жахливий натяк на те, що моя маленька Кармен видала негіднику вбогий шифр ласкавих імен і свавільних називань, які я їй давав. Тричі повторена була адреса: "Боб Браунінг, Долорес, Колорадо". Безбарвне "Гарольд Гейз, Мавзолей, Мексика" (яке в інший час могло б мене порозважити) передбачало знайомство з минулим дівчинки — й на хвилину мені з'явилась жахітна думка, що "Дональд Отто Ких" з містечка "Сърда" в штаті "Невада" — старий друг сім'ї, бувший, можливо, коханець Шарлотти, щиросердий, може, захисник дітей.

Та якнайвразливіше мене приголомшила блюзнірська анаграма нашого першого незабутнього перепочинку (1947-го року, читачу!), яку я відшукав у книзі касбімського мотелю, де він ночував поряд з нами: "Мик. Павлич Реготов, Вран, Арізона".

Покручені автові номери, що їх залишали всі ці Кучерські, Фатаморгани й Траппи, лише вказували на те, що власники заїздів погано перевіряють ідентифікацію машин, подавану проїжджими. Посилання — неповні або неправильні — на авто, які наш переслідувач винаймав для коротких перегонів між Уейсом та Ельфінстоном, я, звісно, не міг використати. Номер, належний до його початкового, вочевидь власного, Яка — являв собою мигтіння мінливих цифр, з яких одні він пересував, інші переробляв або пропускав; та самі комбінації тих цифр якимось перегукувались (наприклад, ВШ 1564 та ВШ 1616 або КУ 6969 та КУКУ 9933), хоч і були так хитро сполучені.

Мені спало на думку, що після того, як він передав вишневий Як посіпакам в Уейсі й перейшов до системи "перекладних", наступники його могли виявитись менш обачливими та, можливо, залишили в якійсь готельній книзі прототип тих взаємно сполучених номерів. Та якщо шукати біса по дорогах, по яких він напевно проїхав, було такою важкою, заплутаною й безнадійною справою, чого міг я очікувати від спроб вхопити слід невідомих автомобілярів, подорожуючих по невідомих мені маршрутах?

24.

На той час, як я досяг Бердслея, згідно тієї рекапітуляції, про яку я тепер достатньо порозважав, в моїй голові склався доволі повний образ, і цей образ я звів — шляхом виключення (завжди ризикованим) — до того єдиного конкретного першоджерела, який робота хворого мозку й хиткої пам'яті могла відшукати.

Крім превелебного Рігор Мортіс (як дівчинки похрестили пастора) й почитового старця, що викладав необов'язкові німецьку й латину, в Бердслейській гімназії не було постійних вчителів чоловічої статі. Та двічі-тричі за навчальний рік (1948-49) приходив з чарівним ліхтарем мистецтвознавець з Бердслейського Університету показувати гімназисткам кольорові знімки французьких замків і зразки імпресіоністичного живопису.

Мені хотілось бути присутнім на цих проекціях і лекціях, та Доллі, як це в нас узвичаїлось, попросила мене не ходити, — і край. Крім того, я пам'ятав, що Гастон називав цього саме викладача блискучим *gaçon*; та це було все; пам'ять відмовлялась

дати мені ім'я знавця старовинних шато.

В день, призначений для кари, я пройшов по сльоті через університетське подвір'я в одну з указаних мені будівель. Там я дізнався, що прізвище мистецтвознавця Ріггс (що якось нагадувало прізвище знайомого нам служителя культу), що він самотній, і що за десять хвилин він вийде з університетського музею, де зараз читає лекцію. Я сів на мармурову лаву (дар деякої Цецилії Рамбль) при вході в лекційну залу музею. Дожидаючись там, із хворобливим відчуттям у підміхуровій залозі, на підпитку, виснажений нестачею сну, стискаючи кольт в кулаку, всунутому в кишеню макінтоша, я раптом здригнувся, бо я з'їхав з розуму й ладний був скоїти глупство.

Існував один шанс із мільйонів, що Альберт Ріггс, доцент, замкнув мою Лоліту в себе в будинку, 69, вулиця Лінтера — в назві було щось знайоме... Ні, він не міг бути моїм згубником. Дурощі. Я втрачав розум і гайнував час. Він та вона зараз у Каліфорнії, а не тут.

Скоро, за білими статуями в оздобі вестибуля, я помітив неясне пожвавлення. Двері — не ті, в які я жадібно уп'явся, — а інші, дальші, бадьоро розкрились, і серед зграйки студенток заплигала, як пробка, лисина щуплявого лектора, а за тим до мене почали просуватись його блискучі карі очі. Я ніколи в житті його не бачив, хоч він став наполягати, що ми якось познайомились на учті в саду Бердслейської школи. А як ся має моя чарівлива донька, тенісистка? В нього, нажаль, ще одна лекція. Побачимось! Інші спроби довідатись з'явилися не так швидко. Через об'яву в одному з журнальчиків, що залишилися мені від Лоліти, я зважився ввійти в зносини з приватним сищиком, колишнім боксером, і просто щоб дати йому поняття про ме од, яким користався негідник, що переслідував нас з Ельфінстона, я ознайомив його з деякими зразками імен та адрес, набраних мною в зворотному шляху. Він зажадав вагомого авансу: протягом двадцяти місяців — двадцяти місяців, читачу! — бовдур займався тим, що достеменно перевіряв ці явно вигадані дані! Я вже давно порвав з ним всякі ділові стосунки, коли якось він з'явився мені зі звитяжним виглядом і повідомив, що Боб Браунінг дійсно живе біля селища Долорес у південно-західному Колорадо, й що він виявився червоношкірим кіностатистом вісімдесяти з гаком років.

25.

Ця книга — про Лоліту; тепер, коли доходжу до тої частини, яку б я назвав (якби мене не випередив інший страждалець, також офіра внутрішнього згоряння) "Dolor s Disparue", детальний опис останніх трьох дрібних років, від початку липня 1949 до середини листопада 1952, не мав би сенсу. Хоча й варто відзначити деякі важливі подробиці, мені хотілося б обмежитись загальним враженням: в житті, на повному льоті, розкрилися з тріском бокові двері й увірвався рев чорної вічності, заглушивши подмухом вітру крик одинокої смерті.

Дивно — я майже ніколи не бачив і не бачу Лоліту вві сні такою, як пам'ятаю її — якою бачив її наяву, в думках, з негемовством душевної хвороби, в галюцинаціях дня й безсоннях ночі. Якщо вона й сnilась мені, після свого зникнення, то з'являлась вона в дивних і безладних образах, у вигляді Валерії або Шарлотти, або суміші тої та іншої.

Змішаний привид наближувався, бувало, до мене, скидаючи з себе покривку за покривкою, в атмосфері великої меланхолії, великої нехоті. Ця Ніби-Лоліта (і Ніби-Валерія) в'яло просила мене розділити з нею тверду канапку, або просто вузьку дошку, або дещо зразка гінекологічного ложа, в якому вона розкидалась, привідкривши плоть, як клапан гумової камери футбольного м'яча.

З розколотим або безнадійно загубленим зубним протезом, я потрапляв у гидкі меблірашки, де для мене вряджались скучні вечори вівісекції, за звичай завершуваним тим, що Шарлотта або Валерія ридала в моїх скривавлених обіймах, і я їх ніжно цілував братніми губами в поспулому безладді віденського лахміття, продаваного з молотка жалю, імпотенції й брунатних перук трагічних старух, яких щойно отруїли газом.

Якось я витяг з бідного Ікара і знищив давно нагромаджену купу журнальчиків для підлітків. Вам відомий тип цих видань: в сенсі емоцій, це — кам'яний вік; в сенсі гігієни — епоха, принаймні, мікенська. Красива, ба надто вже доросла актриса, з велетенськими віями й пухлою, м'язно-червоною нижньою губою, рекомендувала новий шампунь. Бедлам реклам. Юним школяркам подобаються брижі на спідницях — *que c' tait lion, tout cela!* Коли запрошують з ночівлею, газдиня повинна зготувати для кожної гості халат.

Безладні деталі тамують в розмові усе красномовство. Нам всім траплялось стрічати на вечірках для конторських службовців "копуху" — дівчинку, яка копає нігтями шкіру на обличчі. Тільки якщо він надто старий або займає дуже високе становище, старому чоловікові дозволено не знімати шкірянок, перед тим як потиснути дамі руку. Зваблюй серця носінням нашого Нового Черевцезаховника: ні задців, ні черевців. Тристан і три дамських стани.

Так-с, панове-с: одруження Джо та Дженні збуджує джудження. Перетворись у романтичну красуню за швидко й дешево. Книжки-комікс: кепське дівчисько (чорнявка), товстун-батько (з сигарою); хороша дівчинка (руда), красивий татусик (з підстриженими вусами). Або нестерпна серія з гориллоподібним опудалом та його жінкою, гномоглядною гнидою. *Et moi qui t'offrais mon g nie...* Я пригадав доволі граційні, глупотні віршики, які я для неї писав, коли вона була дитиною. "Не глупотні", кидала вона в'їдливо, а "саме глупоття": Пролітає колібри на аероплані, Йде змія собі чемно в сорочці латаній...

Або Так поводитьсь дивно з крільчихою кролик, Що кроликарі всі сміються до болю.

Деякі її речі було важко викинути. До кінця 1949-го року я плекав, і боготворив, і споганював поцілунками, сльозами й слизотою пару її старих нічних тапочок, ношену хлопчикову сорочку, потерті ковбойські штанці, зім'яту шкільну кепочку й інші клейноди цього роду, знайдені в багажному відділенні поезда. Коли ж я збагнув, що з'їжджаю з розуму, я зібрав ці речі, додав до них дещо, залишене на складі в Бердслеї — ящик з книгами, її ровер, старе пальто, черевики — й на п'ятнадцятий день її народження надіслав це як дар від незнайомця в сиротинець на провійному озері поблизу канадського кордону.

Не виключаю, що якби звірився я доброму гіпнотизерові, він би міг витягти з мене

й допомогти мені розкласти логічним узором деякі випадкові спогади, які проступають крізь тканину моєї книги із значно більшою чіткістю, ніж вони спливають мені в пам'яті — навіть тепер, коли я вже знаю, що та кого вишукувати в минулому. В той час я тільки відчував, що втрачаю контакт з дійсністю. Я провів решту зими й більшу частину весни в санаторії біля Квебека, де я лікувався раніше, по чому здумав владнати деякі свої справи в Новому Йорку, а за тим рушити в Каліфорнію для ґрунтовних розшуків.

Ось вірш, складений мною в санаторії:

Де відшукати Долорес Гейз? Кучері: білі. Губи: рум'яні.

Вік: п'ять тисяч триста ночей.

Що поробляє — німфетка в екрані.

Де ти мишкуєш, Долорес Гейз? Що правда і що химера? В пеклі я, в маячні: "і не вийти мені" Повторює шпак у Стерна.

Куди ти їдеш, Долорес Гейз? Твій чарівний килим, яка марка? Чи то кремовий кагуар в моді тепер? Ти в якому впаркована парку?

Хто твій герой, Долорес Гейз? Супермен в голубій пелерині? О, дальній міраж, о, пальмовий пляж О, Кармен у розкішній машині!

Як боляче, Доллі, у вухах від джазу! З ким ти танцюєш, кохана? Оба в м'ятих майках, у штанах дірястих, Я сиджу в кутку, задиханий.

Щасливий, Мак-Фатум, хирявий грифон.

Всюди їздить. Жінка — дівчисько.

Скрізь по штатах мене Моллі свою, хоч закон Охороняє навіть зайчиська.

Мій біль, моя Доллі! Твій погляд замер З кохання не був більш імливим.

Парфуми є — звуться Soleil Vert...

Ви що, із Парижа, містер?

L'autre soir un air froid d'opera m'alita: Son f l — bien fol est qui s'y fie! Il neige, le d cor s' croule, Lolita! Lolita, qu'ai-je faut de la vie?

Маюсь, маюсь, Лоліто Гейз Тут покута, тут і погрози.

Й стискаю знов волосявий кулак І бачу знов твої сльози.

Патрульник, патрульник, он там, під дощем Де ніч струменіє крізь морось...

Вона в білих шкарпетках, то — казка моя, Звуть її Гейз, Долорес.

Патрульник, патрульник, он їдуть вони Долорес Гейз і мужчина.

Дай газу і кольта, жени, до жени, Вилазь та заходь за машину!

Де відшукати Долорес Гейз: Погляд твердий. Дев'яносто Фунтів усього лиш важить вона На шістдесят дюймів росту.

Ікар мій кульгає, Долорес Гейз, Останній шлях тяжкий. Невчасно.

Скоро звальять мене в придорожній бур'ян, Все інше іржа й ніч іскряста.

Психоаналізуючи цей вірш, я бачу, що він ні що інше, як шедевр божевільного. Жорстокі, вузлуваті, гримкі рими доволі точно відбивають ті позбавлені перспективи ландшафти й фігури, й перебільшені їх частини, які малюють психопат і під час випробувань, надуманих їхніми вигадливими дресирувальниками. Я вельми

понаскладав інших віршів. Я погрузався в чужу поезію. Та думка про помсту ні на хвилину не припиняла томити мене.

І я був би крутієм, як би сказав (а читач — дурником, якби повірив), що потрясіння, якого я зазнав згубивши Лоліту, назавжди мене зцілило від пристрасності до малолітніх дівчаток. Лоліту я тепер покохав іншою любов'ю, це правда, — та клята природа моя від цього не могла змінитись. На пляцівках для ігор, на морських та озерних узбережжях, мій хмурий, крадійський погляд шукав мимоволі, чи не майнуть голі ноги німфетки або інші завітні прикмети лолітчиних служниць і повірниць з букетами руж. Та одне основне видіння вицвіло: ніколи я тепер не мріяв про можливе щастя з дівчинкою (відокремленою чи узагальненою) в якомусь дикому і безпечному місці; ніколи не розважав я, що буду вгрузатись в ніжну плоть лолітчиних сестричок де-небудь далеко, в піщаному сховищі межі скель наміряних островів. Це скінчилось — або скінчилось, принаймні, на деякий час. З іншого ж боку...

нажаль, два роки жахітного потурання хоті привчили мене до певного роду статевого життя. Я боявся, як би порожнеча, в якій я опинився, не змусила мене скористатись свободою наглого безуму й піддатись випадковій спокусі при зустрічі в якомусь провулку із школяркою, яка йде додому. Самотність розпалювала мене. Я мав потребу в спільстві й догляді. Моє серце було істеричним, ненадійним органом. Ось так трапилось, що Рита увійшла в моє життя.

26.

Вона була вдвічі старшою за Лоліту й на десять років молодшою від мене.

Уявіть собі дорослу брюнетку, дуже бліду, дуже тоненьку (вона важила всього сто п'ять фунтів), з чарівно асиметричними очима, гострим, ніби швидко-накресленим профілем і з сидельцем у гнучкій спині: була, здається, іспанського чи вавілонського походження. Я її підібрав якось у травні, в "порочному" травні, як мовить Еліот, десь між Монреалем і Новим Йорком, або, звужуючи границі, між Тойлестоном і Блейком, при смугло жахливому в хащах ночі барі під знаком Тигрового Метелика, де вона пресимпатично напилася й запевняла мене, що ми навчались в одній гімназії й все клала свою драглу ручку на мою орангутангову лапу. Чуттєвість мою вона лишень злегка розбурхала, та я-таки надумав зробити спробу; спроба вдалася, й Рита стала моєю постійною подругою. Така вона була добренька, ця Рита, така товариська, що з чистого співчуття могла б віддатись всякому па етичному втіленню природи — старому зламаному дереву чи овдовілому дикобразу.

Коли ми познайомились (1950-го року), з нею допіру розлучився третій її чоловік, а ще більш нещодавно її кинув сьомий в рахунку офіційний коханець.

Інші, неофіційні, були надто численні й швидкоплинні, щоб можна було їх каталогізувати. Її брат, політикан з обличчям як вим'я, носив підтяжки й фарбовану саморуч краватку, був головою й душею міста Грейнбол, відомого своїми бейзболістами, старанними читачами Біблії й зерновими ділками.

Протягом останніх років він платив своїй пречудовій сестричці сімдесят доларів щомісяця за абсолютною умовою, що вона ніколи, ніколи не приїде в його пречудове

містечко. Вона розповідала мені, скиглячи від нетями, що чомусь — чортзна чому — всякий новий коханець перш за все мчав її в Грейнбол; Грейнбол надив у роковий спосіб; і не встигала вона озирнутись, як її всмоктувала місячна орбіта рідного міста, й вона їхала під прожекторним освітленням кругового бульвару, "обертаючись", смішно казала, вона, "наче клятий метелик у колесі".

В неї було граційне двомісне автіяко й у ньому-бо ми їздили в Каліфорнію, адже мій поставний Ікар потребував відпочинку. Кермувала за звичаєм вона — з природженою швидкістю в дев'яносто миль на годину. Мила Рита! Ми з нею роз'їжджали впродовж двох імливих років з перервами, й неможливо уявити другу таку хорошу, наївну, ніжну, цілком безглузду Ритоньку! Поряд з нею, Валерія була — Шлегель, а Шарлотта — Гегель! Правду сказати, немає й жодної причини займатись мені нею на кранцях цих мрячних мемуарів, та все ж таки хочу сказати (алло, Рито — де б ти не була, п'яна або твереза, Рито, алло!), що ця моя найбільш розрадлива, тямуща подруга, врятувала мене від гамівної сорочки. Я пояснив їй, що хочу відшукати збіглу коханку й забити її kota. Рита з думним виглядом схвалила мій план — та вдавшись, поблизу Сен-Гумбертіно, до деяких власних розшукувань (хоч нічого не знала про справу), сама сплуталася з якимсь бандитом; я вкрай знесилився, визволяючи її — у заяложеному й причмеленому вигляді, але цілком жвавеньку.

Іншого разу, знайшовши мій священний пістолет, вона запропонувала пограти в "руську рулетку"; я відповів, що не можна, в пістолеті нема барабана; ми стали за нього боротися, й нарешті почувся постріл, причому куля пішла в стіну нашого номера, й звідти забив дуже тонкий і дуже кумедний фонтанчик гарячої води; пам'ятаю, як вона стогнала від сміху — дивовижно дитяча ввігнутість її спини, рисова шкіра, неквапливі, млосні, голубині цілунки, — все це оберігало мене від лиха. Не талант художника є вторинною статевою ознакою, як стверджують деякі шамани й шарлатани, а навпаки: стать лише служниця мистецтва. Один доволі смутний бенкет наш мав прекумедні наслідки.

Я допіру припинив пошуки: біс або знаходився в Тартарі або весело горів у мене в мозочку (де мрія та лихо роздмухували вогонь), та в усякому разі жодного не мав відношення до тенісного турніру в Сан-Дієго, де в жіночому складі перший приз узяла шістнадцятирічна Доро ея Гааз, мужоподібна голобля.

Якось, під час зворотної поїздки на схід, у ницішому готелі (того сорту, де влаштовуються комерційні з'їзди й вештають, хитаючись, позначені шильдиками марципанові товстуни, які звуть один одного Джо або Джим, домовляючись і лигаючи віскі) мила Рита і я, прокинувшись пополудні, побачили, що з нами в номері знаходиться ще одна особа, молодий блідий блондин, майже альбінос, з білими віями та великими прозорими вухами. Ні Рита в її журному житті, ні я в моєму його не бачили. Весь вогкий, у брудному фланельному комбінезоні, в старих похідних чоботах на шнурках, він хропів на покривалі нашого двоспального ліжка з іншого боку від моєї цнотливої подруги. Йому бракувало одного переднього зуба, лоб сприщився в бурштиновий колір. Ритонька оповила свою гнучку голову в мій макінтош — перше, що

надибали пальці; я ж натягнув трусики; по чому ми змірковували становище. На таці стояло аж п'ять ужитих склянок, що в сенсі прикмет лише важчало справу. Двері були зле зачинені. На підлозі було чоловіче світло, та пара безформених жовнірських штанів захисного кольору. Ми довго трясли їх володаря; нарешті нещасний очуняв.

Виявилось, що він зовсім утратив пам'ять. Мовлячи з акцентом, який Рита визначила як "чисто бруклінський", він ображено інсинував, що ми (в який спосіб?) привласнили його (геть нікчемну!) персону. Ми його швидесенько одягли й потім залишили в найближчій лікарні, з'ясувавши дорогою, що якісь вже забуті звивини й закрути привели нас у відомий вже Грейнбол. Півроку по тому, Рита написала тамтешньому лікарю. Він відповів, що "Джон Гумбертсон" — так незнайомця безбарвно прозвали — все ще не ввійшов у зносини зі своїм минулим. О, Мнемозіно, солодкіша й найзапальніша з муз! Я б не відзначив цього випадку, якби з нього не почався хід моїх думок, внаслідок яких я надрукував у вченому часопису "Кантрип", що шотландською значить "чаклунство", нарис, названий "Мімир і Мнемозіна", в якому я накреслив еорію (яка видалась оригінальною й значною прихильникам цього надчудового щомісячника) "перцепційного часу", засновану на "почутті кровообігу" й концепційно залежну (дуже коротко кажучи) від окремих властивостей нашого розуму, знаючого не тільки уречевлений світ, але й власне єство, від чого складається стан взаємовідношення між двома пунктами: майбутнім (яке можна громадити) й минулим (вже зданим на склад). Серед наслідків цієї статті, що завершувала ряд моїх передніх робіт, також помічених, було запрошення на один рік до Кантрипського Університету, віддаленого на чотириста миль від Нового Йорку, де ми з Ритою знімали квартиру з видом на глянсові тіла хлопчиків та дівчаток, які бавились під дубами, далеко вниз, в водометній діброві Центрального Парку. В Кантрипі я прожив, в спеціальних апартаментах для поетів і філософів, з жовтня 1951 року до червня 1952-го, між тим як Рита, яку я волів не показувати, животіла, здається, не дуже почтиво — в пришосейному готелі, де я її навідував двічі на тиждень. За тим вона зникла, але менш негуманно, ніж її попередниця: за місяць я знайшов її в Кантрипській буцегарні. Вона поводитись з великою гідністю, позбулася робакового відростка в тюремній лікарні й присяглася мені досить промовчо, що дивне блакитне хутро, яке за словами певної статечної дами, місіс Мак-Крум, вона в неї вкрала, було насправді дарунком, зробленим їй вельми недбало трохи сп'янілим містером Мак-Крумом. Я зміг її витягти звідти без того, щоб звернутись до її нервового брата, й невдовзі по цьому ми повернулися з нею в Нью-Йорк, знову, на західний бік Центрального Парку, впавши дорогою в Брайсланд, через який, утім, Рита і я вже переїжджали минулого року.

Мене тоді охопило нестерпне бажання відновити там моє перебування з Лолітою. Втративши всяку надію вистежити втікачку та її викрадача, я вступив у нову фазу буття: я тепер намагався вхопитись за старі декорації і врятувати хоча б гербарій минулого і *souvenir, souvenir, que me veux-to?* Верленівська осінь дзинчала в повітрі, наче кришталю. В відповідь на картку з проханням резервувати номер з двома ліжками й ванною, професор Гумберт негайно отримав почтиво відмову. Все було,

мовляв, зайнято.

Залишалась сама підвальна кімната без ванної з чотирма ліжками, та хіба ж ванна була мені потрібна. Ось заголовок їх поштового паперу: СПОЧИН ЗАЧАРОВАНИХ МИСЛИВЦІВ ВСІ НАПОЇ ЦЕРКВИ СОБАКИ (окрім спиртних) на зручній не допускаються відстані для віруючих

Я не дав віри істині першої заяви. Всі. Чи продавався там гренадин, як в тротуарних кав'ярнях Європи? Мене також цікавило, чи не віддав би мисливець, зачарований чи нормальний, місце в церкві за пса — й тут я раптом згадав, зі спазмою болю, сцену, достойну великого маляра: *Petite Nymphe Assourpie*; та цей шовковистий кокер-спан'єл був, можливо, хрещений. Ні — я не почувався в силах витримати болючі відвідини знайомого холу. В м'якому, пиляво-пофарбованому, осінньому Брайсланді крилися інші можливості воскресити минуле. Залишивши Риту в найближчому барі, я сам пішов до міської біблію еки. Цвірінлива стара діва з величезним сприянням допомогла мені знайти середину серпня 1947 року в зв'язаному комплекті Брайсландського Вісника, й ось я вже сидів у відлюдному куті під голою лампою та перегортував великі й крихкі сторінки волюму, чорного, як труна, й ледь не завбільшки самої Лоліти.

Читачу! Брудере! Яким дурним Гомбургом був цей Гомельбург! Позаяк його надчутлива природа жахалась дійсності, він вважав за можливе всолодитись, принаймні, шматочком її — що нагадує, як десятий або двадцятий Фриць чи Іван у терплячому хвості насильників затуляє біле обличчя жінки її ж чорною шаллю, аби не бачити її неможливих очей, поки нарешті здобуває свою жовнірську радість в понурому, пограбованому селищі. Мені ж забаглося здобути в надрукованому вигляді знімок, який випадком закарбував моє стороннє обличчя в ту мить, як фотограф з Брайсландського Вісника зосереджувався на д-рі Браддоку та його групі. Палко мріяв я, щоби зберігся Портрет Невідомого Нелюда. Невинний апарат вихопив мене на темному моєму шляху до ложа Лоліти, — ось ема для Мнемозіни! Марно силюся пояснити сутність цього позову. Його можна, мабуть, порівняти з тим непритомним зацікавленням, яке змушує нас озброїтися збільшувальним склом, щоб роздивитись похмурі фігурки (в цілому — натюр морт — і всіх нас зараз виверне), зібраних рановранці при пласі, — та вираз обличчя пацієнта все-таки ніяк не розібрати на знімку. Хоч би там як, я буквально задихався, й один кут фоліанта року все колов мені в черево, поки я гортав і літав по листах очима. В неділю, 24-го, в одному з двох місцевих кінематографів був фільм "Заповзяті", а в іншому "Брутальна сила". Містер Пуррем, незалежний тютюновий аукціоніст, казав, що з 1925 року він палить тільки "Омен Фаустум". Рослий Росс, футболіст, та його тендітна наречена були на учті в місіс Гумберт Перрібой, 58 Ерраніс Авеню. Існує паразит, довжина якого складає одну шосту частину організму, що вмістив його. Дюнкерк був уперше укріплений у десятому столітті. Білі шкарпетки для панночок, 39 центів; спортивні оксфордські черевички, 3 долари 98 центів. Вино, вино, вино, прорік автор "Темного віку", який не дозволив нашому фотографу зняти його, підходить, можливо, до перського буль-буля, та я завжди кажу, що дощ, дощ, дощ, з гримотінням по гонтовій стрісі, найкращій друг

троянд і натхнення.

Так звані "ямки" стають від докріплення шкіри до більш глибоко проложених тканин. Греки відбили потужну партизанську атаку. Ах, ось уже: абрис дівчинки в білому й пастор Браддок у чорному; ба якщо й дотиналось побіжно його пухкого корпусу чиєсь примарне плече, нічого стосовно мене дізнатись я тут не міг.

Гідний подиву негідник пішов за Ритою в бар. З тією журливою усмішкою, яка з'явилась у неї на личку від надлишку алкоголю, вона познайомила мене з агресивно-сп'янілим старим, кажучи, він — забула собі ваше прізвище, панночку — вчився з нею в одній школі. Він нахабно насмілювався затримати її, й у наступній сутичці я боляче вдарив великого пальця об його вельми тверду голову. За тим, мені довелося деякий час вигулювати й провітрювати Риту в забарвленому осінню парку Зачарованих Мисливців. Вона схлипувала й теревенила, що скоро, скоро я кину її, як усі за життя її кидали, й я проспівав їй тихенько задумливу французьку баладу, й уклав альбомний віршик їй на потіху: Палітра кленів в озері, як рана, Передана. Веде їх на забій В багряному оздобленні Діана Перед готелем кольору замрій.

Вона спитала: "Та чому замрій, адже він кольору снігів? Чому — господи мій боже..." — й заридала знов. Я рішуче повів її до авто. Ми продовжили нашу путь до Нью-Йорка, й там вона знов зажила в міру щасливо, під тінню димчастої синяви посеред нашої маленької тераси на тридцятому поверсі.

Помічаю, що в мене якимсь чином геть заплелися два різних епізоди — мої відвідини Брайсландської біблію еки на зворотному шляху в Новий Йорк і прогулянка в парку на передній путі в Кантрип, та подібне змішання збляклих фарб не повинен зневажати художник-мнемозініст.

27.

Поштова скринечка з моїм ім'ям, в вестибулі будинку, дозволяла одержувачу роздивитись через засклену шпару дещо з того, що всунув туди листоноша. Вже вкотре траплялось, що арлекінська гра світла, впалого через скло на чийсь начерк, так перекручувала його, що поставала подібність з лолітиною рукою, й це приводило мене в стан майже безтямний, отже доводилось притулятися до ближчої урни, — що ледь не ставала моєю. Щоразу, як це відбувалось, щоразу як на мить побачені мною кохані, петлясті, дитячі кривулі ставали знову, з огидливою простотою, марудним начерком котрогось із не багатьох моїх або Ритчиних кореспондентів, я згадував із хворобливою усмішкою, далеке моє, довірливе, долорозове минуле, коли я бував зведений коштовно освітленим вікном, за яким відшукувало моє нишпорне око — невсипущий перископ протиприродного ґанджу — напівголу, застиглу, як на кіноплівці, німфетку, з довгим волоссям Аліси в країні Див (маленьку звабливицю більш успішного родича), яке вона наразі, як бачилось, починала або кінчала розчісувати. Від досконалості іскристого видива ставало завершеним і моє дике блаженство — адже видіння знаходилося поза досяжністю, й тому блаженство не могло завадити усвідомленню заборони, яке тяжіло над досяжним. Хтозна, можливо істинна суть мого "збочення" залежить не стільки від прямого чарування прозорої, чистої, юної, заборонної, чарівної краси дівчаток, скільки

від знаття п'янкої безкарності становища, за яким нескінченні довершеності заповнюють проїму між тим незначним, що дарується, й тим, чим чарується, усім тим, що ховається в дивних фарбах незбутніх безодень. Mes fen tres! Виснухи між призахідними хмарами й накатною ніччю, через скрегіт зубів я збирав і притискав усіх демонів моєї жадоби до поруччя тремтливого балкона: ще мить, і він здійметься — в саму абрикосову млу вологого опахала; він здіймався — після чого, бувало, освітлений обрис у дальньому вікні рушив — і Єва знову ставала ребром, яке знову заживлялося плоттю й нічого в вікні вже не було, крім вполовину роздягненого бевзя, читаючого газету.

Позаяк мені так вряди-годи вдавалось виграти гоньбу між вимислом і правдивістю, я ладний був примиритись з оманю. З чим я відмовлявся змиритись — це з втручанням мучителя-випадку, який позбавляв мене призначеної мені насолоди. "Savez-vous qu' dix ans ma petite tait folle de vous?" — сказала мені дама, з якою я якось забалакався на чаї в Парижі, — а малятко встигло вийти заміж і мешкало десь у незнамому краї, і я не міг би пригадати, чи я помітив її якось у тому саду, на терасі тенісного клубу, біля відлюдного гроту. Й ось тепер цілком так само, випадок (а також і деяка зміна у зменшеному й ніби побляклому начерку моєї коханої) відмовив мені в попередньому погляді крізь осяяне скло шпарини, в цьому передчутті й обіцянні — обіцянні, яке не тільки так спокусливо симулювалось, ба й повинно було бути чемно виконаним. Як бачите, моя фантазія була піддана прустівським допитам на ліжку Прокруста, — адже того ранку, коли я спустився за поштою, чистенько вдягнений і вельми жовчний швейцар, з яким я був у прекепських стосунках, почав мене гудити за те, що якийсь ритчин друзяка, проводжуючи її додому, "заблював як собака" сходи під'їзду. Поки я слухав його й давав йому на чай, а за тим слухав другу, більш грічну версію пригоди, я смутно подумав, що один з двох листів, прийшлих з тою благословенною поштою — певно від ритчиної матері, доволі невірливої дамочки, яку ми якось відвідали на Кейп Коді й яка з того часу, в численних листах, надсланих нею з постійної адреси моєї Нью-Йоркської контори в різні місця мого перебування — все казала мені, як чудово її донька та я пасуємо одне до одного, й як гарно було б, якби ми одружились; другий лист, який я відкрив і швидко проглянув у ліфті, був од Джона Фарло.

Я часто помічав, що ми схильні давати нашим приятелям таку сталість властивостей і фортуни, яку набувають літературні герої в думці читача.

Скільки б разів ми не відкрили "Короля Ліра", ніколи ми не зустрінемо доброго старця, який забув усі прикрощі й підіймав зазданий келих на великій сімейній бенкеті з усіма трьома доньками, та їх кімнатними собачками. Ніколи не поїде з Онегіним княгиня. Ніколи не одужає Емма Боварі, врятована симпатичними солями в своєчасній сльозі батька автора. Через яку б еволюцію той чи інший відомий персонаж ні пройшов між епіграфом і кінцем книги, його доля встановлена в наших думках про нього; саме так ми очікуємо, щоб наші приятелі йшли за тою чи іншою логічною і всеприйнятною програмою, нами для них передбаченою. Так, Ікс не створить того

безсмертного музичного твору, який так різко протирічив би посереднім симфоніям, до яких він нас привчив. Ігрек ніколи не скоїть убивства. Ні за яких обставин Зет нас не зрадить. У нас усе розподілено в графах, і чим менше ми бачимо дану особу, тим приємніше себе переконувати, на всяку згадку про неї, в тому, як лагідно вона підкоряється нашій уяві про неї. Всяке відхилення від спродукованих нами призначень здається нам не тільки ненормальним, але й нечесним. Ми б воліли ніколи раніше не знати сусіда — відставного ковбасника — якби трапилось, що він допіру видав збірку віршів, неперевершених ніколи в цьому столітті.

Кажу все це, щоб пояснити, як спантеличив мене істеричний лист Джона Фарло. Я знав про смерть його дружини, — та я звичайно очікував, що невтішний вдовець залишиться до кінця життя тим нудявим, пихатим і позитивним йомостем, яким він завжди був. Тепер він мені писав, що після перебування в Сполучених Штатах він вернув до Південної Америки й намислив передати всі справи, якими він керував у Рамзделі, одному з тамтешніх адвокатів, Джонові Віндмюллеру, нашому спільному знайомому. Окремо він, здавалось, був радий звільнитись "гейзівських комплікацій". Він щойно побрався з іспанкою. Його вага збільшилась на тридцять фунтів з тих пір, як він кинув курити. Вкрай молоденька дружина була лижною чемпіонкою. Вони збирались провести медовий місяць в Індії. Позаяк він мав намір присвятити себе, як він казав, "інтенсивному виробництву сімейних одиниць", він не міг вже знаходити час, щоб займатись моїми справами, які він вважав "дуже дивними й досить дратівливими". Від якихось людей, люблячих всюди тикати носа, — й зібраних, вочевидь, у комітет з цією метою — він одержав повідомлення про те, що місце помешкання маленької Доллі Гейз оточене тайною, а що сам я живу з "відомою в деяких колах розлученкою" в Південній Каліфорнії. Батько його дружини був граф і значний багатій. Родина, що винаймала впродовж п'яти років гейзівський будинок, тепер бажала його купити. Він радив мені пред'явити зниклу дівчинку. Він зламав собі ногу. До листа був долучений кольоровий знімок Джона, ще цілого, й смаглявої брюнеточки в білій вовні. Вони солодко всміхались одне одному, серед синіх снігів Чилі.

Пам'ятаю, як я ввійшов до себе в квартиру й уголос подумав: що ж, тепер принаймні ми вистежимо — як раптом другий лист заговорив до мене діловитим голосом: Любий Тато, Як ся маєш? Я заміжня. Я чекаю на дитинку. Думаю, що вона буде величезною. Думаю, що вона доспіє в-сам-раз на Різдво. Мені важко писати цей лист. Я божеволію, від того що нам нема чим здолати борги й вибратись звідси. Дікові обіцяна чудна служба в Алясці, за його дуже вузьким фахом в механіці, от усе, що я знаю про це, та перспективи просто дивовижні. Прошу вибачення, що не даю домашню адресу, бо я боюсь, що ти все ще страшенно сердишся на мене, а Дік не повинен нічого знати. Ну й містечко тут. Не видно кретинів через кіптяву. Будь ласка, надійшли нам чек, тато. Ми б обійшлися трьома або чотирмастами, або навіть менше, за будь-яку суму спасибі, ти міг би продати, наприклад, мої старі речі, тому що як тільки доїдемо до Аляски, грошиці так і посиплються. Напиши мені будь ласка. Я зазнала багато журби та

злиднів.

Твоя чекаюча, Доллі (Місіс Ричард Ф. Скіллер).

5

28.

Знову я був у дорозі, знову сидів за кермом старого синього седана, знову був сам. Коли я читав листа, коли боровся з велетенською мукою, яку він в мені збуджував, Рита ще спала мертвим сном. Я глянув на неї: вона посміхалась вві сні. Поцілував її в вологе чоло й назавжди залишив: днями сердега хотіла мене тут відвідати, та я не приймаю вихідців з того (для вас "цього") світу. Ніжну прощальну записку я приліпив пластиром до її пуп'янка — інакше вона, мабуть, не знайшла б її.

Я написав "сам"? Ні, не зовсім. Зі мною був чорний камратко, й як тільки я знайшов відлюдне місце, я безтрепетно від репетирував гвалтовну смерть містера Ричарда Ф. Скіллера. В багажному відділенні авто — невичерпному в сенсі скарбів — я знайшов своє найстаріше й найбрудніше светро, його-бо я причепив до гілляки, у непромовній діброві, куди мене привела лісова стежка, відгалужена від шосе. Виконання вироку було попсовано якимось затором у дії гашетки. Мало мені зрозумілий предмет у мене в руці, ймовірно, зичив собі змащення, та я не хотів гаяти час. Назад у авто пішло сіре мертве светро, з додатковими дірками в різних місцях; і знову зарядивши теплого ще камратка, я поновив подорож.

Лист був з вересня 18, 1952 року, й адреса, яку вона подавала, була "До Запитання, Коулмонт" (не в Віргінії й не в Пенсильванії, й не в Теннессі — і взагалі не "Коулмонт" — я все замаскував, моє кохання). З'ясувалось, що то є гендлярське городисько за вісімсот миль на південь від Нового Йорка. Я намислив був їхати безперепинно, та не дотягнув і на світанні заїхав одпочити в мотель близько Коулмонта. Я був упевнений, чомусь, що цей Скіллер свого часу гендлював потриманими повозами й, можливо, тоді познайомився з моєю Лолітою, коли підвіз її в околицях Бердслея — того дня, наприклад, коли в неї луснула шина по дорозі на урок музики, в подальшому він, певно, вскочив у якусь халепу. Тіло забитого светра, яке було на задньому сидінні, все пнулось — як би я не розташовував його складки — позначити різкі обриси, належні Траппу-Скіллеру, до вульгарності й шпетної ставності його тіла, але з метою знівечити його грубий і порочний смак, я здумав привести себе в особливо граційний стан — прокинувся з цією думкою й устиг придавити кілок будильника, не давши йому зірватись у вказаний час. За тим, з суворою та романтичною ретельністю людини, яка збирається на дуель, я перевірів, чи в згоді папери, викупався, надухмянився, поголив обличчя, вибрав шовкову сорочку й чисті зісподники, натягнув прозоро темні шкарпетки, і привітав себе з тим, що захопив у скрині якісь вельми чепуристі її речі — наприклад, замшевий жилет з перламутровими гудзиками й бліду кашемірову краватку.

Мені не вдалося, нажаль, утримати в собі сніданок, та я поставився зимнокровно до цього дріб'язкового лиха, витер рот батистовою хусткою, вийнятою з рукава, за англійською модою, й з брилою синього льоду замість серця, пігулкою на язика й

ваговитою смертю в задній кишені, спритно вступив у телефонну будку в Коулмонті (Ах-ах-ах, показала мерзотна дверка) й набрав номер єдиного Скиллера в пошарпаній книжці: Скиллер, Поль, Меблі. Хриплий Поль відповів, що Ричард існує, що це його племінник, а живе він — зараз погляну — Вулиця Киллера, номер десять (все це, звичайно, перші-ліпші псевдоніми). Ах-ах-ах, промовила дверка.

Номер десять по Киллеровій вулиці постав занедбаним багатоквартирним будинком. Я проінтерв'ював кількох похнюплених стариків і двох довговолосих, рожево-русявих, неймовірно брудних німфеточок (щоправда, дивився цілком не уважно, так-сяк, — накреслюючи легко вдягнену дівчинку, яку б я міг на хвилину прижати до себе, коли буду по вбивстві і все стане однаково, й жодних завад вже не буде). Так, дійсно, Дік Скиллер жив тут певний час, та з'їхав як одружився. Ніхто не міг дати мені його точної адреси. "Може, крамар знає", сказав низький голос зі шпарини в панелі (там щось поновлювали) біля того місця, де я випадково спинився, розмовляючи з двома нечіткими старухами й ковзаючи поглядом по тонких голих руках їх босоногих онучок. Я впав не в ту лавку, й обережний сивий маврин похитав головою відмовно, навіть до того як я спитав щось. Перетнувши вулицю, я ввійшов у мізерний лабаз й там викликаний на моє прохання покупцем дух жінки гучно відповів з підвальної прірви (повторюючи тему чоловічого духа в панельній шпарині): "Вулиця Гунтера, останній будинок".

Вулиця Гунтера була дуже далеко, аж в зовсім безнадійному закапелку, серед численних високих смітниць і глибоких канав, червивих городиків і кривих хатинок, сірої мряки й червоної глини, та якихось фабричних далеко-димних димарів. Я зупинився біля "останнього дому" — збитої з дошок халупи, за якою, на боці дороги, видніли ще дві-три такі ж хатини й широке пустище, всіяне бляклими бур'янами. З-від хатини лунав стук молотка, й кілька хвилин я сидів у своїй старій машині, сам старий і хирлявий, у кінці свого довгого шляху, біля сірої цілі, *finis*, друзі, *finis*, злодії. Було близько другої години дня. Пульс був то сорок, то сто. Дрібний дощ шемрав по капоту Ікара. Пістолет пересунувся в праву кишеню штанів. Лахматий дворняга, з вогкою від бруду шерстю звислою з брюха, вийшов з-від дому, призупинився розгублений, і за тим зайшовся лагідно гуф-гукати в мене, щулячись і тикаючи носа вгору; припинив, повештав навколо й поблизу, та разок ще гуфнув.

29.

Я вийшов з авто й захопнув за собою дверку. Як прозаїчно, як прямолінійно пролунав цей хлоп в порожнечі безсонного дня! "Гуф", взяв за потрібне коментувати пес. Я натиснув гудзик дзвінка; його вібрація пробрала всю мою плоть. *Personne*: нікого. *Je resonance*, *personne*: дзвоню знову, нікогову. Звідки, з яких глибин ця римована дурня? "Гуф", докинув собака.

Рвучке наближення, шарудіння й шум (гуф) розчакнених дверей.

Виросла дюймів на два. Окуляри в рожевій оправі. По-новому високо зачесане волосся, нові вуха. Як просто! Ця мить, ця смерть — все, що я викликав в імагінації більше трьох років виявилось простим та сухим як скіпка. Вона була відверто й

неймовірно вагітна. Обличчя її ніби зменшилось (всього пройшло три секунди, та хочу їм дати стільки дерев'яної тривалості, скільки життя може витримати); побляклі веснянки, щоки впали; оголені руки й голінки втратили всю смагу, отже стали помітні на них волоски; вона була в брунатній паперовій сукні без рукавів і в повстяних шльопках.

"Господи!" видихнула вона після паузи, в усій повняві здивування й щирості.

Не виймаючи кулака з кишені, я гримнув: "Чоловік удома?" Вбити її, як деякі очікували, я, звичайно, не міг. Я, бачте, кохав її.

Вона була коханням з першого погляду, з останнього погляду, з одвічного погляду.

"Заходь" сказала вона з веселою силою. Припавши до порозсохлого мертвого дерева дверей, Доллі Скиллер схотіла, бо могла, розплющитись (причому, навіть піднялась навшпиньки), щоб дати мені пройти, й стояла так мить, розіп'ята, очі долу, всміхаючись порогові, з впалими щоками й округлими вилицями, з білими як розріджене молоко руками, витягнутими по дереву. Я пройшов, не зачепивши набубнявіння її дитини. Знайоме тепло Доллі — з легкою домішкою кухні. Мені зуби дзинчали, як в бевзя. "О ні, ти будеш назовні" (до собаки). Вона зачинила двері й увійшла за мною й за своїм бубняком в бідну, лялькового взірця, кімнату. "Дік он там", сказала вона, вказуючи невидною тенісною ракеткою й даючи мені простежити поглядом крізь цю кімнату, яка була спальнею й вітальнею, а за тим через кухоньку і крізь проділок задніх дверей, до того місця, де, видний в доволі примітивній перспективі, чорнявий молодий незнайомець в робочому комбінезоні (страту я негайно відклав) стояв спиною до мене на драбинці, щось приколюючи до халупи сусіда, більш м'язистого ніж він хлопця (та з одною лише рукою), який дивився на нього знизу.

Цю картину в рамі дальніх дверей вона пояснила благальним зітханням ("мужчини, пак, люблять будувати") й спитала, чи покликати чоловіка? Ні.

Стоячи посеред трохи нахиленої підлоги й роблячи маленькі питальні звуки, вона креслила знайомі явайські жести п'ястями й пальцями, пропонуючи мені цією схемою жартобної ввічливості обрати між гойдалкою та канапою (їх постіллю в нічний час). Кажу "знайомі", бо якось вона запросила мене з таким-ось "танцем рук" до бердслейської нашої вітальні, коли мала місце там її вечірка. Ми двоє присіли на канапу. Цікаво: хоч суттю її краса зів'яла, мені стало ясно тільки тепер — в цю безнадійно спізнілу годину життєвого дня — як вона схожа — як завше була схожа — на рудувату Венеру Ботічеллі — той самий м'який ніс, та ж сама димчаста зваба. В глибині кишені мої пальці тихенько випустили, ледь-ледь тільки перештовхнувши його глибше в хустку, в якій він тулився, мій невикористаний кольт.

"Це не той, котрий мені потрібен", сказав я.

Розпливчастий вираз гостинності зник з її очей. Її лоб спохмурнів, як за старих, гірких днів: "Який — той?" "Де він? Швидше!" "Слухай", сказала вона, схиливши на бік голову й трусячи нею в такому положенні: "Слухай, ти не будеш починати все це знов".

"Ще й як буду", сказав я і впродовж хвилини (як не дивно, це стало єдиною щирою, прийнятною хвилиною за ціле наше побачення) ми дивились одне в одне, очирившись,

ніби вона все ще була моєю.

Яка розумна дівчинка, вона перша оволоділа собою.

З її наступних слів з'ясувалось, що Дік нічого не знав про всю цю історію. Він думав, що вона моя донька. Він думав, що вона народилась у вельможній фамілії і втекла з дому задля того, щоб мити посуд в шинку. Він усьому вірив. Нащо ускладнювати й так важке становище, нащо розвозити весь цей бруд! Я проказав, що їй треба бути розумною, треба бути дуже розумною дівчинкою (з отаким голим барабаном під тонкою брунатною сукнею), адже якщо вона розраховує на допомогу, яку я збирався надати, то має збагнути, що мені треба знати все.

"Ну ж бо, прошу: його ім'я!" Як — вона думала, що я давно впетрав...

Це було таке (тут вона всміхнулась хитро й журно) сенсаційне ім'я, що я просто ніколи не повірю. Вона сама ледве може повірити.

— Ім'я його, моя осіння німфо.

Ах, це було не так вже важливо. Краще облишити цю розмову.

Чи я не хочу курити? — Ні. Його ім'я.

Похитала головою надзвичайно рішуче. Вважала, що вже пізно робити скандал — і що все одно я ніколи не повірю неймовірному, найнеймовірнішому.

— Я підвівся, кажучи, що мені пора, привіт чоловіку, радий був бачити її.

Сказала, що я марно наполягаю — ніколи вона його не назве... та що з іншого боку... врешті-решт...

"Ти дійсно хочеш знати, хто це був? Так ось, це був —".

І тихенько, конфіденційно, високо звівши вузькі брови й вигнувши запеклі губи, вона з легкою іронією, та без ніжності, й ніби розпружуючись тихим свистом, вимовила ім'я, яке проникливий читач давно вже вгадав.

Уотерпруф, сказала Шарлотта. Чому мізерний спомин про літній день на озері майнув у мене в пам'яті? Я теж давно вгадав це ім'я, та тільки підсвідомо, не признаючись в цьому собі. Тепер я не відчув болю, ні здивування. Спокійно постало злиття, все впало на своє місце, й вибився, як на складеній картині-загадці, той візерунок гілок, який я неквапно складав із самопочатку моєї повісті з таким розрахунком, щоб в слушний момент упав достиглий плід; так, з визначеним і порочним зиском (вона ще мовила, та я не слухав, загрузлий у золотий спокій) проявити свій золотий і жахітний супокій через те логічне задоволення, яке мій найнедоброзичливіший читач повинен тепер спізнати.

Вона, як я сказав, все ще мовила. Я нарешті включився в її вільнопливну мову. Він, отак-бо це є, був єдиний мужчина, якого вона безумно кохала.

Стривай, а Дік? Ах, Дік — гарний, цілковите подружнє щастя, й таке інше, та вона не це мала на увазі. І я — я був, звичайно, не врахований.

Деякий час вона дивилась на мене, ніби лише зараз усвідомивши нечуваний і мабуть доволі нудний, складний і по всьому зайвий факт, що сидячий поряд з нею сорокарічний, чужий всьому, худий, чепурний, хливкий, слабкого здоров'я джентльмен в бархатному піджаку, колись знав і боготворив кожну пору, кожний зачатковий

волосок її дитячого тіла. В її блідосірих очах, за розкосим склом незнайомих окулярів, наш бліденький роман був на мить віддзеркалений, зважений і відкинутий, як скучний вечір у гостях, як у похмурий день пікніка, на який з'явилися лише вкрай нецікаві люди, наче набридла вправа, наче корка засохлого бруду, присталого до її дитинства.

Я ледь-ледь устиг судомним рухом забрати коліно з радіуса дій схематичного штурхана — одного з її новонабутих жестів.

Попросила мене не казати дурниць. Що пройшло, то пройшло. Визнавала, що в цілому я був добрим батьком, — віддаючи мені борг хоч у цьому. Продовжуй, Доллі Скіллер.

Чи знав я, наприклад, що він приятелював з її матір'ю? Що він навіть вважався давнім другом сім'ї? Що він приїжджав до свого дядька в Рамздель — ах, дуже давно — й виступав з лекцією в мамчиному клубі, й раптом вхопив її і потягнув її, Доллі, за голу руку до себе на коліна в присутності всіх цих дам, і розцілував її, а їй було лишень десять років, і вона дуже на нього розсердилась? Чи знав я, що він помітив мене та її в тому готелі якихось мисливців, де він писав ту саму п'єсу — так, "зачарованих", — яку вона репетирувала в Бердслеї два роки по тому? Що він їй казав неможливі речі там внизу в холі? Чи знав я, що — Ах, це було так гидко з її боку заплутати мене й примусити вірити, що Клер стара дама — його кривна, може, або колишня подруга життя — й, от дива, як просто було вдряпатись, коли газета в Уейсі надрукувала його портрет! В Брайсландській газеті портрета не було. Дійсно, дуже кумедно.

— Так (вела вона далі), життя — серія комічних номерів. Якби романіст описав Долліну долю, ніхто б йому не повірив.

Тут пролунали бадьорі, домашні звуки з-від кухні, в яку Дік і Біллз увізли в пошуках пива. В відчинені двері вони побачили гостя, й Дік ввійшов у кімнату.

"Дік, це мій тато!" крикнула Доллі лунким, напруженим голосом, що видався мені цілком шаленим, і новим, і радісним, і старим, і журним, адже молодик, ветеран далекої війни, був майже глухий.

Морської барви очі, чорний їжак, рум'яні щоки, неголене підборіддя. Ми потиснули руки. Дискретний Біллз, який, певно, пишався тим, що міг робити дива однією рукою, — приніс відкриті ним бляшанки пива. Хотів узяти відступ.

Перебільшена ввічливість пролетаря. Його змусили бути. Сімейна картина на рекламі пива. По суті і я і Скіллери обирали суспільство. Я пересів у нервово розхитану гойдалку. Жадко жуючи, вагітна Доллі пригощала мене алтейними коржиками, арахісовими горішками й картопляним хрустом. Мужчини дивились на її крихкого, стужавого, мініатюрного, старосвітського, молодявого, хоч хворобливого, батька в бархатному піджаку й бежевому жилеті: можливо, віконт.

У них склалось враження, що я приїхав до них на декілька днів, і Дік, дуже морщачи лоба, що означало напружену дію думки, видав, що Доллі й він можуть спати на кухні, розклавши там розкладного матраца. Я легенько помахав рукою й пояснив Доллі (яка передала це далі через особливе голосове згучання), що я просто заїхав на годинку по дорозі в Лектобург, де на мене чекають друзі й шанувальники. Тут ми

помітили кров на одному з не багатьох великих пальців, залишених Біллю (він постав доволі невдалим чудотворцем).

Що за жіночість, ніколи раніш мною не бачена в отакому відбитті, була в тіньовому розвої її блідих грудей, позначених у розрізі сукні, коли вона схилилась над рукою каліки! Вона повела його ладнатись на кухню (ванної не було). Впродовж трьох-чотирьох маленьких віків, які аж бубнявіли від штучного тепла взаємних чуттів, Дік і я залишались самі. Він сидів на стільці, тручи передні кінцівки й далі морщачи лоба, в мені з'явилося пусте бажання вичавити угрі на його пітному носі моїми довгими лискучими кігтями.

Мені подобались його гарні сумні очі й дуже білі зуби. Мені привабний був його громадний волосявий кадик. Чого вони на голяться частіш, ці молоді цупкі хлопці? Він та його Доллі мали нестримні статеві стосунки на цьому дивані принаймні сто вісімдесят разів з тих пір, як вона зачала. А до того — як довго вони знали одне одного? Дивно — жодної негарної думки не мав я до нього; нічого, крім муки й відрази. Він тепер тер ніс. Я не мав сумніву, що коли він нарешті відкриє рота, то скаже (злегка іздригаючи голову в коливанні): "Ет, дівчисько в вас перший сорт, містере Гейз. Це вже так. І матір'ю вона теж буде першосортною". Сердега відкрив рота — й сьорбнув пива.

Це йому дало певності, й він далі хлептав дрібними ковтками до піни на роті.

Він був, сказала вона, чудний. Він долонями брав її флорентійські груди.

Нігті в нього були чорні й підламані, та фаланги й суглоби зап'ястка, сильна, граційна п'ясть — були багато, багато шляхетнішими ніж у мене. Я надто багато країв людських жертв моїми бідними скандзюбленими руками, щоб пишатись ними: французькі фрази, великі кістянки дорсетського селянина, приплющені пальці австрійського кравця — от вам Гумберт Гумберт.

Добре. Якщо він хоче мовчати, я можу мовчати також. Принагідно, було б не зайвим мені відпочити в цій стихлій, до смерті наляканій колисанці, до того, як наважитись шукати лігвище звіра: там відтягну крайню плоть пістолета й уп'юся оргазмом спускового гачка — я завжди був вірним наступником віденського шамана. Та поступово я став перейматись жалем до бідного Діка, якому, в якийсь жахний, немов гіпнотичний спосіб я заважав сказати єдине речення, яке він міг скласти ("Дівчисько в вас супер...") "Отже, сказав я, ви збираєтесь до Канади?" На кухні Доллі сміялась, на щось сказане або здієне Біллем.

"Отже, загорлав я, ви збираєтесь до Канади? Тобто, не до Канади, я знову горлав. Хочу сказати — в Аляску".

Він обійняв долонями стакан і, з мудрим виглядом киваючи, відповів: "Що ж, я так вважаю, що він ушкодив себе гострим краєм. Руку-бо він втратив в Італії".

Дивні мигдалі в бузково-рожевому квітті. Відірвана сюрреалістична рука в їх пуантилістичному карміні, з маленькою квітникаркою, витатуйованою на тильному боці п'ясті. Доллі та підклеєний Білль з'явилися знов. Я обіжно подумав, що її двоїста краса, її кавовим затьмарена блідість, певно, збуджують небораку. Дік полегшено скалячись, встав зі стільця. Він уважав, що в Містера Гейза й Доллі є багато про що побазікати. Він

уважав, що мене ще раз побачить до мого відходу. Чому ці люди багато так розважають, і так мало голяться, й так зневажають слухові апарати? "Сідай", сказала вона, звучно вдаривши себе по стегнах. Я знов опустився в чорну гойдалку.

"Отже, вернемо до справи. Ти значить зрадила мене. Куди ви поїхали? Де він зараз?" Вона взяла з каміна ввігнуту фоточку. Стара жінка в білому, товста, сяйлива, клишава, в дуже короткому платті; й мужчина в жилетці: моржеві вуса, ланцюжок від годинника. Батьки чоловіка. Живуть з сім'єю брата в Джуно.

"Ти певний, що не хочеш папіроску?" Вона закурила. Я вперше побачив, що вона курить. Суворо заборонялось за царювання Гумберта Грізного. Плавно, в синюватій димці, Шарлотта Гейз встала з труни. Я звичайно знайду його без труда, через дядька-дантиста, якщо не скаже.

"Зрадила тебе? Ні". Вона направила в камін стрілу папіроски, хутко постукуючи по ній вказівним пальцем, цілковито як це робила її матір, і цілковито так само, мій боже, нігтем зшкрябуючи часточку папіроси з нижньої губи. Ні. Вона мене не зраджувала. Все відбулось по-дружньому. Едуза попередила її в свій час, що Ку небайдужий до малих дівчаток — його раз ледь не ув'язнили, якимось, і він знав, що вона знає. Поклавши лікоть на долоню, затяглась, всміхнулась, випустила дим, дьорнулась знов по напрямку до каміна. Занурилась у спогади. Річ у тім, що він бачив наскрізь (з усмішкою), все й усіх, тому що він не був як я або вона, а був геній. Дивовижна людина.

Ще й такий веселун. Катався зі сміху, коли вона йому призналась в моїх з нею стосунках, яка ж тут є зрада, якщо це безпечно було йому розповісти? "Ну, отож. Ку — його всі звали Ку — " Так звався, скорочено, її літній табір (Кульбаба). Забавний збіг. Він, значить, повіз її на шикарне ранчо за триста миль від як там... Елефанта (Ельфінстон). Як звалось ранчо? Ах, дуже глупа назва: Дук-Дук — без жодного сенсу слово (бодай і так)... та це, взагалі, тепер однаково, адже місце щезло, розчинилось. А яка була краса — я уявити собі не можу феноменальну розкіш цього ранчо — там усе було, ну, просто все — навіть власний водоспад у домі! Я, може, пам'ятав рудого пройду, з яким ми (ми!) якимось грали в теніс. Ранчо належало, власне, братові рудого, та він його відступив Ку на літо. Коли Ку з нею приїхав, їм влаштували щось на зразок коронації, а потім узяли й кинули до басейну, ледь не втопили, як роблять при переході через екватор. Ну, ти знаєш.

Закотила очі на знак штучної покори фортуни.

"Будь ласка, далі".

Ну, так ось. Передбачалось, що він повезе її вереснем в Голівуд — подивитись, чи годиться вона для епізодичної ролі в фільмі, основаному на його п'єсі "Золоті Струни". Вона сподіялась також, що їй дадуть дублювати одну з найвідоміших актрисочок на клиговим-світлом-сліпуче-облитою тенісному корті. Нажаль, до цього ніколи не дійшло.

"Де тепер перебуває негідник?" Чому — негідник? Чудова людина в багатьох сенсах. Але там в ранчо життя було лише через пиятику й наркотики. Й, звичайно, він був цілковитий монстр в статевому сенсі, і його друзі були його рабами. Я не можу собі

уявити (я, Гумберте, не спроможна уявити собі!), якими речами вони всі займались в Дук-Дуковім Ранчо. Вона на відсіч відмовилась брати в цьому участь, і він вигнав її.

"Які речі?" "Ах, дивні, ганебні, фантастичні речі. Бачиш, у нього там були й дівчатка і хлопчики, й кілька дорослих мужчин, і треба було, щоб ми бозна що робили всі разом в голому вигляді, поки мадам Дамор робила знімання".

(Жюстині маркіза де Сада було спочатку дванадцять років.) "Що саме — робили?" "Ах, саме гидоття... Ах, я, ні, либонь, я..." Вона вимовила це "я" як здушений крик, прислухаючись до осердя тягучого болю, й за відсутністю слів розчепірила всі п'ять пальців в зламано розсіченому повітрі. Ні — не могла, відмовлялась детальніше пояснити знаючи про дитину, яка вже була.

Що ж, її справа.

"Та й яке це має значення тепер", сказала вона, кулаком торсаючи перину й за тим повертаючись догоричерева на канапі. "Шалені речі, брудні речі. Я сказала — ні, ні за що не стану — (вона наївно додала лайливий вульгаризм для позначення примхи, добре відомій нам обом) твоїх бридких хлопчаків, тому що мені потрібний тільки ти. От і викинув він мене".

Небагато лишилось сказати. Тієї зими (1949-1950), Фей і вона важкою працею заробляли на життя. Протягом двох років вона переходила з місця до місця, працюючи в маленьких пришосейних ресторанах, а потім спіткала Діка.

Ні, вона ще не знала, де знаходиться той. Імовірно, десь у Нью-Йорку. При його славнозвісності, вона, ясна річ, легко б його знайшла. Фей пробувала повернутись в ранчо, та воно просто не існувало вже — згоріло вщент, нічого немає, крім чорної купи сміття. Це їй видалось таким дивним, так дивним...

Що ж, у Мак-Ку було подібне ім'я, й також згорів будинок.

Вона прикрила очі й роззявила рота, відпавши назад на перину й ступивши байковою ніжкою на підлогу. Тамта йшла злегка під укіс, сталева кулька докотилась до самої кухні. Я знав тепер все, що мені треба було знати. В мої наміри не входило краяти мою ласочку. Десь за халупою Білля радіо заспівало після трудового дня про нестямну любов, і ось вона була переді мною, вся подряпана, із вже не дитячими спухлими жилами на вузьких руках, з гусячими пухирцями на блідій шкірі передпліч, з нечуйними "мавпячими" вухами, з неголеними пахвами, ось вона напівлежала проти мене (моя Лоліта!), безнадійно зів'яла в сімнадцять років, із цим малятком у ній, яке, мабуть, мріяло стати великим державцем і вийти в відставку 2020-го року, — і я дивився, й не міг надивитись, і знав — так само твердо, як те, що помру — що я кохаю її понад все, що коли-небудь бачив або міг уявити на цьому світі, або мріяв побачити на тому. Від неї лишилось тільки найтонкіше фіалкове віяння, листопадне відлуння тієї німфетки, на яку я навалювався з такими криками в минулому; відлуння на краю чорного яру, з далеким лісом під білястим небом, з бурим листям, що захатило джерело, з самотнім цвіркуном у сухому бур'яні... Та, слава богу, я боготворив не тільки відлуння. Гріх, який я бувало плекав у сповитому лозами серці, *mon grand p ch radieux*, скоротився до своєї суті: до безплідного й егоїстичного ганджу; його-бо я викреслював і

проклинав. Ви можете глузувати з мене й погрожувати очистити залу суду, та поки мені не вставлять кляпа й не придушуть мене, я буду горлати про свою бідну правду. Нестямно я хочу, щоби весь світ узнав, як я кохаю свою Лоліту, цю Лоліту, бліду й опоганену, з чужою дитиною під серцем, та досі ще сірооку, досі ще з сурменистими віями, все ще мою, мою..

Changeons de vie, ma Carmen, allons vivre quelque part ou nous ne serons jamais s par s. Огайо? Хаші Масачусетсу? Мері Мей? Байдуже, навіть якщо ці її очі потьмяніють до риб'ячої нечулості, й сосці набрякнуть і потріскаються, а чудовне, молоде, вкрите мохом гірлячко опоганять і розірвуть пологи — навіть тоді я буду все ще шаленіти від ніжності на самий знак твого дорогого, змарнілого личка, лише від звуку твого гортанного молодого голосу, моя Лоліто.

"Лоліто", проказав я, "це, мабуть, намарно й безглуздо, та я маю це сказати. Життя є вельми коротким. Звідти до старого авто, яке так добре відоме тобі, двадцять, двадцять п'ять кроків відстані. Не дуже велика прогулянка. Зроби ці двадцять п'ять кроків. І будемо жити собі до споконвіку.

Carmen, voulez-vous venir avec moi?" "Ти хочеш сказати", відповіла вона, відкривши очі й злегка піднявшись (змія, що готова вдарити), "ти хочеш сказати, що даси нам (нам!) грошей, тільки якщо я пересплю з тобою в готелі? Ти це хочеш сказати?" "Ні, ні. Ти мене вульгарно зрозуміла. Я хочу, щоб ти залишила свого евентуального Діка й цю страшну вирву й переїхала до мене — жити зі мною, померти зі мною, все, все зі мною" (даю загальний сенс моїх слів).

"Ти ненормальний", сказала вона, по-дитячому приндячись.

"Зміркуй, Лоліто. Жодної різниці не буде. Окрім однієї штуки, та це не до уваги (скасування страти, я хотів сказати, та не сказав). В усякому разі, навіть якщо ти відмовишся, ти все одно отримаєш своє... frousseau".

"Ти не жартуєш?" спитала Доллі.

Я передав їй конверт з чотирма сотнями доларів й чеком на три тисячі шістсот.

Непевно, обачливо, вона взяла mon petit cadeau, й раптом чоло в неї чарівливо зажевріло.

"Стривай-бо", промовила вона проти волі, "ти нам даєш чотири тисячі монет!" Я затулив обличчя рукою й ридма заривав — найгарячішими сльозами, що я колись проливав. Я відчував, як вони в'ються проміж моїх пальців й течуть по підборіддю, й обпікають мене, й ніс в мене був закладений, і я не міг перервати ридання, й тут вона торкнулась моєї п'ясті.

"Я помру, якщо ти торкнеш мене", сказав я. "Ти цілком упевнена, що не поїдеш зі мною? Чи є хоч найменша надія, що поїдеш? Тільки на це відкажи мені".

"Ні", сказала вона, "ні, любий, ні". Вперше в житті вона так до мене звернулась.

"Ні", повторила вона. "Про це не може бути й мови. Я б швидше повернулась до Ку. Річ у там, що — " Їй бракувало слів, вочевидь. Я подумки зрядив її ними — ("...він розбив моє серце, ти лише розбив моє життя").

"Це так дивно", вела далі вона, — упс! (конверт зслизнув з канапи вниз, вона

підняла його), "так неймовірно дивно з твого боку... таку купу грошей! Це розв'язує всі питання. Ми можемо виїхати хоч наступного тижня. Припини плакати, прошу тебе! Ти повинен зрозуміти. Дозволь мені принести тобі ще пива? Ах, не плач! Мені так шкода, що я так обдурювала тебе, та зараз нічого не вдієш".

Я витер обличчя й пальці. Вона всміхнулась, дивлячись на cadeau. Вона була в захваті. Хотіла покликати Діка. Я сказав, що за хвилину мені вже буде час від'їжджати, й що зовсім, зовсім не хочу його бачити. Ми спробували знайти тему для розмови. Чомусь, я все бачив перед собою — образ мигтів і едвабно полискував на вологій сітчатці — яскраву дівчинку дванадцяти років, сидячу на порозі й камінцями дзвінко жбурляючу в пусту бляшанку. Я вже почав говорити в пошуках небалого зауваження: "Цікаво, що сталося з маленькою Мак-Ку — чи вона одужала?..." та вчасно припинив, боячись, що вона відкаже: "Цікаво, що сталося з маленькою Гейз?" Врешті-решт, довелось згадати грошові справи. Переданий їй чек був чистим прибутком від здавання матчиного будинку. Вона здивувалась — думала, що він давно вже проданий. Ні ще (я, втім, дійсно це сказав їй в свій час, щоб розірвати всякий зв'язок з Рамзделем). Повірений скоро надішле їй звіт про фінансовий стан. Становище — найліпше. Дім можна продати за добру ціну. Деякі з недорогих акцій, належних її матері, надзвичайно піднялись. Ні, мені дійсно пора. Час мені йти, й знайти його і його знищити.

Позаяк я знав, що не переживу торкання її губ, я доволі довго відступав, наче в манірному танці, при кожному русі, який вона та її черево робили в моєму напрямку.

Вона й собака проводили мене. Мене здивувало (ні, це риторичний зворот — зовсім не здивувало), що вид автомобіля, в якому вона так багато їздила й дитиною й німфеткою, ніяк не подівав на неї. Зазначила тільки, що він, мовляв, деінде поліловіяв од старості. Я сказав, що він належить їй, що я можу взяти автобус. Попросила не теревенити, вони відбудуть літаком на Юпітер або Юкон і там куплять машину; я сказав, що в такому разі я куплю в неї Ікар за п'ятсот доларів.

"Таким темпом ми будемо скоро мільонерами!", скрикнула вона, звертаючись до захопленого собаки, — якого вони з собою не збиралися брати.

Carmencite, lui demandais-je...

"Одне останнє слово", сказав я своєю відразливою англійською. "Ти-бо цілком упевнена, що — ну, добре, не завтра й не післязавтра — та коли-небудь, все одно коли, ти не приїдеш до мене жити? Я сотворю цілком нового бога й стану йому дякувати з пронозливими криками, якщо тільки ти подаси мені цю мікроскопічну надію" (загальний сенс).

"Ні", відповіла вона, усміхнено. "Ні".

"А між тим це б дещо змінило", сказав Гумберт Гумберт.

За тим він витягнув пістолет... тобто, читач чекає, можливо, від мене кепського книжкового вчинку. Мені ж і на розум не могло це впасти.

"Гуд-бай-ай!" проспівала вона, моя американська, мила, безсмертна, мертва любов, адже вона мертва й безсмертна якщо ви читаете ці рядки (на увазі маю офіційне узгодження з так званими властями).

Від'їжджаючи, я чув як вона розкотисто волала свого Діка; собака ж пустився хвилястим алюром товстого дельфіна супроводжувати авто, та був надто важкий та старий, і скоро відстав.

День помирав, я вже котив по шосе під дрібним дощиком, і як би діяльно не їздили близнюки по проглядовому склу, вони не могли дати раду моїм сльозам.

30.

Залишивши Коулмонт надвечір (по шосе Ікс — не пам'ятаю номера), я міг би доїхати до Рамзделя на світанку, якби не спокусився фальшивим скороченням шляху. Я мав потрапити на автостраду Ігрек. Мапа байдужно показувала, що одразу за Вудбайном, до якого я їхав проти ночі, я міг залишити шосе Ікс і дістатися автостради по брукованій поперечній дорозі. Їхати нею треба було лишень близько години (сорок миль). Інакше довелося б тягнутись по шосе Ікс ще миль сто й тільки тоді скористатись плямистим, ледачим шосе Зед, щоб потрапити на потрібну мені автостраду.

Немощена дорога, проте, погіршувалась, вибої ставали жахливішими, бруд — густішим, і коли після десятої милі підсліпуватого бісівського, черепахового просування, я спробував повернути назад, мій старий, слабкий Ікар застряг у глибокій глині. Навкруг було темно, все було насичено смертю й безнадією. Мої фари повисли над широкою канавою повною води. Навкілля, якщо воно існувало, зводилось до чорної пустелі. Скільки я не дужався вивільнитись, мої задні колеса тільки скиглили в твані й нудзі. Клянучи долю, я зняв свій гарний костюм, зодягнув працівні штани, калоші, подірявлене кулями светро, й знову пройшов по бруду милі чотири до придорожньої ферми. Поки я йшов, дощ полляв як з відра, та мені не стачило сил вернутись за макінтошем. Подібні пригоди вказали мені, що в мене по суті здорове серце — попри недавні діагнози. Десь опівночі ремонтник визволив машину. Я сьак-так повернувся на шосе Ікс і покотив далі. Після години їзди я впав у відчайну знемогу. Я зупинився при тротуарі в анонімному містечку і в мряці донесхочу набрався солодкого джина з надійної фляги.

Дощ був уже скасований. Чорніла тепла апалацька ніч. Зрідка проїжджали повз мене автомобілі: рубіни — від мене, на мене — перлини; та містечко ще спало. Не було на бруківках того веселого шарварку неспішних громадян, який бачиш у нас ночами в солодкій, достиглій, гниучій Європі. Я сам-один насолоджувався тут благодетворністю чистої ночі й страшними своїми думами.

Дротяний кошик при панелі був надзвичайно вибагливий щодо вбирання: "Сміття та Папір, але не Відкиди" казав надпис. Хересові літери сяяли над магазином фотоапаратів. Величезний градусник з назвою проносного тунку стирчав на фронтоні аптеки. Ювелірна лавка Рубінова чепурилась вітриною зі штучними самоцвітами, відбитими в червоному дзеркалі. Фосфорястий годинник з зеленими стрілками плавав у полотняних нетрях пральні "Момент". По іншому боці вулиці гараж через сон промовляв: "Автора вбили" (насправді — "Автомобілі"). Літак, якого той самий Рубінов зрядив камінцями, пролетів, з гудінням, по оксамитовим небесам. Чимало я побачив поснулих мертвим сном містечок! Це було ще не останнє.

Дозвольте мені потинятися трохи без діла — адже моя доля відома. Ри м неонових вогнів, що жевріли по той бік вулиці, був удвічі повільнішим за биття мого серця: окрес великого кофейника над рестораном на кожну другу секунду спалахував смагардовим життям, і як тільки згасав, його тамож замінювали рожеві літери з оголошенням "Чудова кухня", — та кофейник все ще дражнив око латентною тінню перед своїм новим смагардовим повстанням з мертвих. Ми робили рентгенівські знімки. Це вважалось страшенно забавним.

Рубіно-смагардове містечко було не дуже далеко від "Зачарованих Мисливців".

Я знову ридав, п'яніючи від неможливого минулого.

31.

На цьому самотньому стопі між Коулмонтом і Рамзелем (між невинною Доллі Скіллер і жовіальним дядьком Айвором) я переглянув усі обставини моєї справи. З останньою простотою та якістю я бачив тепер і себе і своє кохання.

В порівнянні з цим колишні оглядини такого роду бачились поза фокусом. Років десь два тому, в хвилину метафізичного зацікавлення, я звернувся до розумного, мовлячого французькою, духівника, до рук якого я передав сіре безвір'я протестанта для старомодного папістського курсу одужання, сподіваючись вивести з почуття гріха існування Найвищого Судді. В ті морозні ранки в мереживному від морозу Квебеку, добрий абат працював наді мною з найтоншою ніжністю й розумінням. Я нескінченно вдячний і йому, і його великій організації, яку він представляв. Нажаль, мені не вдалось підвестись над тим простим людським фактом, що яку б духовну розраду я не знайшов, яка б літофанічна вічність не була б мені приготована, ніщо не могло б змусити мою Лоліту забути все те дике, брудне, до чого моя хіть змусила її. Оскільки не доведено мені (мені, який я тепер, з теперішнім моїм серцем, і відпущеною бородою, й уже реальним фізичним розпадом), що поведінка маніяка, який позбавив дитинства південно-американську мою літню дівчинку, Долорес Гейз, не має ні ціни ні ваги в розрізі вічності — оскільки мені не доведено це (а якщо можна це довести, то життя — кепський фарс), я нічого іншого не бачу для пом'якшення своїх страждань, як понурий і дуже локальний паліатив словесного мистецтва. Закінчу цей розділ цитатою зі старого й, мабуть, не справдешнього поета: Так даниною цноти в нас еси Обтяжене ти, почуття краси!

32.

Пам'ятаю день під час нашої першої поїздки — нашого першого кола раю — коли для того, щоб вільно заливатись своїми фантасмагоріями я прийняв важливе рішення: не звертати уваги на те (а було це так явно!), що я для неї не коханець, не мужчина з нескінченним шармом, не близький приятель, навіть цілком не людина, а всього лише пара очей і товстий фалос довжиною в фут — причому наводжу тільки пристойне. Пам'ятаю день, коли взяв назад (суто практичну) обіцянку, з самого зиску дану їй напередодні (щодо чогось, що моїй смішній дівчинці жадко хтілось, відвідати, наприклад, новий роликовий каток з особливим пластиковим покриттям або піти без мене на денну програму в кіно), я мигцем помітив з ванної, завдяки випадковому

складенню двох дзеркал і прочинених дверей, вираз у неї на обличчі — важко збагнений вираз безпорадності такої повної, що він вже ніби переходив у безтурботність непоумства — саме тому, що почуття скривдженості й нездоланності дотнуло межі, а між тим усяка межа передбачає існування чогось за нею — звідси й нейтральність освітлення, й беручи до уваги, що ці припідняті брови й привідкриті губи належали дитині, ви ще краще оціните, які хлані спланованої хоті, який вторинно відбитий відчай утримав мене від того, щоб впасти до її ніг і вилитись людськими сльозами, — й пожертвувати своєю ревністю задля того невідомого мені задоволення, яке Лоліта сподіялась витягти зі спілкування з неохайними й небезпечними дітьми зовнішнього світу, що бачився їй справжнім.

Є в мене й інші напівпридушені спомини, які нині встають недорозвиненими монстрами й терзають мене. Якось, на бердслейській вулиці з заходом у прогляді, вона звернулась до маленької Єви Розен (я супроводжував обох німфеток на концерт, і просуваючись за ними, в натовпі при касі тримався так близько, що тицявся в них) — і ось чую, як моя Лоліта, у відповідь на слова Єви, що "краще смерть, ніж Мільтон Пінський (знайомий гімназист) та його судження про музику", каже надзвичайно спокійно й серйозно: "Знаєш, жахливим у смерті є те, що людина надана собі самій"; і мене тоді вразило, поки я, як автомат пересував ватні ноги, що я геть нічого не знаю, що діється в моєї коханої в голівці, та що, можливо, десь за нестерпними підлітковими штампами, є в неї і квітучий сад, і присмерки й брами палацу, — димчаста чарівлива країна, доступ в яку мені заборонений, котрий споганює ницьою спазмою своє ошмаття; адже я часто помічав, що живучи, як ми з нею жили, в опрічному світі суцільного зла, ми відчували дивну збентеженість, коли я ладнався до неї з казанням про щось нестосоване (про що могли б розмовляти вона й старший друг, вона й батько, вона й нормальний коханець, я й Аннабель, Лоліта й сублімований, вилизаний, аналізований, обожнюваний Гарольд Гейз, про мистецтво, про поезію, про крапинки на форелі Гопкінса або голену голову Бодлера, про Гога й Шекспіра, про будь-який справжній предмет. Тут тобі зась! Вона одягала свою вразливість у панцир дешевої шпетності й нарочитої нудьги, між тим як я, беручи для своїх нещасних вчених коментарів штучний тон, від якого в мене самого нили останні зуби, викликав у своєї аудиторії такі вибухи брутальності, що не можна було продовжувати, о моя бідна, засмучена дівчинка.

Я кохав тебе. Я був п'ятиногим чудовиськом, та я кохав тебе. Я був жорстокий, нищий, все що завгодно, *mais je t'aimais, je t'aimais!* І бували хвилини, коли я знав, що саме ти відчуваєш і неймовірно страждаєш од цього, моє звірятко, моя Лолітонько, хоробра Доллі Скіллер...

Пригадую деякі такі хвилини — назвемо їх айсбергами в раю — коли, наситившись нею, змарнівши від баснословних, природних трудів, незрушно лежав я під лазуровою стрічкою, йдучою впоперек її тіла й, бувало, приймав її в свої обійми з приглушеним стогоном людської (вже-бо!) ніжності.

Шкіра її лиснявіла в неоновім сяєві, що проникало з мотельного двору крізь жалюзі,

її чорні, як сажа, вії злиплись; її сірі, без усмішки, очі здавались більш збайдужілими, ніж звичайно, — вона прекумедно скидалась на бісерну пацієнтку, яка ще не зовсім отямилась від туману наркозу після дуже серйозної операції; й тут ніжність моя переходила в стид і жах, і я втішав і баюкав сирітку, мою Лелолітку застиглу на мармурових моїх грудях, і гуркочучи, занурював обличчя в її теплі кучері, й погладжував її наугад і як Лір просив у неї благословення, й на самій вершині цієї страждальної щиросердної ніжності (в мить, коли моя душа начебто виснула над її голизною й ладна була розколотись), раптом, з мерзенною іронією, жадання зростало знов... "Ах, ні!", промовляла Лоліта піднявши, з зітханням, очі вгору, і в наступну хвилину й ніжність і лазуровий промінь — усе розпадалось.

Сучасні наші поняття про взаємини між батьками і донькою сильно попсовані схоластичним марноттям та стандартизованими символами психоаналітичної лавочки; проте, маю надію, що наступні рядки звертаються до неупереджених читачів. Якось, коли батько однієї з її подруг (товстенької Авіс Чапман) гучним гудком дав з вулиці сигнал, що він приїхав забрати свою нечепуру, я відчув себе зобов'язаним запросити його у вітальню; він присів на хвилинку, й поки ми розмовляли, Авіс лащилась до нього і врешті-решт важко вмостилась йому на коліна. Не пам'ятаю, між іншим, чи я десь зазначив, що в Лоліти була для чужих цілком чарівлива усмішка, — лахмате мруження очей і миле, мрійливе сяяння всіх рис обличчя, — усмішка, яка нічого звичайно не значила, та яка була така прекрасна, так самотужньо ніжна, що важко її пояснити атавізмом, магічною геною, неумисно осяяною в обличчі на знак давнього привітального звичаю (гостинної проституції, скаже читач із брутальних). Вона стояла десь поряд, коли містер Чапман сів і заговорив вертячи шляпу в руках, а за тим — ах, погляньте, як глупо з мого боку, я опустив найголовнішу пікантність славнозвісної лолітчиної усмішки, а саме: її солодка, як нектар, переливчаста в ямках гра ніколи не була спрямована на гостя, а трималась, так мовити, власної далекої квітучої пустоти або блукала з близькозорою вкрадливістю по раптових предметах — і було так тепер. В ту хвилину, як товста Авіс наблизилась, щоб заважати своєму татові вертїти шляпу, Лоліта тихо сяяла, розглядаючи й торкаючи фруктовий ніж, який був на скраю стола, до якого вона притулилась далеко, далеко від мене. Авіс тепер ухопила батьківську шию й вухо, а він, звичною рукою, напівобійняв своє незугарне й велике чадо, я раптом помітив як усмішка Лоліти почала згасати, перетворилась в заціпенїлу тїнь усмішки, й фруктовий ніж зслизнув зі стола і срібляною ручкою знагла вдарив її в щиколоток, так боляче, що вона охнула, зігнулась навпїл і в мить по цьому, плигаючи на одній нозі, з обличчям, спотвореним тією жахливою вступною гримасою, яку дитина затримує на розтягнених губах перед ревом, Лоліта зникла з кімнати й за нею побігла й почала втішати її на кухні добренька Авіс, в якій був такий відмінний, гладкий, рожевий батько і гарненький щокатий брат, і щойно народжена сестричка, й домашній комфорт і дві шотландські вівчарки, що вміли всміхатись, а в Лоліти нічого не було.

Я зготував граційне доповнення до цієї сцени: ми все ще в Бердслеї, Лоліта, сидючи з книгою при каміні, потягується, крикає й питає: "Де її, власне кажучи, поховали?"

"Кого?" — "Ах, ти знаєш, мою зарізану матір". — "Ти чудово знаєш, де знаходиться її могила", відповів я, з великою витримкою, й назвав цвинтар — неподалік від Рамзделя, поміж залізницею й пагорбом, з якого видніє озеро. "А крім того", додав я, "трагедію її раптової смерті не слід було б простачити такого роду епітетом, який ти вважаєш потрібним залучити. Якщо ти дійсно хочеш здолати в собі самій ідею смерті — "Зайшовся", сказала Лоліта і млосно пішла з кімнати. Я довго дивився в вогонь крізь пекучі сльози. Потім узяв з підлоги її книгу. Якось бездарна дурня "для юнацтва". Похмура маленька Марі не чекала, що її мачуха стане веселою, тямущою, рудоволосою молодницею, яка пояснювала Марі, що покійна матір Марі сповнила героїчний подвиг тим, що умисно не виказувала жодної любові до щиро коханої доньки. Героїчна матір помирала від невиліковної хвороби й не бажала, щоб дівчинка потім тужила за нею. Інший натомість би з криком помчався наверх до Лоліти; я ж завжди обирав гігієну честивого невтручання. Та нині, звиваючись, як черв'як, і закликаючи минуле, я згадую, що цього разу і в інші рази, я призвичаївся не зважати на стан Лоліти, щоб не засмучувати підлого Гумберта. Коли моя мати, в промоклому платті, освітленому грозою серед стрімко-навального туману (так я бачив собі її смерть), побігла задихано вгору по гребню гори над Молінетто, де її забила блискавка, я був малюком, і в подальшому мені не вдавалося заднім числом собі прищепити ніякого відомого сирітського суму, як би люто не шарпали мене психо ерапісти в пізніші періоди депресії. Та визнаю, що людина такої потужної імагінації, як моя, не може посилатись на незнання загальнолюдських емоцій. Можливо також, що я надто покладався на ненормальну зимність стосунків між Шарлоттою та її донькою. Та жахлива сутність всього цього ось яка. Моя шаблонна Лоліта за час нашого з нею нечуваного, нечестивого спожильства поступово дійшла до того, що навіть найнещасніше сімейне життя є кращим ніж пародія кровозмішення — а краще цього врешті-решт я нічого й не міг дати моїй бездомній дівчинці.

33.

Повернення в Рамздель. Я наближався до нього зі сторони озера. Зоряний південь зорив на всі очі: проїжджаючи повз у заплямованому авто, я розрізняв діамантові іскри між неблизькими смереками. Звернув на кладовище, вийшов, і погуляв між різнокаліберними пам'ятниками. Bonjour, Charlotte. З далеких могил стирчали напівпрозорі прапорці, які нерухомо повисли в безвітряній тіні кипарисів. Ех, Едю, не пощастило ж тобі, подумав я, звертаючись подумки до якогось Едуарда Граммара, тридцяти-п'яти-річного завідувача конторою в Нью-Йорку, якого допіру арештували по звинуваченню в убивстві тридцятирічної дружини Доро еї. Мріючи про ідеальне вбивство, Ед проломив дружині череп і труп посадив на кермо воза. Двоє чиновників дорожньої поліції даного району здаля побачили, як великий новий синій Крейслер, подарований Граммаром дружині в народження, з шаленою швидкістю з'їжджав під гору в сам-раз на границі їх юрисдикції (хай береже господь наших бравих поліціантів — і районних і штатових!). Віз зачепив стовп, здійнявся по насипу, порослому остистою травою, суницею й повзучою лапчаткою, й перекинувся. Колеса все ще тихо вертілись

на спекотті, коли патрульники витягли тіло пані Г. Спочатку, їм здалось, що вона загинула внаслідок звичайного зіткнення. Нажаль, поранення, що спричинили її скон, не відповідали дуже легким пошкодженням, які виявились на повозі. Я влаштувався краще.

Покотив далі. З дивним почуттям упізнав тонку вежу білої церкви й великі ільми. Забувши, що на американській приміській вулиці самотній пішохід більше виділяється, ніж самотній автомобіляр, я залишив машину на бульварі, щоб спуститись, ніби гуляючи, по Лоун-стріт повз номер 342. Перед наступним кровопролиттям я мав право на невеличкий передих, на очищувальну судову душевної відрижки. Білі віконниці вілли відставного лахмітника були зачинені, й хтось підв'язав знайдену ним, чорну оксамитову стрічку для волосся до білої вивіски "На продаж", яка схилилась зі своєї жердини при тротуарі. Не було вже чіпливого пса. Садівник нікому не телефонував. Хвора старенька Візаві не сиділа на сповитій виноградом веранді, — на якій тепер, що вельми доладно для самотнього перехожого, дві молоді жінки з поніхвостими зачісками, в схожих передничках у чорний горішок, кинули прибирання для того, щоб подивитись на нього. Вона, певно, давно померла, а це були, мабуть, її племінниці з Філадельфії.

Чи ввійти в свій колишній дім? Як в тургенєвській повісті, потік італійської музики плинув з розчиненого вікна вітальні. Яка романтична душа грала на роялі там, де ніякі клавіші не пірнали й не сплескували в той зачарований недільний день, коли сонце ласкавило ноги моєї дівчинки? Тут я помітив, що з газону, який я колись підстригав, смагла, темнокудра німфетка років десяти, в білих трусиках, зорить на мене з чимось диким у зачарованому погляді великих чорно-синіх очей. Я сказав їй два-три милих слова, цілком невинних, — старомодний комплімент, зразка "які в тебе гарні очі", та вона хутко позадкувала й музика обірвалася, і вельми запальний на вигляд чорноволосий мужчина, з лискучим від поту обличчям вискочив у сад і грубо наставився в мене. Я був хотів представитись, та тут, з гострим збентеженням, яке лише трапляється уві сні, я побачив, що на мені заплямовані глиною сині робочі штани й негарно брудне діряве светро, відчув щетину на підборідді, відчув, як налиті кров'ю мої очі, очі пронози... Не кажучи й слова, я повернув і зачалапав назад до авто. Чахла квіточка, зразка маленької айстри, росла з пам'ятної мені щілини в бруківці. Преспокійно воскреслу міс Візаві племінниці викотили на веранду, наче ця веранда була ложею, а я актором. Десять у собі благаючи її не кликати мене, я прискорив крок. Яка крута вуличка! Я дійшов до глибокої тіні бульвару. Червоний квиток, що свідчить про штраф за незаконне паркування, був засунутий поліціантом під одну з лапок на вітровому склі. Квиток цей я охайно розірвав на дві, чотири, вісім частин.

Сердячись на себе, що витрачаю марно час, я полинув у готель, — той самий, у який заїхав з новою валізою п'ять років тому. Взяв кімнату з ванною, призначив телефоном два побачення, — ділове й медичне —, поголився, викупався, вдягнув чорний костюм і спустився в бар. Там ніщо не змінилось.

Бузька зала була залята так само тьмяним, нестерпно-гранатовим світлом — яким

колись у Європі відрізнялись кнайпи, та який тут просто "утворював настрої" в пристойному, "сімейному" готелі. Я сів за той же стільчик, за яким сидів насампочатку мого перебування в Рамзделі, того дня, коли, вже пожилцем Шарлотти, я вирішив одсвяткувати новосілля тим, що по-світськи з нею розпив півпляшки шампанського, чим у роковий спосіб скорив її бідне, по береги сповнене серце. Як і тоді, локай з обличчям, як місяць, розподіляв по астральній схемі п'ятдесят чарочок хересу на великій таці для весільної учти (Муффі, цього разу, пошлюбив Фантазію). Вісім до третьої. Йдучи через хол, я мав обійти групу дам, які з Mille gr ces прощалися й розходились після клубного сніданку. Одна з них із клеконом привітання накинулась на мене. Це була товста, низенька жінка, вся в перлисто-сірому, з довгим, сірим пером на капелюшку. Я впізнав у ній місіс Чатфільд. Вона напала на мене зі сласною усмішкою, переповнена злобним цікавством (чи не заподіяв я, часом, Доллі того, що Франк Лассель, п'ятдесятирічний механік, вдіяв з одинадцятирічною Саллі Гарнер 1948-го року?). Дуже скоро я цю жадібну зловтіху взяв під контроль. Вона думала, що я живу в Каліфорнії. А як ся має — ? З добірнішою насолодою, я проказав їй, що моя пасербиця щойно вийшла за блискучого молодого інженера-гірничого обваженого таємним урядовим завданням у північно-західному штаті. Несподівано захоплена, вона відказала, що не схвалює таких ранніх шлюбів, що ніколи б вона не дозволила своїй Філліс, якій тепер вісімнадцять років — "Ах, звичайно", сказав я спокійно. "Звичайно, пригадую Філліс. Філліс і табір "Кульбаба". Так, звичайно. До речі, донечка не розповідала вам, як Чарлі Хольмс розбещував там маленьких пансіонерок своєї лайдацької матері?" "Сором!", скрикнула місіс Чатфільд, "як вам не соромно, містере Гумберт! Бідного хлопчика нещодавно вбили в Кореї".

"Насправді", сказав я (користаючись дивосвободою, даною в сновидіннях).

"Оце фортуна! Бідний хлопчик пробивав найніжніше, невідновлюваніше перетиннячко, трутив гадючим соком — і нічого, жив собі весело, та ще одержав посмертний орден. Утім, перепрошую, мені час до адвоката".

До контори Віндмюллера було всього два блоки. Потиск рук його був дуже повільним, дуже статечним, дуже міцним, та нібито запитальним. Він думав, що я живу в Каліфорнії. Чи не викладав я певний час у Бердслейському університеті? Туди щойно поступила його донька. А як ся має — ? Я дав повний звіт про місіс Скіллер. Ділова розмова виявилась вельми гарною. Я перевів усе своє майно на її ім'я й вийшов на вересневу спеку безтурботним жебраком.

Тепер, коли я закінчив зі справами, я міг присвятити себе головній меті поїздки в Рамздель. До цього, дотримуючись тої ме одологічності, якою я недаремно пишаюсь, я не знімав маски з обличчя Клера Куїльті; він сидів у мене в підземеллі, чекаючи мого приходу зі служителем культу й циркульником: "R veilles-vous, Tropman, il est temps de mourir!" Не маю зараз часу займатись питанням, як закарбувати фізіономії (перебуваю в путі до його дядечка і йду швидким кроком); та дозволю собі підкреслити наступне: в спиртї мутної пам'яті я зберігав чиєсь жаб'яче обличчя. Я бачив цей образ мигцем кілька разів і помітив у ньому деяку схожість із життєрадісним і доволі відразним

родичем моїм, який жив і помер у Швейцарії. Пам'ятаю його гантелі, смердюче трико, товсті волохаті руки, та лисину, і свиноподібну покоївку-сположницю, — та на загал цей мерзотник був досить безпечний, додам, щоб стати моєю здобиччю. В дивному стані розуму, в якому я зараз перебував, я якось втратив зв'язок з образом Густава Траппа: його цілком заковтнуло лице драматурга Клера Куїльті, таким, яким він був представлений, з художньою точністю на рекламах папіросок "Дромадер" і на кабінетній світлині, яка була в його дядечка на письмовому столі.

Свого часу, коли я був пацієнтом іншого, бердслейського, зубного лікаря, найсимпатичнішого доктора Мольнера, я поклав себе на серйозну операцію, після якої в мене залишилось доволі мало передніх зубів. Штучні зуби, які заміщали пройми, тримались за допомогою пластикових платівок і непомітного дроту, який ішов по верхньому ясну. В сенсі комфорту, цей устрій був шедевром, тим більше, що бокові зуби були ще зовсім здоровими. Проте, щоб зрядити таємну мету правдоподібним поясненням, я об'явив доктору Айвору Куїльті, що з бажання полегшити лицеву невралгію я вирішив витягти всі зуби.

Що коштуватиме апарат? Скільки це часу все візьме, якщо він призначить мені перший візит, скажімо, на початок листопада? Де зараз перебуває його — славнозвісний племінник? Чи можна буде все вирвати за раз? Доктор Айвор (ач, тхор!) Куїльті, гладій в білому балахоні, з сивим їжаком і просторими пласкими щоками політикана-масона, присів на кут письмового столу, погойдуючи ногою, мрійливо й вабливо, між тим як він розгортав наді мною грандіозний дальнобійний план. Він сказав, що спочатку збудує мені "передній" апаратик, — я буду його носити, поки не осядуть ясна.

Далі він спорудить мені перманентний протез. Добре було б уже зараз оглянути порожнину рота. Він носив двокольорові черевички з дірчастим узором в кінцях. Він не бачив "ницпоня" з 1946 року, та був упевнений, що його можна знайти в родовому замку, вулиця Грімма, в передмісті Паркінгтона. Мрія митця-дантиста й далі зростала. Нога хиталась. Погляд блищав од натхнення.

Мені це коштуватиме близько шестисот доларів. Він прагнув зараз зробити всі потрібні виміри, щоб зготувати попередній протез. Мій рот був для нього як чарівна печера, повна безцінних скарбів, але туди я його не пустив! "Ні", сказав я. "Я передумав. Мені все це зробить доктор Мольнар. Його ціни вищі, та як дантист він, звичайно, кращій за вас".

Не знаю, чи доведеться моєму читачеві коли-небудь сказати таку фразу. Я знав це чудове почуття сонної свободи в розмові з пані Чатфільд. Дядечко мого Клера й надалі сидів на столі, із тим же мрійливим виразом на обличчі, та нога не штовхала вже й не хитала колиску рожевого сподівання. Натомість бліда секретарка, яка все чула, хирява дівця з трагічними очима білявих невдах, кинулась за мною, щоб встигнути грохнути дверми мені вслід.

Вдавіть обойму в рукоятку. Натискайте, допоки не почуєте, як клацнув затвор. П'янливо притульно. Вміст: вісім набоїв. Воронячий полиск. Готовий нестримно

розрядитись.

34.

При першій же бензиновій станції в Паркінгтоні мені дуже чітко пояснили як дістатись вулиці Грімма. Аби бути впевненим, що застану Куїльті, я спробував йому подзвонити, та з'ясувалось, що його телефон допіру роз'єднали. Чи це значило, що він у від'їзді? Я попрямував туди, — його дім був за дванадцять миль на північ від міста. На той час ніч забрала більшу частину ландшафту, й коли я поїхав вузьким звивистим шосе, череда біло-примарних стовпчиків з рефлекторами стала займати моє ж світло, щоб вказати той чи інший закрут дороги. Можна було напевне розрізнити річкову долину, з одного боку, й порослі схили — з іншого; попереду ж, як безпритульні стежинки, нічні метелики пливли з чорної мряки в допитливе світло моїх фар. На дванадцятій милі, як і було провіщено, з'явився дивинний вкритий міст, вермонтського зразка, який напнувся на мене як чохол; за ним праворуч виросла білена скеля, а ще через кілька сажнів, я завернув, направо-таки, по гравійній стежині, яка й була "Вулиця Грімма". Хвилини дві-три я їхав по сирому, темному, глухому лісу. Нарешті, посеред округлої галявини, виріс замок жаху, велике дерев'яне домовисько з баштою. Вікна горіли червоним і жовтим вогнем, і півдюжини автомобілів запроторило алею під'їзду. Зупинившись під прикриттям дерев і загасивши фари, я став спокійно обмислювати наступний крок. Пана Ку, певно, оточили його посіпаки й гетери.

Проти волі я бачив нетрі цього святочно освітленого й надзвичайно занедбаного шато, крізь призму "Тривог Дитинства", повісті в одному з лолітчиних журнальчиків, про доволі смутні "оргії", дорослого злодія з пріапічною сигарою, наркотики, охоронців. Принаймні, Ку був тут. Гаразд, вернусь вранці, в час сонної млості.

Я неспішно поїхав назад в Паркінгтон, в своєму старому, відданому Ікару, який так спокійно, бадьоро, працював для мене. Моя Лоліта! Ще валялась з 1949-го року одна з її заколочок в глибині "шкіряного" відділу. Ще пливли бліді метелики, тягнені з ночі сифоном мого світла. Ще тримались, спираючись на костури, темні амбари там і тут по шосе. Ще їздили люди дивитись фільми. В пошуках ночівлі я проїхав повз відкрите драйвін-кіно. В місячному білосяянні, аж містичному в порівнянні з невітлою й безформною ніччю, гігантський екран косо входив у п'їтьму дрімотних, ні в чому не винних полів, і на ньому вузьке видмо підіймало пістолет, розчиняючись як в мильній воді при все більшому крені неблизького вже світу — ось наступної вже миті тополиний ряд заховав безплотну жестикуляцію.

35.

Я залишив Спочин Безсонних Ловців близько восьмої ранку й провів деякий час в місті. Мене здоганяла думка, що я — недосвідчений кат і можу схибити.

Мені, наприклад, подумалось, що, можливо, набої в обоймі знеслились за тиждень бездіяльності; я замінив їх новенькими. Я так ґрунтовно викупав дружка в мастилі, що тепер не міг збутися чорного мерзоття. Я оповив його ганчіркою, як покалічений член, і ужив іншу ганчірку, на те, щоби впакувати жменю запасних куль.

На дорозі мене наздогнала гроза, та коли я доїхав до зловісного замку, сонце вже

горіло, як мужній мученик, і птахи кричали серед промоклого, димливого листя. Гості роз'їхались. Витворний і ветхий будинок стояв, ніби в пеклі, відбиваючи власний мій стан, адже я мимоволі відчув, торкнувшись ногами гнучкого й непевного ґрунту, що я перебільшив у сенсі підкріплення.

На мій дзвоник відповіла нашорошена іронічна тиша. В відкритому гаражі втім свояцько стояло авто — цього разу чорний повіз, схожий на лімузин трунаря. Я спробував грюкнути дверним кільцем. Нікознову. З нестримним ричанням я штовхнув двері — і, о диво! Вони посунулись, як у середньовічній казці. Тихенько закривши їх за собою, я пройшов крізь просторий і вельми негарний вестибуль; кинув погляд у вітальню праворуч; помітив там кілька ужитих бокалів, вирослих з килима; вирішив, що господар усе ще в себе в спальні.

Що ж, поповземо нагору. Моя правиця стискала загорнутого в ганчірку друга, лівиця похлопувала по липкій балюстраді. В останній з трьох спалень, які я оглянув, хтось явно провів ніч. Була якась особлива кімната, майже без меблів, але з просторими й глибокими дзеркалами й білими ведмежими шкурами на слизькому парпеті. Були й інші покої. Мене осяяла гарна думка. Якщо та коли з'явиться господар (пішов, може, погуляти для моціону в парк або сидить у схові), було б слід через мою загальну нестійкість і те, що процес винищення може затягнутись, завадити милому партнерові замкнутись в ту чи іншу кімнату. Тому, впродовж п'яти хвилин принаймні, я ходив — у ясному безумстві, тихо-нестямний, зачарований і вщент п'яний мисливець, — і повертав ключі в замках, вільною рукою кладучи їх в ліву кишеню. Будинок, такий старий, уможлиблював більшу самотність, ніж дають сучасні елегантні коробки, де подружній парі доводиться ховатись в уборну — для потреб планового продукування дітей.

Дещо про уборні. Я вже схотів замкнути третю спальню, як господар вийшов з сусіднього клозету, лишивши по собі шум короткого каскаду. Закрут коридору не міг мене затулити цілком. З сірим обличчям, із набряками під очима, з розвіяним пухом навколо лисини, та все ще цілком пізнаваний кузен дантиста проплив повз мене в фіалковому халаті, вельми схожому на один з моїх. Він мене або не помітив, або взяв за негідну уваги, нестрашну галюцинацію й, показуючи свої волоссяві литки, попрямував сомнамбулічною ходою сходами вниз. Я пішов за ним у вестибуль. Відкривши й рота, і вхідні двері, він подивився в сонячну пройму, як той, якому нібито почувся непевний гість, котрий подзвонив і пішов потім. За цим, далі ігноруючи привид у дощовику, милий господар увійшов у маленький будуар через хол по другий бік вітальні. Знаючи, що він там тепер мій, і не бажаючи поспішати, я залишив його там і пішов через вітальню в напів-бар, напів-кухню, де я пальцями розбинтував маленького бруднюка, стримлячи не заплямити мастилом хрому — здається, я використав не той продукт, мастило було як дьоготь, і страшенно беручке. Із властивою мені прискіпливістю, я перемістив голого друга в чисту нішу і пройшов через вітальню в хол. Мій крок був, як я вже зазначив, пружний — мабуть надто пружний для успіху справи; та серце моє тьопалось від хижого радіння й, пам'ятаю, як хрумкнула коктейльна чарочка під ногою.

Милий господар зустрів мене в турецькому будуарчику.

"А я все думаю, хто ви є?", заявив він високим хриплим голосом, зануривши руки в кишені й уп'явшись у якийсь пункт на південний схід від моєї голови. "Ви часом не Брюстер?" Тепер було ясно, що він ширяє в якомусь тумані і перебуває цілком в моїй владі. Я міг дозволити собі погратися з мишеням.

"Звісно", відповів я чемно. "Je suis Monsieur Brust re. Потеревенимо може, перш ніж почати".

Це йому сподобалось. Його чорні, як плямка, вусики, здригнули. Я скинув макінтош. Був я весь у чорному — чорний костюм, чорна сорочка, без краватки.

Ми опустились один проти одного в глибокі крісла.

"Знаєте", сказав він, скребучи м'язисту, шершаву, сіру щоку й показуючи в кривій усмішці свої дрібно-перлисті зуби, — "Ви не такий вже схожий на Джека Брюстера. Я хочу сказати, що подобизна не є надто точною. Хтось мені казав, що в нього є брат, який служить в тій же телефонній компанії".

Зацькувати його нарешті, після всіх цих літ каяття й люті... Бачити чорні волоссячка на його пухлих руках... Ковзати цілим стооччям по його лілових щічках і волохатих грудях, передчувати пробоїни й руду, й музику мук... Знати, що тримаю цього напів-оживленого, напів-людячого блазня, цього злодія, який в содомський спосіб поласував моєю ясочкою — о, моя ясочко, це було нестерпною втіхою! "Ні, нажаль, я не брат Брюстера, — й навіть не сам Брюстер".

Він нахилив голову зі ще більш задоволеним виглядом.

"Ну ж бо, вгадай ще, блазню".

"Чудово", сказав блазень, "отже, ви не прийшли від телефонної компанії мені набридати цими несплаченими фантастичними розмовами?" "А ви що, ніколи не телефонуєте?" "Прошу?" Я сказав, що мені здалось, що він сказав, що він ніколи...

"Ні, я кажу про інших — людей взагалі. Я не звинувачую саме вас, Брюстере, та правда, вельми кепська манера в людей входити в цей кепський дім без стуку. Користуються сортиром, користуються кухнею, користуються телефоном. Антон дзвонить в Бостон, Марія в Ріо. Я відмовляюсь платити. В вас дивний акцент, синьйоре".

"Куїльті", сказав я, "чи ви пригадуєте маленьку дівчинку на ім'я Долорес Гейз? Доллі Гейз? Долорес в Колорадо? Гейзер в Вайомінгу?" "Так так, цілком можливо, що це вона дзвонила в усі ці місця. Чи не однаково це?" "Мені не однаково, Куїльті. Річ у тім, що я її батько".

"Глупство. Бо ви не батько. Ви іноземний літературний агент. Один француз переклав моє "Живе м'ясо" — як "La Vie de la Chair". Яка нісенітниця!" "Вона була моєю дитиною, Куїльті".

В тому стані, в якому він був, його неможливо було збентежити різко, та його нападнича манера ставала менш упевненою. Якась тінь нашорошеного розуміння жевріла вже в очах, давши їм подібність життя. Втім, вони знову згасли.

"Я сам люблю дітлахів", сказав він, "і в мене багато друзів серед їх батьків".

Він відвернувся, чогось шукаючи. Став бити себе по кишнях. Хотів припіднятися.

"Куш!", сказав я — вочевидь, багато гучніше, ніж хотів.

"Нема чого кричати на мене", поскаржився він дивним баб'ячим голосом.

"Просто шукаю папіросок. До смерті хочу курити".

"Ви вже й так близькі смерті".

"Ет, киньте", сказав він. "Я починаю скніти. Чого вам треба? Ви є француз, містере? Вуле-ву-буар? Ходімо до барчику й хляпнемо —".

Він побачив маленький чорний пістолет на моїй долоні, наче я продавав йому.

"Гай-гай!", протягнув він (мавпуючи зараз тип "глупого гангстера" в кіно), "який у вас шикарний пістолетик. Що коштує?" Я луснув його по простягненій руці, і якимось чином він збив шкатулку з низького стільчика при своєму кріслі. Шкатулка вивергла десяток папіросок.

"Ось вони!" вигукнув він бадьоро. "Пам'ятаєте, як сказано в Кіплінга: "Une femme est une femme, mais un caporal est une cigarette". Тепер бажано сірників".

"Куїльті", сказав я. "Спробуйте зосередитись. За хвилину ви помрете.

Загробне життя може стати, хто знає, вічним станом пекельнішого безумства.

Ви викурили останню папіроску вчора. Зосередьтесь. Спробуйте зрозуміти, що з вами є".

Він, між тим, дер на шмаття папіроску Дромадер і жував скравки.

"Я готовий постаратись", промовив він. "Ви або європеець, або німецький біженець. Як це отак сталося, що ви зі мною розмовляєте? Цей дім — арійський, майте на увазі. Ви б краще пішли собі. І прошу пана припинити махати цим кольтом. Між іншим, я маю наган в сусідній залці".

Я направив дружка на носок його нічної туфлі й натиснув гашетку.

Осічка. Він подивився на ногу, на пістолет, знову на ногу. Я зробив нове страшне зусилля, і з негарно слабким і якимсь дитячим звуком, пістолет стрелив. Куля зайшла в товстий рожеватий килим: я сплотнів, чомусь уявивши, що вона тільки скотилась туди й може вислизнути знову.

"Ну, хто був правий?" сказав Куїльті. "Вам би слід бути обережним.

Дайте-но мені це, чорт забирай".

Він сунувся до кольта. Я штовхнув блазня знов у крісло. Густа втіха танула. Пора, пора було знищити його, та я хотів, щоб він наперед зрозумів, чому підлягав знищенню. Я перейнявся його станом. Зброя в моїй руці була наче квола й незграбна.

"Зосередьтесь", сказав я, "на думці про Доллі Гейз, яку ви забрали — " "Неправда!" крикнув він. "Дурню валите. Я врятував її від збоченого волоцюги. Покажіть мені вашу бляху, якщо ви сищик, замість того, щоб палити мені в ногу, бидлото! Де бляха? Я не відповідаю за чужі розбещення. Дурощі! Розважальна поїздка була, визнаю, кепським жартом, та ви ж бо отримали знову дівчиська? Годі — підемо, хляпнемо по чарочці".

Я спитав, чи він воліє страту сидьма чи стоячи.

"Це треба обмірковувати. Між іншим — я припустився помилки. Про що тепер вельми шкодую. Я бачте, не мав жодної насолоди від вашої Доллі. Хоч це сумно, та я, чи

знаєте, імпотент. Крім того, я ж бо зробив їй чудові канікули. Вона познайомилась в Техасі з украй цікавими людьми. Чи ви чули, наприклад — "І раптом майнувши вперед, він навалився на мене, причому мій пістолет полетів під комод. На щастя, він був більше стрімкий, ніж дужий і я без труду штурхнув його знову в крісло.

Відсапнувшись, він склав руки на грудях і сказав: "Ну от, догрались. Vous voil dans de beaux drops, mon vieux".

"Любий сер", сказав він, "припиніть жонглювати життям і смертю. Я драматург. Написав багато трагедій, комедій, фантазій. Я зробив приватно фільм з "Жюстіни" Сада та інших ескападлин вісімнадцятого століття. Я автор п'ятдесяти двох успішних сценаріїв. Я знаю всі ходи й виходи. Дайте мені взятись за це. В іншій кімнаті є, здається, коцюба, дозвольте мені її принести, і з її допомогою ми дістанемо ваше майно".

Метушливо, діловито, лукаво, він підвівся знову, поки я говорив. Я поштурхав за комодом, стараючись не спускати з нього очей. Раптом я помітив, що дружок стирчить з-під радіатора біля комоду. Ми знову вступили в бій. Ми катались по килиму, в обіймах, ніби двійко безпомічних дітей. Він був голий під халатом, від нього тхнуло цапом, і я задихався, коли він перекочувався через мене. Я перекочувався через нього. Ми перекочувались через мене. Вони перекочувались через нього. Ми перекочувались через себе.

В надрукованому вигляді ця книжка читається, думаю, тільки на початку двадцять першого століття (додаю до 1935-ти дев'ятдесят років, живи довго, моє кохання), й старі читачі певно згадають в цьому місці "обов'язкову сцену в ковбойських фільмах", які вони бачили в ранньому дитинстві. Нашій бійці, втім, бракувало кулачних ударів, здатних звалити бика, й перелітних меблів.

Він та я були обидва великими ляльками, напханими брудною ватою й ганчір'ям.

Усе зводилось до мовчазного борюкання двох літераторів, з яких один розвалювався від наркотиків, інший-бо терпів на невроз серця й до того ж був п'яний. Коли, нарешті, мені вдалось захопити свою дорогоцінну зброю й усадовити знову сценариста в його глибоке крісло, обидва ми пихкали як королю корів і барону баранів ніколи не випадало пихкати після сутички.

Я вирішив оглянути пістолет: наш піт міг, хоч там як, щось у ньому пошкодити — й віддихатись, перш ніж перейти до головного номера спектаклю. З метою заповнити паузу, я припросив його прочитати власний присуд — в тій ямбічній формі, яку я йому надав. Термін "поетична помста" особливо вдалий в даному контексті. Я передав йому акуратно написаний на машинці аркуш.

"Добре", сказав він. "Чудова думка. Візьму окуляри" (він хотів підвестись).

"Ні" "Ваша ласка. Читати вголос?" "Так" "Поїхали. Ага, це у віршах": "За те, що ти взяв грішника на гвалт.

За те, що взяв на гвалт, За те, що взяв, За те, що взяв на гвалт мою похибку...

"Ну, це, здається, добре. До біса добре!" ... Коли Адамом голим я стояв Перед законом федеральним І всіма жалючими зірками його — "Просто досконало!" "За те, що

ти взяв це як зиск Цей гріх мій, у той час, коли Безпомічно линяв я, вогкий, ніжний, Надіючись на гошу перемену, В'являючи цей шлюб в гірському штаті, І цілий виводок Політ...

"Ну, це я не зовсім добрав".

"За те, що ти взяв зиск з цієї Основи невинності моєї, За те, що ти облудно — Трохи повторюєтесь, а? Де я зупинився?... Так".

"За те, що ти підступно одійняв Можливість для покути в мене, За те, що взяв її У тому віці, коли хлопчаки Гарматку свою пестять...

"Так-с, перша сальність".

Вона пухнаста дівчинка була, Вона носила маковий вінок, Ще з фунтика любила їсти Підсмажені зернята кукурудзи В квітчастій мряці, де з коней за гроші Жовтогарячі падали індейці, За те, що ти її украв У покровителя її, — А був величний він, з чолом, як віск — Ба ти — йому ти плюнув У око тяжко сплющене, роздер Його шафранову тогу, І на світанні кинув кабана Валятись на землі в хворобі новій, Серед жажних фіалок і кохання, Розпачі, каяття, а ти Набридлу ляльку взяв, І на шматки розтяг її, Геть кинув голову. За це, За все, що ти зробив, За все, чого я не зробив, Ти мусиш вмерти! " "Ну що ж, сер, скажу недвомовно, дивний вірш! Ваш найкращий вірш, наскільки можу судити".

Він склав аркуш і віддав його мені.

Я спитав, чи він хоче сказати щось для нього важливе перед смертю.

Кольт був знову "придатний щодо особи". Він поглянув на нього. Глибоко зітхнув.

"Слухай, вашність", сказав він. "Ви є п'яний, а я хвора людина.

Відкладімо цю справу. Я потребую спокою. Я маю плекати свою імпотентність.

Сьогодні впадуть друзі, щоб везти мене на великий матч. Цей фарс із пальбою з пістолета стає вкрай нудьгавим. Ми з вами світські люди в усьому — в еротичних смаках, білих віршах, влучному стрілянні. Якщо ви вважаєте, що я вас образив, готовий до надзвичайних компенсацій. Не виключений навіть старомодний двобій на шаблях або пістолетах, в Бразилії чи в іншому зручному місці. Моя пам'ять та елоквенція не досконала зараз, та право ж, мій любий пане Гумберт, ви були далеко не ідеальним вітчимою, і я цілком не змушував вашу маленьку протеже приєднатись до мене. Це вона змусила мене перевезти її в більш веселе пожиття. Цей дім не так добре обладнаний, як ранчо, яке ми ділили з коханими друзями; все ж він просторий, прохолодний і влітку і взимку — словом, комфортабельний, а чому — через те, що я збираюсь назавжди від'їхати на покій в Англію чи Флоренцію, — я пропоную вам оселитись тут.

Дім — ваш, безоплатно. За умови, що ви припините направляти на мене цей (він негарно вилаявся) пістолет. Між іншим, — не знаю, чи любите ви чудернацьке, та якщо любите, можу вам передати, знов безоплатно, в якості домашньої тваринки, доволі хвилюючого маленького монстра, дівулю з трьома грудками, одна з яких — така краса, й взагалі — це рідке й чарівливе чудо природи. А тепер — *soyons raisonnables*. Ви мене лиш пораните кепсько й потім гнитимете в тюрмі, між тим як я буду одужувати в тропічній обстановці. Обіцяю вам, Брюдере, що ви заживете тут щасливо,

користуючись чудовим сховком і всім прибутком з моєї наступної повісті, — не маю зараз багато в банку, та хай, житиму боргами, як жив його батько, за словами поета. Тут є ще одна перевага, а саме — надзвичайно надійна й підкупна прибиральниця, місіс Вібрисса — цікаве ім'я, — яка приходить двічі на тиждень — нажаль, не сьогодні — в неї є онуки й онучки, і я дещо знаю таке про шефа місцевої поліції, що можу ним керувати як рабом. Я драматург. Мене звуть американським Метерлінком. Відповідаю на це: Метерлінк — Шметерлінк. Досить.

Все це вкрай принизливо, і я не певний, що роблю як годиться. Не вживайте геркуланіту з ромом. А тепер отямтеся й заберіть пістолет. Якось я познайомився з вашою незабутньою дружиною. Весь мій гардероб до ваших послуг. Ах, є дещо. Як вам це сподобається. В мене є нагорі винятково цінна колекція еротики. Назву, хоча б, розкішний фоліант "Острів Багратіона", відомої мандрівниці й психо-аналістички Меланії Вайсс — дивовижна жінка, дивовижний труд — заберіть пістолет — із знімками більше восьмисот чоловічих органів, які вона оглянула й виміряла 1932-го року в Бардинському морі, й вельми повчальними діаграмами, викресленими з великою любов'ю, під доброзичливими небесами — заберіть пістолет, — а крім того, я можу вам влаштувати присутність при стратах, не кожний знає, що електростілець пофарбований в жовтий — " Я стрелив. Цього разу куля тюкнула в щось тверде, а саме в спинку чорної гойдалки, яка була в куті (й дещо схожу на скиллерівську), причому вона зразу ж зарухалась, хитаючись так хутко й бадьоро, що той, хто б ввійшов у кімнату, був би уражений подвійним дивом: рухом самотньої гойдалки, яка метлялася в закуті, і зяючою пустотою крісла, в якому щойно була моя фіалкова мішень. Перебираючи пальці піднятих рук, блискавично крутячи крупом, він майнув у сусідню зальцю, й наступної миті ми з двох боків тягнули один в іншого, важко дихаючи, двері, ключ від яких я недобачив. Я знову переміг, з іще більшою сприттю. Клавдій Новус сів за рояль і взяв кілька потворно-сильних, суттю істеричних, громових акордів: його брили здригались, його розчепірені руки напружено ухали, а ніздрі бриніли судомним хропінням, якого не було на звуковій доріжці нашої кінобійки. Далі наспівуючи собі в ніс, він зробив марну спробу відкрити ногою морського вигляду скриньку, біля рояля. Наступна куля влучила йому в бік, і він став підійматися з табурета все вище й вище, як в божевільному домі старий Ніжинський, мов "Вірний Гейзер" в Вайомінгу, мов якесь давнє моє страхіття, на феноменальну висоту, чи так здавалось, і роздираючи простір, все ще здригаючись від темної ярої музики, відкинувши голову, з виттям, він одну руку приклав до лоба, а іншою захопився за пахву, наче його вжалив шершень; причому, спустився знов на підлогу й знов прийнявши образ товстого чоловіка в халаті, чкурнув у хол.

Бачу, як я пішов за ним через хол, де з якимсь подвійним, потрійним кенгуровим стрибком, залишаючись дибки на прямих ногах при кожному стрибку, спершу за ним услід, далі між передніми дверима, я виконав напружено-пруткий танок, щоб не дозволити йому вийти, адже двері, як уві сні, були не щільно закриті.

Знов одновившись, ставши тепер величним і трохи похмурим, він почав підійматись

широкими сходами — й змінивши позицію, не підступаючи близько, я виконав послідовно три-чотири постріли, завдаючи кожним поранення, й щоразу, як я це з ним робив, робив ці жахливі речі, обличчя в нього кепсько сіпалось, ніби він клоунським шмиганням перебільшував біль: він уповільнював крок, він заковчував напівзліплені очі, він видавав жіноче "ах", і відзивався здригом на кожне попадання, як начебто я лоскотав його, й поки мої незграбні, сліпі кулі проникали в нього, культурний Ку казав пошепки, з нарочито британським акцентом — весь час жахливо сіпаючись, та здригаючись, щирячись, та разом з тим ніби незначущим, і навіть люб'язним, видом: "Ах, вельми боляче, сер, не треба вже... Ах, нестерпно боляче! Ух! Як гидаво..."

Знаєте, ви не повинні були б — ". Його голос завмер, коли він доліз до пляцівки, та він далі йшов незвично впевненим кроком, попри кількість свинцю, всадженого в його пухке тіло, й тут я збагнув, з почуттям надійної втоми, що не тільки мені не вдалося вбити його, але що я заряджав сердегу новою енергією, наче кулі ці були капсулями, в яких грав еліксир молодості.

Я знов зарядив пустий кольт — чорними й збагрянченими пальцями — торкнув щось, змащене його густою кров'ю. За тим я поспішив приєднатись до нього на верхньому поверсі.

Він ступав по галереї, скривавлений і поважний, шукаючи відкрите вікно, хитав головою й далі дужався вмовити мене не коїти вбивства. Я спробував влучити йому в скроню. Він відступив у свою спальню з пурпурним місивом замість вуха.

"Геть, геть звідси", проказав він, кашляючи й плюючись; тут з подивом божевілля я побачив, що цей забризканий кров'ю, та все ще рухливий мосьпан влізає в постіль і загортається в хаос із простирадл і покривал. Я стрелив у нього майже впритул, й тоді він відкинувся назад і велика рожева булька, чимось схожа на дитинство, напнулася на його губах, зросла до величини іграшкової надувної кульки й луснула.

Можливо, впродовж двох-трьох секунд я втратив зв'язок з дійсністю, але це зовсім не скидалось на затьмарення розуму, на яке багнуть послатись пересічні злочинці; навпаки, хочу підкреслити, що я відповідаю за кожну пролиту краплю його бульчастої крові; але відбувся певний тимчасовий пересув; я сидів у подружній спальні, де в ліжку лежала хвора Шарлотта.

Куїльті вмирав. Замість пістолета (на якому я сидів) я тримав у руках його туфлю. Я отямився, влаштувався зручніше в кріслі й поглянув на ручний годинник. Скло щезло, та він ходив. Вся ця сумна історія забрала не більше години. Він, нарешті, затих. Жодного полегшення я не відчував; навпаки, мене гнітив ще більш нестерпний тягар, якого я прагнув позбутись. Я не міг змусити себе доторком упевнитись в його смерті. В усякому разі, на око він був мертвий: бракувало доброї чверті його лиця, і вже спустились зі стелі дві мухи, ледве вірячи своєму великому щастю. Руки в мене були не в кращому вигляді, ніж у нього. Я вмився якимось у суміжній ванній. Тепер можна було відбути. Коли я вийшов на майданчик сходів, мене очікував сюрприз: живе дзижчання, яке я вже чув і брав за дзвін у вухах, — виявилось сумішшю голосів і грамофонної музики, що плинула з нижньої вітальні.

Я знайшов там групу щойно, вочевидь, прибулих людей, які безтурботно розпивали хазяйську горілку. В крісла розлігся великий товстун; дві чорноволосі, бліді молоді красочки, безсумнівно, сестри, одна більша, друга (майже дитина) менша, скромно сиділи близенько на скраю тахти. Червонощокий добродій з яскраво блакитними очима наразі приніс їм дві склянки з чимось з кухні-бару, де дві-три жінки базікали між собою й дзенькали кавалками льоду.

Я зупинився в дверях і сказав: "Панове, я щойно вбив Клера Куїльті". "Й добре зробили", промовив червонощокий йомість, пропонуючи при цьому трунок старшій з двох красочок. "Хтось-бо давно б повинен був його закокошити", зазначив товстун. "Що він каже, Тоні?", спитала зів'яла блондинка з-під арки бара. "Він каже", відповів їй червонощокий, "що він вбив Ку". "Що ж", проказав ще інший пан, припіднявшись з навпочіпок в куті вітальні, де він перебирав грамофонні платівки. "Що ж, ми всі одного чудового дня мали б зібратися й зробити це". "Хоч би там як", сказав Тоні, "йому вже час спуститись. Ми не можемо довго чекати, якщо хочемо потрапити на початок гри".

"Дайте цьому добродію щось випити", сказав товстун.

"Хочете пива?", спитала жінка в штанях, показуючи мені здаля кружку.

Тільки красочки на тахті, обидві в чорному, мовчали; молодша все мацала медальйон на білій шийці, та обидві мовчали, такі молоденькі, такі доступні.

Музика на мить зупинилась для переміни платівки, й тут долинув глухий шум з боку сходів. Тоні та я поспішили до холу. Куїльті, якого я зовсім не чекав, виповз якимсь чином на верхній майданчик і там важко човгав, хляпаючи плавцями; та скоро, впав фіолетовим горбом, застиг — тепер вже назавжди.

"Поквапся, Ку", сміючись крикнув Тоні, й зі словами: "Вочевидь, після вчорашнього — не так-бо швидко...", він повернувся до вітальні, де музика заглушила решту його фрази.

Все це (подумав я) — кінець мудрованого спектаклю, поставленого для мене Клером Куїльті. З важким серцем я залишив цей дерев'яний замок і пішов крізь петлястий вогонь сонця до свого Ікара. Два інших повози були щільно запарковані з обох боків від нього, й мені не одразу вдалося вибратись.

36.

Все, що за цим йде — доволі пласке й бліде. Я покотився під гору й за деякий час похопився, бо це зовсім не дорога до Паркінг'тона. Макінтош я залишив в будуарі, а дружка в ванній. Ні, це не була оселя, в якій я зичив би собі жити. Майнула дозвільна думка, що можливо геніальний хірург змінить власну кар'єру й разом з нею — хто знає — всю долю людства, тим, що воскресить Курилкувільті, Клера Дромадера. Мені загалом було байдуже; хотілось забути все це мерзоття, — й коли я в подальшому довідався, що він не ожив, я тільки одному зрадів — не доведеться, отже, в думках стежити багато місяців за пекучим і відразливим процесом його одужання, перериваним його незугарними погіршеннями й операціями, й увінчаним, можливо, моїм візитом до нього з метою перевести його в реальність тілесності зі стану примари. Апостол ома був не такий дурний. Та чи не дивно, що відчуття доторку, яке

нескінченно менше цінується людиною, ніж зір, не тільки втрачається менш за все, але стає в критичні моменти нашим головним, якщо не єдиним критерієм дійсності. Я був просочений весь Куїльті — весь просочений відчуттям нашої боротьби перед пролиттям крові.

Шосе тепер тягнулось серед полів. Мені спало на думку (не в знак якогось протесту, не в вигляді символу або чогось в цьому роді, а просто як можливість нового переживання), що як вже я порушив людський закон, чому б не порушити й кодекс дорожнього руху? Отже, я перебрався на лівий бік шосе, й перевірів — як це? Виявилось вельми непогано. Таке собі приємне танення під ложечкою з лоскотом "відомого дотикання", плюс думка, що немає нічого ближчого до спростування основних законів фізики, ніж навмисна їзда не по тому боці. В цілому, відчуваний мною прекрасний свербіж був на високому рівні піднесення. Тихо, замислено, не швидше двадцяти миль на годину, я зглиблявся в дивний, дзеркальний світ. Рух на шосе був не дужий. Випадкові авто, що проїжджали по їм наданій від мене стороні, оглушливо гуділи на мене. Стрічні ж повози вихляли, шарахались, і кричали зі страху. Скоро я вже наближався до більш населених місць. Проїзд крізь червоне світло нагадував мені таємний ковток бургундського вина з часів мого дитинства. Між тим, виникали ускладнення. Я був переслідуваний і оточений. За тим, вперед мене, два патрульних вози розташувалися так, щоб зовсім перетнути мені шлях.

Плавним рухом я завернув з шосе й, сильно стрибнувши два-три рази, вз'їхав угору по трав'янистому схилу, серед здивованих корів, і там, тихесенько гойдаючись, зупинився. Щось від турботливого гегельянського синтезу поєднує тут двох покійників.

Мене тутож мусили були витягти з авто (прощай Ікаре, дякую за все, старий!), я-бо передчував задоволення віддати себе до численних рук, і нічим не сприяти їм, поки вони будуть нести мене, спокійного, зручно розкинутого, ліниво всьому поступливого, як пацієнт, і беручого дивну насолоду від власної в'ялості й абсолютно надійної підтримки з боку поліціантів і представників швидкої допомоги. Й допоки я чекав, щоб вони підбігли до мене на високий схил, я викликав подумки останній міраж, образ сповнений здивування й надії. Раз якось, скоро після її зникнення, напад мерзеної нудоти змусив мене залишити машину на старій, напівзарослій гірській стежині, яка то супроводжувала, то перетинала новеньке шосе, й усе пістрявіла дикими айстрами оточеними розрідженим теплом блідо-блакитного дня наприкінці літа. Після корчів вивергання, яке випнуло мене навиворіт, я сів одпочити на валун, а за тим, на підставі, що свіже повітря стане мені корисним, пройшов декілька кроків по напрямку до низького кам'яного парапету на стрімчастому боці шосе. Дрібні коники прискали з сухого придорожнього бур'яну. Тендітна хмаринка ніби розгортувала обійми, поступово плинучи до більш ґрунтовної хмари, що належала до іншої, лазур'ю напівзатопленої системи. Коли я підійшов до ласкавої прірви, мене торкнуло звідти мелодійне поєднання звуків, розлізливих, як пара, над гірничопромисловим містечком, яке було під моїми ногами в складці долини. Можна було добачити геометрію вулиць між квадратами червоних та сірих стріх, і зелені димки дерев, і зміясту річку, й

дорогоцінний блиск міського смітника, й, за містечком, схрещення доріг, креслячих темні й світлі клапті полів, а за цим усім — лісисте громаддя гір. Та яскравіше, ніж ці зустрічні, мовчазно радісні фарби — адже є кольори й відтінки, які з умліванням святкують свої зустрічі — яскравіше й мрійливіше для вуха, ніж вони для ока, було подвійне тремтіння зібраних звуків, неперерваних і на мить при сходженні своєму до гранітної полиці, на якій я стояв, витираючи мерзотного рота. Й раптом я збагнув, що всі ці звуки належать до одного роду, й що жодних інших звуків, крім них, не підіймається з вулиць прозорого містечка. Читачу! Мелодія, яку я чув, складалася зі звуків граючих дітей, тільки з них, і таким криштальним було повітря, що в мряючому злитті голосів, і величних, і мініатюрних, старанних і разом з тим чарівливо близьких, прямодушно й дивно містичних, слух іноді розрізняв, наче звільнений, майже членороздільний вибух світлого сміху, чи брязкіт лопати або гримотіння лялькового візочка, та все було надто далеко внизу, щоб око могло помітити якийсь рух на тонко витравлених по міді вулицях. Стоячи на високому схилі, я жадібно слухав ці музикальні вібрації, ці спалахи окремих вигуків на тлі рівного рокотання, й тоді-то я зрозумів, що пронизливо-безнадійний жах не в тому, що Лоліти немає поряд, а в тому, що голосу її нема в цьому хорі.

Отже, ось моя повість. Я перечитав її. До неї налипли скравки кісного мозку, є висохла кров, на неї сідають красиві яскраво-смагардові мухи. На тому чи іншому завороті я відчуваю, як моє слизьке "я" біжить від мене, до таких глибоких і темних вод, що нема волі туди лізти. Я закамуфлював те, що могло б вразити когось із живих. І сам я перебрав чимало псевдонімів, поки не вигадав особливо притаманний мені. В моїх нотатках є й "Отто Отто", й "Месмер Месмер" і "Герман Герман"... та чомусь мені здається, що обране ім'я краще за все виражає потрібну ницість.

Коли я почав, п'ятдесят шість днів тому, писати "Лоліту", — спочатку в шпиталі для психопатів, де перевіряли мій глузд, а після в цій обігрівній, хоч вельми подібній до могили, темниці, — я міркував, що використаю цілком мої записи на суді, щоб врятувати, не голову мою, звичайно, а душу. Посеред праці, однак, я побачив, що не можу виставити на розгляд живу Лоліту. Я, може, скористаюся чимось із моєї повісті на закритих засіданнях, та її друк змушений відкласти.

З причин, які можуть побачитись очевиднішими, ніж вони є насправді, я проти смертної кари; на цю думку пристануть, гадаю, мої судді. Якщо б я постав, як підсудний, перед самим собою, я б присудив себе до тридцяти п'яти років ув'язнення за розбещення малолітньої й виправдав би себе в іншому. Та навіть так, Доллі Скиллер, мабуть, переживе мене дуже. Подальший вирок береться мною з усією законною силою й підтримкою підписаного заповіту; я бажаю, щоб ці нотатки були надруковані лиш після смерті Лоліти.

Таким чином ні тебе, ні мене вже не буде в живих на той час, коли читач розгорне цю книгу. Та допоки в мене кров грає ще в пишучій руці, ти є така ж невід'ємна, як я, частина благословенної матерії світу, і я в змозі сполучитись з тобою, хоч я в Новому Йорку, а ти в Алясці. Будь вірна своєму Дікові. Не давай іншим мужчинам торкати тебе.

Не розмовляй з чужими.

Сподіюсь, що ти будеш любити своє дитинча. Сподіюсь, що це буде хлопчик.

Сподіюсь, що чоловік твій буде завжди добре з тобою поводитись, бо інакше мій привид його настигне, як чорний дим, як знавіснілий колос, й розітне його на шматки, нерв за нервом. І не жалій К.К. Довелось вибрати між ним і Г.Г. і хотілось дати Г.Г. протриматись місяця на два довше, щоб він міг змусити тебе жити в уяві прийдешніх поколінь. Кажу я про тури і янголів, про таїну сталих пігментів, про передбачення в сонеті, про спасіння в мистецтві.

Й це — єдине безсмертя, яке ми можемо з тобою поділити, моя Лоліто.

К І Н Е Ц Ь